

Kapadokya Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Ana Bilim Dalı

**KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KONSEYİ
DESTİNASYON KRİTERLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR
DESTİNASYON YÖNETİMİNDE UYGULANABİLİRLİĞİ:
ÇIRALI ÖRNEĞİ**

Işıl Dilmen DÜZGÜNÇINAR

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KONSEYİ DESTİNASYON
KRİTERLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON YÖNETİMİNDE
UYGULANABİLİRLİĞİ:
ÇIRALI ÖRNEĞİ

Işıl DİLMEN DÜZGÜNÇINAR

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim ve tez çalışma sürecim boyunca bilgisi ve sabrı ile desteğini esirgemeyen, araştırma süresince bana koşulsuz destek olan, paha biçilmez yapıcı eleştiriler ve tavsiyelerde bulunan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet BAHAR'a, tez jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Ali ILGAZ ve Doç. Dr. Murad Alpaslan KASALAK'a, araştırma yapmamı kolaylaştıran kıymetli desteklerinden dolayı Kemer Kaymakamı Sn.Ahmet SOLMAZ'a, çalışmaya veri sağlama konusunda kıymetli zamanlarını esirgemeyen S.S.Ulupınar Çevre Koruma Kooperatifi Başkanı Habib ALTINKAYA ve kooperatif üyesi Dt.Erdal ELGİNÖZ'e , Olimpos Kazı Başkanı Doç.Dr. Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN'a, görüş ve tavsiyelerini paylaşan Çıralı bölgesi turizm paydaşlarına ve yerel halkına, çalışma süresince bana anlayış göstererek destek olan eşim Tarkan DÜZGÜNÇİNAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmayı gelecekte adlarından daha çok söz edileceğine inandığım tüm sürdürülebilirlik gönüllülerine ithaf ediyorum.

ÖZET

DİLMEN DÜZGÜNÇINAR, Işıl. *Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi Destinasyon Kriterlerinin Sürdürülebilir Destinasyon Yönetiminde Uygulanabilirliği: Çıralı Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir, 2024.

Sürdürülebilir turizm konusunda ortak anlayış geliştirmek üzere oluşturulan Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), yayımladığı kriterler ile sürdürülebilir turizm uygulamalarına dair standartlar belirlemiştir. Bu kriterler, bir yandan sertifikasyon için temel teşkil ederken aynı zamanda daha sürdürülebilir olmak isteyen destinasyonlar için de bir rehber olarak görülmektedir. Çalışmaya konu olan Antalya ili Kemer ilçesi sınırlarında yer alan Çıralı destinasyonu hem kırsal hem de kıyı turizmi imkanlarına sahip olmanın da etkisiyle gün geçtikçe turizm açısından gelişmekte ve ziyaretçiler arasında popüler hale gelmektedir. Bu durum çalışmada Destinasyonlar için Küresel Sürdürülebilir Turizm (GSTC-D) Kriterleri; Çıralı destinasyonu için mevcut ikincil kaynakların incelenmesi, paydaş faaliyetlere katılım ve incelemenin yanında Çıralı destinasyonuna yayılmış turistik noktaların gözlemlenmesi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu nitel çalışma bütüncül tek durum desenli durum çalışması olarak tasarlanmış ve çalışma sırasında ikincil kaynaklardan, yazılı metinlerden ve görsel öğelerden faydalanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde durumu betimlemeye yönelik veri sağlamak üzere araştırmacının yaptığı gözlemlerden ve doküman analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın bulguları, Çıralı'nın sürdürülebilir turizm sertifikalı destinasyonu olmasına engel hususlar bulunup bulunmadığını belirlemenin yanında doğal ve kültürel kaynakları koruyacak, yerel halk için turizmin faydalarını en üst düzeye çıkaracak ve ziyaretçilere yüksek kaliteli bir deneyim sunacak bir eylem planı için atılması gereken adımları ortaya koyacaktır. Çıralı'nın sürdürülebilir bir turizm destinasyonu olduğunun belgelenmesi yönündeki akredite kuruluşlara yapılacak başvurular öncesinde destinasyonda yerine getirilmesi gerekenleri ortaya koymak isteyenlere rehberlik yapacaktır. Çalışma sonunda yer alan öneriler bölgenin ülkemizin öncü, adı uluslararası düzeyde seslendirilen bir turizm destinasyonunu olmasına ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilirlik, Yönetişim, Destinasyon Yönetimi, Sürdürülebilir Turizm, GSTC-D Kriterleri.

ABSTRACT

DİLMEN DÜZGÜNÇINAR, Işıl. *Applicability of Global Sustainable Tourism Council Destination Criteria in Sustainable Destination Management: The Case of Çıralı*, Master's Thesis. Nevşehir, 2024.

The Global Sustainable Tourism Council (GSTC) was established with the objective of developing a common understanding of sustainable tourism. In order to achieve this, the Council has set standards for sustainable tourism practices, which it has published in the form of criteria. These criteria constitute the basis for sustainability certification and also serve as the main principles for destinations that want to be more sustainable. The Çıralı destination, situated within the boundaries of the Kemer district of Antalya province, the subject of the study, is undergoing continual growth in terms of tourism, becoming increasingly popular with visitors. This is due to the availability of both rural and coastal tourism opportunities. In this case study, the Global Sustainable Tourism for Destinations (GSTC-D) Criteria were evaluated by examining existing secondary sources for the Çıralı destination, examining stakeholders, especially public institutions and non-governmental organisations, and observing the touristic spots spread over the Çıralı destination. Secondary sources, written texts and visual elements were utilised in the study. In this study, the document analysis method was employed within the framework of a qualitative research approach, with the content analysis technique, one of the qualitative research data analysis forms, being used to analyse the data. The findings of the study not only determine whether there are any obstacles to Çıralı becoming a Sustainable Tourism Certified Destination, but also reveal the steps to be taken on this path and what needs to be completed before the application. The recommendations at the conclusion of the study will elucidate the region's potential to become a pioneering tourism destination within our country and a tourism destination with an internationally recognised name.

Keywords

Sustainability, Governance, Destination Management, Sustainable Tourism, GSTC-D Criteria

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KONUYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER VE ALAN YAZIN	5
1.1.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	
KAVRAMLARI.....	5
1.2.TURİZM VE SÜRDÜRÜLEBİLİK.....	8
1.3. TURİZM VE DESTİNASYON YÖNETİMİ.....	12
1.4. DESTİNASYON YÖNETİMİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK.....	13
1.5. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMDE YÖNETİŞİM.....	15
1.6. SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON YÖNETİMİ MODELİ.....	18
1.7. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMDE PAYDAŞLAR.....	19
1.8. DESTİNASYONLARIN SÜRDÜRLEBİLİRLİK KRİTERLERİ	21
İLE DEĞERLENDİRİLMESİ	
1.9. GTSC’NİN TANITIMI VE FAALİYETLERİ.....	22
1.9.1. GTSC’nin Endüstri (Otel ve Tur Operatörü) Değerlendirmesi.....	22
1.9.2. GTSC’nin MICE Değerlendirmesi.....	23
1.9.3. GTSC’nin Destinasyon Değerlendirmesi.....	24
1.10. GTSC’NİN AKREDİTE BELGELENDİRME KURULUŞLARI...	28
1.11. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI (SKA) VE	
SKA’NIN GTSC-D İLE İLİŞKİSİ.....	32

2.BÖLÜM: ÇIRALI VE ÇIRALI'DA TURİZM UYGULAMALARI.....	38
2.1 ÇIRALI DESTİNASYONU.....	38
2.2 TARİHÇESİ.....	39
2.3 İKLİMİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ.....	42
2.4. NÜFUS VE SOSYAL YAPI.....	45
2.5. EKONOMİK YAPI.....	46
2.6. ÇIRALI'NIN TURİZM POTANSİYELİ.....	47
2.7. ALAN YAZINDA ÇIRALI BÖLGESİNE DAİR ÇALIŞMALAR...	48
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	49
3.1 ARAŞTIRMA PARADİGMASI.....	49
3.2. ARAŞTIRMA TASARIMI.....	50
3.3. PROBLEM TANIMI VE ARAŞTIRMA SORULARI.....	51
3.4. ARAŞTIRMANIN KISITLARI.....	51
3.5. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....	52
3.6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	53
3.7. VERİLERİN TOPLANMASI.....	53
3.8. VERİLERİN ANALİZİ	54
3.9. GSTC-D DEĞERLENDİRME AŞAMALARI.....	55
3.10. GSTC DEĞERLENDİRME METODOLOJİSİ.....	56
4. BÖLÜM: BULGULAR.....	58
4.1. BÖLÜM A: SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİM.....	58
4.1.1. A1 Destinasyon Yönetim Sorumluluğu.....	58
4.1.2. A2 Destinasyon Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı.....	62
4.1.3. A3 İzleme ve Raporlama.....	63
4.1.4. A4 Kurumsal Katılım ve Sürdürülebilirlik Standartları	64
4.1.5. A5 Yerel/Bölgesel Katılım ve Geribildirim	65
4.1.6. A6 Ziyaretçi Katılımı ve Geribildirim.....	68
4.1.7. A7 Tanıtım ve Bilgi	68
4.1.8. A8 Ziyaretçi Yoğunluğu ve Faaliyetlerin İzlenmesi.....	71
4.1.9. A9 Planlama Düzenlemeleri ve Kalkınmanın Kontrolü	72
4.1.10 A10 İklim Değişikliğine Uyum	75
4.1.11. A11 Risk ve Kriz Yönetimi	76

4.2. BÖLÜM B: SOSYO-EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	76
4.2.1. B1 Turizmin Ekonomik Katkısının Ölçülmesi	76
4.2.2. B2 Saygın İş ve Kariyer Fırsatları	77
4.2.3. B3 Yerel/Bölgesel Girişimcileri ve Adil Ticareti Desteklemek	77
4.2.4. B4 Yerel/Bölge Halkı Desteği	79
4.2.5. B5 Sömürü İstismar ve Ayrımcılığı Önleme.....	80
4.2.6. B6 Mülkiyet ve Kullanım Hakları	81
4.2.7. B7 Emniyet ve Güvenlik.....	81
4.2.8. B8 Herkes İçin Erişim	82
4.3. BÖLÜM C: KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	83
4.3.1. C1 Kültürel Varlıkların Korunması	83
4.3.2. C2 Kültürel Eserler	87
4.3.3. C3 Somut Olmayan Miras	87
4.3.4. C4 Geleneksel Erişim	88
4.3.5. C5 Fikri Mülkiyet	89
4.3.6. C6 Kültürel Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi.....	89
4.3.7. C7 Alanlar İle İlgili Açıklama	90
4.4. BÖLÜM D: ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	91
4.4.1. D1 Hassas Çevrelerin Korunması	91
4.4.2. D2 Doğal Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi	92
4.4.3. D3 Yaban Hayatı Etkileşimi	94
4.4.4. D4 Türlerin Sömürülmemesi ve Hayvan Refahı	95
4.4.5. D5 Enerji Tasarrufu.....	96
4.4.6. D6 Su Yönetimi	96
4.4.7. D7 Su Kalitesi	98
4.4.8. D8 Atıksu.....	98
4.4.9. D9 Katı Atık	99
4.4.10. D10 Seragazi Emisyonları ve İklim Değişikliğinin Hafifletilmesi	100
4.4.11. D11 Düşük-Etkili Ulaşım	101
4.4.12. D12 Işık ve Gürültü Kirliliği.....	102
SONUÇ.....	104

KAYNAKÇA.....	122
EK 1 Orijinallik Raporu.....	134
EK-2 GSTC-D Kriterleri ve SKA İlişkisi.....	135
EK-3 Göstergelerin Toplu Değerlendirmesi.....	157
ÖZGEÇMİŞ.....	163

KISALTMALAR DİZİNİ

BM: Birleşmiş Milletler

ÇKAİP: Çıralı Koruma Amaçlı İmar Planı

DHKD: Doğal Hayatı Koruma Derneği

ETIS: Avrupa Turizm Göstergeleri Sistemi

GATAB: Güney Antalya Turizmi Geliştirme ve Altyapı İşletme Birliği

GD: Green Destinations/Yeşil Destinasyonlar

GTSC: Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi

GTSC-D: Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi Destinasyon Kriterleri

ISEAL: Uluslararası Sosyal ve Çevresel Akreditasyon ve Etiketleme Birliği

IUCN: Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği

KBS: Kimlik Bildirim Sistemi

SKA: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

ULUKOOP: S.S.Ulupınar Çevre Koruma Geliştirme ve İşletme Kooperatifi

UNEP: Birleşmiş Milletler Çevre Programı

UN HABITAT: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı

WCED: Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu

WWF: Dünya Doğayı Koruma Vakfı

WTO: Dünya Turizm Örgütü

TABLOLAR DİZİNİ

- Tablo 1:** Değerlendirme Metodolojisinde Kullanılan Puanlama Sistemi
- Tablo 2:** A1 Destinasyon Yönetim Sorumluluğu Değerlendirmesi
- Tablo 3:** A2 Destinasyon Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı Değerlendirmesi
- Tablo 4:** A3 İzleme ve Raporlama Değerlendirmesi
- Tablo 5:** A4 Kurumsal Katılım ve Sürdürülebilirlik Standartları Değerlendirmesi
- Tablo 6:** A5 Yerel/Bölgesel Katılım ve Geribildirim Değerlendirmesi
- Tablo 7:** A6 Ziyaretçi Katılımı ve Geribildirim Değerlendirmesi
- Tablo 8:** A7 Tanıtım ve Bilgi Değerlendirmesi
- Tablo 9:** A8 Ziyaretçi Yoğunluğu ve Faaliyetlerin İzlenmesi
- Tablo 10:** A9 Planlama Düzenlemeleri ve Kalkınmanın Kontrolü Değerlendirmesi
- Tablo 11:** A10 İklim Değişikliğine Uyum Değerlendirmesi
- Tablo 12:** A11 Risk ve Kriz Yönetimi Değerlendirmesi
- Tablo 13:** B1 Turizmin Ekonomik Katkısının Ölçülmesi Değerlendirmesi
- Tablo 14:** B2 Saygın İş ve Kariyer Fırsatları Değerlendirmesi
- Tablo 15:** Çıralı'da Turizm İşletmeleri
- Tablo 16:** B3 Yerel/Bölgesel Girişimcileri ve Adil Ticareti Desteklemek Değerlendirmesi
- Tablo 17:** B4 Yerel/Bölge Halkı Desteği Değerlendirmesi
- Tablo 18:** B5 Sömürü/İstismar ve Ayrımcılığı Önleme Değerlendirmesi
- Tablo 19:** B6 Mülkiyet ve Kullanım Hakları Değerlendirmesi
- Tablo 20:** B7 Emniyet ve Güvenlik Değerlendirmesi
- Tablo 21:** B8 Herkes İçin Erişim Değerlendirmesi
- Tablo 22:** C1 Kültürel Varlıkların Korunması Değerlendirmesi
- Tablo 23:** C2 Kültürel Eserler Değerlendirmesi
- Tablo 24:** C3 Somut Olmayan Miras Değerlendirmesi
- Tablo 25:** C4 Geleneksel Erişim Değerlendirmesi
- Tablo 26:** C5 Fikri Mülkiyet Değerlendirmesi
- Tablo 27:** C6 Kültürel Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi Değerlendirmesi
- Tablo 28:** C7 Alanlar İle İlgili Açıklama Değerlendirmesi
- Tablo 29:** D1 Hassas Çevrelerin Korunması Değerlendirmesi

Tablo 30: D2 Doğal Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi Değerlendirmesi

Tablo 31: D3 Yaban Hayatı Etkileşimi Değerlendirmesi

Tablo 32: D4 Türlerin Sömürülmemesi ve Hayvan Refahı Değerlendirmesi

Tablo 33: D5 Enerji Tasarrufu Değerlendirmesi

Tablo 34: D6 Su Yönetimi Değerlendirmesi

Tablo 35: D7 Su Kalitesi Değerlendirmesi

Tablo 36: D8 Atıksu Değerlendirmesi

Tablo 37: D9 Katı Atık Değerlendirmesi

Tablo 38: D10 Seragazi Emisyonları ve İklim Değişikliğinin Hafifletilmesi Değerlendirmesi

Tablo 39: D11 Düşük-Etkili Ulaşım Değerlendirmesi

Tablo 40: D12 Işık ve Gürültü Kirliliği Değerlendirmesi

Tablo 41: Gösterge Değerlendirmelerinin Özet Tablosu

Tablo 42: Puan Aralığı Başına A Grubu Kriter Sayısı

Tablo 43: Puan Aralığı Başına B Grubu Kriter Sayısı

Tablo 44: Puan Aralığı Başına C Grubu Kriter Sayısı

Tablo 45: Puan Aralığı Başına D Grubu Kriter Sayısı

Tablo 46: Kriterlerin Değerlendirilmesine Göre Sayı ve Yüzdesi

Tablo 47: Kriterler ve Bölüm Değerleme Sonuçları

Tablo 48: Bölümlerin Değerlendirmesine Göre Belirlenen Seviye Tablosu

Tablo 49: SKA ve GSTC-D Kapsamında Çıralı Destinasyonu İçin Öneriler

ŞEKİLLER DİZİNİ

- Şekil 1:** Sürdürülebilirlik Unsurlarının Birbiriyle İlişkisi
- Şekil 2:** GSTC Sürdürülebilir Turizm Destinasyonları
- Şekil 3:** Ejder 3200 GTSC Sertifikası
- Şekil 4:** Earth Check Sertifikası Verilen Destinasyonlar
- Şekil 5:** Green Destination Sertifikası Verilen Destinasyonlar
- Şekil 6:** Vireo Srl Sertifikası Verilen Destinasyonlar
- Şekil 7:** Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
- Şekil 8:** Çıralı Destinasyonunun Konumu
- Şekil 9:** Çıralı Sahili
- Şekil 10:** Olympos Antik Kenti
- Şekil 11:** Yanartaş
- Şekil 12:** Kum Zambağı
- Şekil 13:** Caretta Caretta Deniz Kaplumbağası
- Şekil 14:** GSTC Destinasyon Değerlendirme Yöntemi
- Şekil 15:** Çıralı Genel Görünümü
- Şekil 16:** 14 Nisan Çiftçi Günü Kaymakamın Çıralı Ziyareti
- Şekil 17:** Kemer Belediye Başkanının İmar Planı Kapsamında Yerel Halkla Görüşmesi
- Şekil 18:** Sahil Güvenlik Okul Komutanlığı Subay Adaylarının Koruma Çalışmaları Bilgilendirme Toplantısı
- Şekil 19:** Caretta Caretta Deniz Kamplumbağası Yuva Açma Etkinliği
- Şekil 20:** Turkcell Tarafından Cep Telefonlarına Gönderilen SMS Mesajı
- Şekil 21:** Çıralı'da Deniz Kaplumbağaları Günü Etkinliği
- Şekil 22:** Maden Koyu'nda Katı Atık Toplama Etkinliği
- Şekil 23:** ULUKOOP Ürün Satış Yeri
- Şekil 24:** Olympos Kazı Alanı Çalışmalarında Mozaik Temizliği
- Şekil 25:** Kemer Kaymakamı Olympos Ören Yeri İncelemesi
- Şekil 26:** Maden Koyu İş Makinaları
- Şekil 27:** Maden Koyunda Krom Madeni Çıkarma Çalışmaları (1966)
- Şekil 28:** Kemer Kaymakamı Katılımıyla Caretta Caretta Deniz Kaplumbağası Yuva Açılışına Ziyaretçilerin İlgisi

Şekil 29: Caretta Caretta Deniz Kaplumbağası Koruma Çalışmaları Sahil Bilgilendirme Panosu

Şekil 30: Caretta Caretta Deniz Kaplumbağası Koruma Çalışmaları Sahil Bilgilendirme Panosu

Şekil 31: Çıralı Su Stresi Değerlendirmesi

Şekil 32: Çıralı Sahili Çöp Konteynırları

Şekil 33: Çıralı-Anayol Arası İşletilen Dolmuşların Hareket Saatleri

Şekil 34: Çıralı Sahilinde Sahil Koruma Tedbirleri

Şekil 35: Bölüm Performansında Kriterlerin Renklere Göre Yüzdelik Dilimleri

GİRİŞ

Turizm uygulamaları kentten kırsala doğru yayıldıkça çeşitlilik göstermektedir. Buna hem destinasyonda hem de kültürde meydana gelen farklılıklar neden olmaktadır. Ancak bu çeşitlilik aynı zamanda yönetim açısından zorlukları da ortaya çıkarmaktadır. Sorunların destinasyona göre farklılık göstermesi çözümlerin de farklılaşmasını gerektirmektedir. Turizm faaliyetlerinin kırsal kalkınmada yer aldığı bölgelerde sürdürülebilirlik konusu hem bir fırsat hem de bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Fons vd., 2011). Sürdürülebilirlik, kalkınmayla birlikte anılan bir kavram olmanın yanında turizm sektörü için de oldukça önemlidir. Ülkemizde sürdürülebilirlikte önemli bir adım sürdürülebilir turizm sertifikasının zorunlu kılınması ile atılmış ve sürdürülebilir turizm işletmeleri ile sürdürülebilir destinasyon kavramlarının konuşulmaya başlanmasını sağlamıştır. Zorunluluk nedeniyle turizm işletmeleri bu kavramı sahipleniyor gibi görünmekle birlikte destinasyonun sürdürülebilirliği için endüstrinin sürdürülebilir ilkelere göre dönüşümü önemlidir (Werner vd., 2022). Özellikle kırsal alanda devam eden sürdürülebilirlik politikaları, bu politikaya bağlı alt enstrümanları (hedefler, bu hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını gösterecek kriterler, göstergeler vb.) belirleme çalışmaları aralıksız devam etmektedir. Henüz yeni başlayan bilinçlenme ve değişim hızla ilerlemese de alınan mesafenin kısalığı biraz da coğrafi çeşitliliğin standartlaşmayı güçleştirmesinden kaynaklanmaktadır.

Sürdürülebilir turizm kriterleri, turizmin her boyutunda uyulacak standartlar küresel ölçekte belirlenmektedir (Ivars-Baidal vd, 2023). Bununla birlikte bu faaliyetlerin bağlı olduğu etkenler ve sektörün dinamikliği sürdürülebilirliği sağlamayı zorlaştırmaktadır. Turizm işletmelerinin ekonomik beklentileri, iş yapma alışkanlıkları ile çevresel ve kültürel kaynakların korunması ilkeleri çatışabilmektedir (Alfaro Navarro, 2020).

Sürdürülebilir turizm konusunda ortak anlayış geliştirmek üzere oluşturulan Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), yayımladığı kriterler ile sürdürülebilir turizm uygulamalarının ne şekilde yapılması gerektiğine dair standartlar belirlemiştir. Konsey, 4 ana ve 38 alt bölüme ayırdığı destinasyon kriterleriyle (GSTC-D) sürdürülebilir turizmi ekonomik, teknolojik, politik, çevresel, sosyal gelişmeler çerçevesinde ele almaktadır.

Destinasyonlar turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlar olarak kabul

edilmekte ve sürdürülebilirlik ilkelerine göre yönetilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kriterlerin amacı bir destinasyonun sürdürülebilirlik sertifikasyonu alabilmesi için temel oluşturmanın yanında, ziyaretçilerin seçimlerine yardımcı olmak ve sürdürülebilir turizmi geliştirmek üzere paydaşlarca uygulanacak programlara bir başlangıç noktası sunmaktır.

Gözlem ve doküman analizine dayanan bu nitel durum çalışmanın ilk kısmında konuya ilişkin temel bilgiler ve bu konuda alan yazında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Bu bölümde; sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarının tanımı, tarihi gelişimi ve evreleri incelenmiş, turizm ve sürdürülebilirliğin ilişkisinin yanı sıra sürdürülebilirlik hakkındaki gelişmelerin turizmi nasıl etkilediğinden bahsedilmiştir. Turizmde sürdürülebilirlik yaklaşımlarının etkileri, sürdürülebilirliğin turizmde nasıl algılandığı, uygulamada karşılaşılan sorunlar ortaya konularak ve çözüm önerileri açıklanmıştır. Turizm olgusuna destinasyonun katkısı, destinasyon olmanın şartları, bir destinasyonun karakterinin yanı sıra turizm destinasyonu olmanın ev sahibi topluma etkileri incelenmiş ve başarılı bir destinasyon yönetimi için paydaşların ne şekilde hareket etmeleri gerektiği açıklanmıştır. Destinasyon yönetiminde sürdürülebilirliğin etkisinin bir sonucu olarak destinasyon yönetiminden yönetişimin önemi açıklanmış ve destinasyon yönetim modellerinden bahsedilmiştir. Bölümün sonunda ise destinasyonların sürdürülebilirlik kriterleriyle nasıl değerlendirildiği, GSTC'nin kuruluş amacı ve hangi alanlarda hizmet verdiği, GSTC-I, GSTC MICE ve GSTC-D değerlendirmelerinin gelişimi ve değerlendirmelerin ne şekilde yapıldığı üzerinde durulmuştur. Bölümün sonunda ise GSTC-D kriterleriyle SKA (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları)'nın ilişkisi incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü Çıralı ve Çıralı'da turizm uygulamalarının ne şekilde yapıldığına ayrılmıştır. Bu bölümde öncelikle Çıralı destinasyonu temel özellikleri, tarihçesi, iklimi ve bitki örtüsü, nüfusu ve sosyal yapısı, ekonomisi, turizm potansiyeli açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. Bu kapsamda araştırma paradigması açıklanmış, araştırmacının sorunu ele alma biçimini gösteren araştırma felsefesinden bahsedilmiştir. Araştırmanın tasarımında göz önünde bulundurulacak etkenler, izlenen model ve araştırmacıyı bu modeli seçmeye götüren nedenler ve seçilen araçlar aktarılmıştır. Bölümde ayrıca araştırmacıların özellikleri ve pozisyonları açıklanmış, araştırma sürecinde ne gibi zorluklar yaşadıklarından ve bu çalışmadan elde ettikleri kazanımlar ortaya konulmuştur. Araştırmanın evreni ve örnekleme ilave olarak hangi veri toplama araçlarının ne amaçla kullanıldığı ifade edilmiştir. Verilerin toplanması ve analizi aşamalarında esas

alınan kriterler, bulguların analizi esnada uyulan kurallar ve karşılaşılan güçlükler aktarılmıştır.

Çalışmanın sonraki aşamasında bulgulara yer verilmiş ve bulguların alan yazına ne tür katkı verdiği, daha önce yapılan araştırmalarda tespit edilen benzerlik ve farklıların neler olduğu açıklanmış, elde edilen sonuçlar ifade edilmiş, müteakip çalışmalara dair öneriler sunulmuştur

1.BÖLÜM

KONUyla İLGİLİ GENEL BİLGİLER VE ALAN YAZIN

Bu bölümde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarına dair genel açıklamaların yanında turizm sektöründe sürdürülebilirliğin ne şekilde algılandığı, sektör için nasıl bir öneme sahip olduğu, sürdürülebilir bir destinasyon yönetiminin nasıl olması gerektiği açıklanmaktadır. Ardından destinasyonların sürdürülebilirlik kriterleri açısından ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği, sürdürülebilir bir destinasyonda aranan evrensel özelliklerin yanı sıra sürdürülebilir kalkınma araçlarıyla destinasyon kriterlerinin ne şekilde bir ilişki içerisinde olduğu ortaya konulmuştur.

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAVRAMLARI

Toplumumuzun gelecek nesillere bırakacağı mirasın, onların yaşamaktan zevk ve keyif alacağı bir ortam olmayacağı, hatta onlara, bizden öncekilerden aldığımız kadar bile aktaramayacağımız, sorunların fazla, seçeneklerin sınırlı ve zorlukların yapabileceklerini kısıtladığı yönünde büyük endişe bulunmaktadır. Bir şeyi sürdürmek, geleceğe en azından bizim deneyimlediğimize eşit ya da daha fazla seçenek sunmak demektir. İklim değişikliği ve biyolojik çeşitliliğin kaybı gibi insan faaliyetlerinin artan biyofiziksel etkileri, gelecek nesillerimiz için daha az seçeneğe ve daha az fırsata yol açabilir. Sürdürülebilirlik paradigmasıyla (bakış açısıyla) düşünmenin bu kayıpları durdurmaya yardımcı olacağı, geleceğe bir seçeneğin yanı sıra çevresel kalite mirası da bırakacağı ileri sürülmektedir (Weaver, 2013).

Sürdürülebilirlik, 1980'lerin ortalarında akademik camiada dile getirilmeye başlamış ve o zamandan bu yana önemli bir evrim geçirmiştir. Kraft ve Mazmanian (2009), bu evrimin üç belirgin dönem olarak karşımıza çıktığı görüşündedir. İlk dönem büyük ölçüde çevresel zararın önlenmesi ve oluşmuş zararın giderilmesine yönelik kontrol düzenlemelerini, ikinci dönem çevrenin korunmasının yanında daha fazla ekonomik verimlilik elde etmeyi, üçüncü dönem ise çevre ve ekonomik boyutlara ilave olarak sosyal yaşam alanına da nüfuz etmeyi içermektedir.

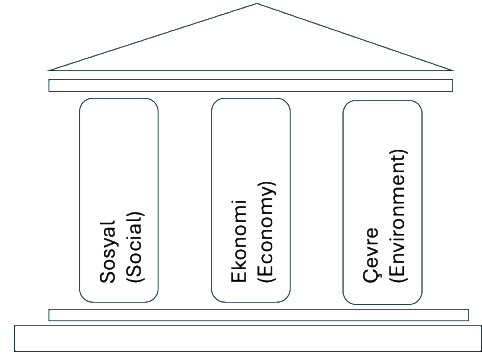
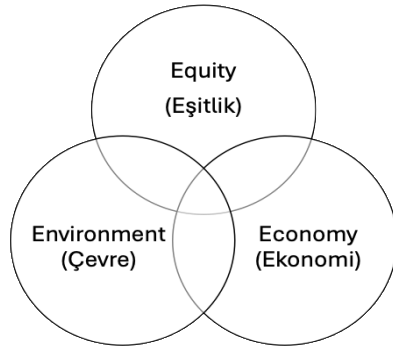
Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED), oldukça soyut olan bir kavram olan sürdürülebilirliğin özünde bir ekonomik kalkınma faaliyeti olduğunu ve bu faaliyet süresince gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün verilemeyeceğini ifade etmiştir (Holden vd., 2014). Ancak geçen sürede ne

sürdürülebilirlik ve ne de sürdürülebilir kalkınma veya sürdürülebilir ekosistemler gibi yakın kuzenleri yapılan onca tanıma rağmen tam olarak açıklanabilmiştir.

Ancak elbette bu durum sürdürülebilirlik fikrine uzak durulması gereken veya sadece akademisyenlerin kullandığı bir terim gibi olumsuz bir anlam yükleyemez. Sürdürülebilirliğin özünde, doğal kaynakların kullanımı ve tükenmesiyle ilgili olarak dünyamızın biyofiziksel çevresinin durumuna odaklanma yattığı açıktır. Fakat genel kanının aksine çevreyi korumaktan farklılık taşımaktadır. Farley ve Smith (2020), sürdürülebilirliğin, doğal kaynakların korunması veya muhafaza edilmesinden farklı olduğu görüşündedir. Dünyada yaşayan tüm organizmaları (insan, hayvan ve bitkiler) tehdit etmeden, insan nüfusunu ve ekonomik büyümeyi destekleyebilmesi için bir tür istikrarlı durum bulmakla ilgilidir. Sürdürülebilirliğin temel önermesi, dünya kaynaklarının sonsuza kadar kullanılamayacağı, bir süre sonra tüketilecek veya zarar görecektir bir kaynak kalmayacağı yönündedir (Ramsey, 2015). Bu kaynaklar sadece bir noktada tükenmekle kalmayacak, aynı zamanda sömürülmeleri yaşamın devam etme ve gelişme yeteneğini de baltalayacaktır.

Sürdürülebilirlik hakkında bugün büyük ölçüde kabul gören kavramlar, genellikle Brundtland Komisyonu olarak anılan WCED çalışmalarında ortaya atılmıştır (Barkemeyer vd., 2014). 1987 yılında Brundtland Komisyonu tarafından hazırlanan raporda sürdürülebilirlik, hepsi de İngilizcede E harfiyle başlayan üç eşit parçaya veya unsura sahip olarak tanımlanmıştır: Environment (çevre), Economy (ekonomi) ve Equity (eşitlik). Bu unsurlar birbirleriyle olan ilişkiyi tanımlamak üzere sıklıkla Venn şeması (üst üste binen üç iç içe daire) ya da kavramı ayakta tutmayı simgeleyen üç sütun olarak gösterilmiştir (Şekil 1) (Purvis vd., 2019). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarının popüler hale gelmesiyle 3E'nin "Equity"si önce "Social Justice" ile birlikte kullanılmaya başlamış ve zamanla yerini daha kapsayıcı bir terim olan "Social" kelimesine devretmiştir (Goodland ve Daly, 1996). Dönemin önemli çalışmalarında Venn şeması veya 3 sütun ile gösterime devam edilmiştir.

Şekil 1: *Sürdürülebilirlik Unsurlarının Birbiriyle İlişkisi*

Sürdürülebilirliğin ancak aynı anda bu tür üçlü gösterimlerin teşvik edilmesiyle sağlanabileceği savunular kadar (Hansmann vd, 2012) genellikle böyle bir yapıyla ilişkili katı mantıksal özelliklerden yoksun olduğunu iddia edenler de bulunmaktadır (Purvis vd., 2019). Basitlikleri açısından çekici olsalar da bu şekillerin taşıdığı anlam genellikle belirsizdir. Bu geniş konsepte göre temel nokta, sürdürülebilirliğin her üç boyutla ilgili sonuçların elde edilmesiyle ilgili olduğu ve bir boyutta elde edilen başarının diğerinden feragat edilerek gerçekleştirilemeyeceği ve gerçekleştirilmemesi gerektiğidir. Boyutlar arasında mutlaka bir ödünleşme olmasına ihtiyaç yoktur. Sürdürülebilirlikten bahsetmek için ekonomik büyüme, çevrenin korunması ve iyileştirilmesi ve eşitlik el ele ilerlemesi gerekmektedir (Shepherd ve Patzelt, 2011).

Sürdürülebilirliğin bu geniş kapsamı ister istemez alt kavramlara ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Bu kavramlar (1) ekolojiyi vurgulayanlar ve (2) ekonomiyi vurgulayanlar olmak üzere kümelenmiş ve "sürdürülebilir kalkınma" başta olmak üzere "sürdürülebilir kaynak kullanımı", "sürdürülebilir tarım", "taşıma kapasitesi", "sürdürülebilir enerji", "sürdürülebilir toplum", "sürdürülebilir ekonomi" gibi farklı başlıklar kullanılmıştır.

Bunların şüphesiz en meşhuru olan "Sürdürülebilir Kalkınma" terimi Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)'nce Dünya Koruma Stratejisinde kullanılmıştır. Aynı dönemde Brundtland Raporu, kalkınmanın "çevreye özen göstermeyi" de içermesi gerektiğini vurgulamıştır. WCED'nin (Banister, 2019) "Ortak Geleceğimiz" adlı çalışması, Sürdürülebilir Kalkınmayı kaynakların kullanımının, yatırımların yönünün, teknolojik gelişimin ve kurumsal değişikliklerin hem bugünkü hem de gelecekteki ihtiyaçlarla uyumlu hale getirildiği bir değişim süreci olarak nitelendirmiştir (Archer vd., 2012). Tüm bu çerçevede sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyümenin ekolojik açıdan daha sorumlu ve sosyal açıdan daha adil bir şekilde

gerçekleşmesi gerektiğine de vurgu yapmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın popülerleşmesiyle sürdürülebilirliğin ölçümü için hangi yöntemin kullanılacağı, hedeflerin nasıl belirleneceği ve belirlenen hedeflere ulaşmak için hangi önlem ve prosedürlerin kullanılması gerektiği sorularıyla karşı karşıya kalınmıştır. Tüm bunların üstesinden gelmenin ancak ekonomik, çevresel ve sosyal boyutların kurumsal yönetime dahil ederek mümkün olacağı ve uzun vadeli büyüme, verimlilik, performans ve rekabet gücünü kazanmak için yönetim (governance) ana unsur olarak kabul edilmiştir (Jebe, 2019). Yönetişim kısa zamanda sürdürülebilirliğin vazgeçilmezi olmuş ve kendisini meşhur 3'lü grubun içinde bulmuştur. Nihai durumda sürdürülebilirlik; Environmental, Social ve Governance kelimelerinin baş harfleri olan ESG ile özdeşleştirilmiştir (Pollman, 2022).

Sürdürülebilir Kalkınma, temelde, ekonomik büyüme ile çevrenin korunması arasında açık bir değiş tokuş olup olmadığına ve varsa ne ölçüde olduğuna odaklanmaktadır. Doğal kaynakların tükenmesinin tek başına ekonomik büyümeyi baltalayacağı fikri kolayca kabul görmese de çevre ve ekolojik hizmetler azalır ve bozulursa, ekonomik büyümenin de gerçekleşmeyeceği açıktır. Doğal kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını esas alan bu kavramın; ekoloji, enerji, çevre, tarım, nüfus dinamikleri ve demografi ve ekonomi bağlamlarında farklı anlamları da bulunmaktadır. Hangi bağlamda tanımlanırsa tanımlansın, sürdürülebilir kalkınma, çevre için iyi olan ile ekonomi için iyi olan arasında bir değiş tokuş değildir. Chichilnisky (1999), her geçen gün artan sayıda insanın refahını korumak ve iyileştirmek için gerekenler açısından çok daha önleyici (proaktif) ve ileri görüşlü olunması gerektiği fikrini savunmaktadır.

1.2. TURİZM VE SÜRDÜRÜLEBİLİK

İnsanlar, yeni yerler keşfetmek, farklı kültürlerden insanlarla tanışmak ve farklı coğrafi bölgelerde yaşamlarını nasıl sürdürdüklerini görmek konusunda süreklilik taşıyan bir merakla sahiptir. Bu merak kısa süre sonra bacasız fabrika da denilen turizmi ve ardından da kısa sürede bir deve dönüşen turizm endüstrisini oluşturmuştur. Turizm, dünyanın en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olmanın yanında turizm faaliyetlerinin yapıldığı destinasyonda (coğrafi alanda) sosyal ve ekonomik dönüştürücü güç haline de gelmiştir (WTO, 2020).

Turizm, 1950'lerden bu yana dünyanın birçok yerinde, özellikle istihdam yaratma kapasitesi ve ekonomik bağımsızlığı teşvik etme kabiliyeti nedeniyle popüler bir

kalkınma stratejisi olmuştur (Webster ve Ivanov, 2014). Turizme dayalı kalkınma çalışmalarının başlangıçta ekonomik büyümeye odaklanması ve bunun herkesin yaşam kalitesini artıracağına dair o zamanki yaygın inanç son yıllarda artık kontrol edilemez hale gelen turizm faaliyetlerinin sosyal bozulma ve doğal kaynak tahribatına neden olduğu konusunda görüş birliğine evrilmiştir. Dahası, turizmin iddia edilen kalkınma faydaları birçok destinasyon için gerçekleştirmiş, sadece yerel elitlere fayda sağlamış ya da yerel topluluklara önemli ekonomik, sosyal veya çevresel maliyetler getirmiştir (Telfer, 2009).

Turizm ve ziyaretçi endüstrisi, çok çeşitli motivasyonlara, tercihlere ve kültürel perspektiflere sahip insanlara hitap eden çok çeşitli pazarları, deneyimleri ve ürünleri bünyesinde bulundurmaktadır. Turizm bir destinasyonda geliştikçe, beklenmedik durumlar ortaya çıkabilir, elde edilen sonuçlar ve etkiler de karmaşıklaşabilir. Bu durum, turizmin nasıl gelişeceğine dair bir dizi planlamayı, bu planı disiplin içinde uygulama becerisini gerektirir (Dredge vd., 2011).

Ekonomik büyümenin itici gücü olarak kabul edilen turizme verilen destek zamanla eleştirel bir şekilde sorgulanmış ve bu tür faaliyetlerin daha sorumlu, alternatif biçimleri içeren sürdürülebilir bir şekilde icra edilmesi yönünde çağrıda bulunulmuştur (Lee ve Chang, 2008; Khuntia ve Mishra, 2014). Wheeler (2013)'e göre birçok kişi sürdürülebilirlik açısından düşünmenin bu kayıpları durdurmaya yardımcı olacağını ve geleceğe bir seçenek ve çevresel kalite mirası bırakacağını ileri sürmektedir.

Sürdürülebilirliğin bir kaynak geliştirme ve yönetim felsefesi olması yerelden küresele turizmle ilgili tüm politika ve uygulama düzeylerine nüfuz etmesine imkân sağlamıştır (Butler, 2013). Sürdürülebilir turizm paradigması, geçtiğimiz yarım yüzyılda turizm sektörünün hem içinde hem de dışında yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve halen gelişmektedir (Northcote ve Macbeth, 2006). Sürdürülebilir turizm fikri, bir destinasyonun doğal ve sosyokültürel çevresine gereksiz yere zarar vermeyen sürekli kalkınma gibi cazip bir önermeyle kendini göstermiştir (Butler, 2015). Bu nedenle sürdürülebilirlik kavramı, turizm sektörünce kolay bir şekilde benimsenmiş, devamında sektörün içinde ve dışında yer alan çok sayıda uluslararası, ulusal ve bölgesel kuruluş tarafından resmen tanınmış ve uygulamaya konulmuştur (Higgins-Desbiolles, 2018).

McIntyre (1993, akt. Yu, vd., 2011), sürdürülebilir turizmden ancak, yerel halkın

yaşam kalitesini artırması, turist deneyiminin kalitesini geliştirmesi, turizm faaliyetlerinin yapıldığı çevreyi koruması durumunda bahsedilebileceğini vurgulamaktadır. Teoride sürdürülebilir turizmin ekonomik, çevresel ve sosyokültürel yönlerini dikkate alan çok boyutlu bir vizyonu yaygın olsa da uygulamada turizm politika yapıcılarının genellikle turizmin sahip olabileceği çevresel ve sosyal etkilerden ziyade ekonomik büyüme yaratmasıyla ilgilenmişlerdir. Bu durum sürdürülebilirliğin turizm işletmeleri ve destinasyonlarında uygulamaya başlandıkça çeşitli sorunları ortaya çıkarmış, zorluklar giderek daha belirgin hale gelmiştir (McMinn, 1997). Hall (2011), sürdürülebilir turizmin daha çok akademik bir söylem olarak algılandığını ve uygulayıcılar tarafından yeterince dikkate alınmadığını savunurken, Sharpley (2009) ise, sürdürülebilir turizm gelişiminin ideal tanımı ile uygulamadaki pratik yönleri arasındaki boşluklar bulunduğuna vurgu yapmıştır.

Turizmde sürdürülebilirlik yaklaşımları genellikle çevreyi koruma, yerel topluluklara fayda sağlama, bu topluluklara ve doğaya zararı azaltma ve "yerel halk" ile "misafirler" arasında iletişimi artırmayı hedefleyen KOBİ'leri desteklemektedir. Ayrıca yerel sakinlerin turizm planlaması ve karar alma forumlarında aktif rol oynamaları ve adil, hakkaniyetli ve eşitlikçi turizmi faaliyetleri icra edilmesi (Scheyvens, 1999) gerektiği fikrini de savunmaktadır. Ancak, birçok durumda, herkesin dilindeki "sürdürülebilirlik" söylemine karşın turizm faaliyetleri, gelişim ve değişimden ziyade bu alandaki çalışanların sömürülmesi, turizm nedeniyle doğanın hoyratça ve geri dönülemez şekilde kötüye kullanımı, sosyal ve kültürel yapıdaki değişimler ve özellikle de önceki kültürlerin kaybı ile ilgili bir öfke duygusuyla karşımıza çıkmaktadır (de Kadt, 1992).

Rio Zirvesi olarak ünlenen ve 1992 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında (UNCED), sürdürülebilir kalkınmanın bağlayıcı olmayan somut eylemler yoluyla gerçekleştirilmesinde turizmin bir araç olarak rolü vurgulanmıştır (Dryzek vd., 2013). Sürdürülebilir turizm, Dünya Turizm Örgütünün (UNWTO) tanımına göreyse "*Mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak dikkate alan, ziyaretçilerin, sektörün, çevrenin ve ev sahibi toplumların ihtiyaçlarını karşılayan turizm*"dir (UNWTO, 2024). Doğal ve fiziksel çevrenin sürdürülebilir turizm yönetimi; yerel yönetimlerin ve ulusların, ekonomik, sosyo-kültürel, sağlık, güvenlik ve emniyet hedefleriyle bir arada var olmayı gerektirmektedir (Almuhzzi, ve Al-Azri, 2019).

Geçen zamanda turizmin sürdürülebilirliği konusunda süregelen çalışmalar, bu ilkeye dayalı stratejilerin izlenmesini zorlaştıran bir dizi sorunu ortaya çıkarmıştır. Bunların temelinde sürdürülebilirliğin statükonun korunmasını mı yoksa geliştirilmesini mi teşvik etmesi gerektiği tartışması yatmaktadır (Postma vd, 2017). Turizm sistemlerinin karmaşıklığı, insan ve doğa faktörlerinin etkisi, öngörülemeyen neden-sonuç ilişkileri sürdürülebilir turizmin tanımlanmasını ve sahiplenilmesini zorlaştırmaktadır.

Turizmin geniş sosyal ve ekolojik sistemler içinde faaliyet göstermesi, coğrafi alan ve fiziksel, kültürel, sosyal, ekonomik, politik ve teknolojik ortamlarda paydaşların bulunması sistemi karmaşık hale getirirken onun sürdürülebilirlik çizgisinde ilerlemesini zorunlu kılmaktadır (Ritchie vd., 2011). Bir tarafta ekonomik büyüme gerçekleşirken diğer tarafta doğal ve yapılı kaynakları korumak ancak yönetim ve işletmelerin iş birliği yapmasını, başka bir ifadeyle iyi yönetişimi zorunlu kılmaktadır (Wickens vd., 2015). Turizm endüstrisi genellikle talep veya pazar perspektifinden ölçülmektedir; bu da bir destinasyondaki turizm deneyimlerinin genişliğini tanımlayan ürün ve hizmetlerin türünü, kalitesini ve miktarını büyük ölçüde etkileyebilecek olanın tüketici olduğu anlamına gelmektedir. Miller vd., 2010 turizmin bölgedeki diğer faaliyet türleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini, kaynakların turizm endüstrisi tarafından yoğun kullanıldığında diğer endüstrileri (örneğin tarım ve hayvancılık) veya insan gruplarının (kadınlar, çocuklar, engelliler veya dezavantajlı gruplar) refahını tehlikeye atabileceğini vurgular. Tüm bu nedenlerle sürdürülebilir turizm, bir destinasyonun ekolojik, sosyal ve kültürel kaynak tabanını korumaya yönelik bir dizi ilke, politika ve yönetim planını temsil eder hale gelmiştir (Volgger vd., 2021).

Nispeten genç bir kavram olmasına rağmen, turizmde sürdürülebilirliğin nasıl algılanması gerektiğine dair farklı görüşler ortaya çıkmıştır (Dauti, 2014). Yaygın olarak bilinen ve kabul gören tanımların eksikliğidir ve bu da sürdürülebilir turizmin ne anlama geldiği konusunda bazı karışıklıklara yol açabilmektedir. Sürdürülebilir turizmin teoride iyi olduğu ancak bunun pratiğe dönüşmesinde pek çok farklı etmenin nedeniyle zorluklar yaşandığını savunanlar çoğunluktadır (Bramwell, 2015). Bu zorlukları aşmak ve uygulama amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir dizi yaklaşım geliştirilmiştir: (1) kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme; (2) sosyal kapsayıcılık, istihdam ve yoksulluğun azaltılması; (3) kaynak verimliliği, çevrenin korunması ve iklim değişikliği; (4) kültürel değerler, çeşitlilik ve miras ve (5) karşılıklı anlayış, barış ve güvenlik

(Saarinen, 2020). Bu öncelikler, sürdürülebilir turizmin Birleşmiş Milletler 2030 sürdürülebilir kalkınma gündeminin de bir uzantısıdır (Soergel vd., 2021).

1.3. TURİZM VE DESTİNASYON YÖNETİMİ

Turizm olgusunun merkezinde turistlerin yanı sıra onların seyahat deneyimleri aradıkları turizm destinasyonu da yer almaktadır. Latince kalmak anlamına gelen “*Destinare*” kelimesinden üretilen ve Fransızca kökenli olan destinasyon, siyasi bir sınırdan ziyade, turizm kaynakları kümesinin bulunduğu coğrafi bir alanı ifade etmektedir. Destinasyon dediğimiz zaman turistler için teşvik edici, yüksek kaliteli deneyimler sunan, seyahat ihtiyaçlarını karşılayan ve hatta seyahat şekillerini belirleyen coğrafi alanlar anlaşılmaktadır (Bosnic vd., 2014). Turistik faaliyetlerin büyük çoğunluğu destinasyonlarda gerçekleşmektedir. Destinasyon, ziyaretçilerin turizmle ilgili etkileşimlere ve faaliyetlere katılmak için geçici olarak bulundukları yerdir (Pike, 2008).

Turizm destinasyonu olmanın ev sahibi topluma tanınırlık başta olmak üzere pek çok faydası (ve aynı zamanda zararı) bulunmaktadır. Turizm destinasyonunun yönetimi her zaman önem taşımaktadır ve bu nedenle de pek çok tartışmaya da konu olmuştur. (Ammirato vd., 2014) Araştırmalar turizmin gezginlere sağladığı faydalarla daha ilgilidir; örneğin seyahatin dinlenme ve rahatlamaya katkısı, eğitim faydası, diğer insanları ve kültürleri anlama ve gezginin fiziksel ve zihinsel refahı gibi. Ancak göz ardı edilmemesi gereken turizmin herkese salt fayda sağlayan bir yapıda olmadığıdır. Turizmin bazı kesimlerce daha fazla katlanılması gereken maliyetleri de vardır. Ortaya çıkan sosyal maliyetlerin birçoğunun ölçülmesi zor ya da imkansızdır. Yanlış planlanmış ve geliştirilmiş turizm özellikle yönetim açısından güçlükler çıkarırken yerel halkın ihtiyaç ve istekleri açısından sorun yaratabilir (Higging-Desboiles, 2006). Düşüncesiz gelişme, uygunsuz gelişme, aşırı gelişme veya tamamlanmamış gelişme çevreye kolayca zarar verebilir. Turizm, sahilleri kirletmekle, işgücü, arazi, mal vb. fiyatlarını yükseltmekle, kırsal bölgelerdeki doğal dengeyi bozmakla, yerli halkın değerlerini kirletmekle, kalabalıklıkla, sıkışıklıkla, gürültüyle, çöple, artan suç oranlarıyla, mahremiyetin kaybolmasıyla, sosyal gerilimler yaratmakla, bir destinasyonun geleceği üzerinde kontrol sahibi olmamakla ve düşük ücretli mevsimlik istihdamla suçlanmaktadır (Gade ve Ankathi, 2016).

Bir bölgenin turizm destinasyonu olarak kabul edilebilmesi için; (1) çeşitli kaynaklar (doğal, sosyal ve kültürel), (2) kamu ve özel sektör tarafından sunulan veya

desteklenen hizmetler (özel etkinlikler, ulaşım sistemleri, hastane, banka vb.) (3) tesisler (konaklama, yeme-içme, eğlence vb.), (4) ev sahibi topluluk, (5) yerel bir konsey olması gerekmektedir (Kozak ve Kozak 2016; Buhalis ve Spada, 2000). Tüm bu unsurlarda yaşanacak olumsuzlar doğrudan veya dolaylı olarak destinasyonlara yansımaktadır. Bu unsurlardan herhangi birinde yaşanacak bir sorun, örneğin yerel toplumdaki yaşam kalitesinde veya hizmet standartlarındaki olası bir düşüş, turistlerin artık o destinasyona rağbet etmemelerine neden olabilir. Bunun sonucu olarak da yerel halk, turizm çalışanları ve tedarikçiler turizm sektöründen daha az kazanacaktır.

Destinasyonlar bazen bir ülke kadar büyük ya da bir köy kadar küçük olabilir. Bu köylerin, kasabaların, şehirlerin ve hatta ülkelerin destinasyon olarak pazarlanabileceği anlamına gelmektedir. Geçmişte destinasyonlar coğrafi bölgelerinin sınırlarından oluşur ve çok geçişken değilken günümüzde ise karmaşık bir hale gelmiştir. Ziyaretçinin bir destinasyona başka bir destinasyon üzerinden kolayca ulaşabilmesi ve hatta bir günde birden fazla destinasyonu ziyaret etmesi mümkündür.

Bir destinasyonun karakteri, turizmden kaynaklanan etkiler çevre ve sosyal sistemlerde yarattığı etkiye bağlı olarak turizmin gelişimi tarafından değiştirilebilir (Cronje ve du Plessis, 2020). Turizm, insanları çeken kaynakların korunmasına bağlı olan bir kalkınma biçimi olduğundan destinasyonun kendisini diğerlerinden ayırt edecek ve böylece turist için benzersiz bir şekilde çekici kılacak tesisler, etkinlikler, faaliyetler ve programlar geliştirmesi gerekmektedir. Tüm bu faaliyetler ise ancak iyi bir destinasyon yönetimiyle sağlanabilir (Lozano vd., 2019). Turizm destinasyonu yönetiminde, destinasyonun analizi, vizyon, hedefler, strateji, operasyonel planlar ve kontrolün yanı sıra elde edilen veya elde edilemeyen sonuçları içeren bütüncül bir yönetim modeli uygulanır (Carter ve Fabricius, 2007).

Destinasyon yönetimi için oluşturulan yönetim planları düşük uygulanabilirlik ve çabuk eskime sorunlarından mustarıptır. Başka bir bölge için yazılan planı uygulama veya dışarıdan bir danışman tarafından yazılması durumunda yerel katılım açısından sorunu yaşanabilir (Gretzel, 2022). Destinasyon yönetimi, turizmin neyi sürdürmesi gerektiğini tartışmak üzere bileşenleri bir araya getiren bir platform olarak kullanıldığında çok etkilidir.

1.4. DESTINASYON YÖNETİMİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Turistlerin çekici bulduğu, turizm faaliyetlerinin iyi yürütüldüğü ve rekabet gücü

yüksek bir destinasyon tesadüfen oluşmamaktadır. Bunun sağlanması için içinde uygun turizm gelişim biçimlerinin yer aldığı, iyi planlanmış ve uygulama birliği sağlanmış bir ortam gerekir (Ammirato vd. 2014). Turistlere hizmet ve ürün tedarik etmek için iş birliği yapan ve birlikte çalışan işletmelerin karmaşık ve çok parçalı bir doğası bulunmaktadır. Bu işletmelerin her biri, turizm bağlamında personelini, yeteneklerini ve bilgi birikimlerini kullanarak kar etmek veya faydalarına başka çıktılar yaratmak amacıyla diğerleriyle etkileşimde bulunurlar. Elbette kâr, özel sektörde faaliyet gösteren birçok işletmenin ana itici gücüdür. Turizmde aynı zamanda düzenleyici rolünde kamu ve belli çıkarları temsil etmeye çalışan gönüllüler de aktif olarak yer almaktadır. Turizm faaliyetlerinin sürekliliğinin sağlanması amacıyla bir tür yönetim ve bu yönetime bilgi saylayacak organizasyonlara ihtiyaç vardır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramının popülerleşmesiyle bağlantılı olarak sürdürülebilir turizmin ilkeleri ve uygulamaları da daha önce olmadığı kadar önemli hale gelmiştir (Hall, 2011). Sürdürülebilir kalkınma, bize, gelecek nesiller için mevcut olan yenilenemeyen kaynak stokunun kaybının asgari düzeyde tutulması ve yenilenebilir stokların kullanım oranının doğal yenilenme kapasitesini aşmamasını dikte etmektedir (Bramwell ve Lane, 2013). Sürdürülebilir turizm daha önce literatürde sıklıkla kullanılan hızlı, kısa vadeli kalkınma yerine kaynakların akıllıca kullanılmasını, korunmasını ve böylece uzun vadede faydalanılmasını savunmaktadır (Jamal vd., 2013). Görüldüğü üzere her iki kavram arasında büyük bir örtüşme söz konusudur. Turizm gelişimi kaynakların kullanımını sürekli tehdit etmektedir ve kuşkusuz bu ikisi arasında dengeyi bulmak oldukça zordur. Destinasyonun sürdürülebilir bir şekilde yönetimi için (1) destinasyon alanının çevresel yapısının korunması (2) turizmin gelişimi için politika ve (3) bu politikayı uygulayacak yönetim modeline ihtiyaç duyulmaktadır (Lane, 1994). Hunter (1997), bu durumu, endüstriyi, çevreyi (doğal, yapı ve kültürel) ve ev sahibi toplumu korurken turistlerin ihtiyaç ve isteklerini karşılamak olarak özetlemektedir.

Sürdürülebilir destinasyon yönetimi, sorun çözmeye odaklanan geleneksel yaklaşımı farklı bir bağlama oturtmaktadır. Geleneksel yaklaşımda, sorunların net bir şekilde tanımlanması ve izole edilmesi gerekir. İlk bakışta kulağa oldukça basit ve hoş gelen bu durum turizm söz konusu olduğunda her düzeydeki karmaşıklıklar (örneğin paydaşlar, saha çeşitliliği, vb.) nedeniyle zorlaşmaktadır. Sürdürülebilir destinasyon yönetimi problemlerin tespiti ve çözümü yerine turizm paydaşlarının teorileri, yöntemleri

ve araçları uygulamaya ve test etmeye odaklanmasını esas almaktadır (UNWTO, 2007). Böylece, turizm destinasyonlarında operasyonların en etkin şekilde nasıl yerine getirilebileceği, pazar olanaklarının ne şekilde geliştirilebileceği, çevreye uyum için gereklilikler, değişen durum ve ortamlara uyum için yapılması gerekenler, ekonomik, sosyal ve çevresel risklerin ve etkilerin belirlenmesi ve risklerin nasıl azaltılabileceği ve/veya karşı konulabileceği hususları tüm paydaşların görüş ve önerileri doğrultusunda ortaya konulur ve sonuçta bu yönde bir yönetim planı oluşturulur (Haid vd., 2021).

Turizm faaliyetlerinin, oluşturulan bu yönetim planına göre yerine getirilmesi hayati önem taşısa da uygulamaya koymak ve belirlenen hedeflere ulaşmak için bir dizi etkili araç ve prosedür içeren pratik bir çerçeveye daha ihtiyaç vardır. Bu, bazı benzersiz özelliklere sahip olmaları nedeniyle, turizm destinasyonları bağlamında özellikle önemlidir. Birçok turizm destinasyonu kurumsal kimlik duygusundan yoksundur ve bu nedenle ortak bir hedefe veya vizyona ulaşmakta güçlük çekmektedir. Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimiyle, birbiriyle rekabet eden kişisel hedeflere sahip turizm paydaşlarına aslında birbiriyle bağlantılı olduklarını, aynı dışsal faktörlerden etkilendiklerini ve aynı kaynaklara bağımlı olduklarını göstermek mümkün olur. Bu da ortak bir vizyona ve kolektif hedeflere bağlılık için gereken güçlü motivasyonu yaratır (Albrecht vd, 2021).

1.5. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMDE YÖNETİŞİM

Turizm, pek çok disiplin altında (sosyal bilimler, konaklama, işletme, antropoloji, pazarlama, coğrafya, çevre vb.) ele alınmakta, incelenmekte ve araştırılmaktadır. Disiplinler arası doğası nedeniyle de çok boyutlu düşünmeyi ve dahası iyi bir yönetişimi (governance) gerektirir. Etimolojik olarak yönetişim, Yunanca “kubernan (pilotluk yapmak veya yönlendirmek)” fiiline kadar uzanır ve Platon tarafından bir sistemin veya kuralın nasıl tasarlanacağı ile ilgili olarak kullanılmıştır. Kökeni eskilere dayansa da kavram son dönemlerde popüler hale gelmiş ve önemi giderek artmıştır. Yönetişim uzun zaman kamusal yönetim (government) ile eş anlamlı kullanılmış ancak 1980’lerden kapsamı genişletilerek kullanımı farklılaşmıştır (Kjaer, 2023). UNESCO tarafından yapılan tanıma göre yönetişim; hukukun üstünlüğü, şeffaflık, hesap verebilirlik, eşitlik, kapsayıcılık, güçlendirme ve geniş tabanlı katılımı sağlamak üzere tasarlanmış yapı ve süreçlerdir. Mayntz (2017), yönetimin modern toplumun sadece bir kolu olduğunu ve meşruiyetini ve gücünü vergilerden, harcamalardan, kanunlardan ve düzenlemelerden

aldığını ileri sürmektedir. Modern toplumun diğer iki kolu ise gücünü istihdam yaratmaktan ve vergi ödemekten alan iş dünyası ile kâr amacı gütmeyen kamu yararına hizmet eden STK'lardır. Toplumun bu üç yönü arasındaki ayrımlar ve geçişler çoğu zaman belirsizdir (Elkington, 2006). Bu tür bulanık çizgiler genel yönetim için olduğu kadar turizmin yönetişimi için de geçerlidir.

Yönetişim, tüm paydaşlarının çıkarlarının belirlendiği, değerlendirildiği ve bunlara saygı duyulduğu bir yönetim yaklaşımıdır (Kooiman 2002). Paydaşlar arasında gelişen hesap verebilirlik biçimlerini tanımaya ve bunlara yanıt vermeye yönelik dinamik bir süreçtir (Callway, 2013). Oluşturulan politikaların uygulanması yönünde kamu yönetimiyle kâr amacı güden ve gütmeyen sektörlerdeki aktörlerin ortak çaba göstermesini temel almaktadır. Yönetişim, deyim yerindeyse, genellikle kamu yönetiminden daha fazlasını ifade etmektedir (Rhodes, 1997; Peters vd., 2000).

Turizmde yönetim, sürdürülebilirliği desteklemek adına onu faydalı kılan bir dizi özelliğe sahiptir. Turizmin çok sektörlü olması, birçok farklı türde kuruluş arasında, kamu ve özel sektörler arasında ve destinasyon topluluğu ile dış gruplar arasında bağlantılar gerektirmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu kadar karmaşık ve geniş katılımlı bir faaliyeti belirlenmiş politikalar ve yayımlanmış kurallar ile yönetmek oldukça güçtür (Moscardo ve Murphy, 2013). Turizm destinasyonlarının ziyaretçilerin yanı sıra bölge sakinleri tarafından da kullanılabilen tesislere ve hizmetlere (plajlar, köprüler, ibadethaneler vb.) sahip olması durumu daha da karmaşık hale getirmektedir. Turizm adına alınacak her kararın, atılacak her adımın yerel halk ve ortak kültürel miras için de sonuçları olmaktadır. Turizmin sürdürülebilirliğini geliştirmeye odaklanan başarılı yönetim uygulamalarının; (1) çevrenin korunması kadar olumlu iş ortaklıklarını kurulmasını desteklediği, (2) bu sayede de topluluk içinde daha fazla sürdürülebilirlik eylemini teşvik ettiği, (3) yerel ilişkilerin kurulmasıyla toplumun diğer sürdürülebilirlik sorunlarına yanıt verme kapasitesinin arttığı, (4) yerel bilginin değerini vurguladığı ve (5) bölge sakinlerinin ortak değerlerinin ve yerel kültürel ve çevresel kaynakların korunmasının önemini farkına varmalarını sağladığı görülmektedir (Hamilton ve Alexander, 2013; Potts, 2010; Matarrita-Cascante vd., 2010).

Turizm sektöründe sorumlu politika ve uygulamaların yaygınlaşmasını sınırlayan sorunlar göz önüne alınarak, turizm paydaşlarının sorumlu turizm ilkelerine dahil olmaları ve başarılı yönetim uygulamalarını sergilemeleri konusunda farkındalık

sağlamak üzere çok sayıda girişim geliştirilmiştir (Dodds, 2007). Yönetişim, her seviyedeki turizm aktörlerini sorumlu bir yol izlemeye teşvik edebilecek ve destekleyebilecek bir aracı temsil etmektedir (Franzoni, 2015). Yönetişim, bir yandan sadece sorumlu turizm ile ilgili bazı önemli hususları ve özellikle raporlama sistemlerini ön plana çıkarırken, her geçen gün büyüyerek devam eden sorunların ve bu kapsamdaki tartışmaların çözümü için katkılar sunma potansiyeline de sahiptir.

Yönetişim, özellikle, turizmde sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesinde ve turizm şirketlerinin rekabet gücüne katkıda bulunmasında önemli bir role sahiptir. Sorumlu turizm ilkelerine uyum, çalışanlar, tedarikçiler, tüketiciler, ev sahibi toplum ve genel olarak toplum gibi diğer paydaşların ihtiyaçları arasında olumlu bir denge kurulması yönetim ile sağlanabilir (Cizel vd.,2016) Sorumlu politikaların ve faaliyetlerin tüketici güveninin tesis edilmesine ve korunmasına olumlu katkıda bulunduğu göz önüne alındığında, yönetim sayesinde küçük işletmeler de güven verici ürünler sunarak konumlarını güçlendirebilirler.

Her kesimin söz sahibi olduğu, fikirler başta olmak üzere tüm katkıların büyük küçük demeden değerlendirmeye alındığı bir yönetim modeli, daha fazla sayıda paydaşın sorumlu davranışlar benimsenmesine katkıda bulunacaktır (Bossel, 1999). Turizmde sorumlu uygulamaların diğer sektörlerden bile daha fazla hayati önem taşıdığı bilinmektedir. Yönetişimde sürdürülebilirlik ilkelerinin benimsenmesi sadece çevre ve toplum üzerinde olumlu etkiler yaratmakla kalmaz; aynı zamanda turizm ürünlerinin kalitesinin artmasına ve değer kazanmasına katkıda bulunarak bir destinasyondaki turizm endüstrisinin gelişimini de sağlar (Çakar, 2021). Yönetişim sayesinde işletmeler, tüketiciler ve yerel halk; mevcut turizm uygulamalarının yeniden düzenlemesine, sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan sorumluluğun geliştirmesine destek olurlar (Franzoni, 2015).

Karmaşık ve çok aktörlü bir yapıyı bünyesinde barındıran turizm sektörü yönetişime daha önce olmadığı kadar ihtiyaç duymaktadır. Hem akademik camia hem de turizm endüstrisi iyi bir yönetim uygulaması için teorik ve pratik çıkarımları birleştiren bir dizi açık kılavuzlar sunmaktadır (Gajdosik vd., 2018). Tüm bu çalışmalar, sadece turizm operasyonları hakkındaki bilgi birikimi zenginleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda tüm paydaşlara elde edilen tecrübeleri karşılaştırmak ve kendi özelliklerine, önceliklerine ve gereksinimlerine göre en etkili olanı belirlemek için bir metodoloji

önermektedir (Waligo vd.,2013).

Yönetişime katılımın artırılmasıyla; mevcut sistemlerin daha fazla analiz edilmesinin, her kesimi mutlu edecek uygulamaların tespit edilerek geniş çapta yayılmasının, dolaylı olarak sorumlu turizm uygulamalarının yaygınlaşmasını destekleyebilecek gelecekteki araştırmalar için bir destek (teşvik) sağlanmasının önü açılmaktadır (de Bruyn ve Alonso, 2012).

1.6. SÜRDÜRÜLEBİLİR DESTİNASYON YÖNETİMİ MODELİ

Sürdürülebilir bir turizm maksadıyla proje ve tedbirlerin uygulanması, destinasyon yönetiminin en kritik görevleri arasındadır. Destinasyondaki paydaşlar, yerel ve bölgesel turizm yöneticileri, turizm içindeki ve dışındaki işletme sahipleri, operatörler ile yerel ve bölgesel çıkarların diğer temsilcileri, turizm gelişiminin kapsamını ve ölçeğini belirlemek ve değerlendirmekten sorumludur. Tüm bu paydaşlar tarafından planlama ve geliştirme ile ilgili sorunlar, destinasyon taşıma kapasitesini ve yaşam döngüsünü yönetmek gibi kapsamlı ve karmaşık konularda ele alınmaktadır. Ancak bu paydaşlar arasındaki ilişkiler kazanılmış veya elde edilmesi muhtemel çıkarlar nedeniyle çatışma potansiyeliyle dolu olması destinasyon yönetiminde hızlı mesafe alınmasına ve uygulamaya geçilmesine engel olmaktadır (Gilbert, 1990). Zhu ve arkadaşları (2021), söz sahiplerinin arasındaki çelişkinin öngörülemeyen tepkilere neden olmanın yanında sürdürülebilirlik stratejilerinin uygulanmasını engelleyebileceğini öne sürmektedir. Buna imkân vermeyecek yöntem uygun bir destinasyon yönetim modelinin belirlenip uygulanmasıdır. Sürdürülebilir destinasyon için bir model uygulanması; turizmde gelişim yolundaki tüm destinasyonlara yardımcı olmanın yanında, özellikle büyük ölçüde doğaya dayalı turizm faaliyeti gerçekleştiren destinasyonlara uygundur (Gu vd., 2021).

Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi Modelinde, politika belirlenmesi, oluşturulan politikaya uygun hedeflerin oluşturulması, bu hedeflere ulaşmak için uygulanacak yöntem ve başarı kriterlerinin ortaya konulması öne çıkan unsurlar olsa da turizm sektörü veya bağlamları için genel kabul edilen bir model arayışı devam etmektedir. Destinasyon yöneticileri sürdürülebilirlik denilince öncelikle ekonomik sürdürülebilirliği, yani mevsimsellik, hareketlilik/ulaşım, altyapı geliştirme ve ürün geliştirmeye odaklanan projeleri benimsemektedir (Royo-Vela, 2009). Sürdürülebilirliğin çevresel bileşeninin güçlü bir şekilde öne çıkması destinasyon yöneticilerinin yetki alanlarında koruma projeleriyle ilgilenmelerine neden olmaktadır (Shafiee, vd., 2019). Ancak burada genelde

yapılan hata diğer iki bileşen (ekonomik ve sosyal) göz önüne alınmadan hareket edilmesidir. Böyle bir durumda uygulanmaya çalışılan modelden istenilen faydanın sağlanması mümkün olmamaktadır.

Bir destinasyonda sürdürülebilirliği ilerletmek için paydaş etkileşimleri, yerel halkın ve ziyaretçilerin eğitimi, ziyaretçi yönetimi fonksiyonlarının belirlenmesi, güncel ve kapsamlı kılavuzların oluşturulması gerekmektedir (Garrod vd., 2006). Mevcut yönetim modelleri daha ziyade fiyat, erişim yönetimi, ziyaretçi deneyimini yönetim ve eğitim konuları üzerine odaklanmaktadır (Albrecht, 2017).

1.7. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMDE PAYDAŞLAR

Yukarıda açıklandığı üzere bir turizm destinasyonunda, çıkarları taban tabana zıt olmasına rağmen aynı hedefleri gerçekleştirmek için çalışabilen bir dizi farklı kuruluş ve birey faaliyet göstermektedir. Bir destinasyondaki cazibe merkezinin önemi yanında karşıt çıkarların da bulunması alan yönetimi için zorluk oluşturmaktadır. Turizm gibi karmaşık bir sistemde, destinasyon yönetimi her zaman zordur. Günümüzde turizm pazarında destinasyonlar arasında yaşanan yoğun rekabette ayakta kalmak destinasyondaki tüm paydaşların işbirliği ile sağlanabilir (Lankford ve Howard, 1994).

Rachmawati ve Fountain (2020), sürdürülebilir kalkınmanın etkili bir şekilde planlanması ve yürütülmesinin, karmaşık bir sosyo-politik çerçeve içinde paydaşlar arasında işbirliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. Bir turizm destinasyonundaki faaliyetler, salt ziyaretçilere eşsiz bir deneyim sunmak ve turizm şirketlerine para kazandırılmak temeline dayanmamaktadır. Bu önemli iki ana rolünün yanı sıra, bir dizi önemli destekleyici rol de vardır. Göz ardı edilmemesi gereken destinasyonda yaşayan sakinlerin sosyal ve ekonomik refahını arttırmaktır. Paydaş kavramı, bir destinasyonun uzun vadede varlığını sürdürebilmesi için diğer çıkar ve etki gruplarının ilişki ağı içinde merkezi bir yere sahip olduğunu varsayar (Duarte ve Nyanjom, 2017). Burada paydaş, destinasyonu etkileyebilen veya destinasyondan etkilenebilen her bir kişi veya gruptur. Paydaş kelimesinin anlamında farklı anlayışlar ve yorumlar olsa da çoğu durumda paydaş şu üç özellik tanımlamaktadır: (1) güç (-bir kişi ya da grubun bir başkasının davranışını değiştirmeyi teşvik etme ya da dayatma kapasitesi), (2) meşruiyet (-bir toplumda doğru ya da uygun olarak kabul edilen bir birey, grup ya da diğer kuruluşun davranış ya da statüsü) (3) hak (-çıkâr ve etki gruplarının bir kuruluşun elde ettiği sonuç üzerinde az ya da çok hakları) (Waligo vd, 2015).

Paydaş kavramı turizm sektöründe kendine has özellikleri bulunduğu gibi her paydaşın organizasyon, çevre, bugün ve gelecek üzerinde talepleri, sahiplikleri, hakları veya çıkarları vardır. Önemli olan, paydaşların belirli özelliklerine, sonuçlarına, benimsenen bilgi ve deneyimlerine, turizm teklifine katılımlarına ve turizmde sürdürülebilir kalkınma algılarına göre paydaşların katılım ve güç düzeylerini belirlemektir. Turist arz ve talebini farklı şekillerde etkileyen, ancak düzenleyici, ekonomik ve sosyal düzeyde ortak hareket eden farklı paydaş kategorileri vardır. Turizmdeki dört temel çıkar ve etki grubu kamu, işletmeler, turistler ve yerel halktır (Byrd vd., 2009). Buna bazı özel çıkar ve etki grupları (eğitim kurumları,) yanı sıra STK'lar da (sendikalar, kooperatifler, dernekler, vakıflar vb.) eklenebilir.

Bir turizm destinasyonunda çok sayıda çıkar ve etkili grubun iç içe geçtiği ve aynı zamanda çatıştığı gerçeği nedeniyle, uzun vadeli bir sonuç sağlamak için tüm çıkarları sürdürülebilir ilkeler aracılığıyla uyumlaştırma zorunluluğu doğmaktadır. Bu durum, son yıllarda destinasyon pazarlamasının özel ve kamu ortaklıklarıyla yapılması ve hatta bu değişim destinasyonların kamu yönetimine yaklaşması sonucunu doğurmuştur. Turizmde sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasının, bir turizm sistemi veya destinasyondaki tüm paydaşların katılımına ve ilgisine bağlı olduğu düşünüldüğünde, paydaşlar arası ilişkiler sürdürülebilir kalkınmanın uygulanması için önem kazanmaktadır (Poudel vd., 2016). Kamu ve özel sektör ortaklıkları ve bir destinasyondaki ticari kuruluşların rekabetinin azaltılması, tüm tarafların ekonomik ve sosyal fayda sağlamak amacıyla taviz verdiği ortak değerlerin yaratılması için önemlidir (Vaidyanathan ve Scott, 2012). Bu nedenle, yerel yönetim ve özel sektör ile daha güçlü bir ilişki içinde olmalıdır (Serra vd., 2016).

Sürdürülebilir turizmde paydaşlar destinasyondaki gelişim, turizmdeki potansiyel ilgi ve etki gruplarını belirlemek; kilit grupları ve turizmdeki diğer tüm ilgi ve etki gruplarını dahil etmek ve herkese sosyo-ekonomik refah sağlamak için katılımlarını sağlamakta etkilidir. Paydaşlar arasında ortaya çıkan sorunları şu şekilde özetlemek mümkündür: kamu yönetimine güvensizlik veya kamunun yetersiz desteği, siyasetin dahil edilmesi, çok fazla yönetim veya bürokrasi, bazı kilit çıkar ve etkili grupların aşırı baskıcı olması, bireysel çıkar gruplarının yetersiz dahil edilmesi, katılım ihtiyacına ilişkin yetersiz farkındalık, yanlış tanımlanmış öncelikler, hedefler ve yürütme stratejileri vb. (Byrd vd., 2009). Paydaşlar arası ilişkilerde yaşanan bu ve benzeri sorunların çözümü, aslında, diğer sorunların çözümü ile aynıdır: turizm destinasyonunun sistematik, kaliteli

ve etkili bir şekilde yönetilmesi. Bu da çoğunlukla gerekli tüm maddi ve maddi olmayan kaynaklara sahip olan, ancak kamu ve özel sektör ile yerel halkın desteğiyle özerk ve sorumlu bir şekilde hareket eden güçlü, iyi yapılandırılmış ve kurumsallaşmış bir destinasyon yönetimiyle sağlanabilmektedir (Cole, 2014).

1.8. DESTİNASYONLARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KRİTERLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Sürdürülebilir destinasyon gelişimi, güçlü ve rekabetçi bir turizm destinasyonu yaratmanın önemli bir parçasıdır. Giderek artan sayıda destinasyon sürdürülebilir projeler üzerinde çalışmakta ve ilerlemeyi ölçmek için çeşitli göstergeler kullanılmaktadır. Daha sürdürülebilir bir turizm faaliyeti gerçekleştirmek için kuruluşların politikalarını, iş stratejilerini ve yatırımlarını uyumlu hale getirmeleri faydalıdır. Ancak destinasyonlar, sürdürülebilirliğin boyutlarını ele almakta farklı yaklaşımlarda bulunabilir ki bu da kimi zaman bağlamın belirsiz ve tanımlanması zor olmasına neden olmaktadır (Albrecht vd., 2022). Sürdürülebilirliğe olan ilginin artmasıyla birlikte, biraz önce bahsedilen güçlükler nedeniyle destinasyonların sürdürülebilirliğin farklı boyutları üzerinde birlikte çalışabilmeleri için standartlaştırma (sertifikasyon) sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Becken ve Loehr, 2022).

Sürdürülebilirliği ele almak yani sürdürülebilirliği daha somutlaştırarak kaliteyi ortaya koymak üzere belirli bir yönü veya olguyu ölçmeyi ve bu sayede nicel hale getirmeyi amaçlayan göstergeler mevcuttur. Göstergeler bir izleme sisteminin yapı taşlarıdır ve değerlendirme, iletişim ve paydaş katılımı için kullanılabilirler. Ayrıca destinasyonun sürdürülebilirliğine dair genel bir Şekil sunan bir endeks derlemek amacına da hizmet edebilirler. Ziyaretçilerin sürdürülebilir sertifikası, izleme sistemleri ve nihayetinde belirli standartları olan destinasyonları tercih etmeleri destinasyon sertifikalarına olan ilgiyi artırmıştır. Ancak bu araçların nasıl kullanılacağı, elde edilen verilerin nasıl yorumlanacağı konusunda hala bilgiye ihtiyaç vardır (Williams ve Schaefer, 2013).

Sertifikasyon, belirli sürdürülebilirlik ve kalite gerekliliklerini yerine getiren bir ürün, hizmet veya faaliyete üçüncü bir tarafça verilen gönüllü bir inceleme ve değerlendirme sürecidir. Kuruluşların sürdürülebilirliği net hedeflerle izlemelerine ve ele almalarına yardımcı olmak için ortaya çıkarılmıştır (Esparon vd., 2014). Birçok paydaş, ulusal ve yerel standartların ve sertifikaların çokluğunu kafa karıştırıcı bulmuş ve

ziyaretçiler ve paydaşlar arasında daha fazla tanınırlık yaratabilecek uluslararası bir endüstri kuruluşu çağrısında bulunmuştur. Bunun üzerine, Rainforest Alliance, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler (BM) ve WTO'nun girişimiyle, destinasyonlar ve turizm işletmeleri için olmak üzere ortak kriterler belirlemek üzere 2007 yılında Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) kurulmuştur (GSTC, 2022). GSTC ayrıca bilgi materyalleri sağlamak, beceri geliştirmek ve sürdürülebilir organizasyonları teşvik etmek ve piyasada teşvikler yaratmak üzere çalışmalar yapmaktadır (Derkx ve Glasbergen, 2014).

1.9. GTSC'NİN TANITIMI VE FAALİYETLERİ

GTSC, Amerika Birleşik Devletleri'nde kâr amacı gütmeyen bağımsız ve tarafsız bir kuruluş olarak altı kıtada faaliyet gösteren sanal bir organizasyondur. GSTC aynı zamanda Uluslararası Sosyal ve Çevresel Akreditasyon ve Etiketleme Birliği (ISEAL) üyesidir. GSTC, (1) kamu politikalarını belirleyenler ve destinasyon yöneticileri için "Destinasyon Kriterleri", (2) oteller ve tur operatörleri için "Endüstri Kriterleri" ve (3) mekanlar, etkinlik organizatörleri, etkinlikler ve sergiler için "MICE Kriterleri" olarak bilinen standartları oluşturmuştur. Kriterler, turizmde sürdürülebilirlik konusunda ortak bir dil geliştirmek üzere belirlenmiş ve dört temel halinde düzenlenmiştir: (1) Sürdürülebilir yönetim, (2) Çevresel sürdürülebilirlik, (3) Kültürel sürdürülebilirlik ve (4) Sosyoekonomik sürdürülebilirlik. Kriterlerin tasarlanmasında destinasyonların kültürü, gelenekleri, çevresi ve yasaları göz önünde bulundurulmuştur. Belirli yer ve faaliyetler için ilave kriterlerle desteklenmiştir (GSTC, 2024).

GSTC Kriterleri, konaklama tesislerini, tur operatörlerini ve destinasyonları sürdürülebilir politika ve uygulamalar doğrultusunda belgelendiren Belgelendirme Kuruluşları için temel akreditasyonu oluşturmaktadır. GSTC herhangi bir ürün veya hizmeti belgelendirmemekte, belgelendirme kuruluşların akredite (denklik) etmektedir.

1.9.1. GSTC'nin Endüstri (Otel ve Tur Operatörü) Değerlendirmesi

GSTC'nin oteller ve tur operatörleri için kriterler ve önerilen göstergeleri (GTSC-I), sürdürülebilir turizm konusunda ortak bir anlayışa ulaşma çabasıyla oluşturulmuştur. Kriterler, turizm yönetim organizasyonlarının disiplinler arası, bütüncül ve bütünleşmiş (entegre) bir yaklaşımla gerçekleştirmesini temel almaktadır. Burada amaç (tüm GSTC kriterlerinde olduğu gibi) bir turizm endüstrisinin ulaşmayı hedeflemesi gereken asgari düzeyi belirlemektir. Kriterlerin dört ana tema etrafında kümelendiği görülmektedir;

(1) planlama, (2) sosyal ve ekonomik faydaların artırılması, (3) kültürel mirasın geliştirilmesi ve (4) çevre üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılması.

Tüm bu düzenlemeler genel kabul görmüş ilke ve kılavuzlar, standartlar ve yaklaşımlarla uyumlu olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Dünyadaki farklı kültürel ve jeopolitik bağlamlardan sürdürülebilir turizm için sertifikasyon kriterleri, göstergeler, standartlar ve en iyi uygulamalar temelinde geliştirilmiştir. Potansiyel göstergeler, uygulamayla olan ilgilerine ve yararlılıklarına bağlı olarak çeşitli amaçlar için kullanılır (GSTC, 2024).

Oteller için kriterlerin tur operatörleri ile aynı olmasına rağmen performans göstergelerinde farklılık bulunmaktadır. GSTC 2016 yılına kadar otel ve tur operatörü kriterlerini bir arada sunmaktayken, her biri için farklı performans göstergeleri oluşturmak ve sektör kriterlerine dayalı olarak gelecekteki ek alt sektör kriterlerini bir çerçevede oluşturmak (Destinasyon, Kruvaziyer, MICE, Ulaşım, vb.) maksadıyla bunları ayırmıştır (GSTC, 2024).

1.9.2. GSTC'nin MICE Değerlendirmesi

Toplantılar (Meetings), Teşvikler (Incentives), Kongreler (Conventions) ve Fuarlar/sergiler (Exhibitions) kapsamındaki faaliyetleri içeren MICE, iş seyahati terimiyle yakından ilişkilidir. Bu turizm modelinde, daimî ikamet yerleri dışında en az bir gece konaklayan gezginlerin deneyiminin tüm yönleri yer almaktadır (Trisic ve Arsenov, 2018). İş seyahati olarak MICE, diğer tüm seyahat türlerinin özelliklerine sahip olabilir. Dünya Turizm Örgütü turizmin resmi tanımında, iş veya profesyonel nedenlerle seyahat eden kişilerin de turist olarak kabul edildiğini belirtmektedir (Safaeva ve Adilova, 2020).

Turizmde değişen trendler yeni iş modelleri ortaya çıkarırken her gün her ülkede çevre üzerinde önemli bir etki yaratan düzinelerce etkinlik ve sergi düzenlenmektedir. MICE'in pazar büyüklüğünü her geçen yıl artırdığı görülmektedir (Disimulacion, 2024). Şirketler işletmelerini tanıtmak üzere düzenlediği MICE etkinlikleri sayesinde sektörü sürdürülebilirlikte önemli bir rol oynayabilecek konuma gelmiştir.

Sürdürülebilirlik açısından, MICE etkinlikleri hem zorluklar hem de fırsatlar sunmaktadır. Sürdürülebilir mekanların seçilmesi önemlidir. Enerji verimli binaları olan, atık azaltımı yapan ve malzemeleri sürdürülebilir kaynaklardan temin eden mekanlar tercih edilmesi, katılımcılara toplu taşımayı, yol paylaşımını teşvik etmek veya düşük emisyonlu araçlarla servisler sunmak etkinliğin karbon ayak izini azaltabilir. Ayrıca geri

dönüşüm ve organik gübre (kompost) programlarını uygulamak, tek kullanımlık plastikleri en aza indirmek ve arta kalan malzemeleri bağışlamak etkinliklerin çevresel etkisini de önemli ölçüde azaltabilir (Larsen ve Guiver, 2013). Katılımcıları etkinlik sırasında ve sonrasında çevre dostu uygulamaları benimsemeye teşvik etmek sürdürülebilirlik girişimleri hakkında farkındalık yaratmanın temel adımlardır. Etkinlik yerel destinasyonda yapılırsa, insanları bu destinasyonlara seyahat etmeye ve dolayısıyla yerel halk ve kültürü ziyaret etmeye teşvik edebilir. Ancak yerel destinasyona yapılan bilinçsizce seyahat, beraberinde getirilen önemli olumsuz etkileri ortaya çıkarmaktadır. Etkinlikler dikkatli bir şekilde organize edilmediğinde veya kontrol edilmediğinde, çevreye kirlilik, ulaşımdan kaynaklanan trafik, aşırı enerji ve su tüketimi gibi ciddi olumsuz etkiler getirebilir (Day, 2018). Etkinlikler ve fuarlar turizmde büyümeyi tetiklese de sonuçları her zaman tüm paydaşlar için olumlu olmamaktadır. Bu olumsuzlukları azaltmak üzere MICE endüstrisinde paydaşların bir araya gelerek faaliyetlerin sürdürülebilir ilke ve uygulamalara uyacak şekilde tasarlanmasını ve uygulanmasını sağlayacak bir standart oluşturma ihtiyacını karşılamaktadır.

GTSC, tam da bu konuya bir çözüm bulmak, yani sürdürülebilir MICE endüstrisi gelişimini sağlamak için GSTC-MICE Kriterlerini belirlemiş ve paydaşları bu kriterlere uymaya davet etmiştir (GSTC, 2023). Kriterler, mekân, etkinlik organizatörü ve etkinlik/sergi olmak üzere üç alt sektörü kapsayacak ve dünya genelindeki tüm bölgeler için tasarlanmıştır. MICE Kriterleri, SKA ile doğrudan ilişkili olarak belirlenmiştir. Her türlü işletmeye operasyonları için rehberlik etmenin yanı sıra tedarikçilerin ürün ve hizmetleri SKA-12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim) ile daha uyumlu hale getirmeleri için yol göstermektedir. MICE Kriterlerinin siyasi sistemler ve kültürel yönelimlerden bağımsız olarak kapsayıcı olması geniş çapta tanınmalarına ve küresel standartlar olarak benimsenmelerine imkân sağlamaktadır.

1.9.3. GSTC'nin Destinasyon Değerlendirmesi

GSTC-Destinasyon değerlendirme, sürdürülebilir politika ve uygulamalar geliştirmek isteyen yönetim ekibini gerekli temel unsurlarla tanıştırmak üzere tasarlanmıştır. Değerlendirme süreci, bir destinasyonun GSTC kriterlerinin destinasyona uygulanmasına, destinasyonun sürdürülebilirlik durumunu anlamasına ve kriterlere dayalı olarak iyileştirme alanlarını belirlemesine olanak tanımaktadır.

GSTC kriterleri “sürdürülebilirliği” genel yönetim, destinasyonun sosyo-ekonomik faydaları, kültürel ve mirasın korunması ve çevresel performans yönünden bütüncül bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır. Bu faktörlerin hepsi olumlu bir yatırım ortamı, sağlam bir bağlılık duygusu ve bölge sakinleri ve ziyaretçiler için yüksek bir yaşam kalitesi sağlamaktadır. GSTC destinasyon değerlendirmesi bir denetim değildir ve destinasyonun politikalarının, uygulamalarının veya statüsünün GSTC tarafından doğrulandığı veya onaylandığı anlamına gelmemektedir. Değerlendirmenin amacı, destinasyona mevcut iyi uygulamalar ve risk alanları hakkında genel bir bakış sağlamak, paydaş kapasitesi geliştirme amacıyla kriterlerin pratik uygulamasını göstermek, iyi uygulama örnekleriyle eşleştirmek ve destinasyon politikası ve bu politikaların uygulaması için bir araç sağlamaktır.

Kriterler, dünya genelinde yıllardır süre gelen çalışma ve deneyim üzerine inşa edilmiştir. Bu nedenle sürdürülebilir turizme yönelik çok sayıda kılavuz ve standardı dikkate almaktadır. Kriterler, elde edilen tecrübe ve ihtiyaçlar doğrultusunda yenilenmiş (GSTC-D v2.0) ve uyumun ölçülmesine rehberlik etmek üzere tasarlanmış performans göstergelerini içermektedir. Kriterlerin uygulanması, bir destinasyonun 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemine ve 17 SKA’ya katkıda bulunmasına yardımcı olacaktır.

GSTC, stratejilerin yerel halk ile çeşitli kamu ve özel turizm paydaşlarının iş birliğiyle oluşturulmasını önermektedir. Burada hedeflenen doğal kaynakları koruyacak, yerel halk için turizmin faydalarını en üst düzeye çıkaracak ve ziyaretçilere yüksek kaliteli bir deneyim sunacak bir eylem planı uygulamaktır. Destinasyonlar GSTC-D’yi benimsemek için adımlar attıkça, destinasyon sürdürülebilirlik uygulamalarına inanan ve bunları benimseyen ziyaretçiler açısından rekabet avantajı sağlamaktadır. GSTC-D değerlendirmesine tabi tutulan destinasyonlar, turizm gelişimi için dünyanın önde gelen sürdürülebilirlik kriterlerini benimsemeye kararlı olduğunu pazarlama imkanına kavuşmaktadır.

GSTC uzman değerlendiricileri, destinasyon yönetiminin sürdürülebilir destinasyonlar için küresel standart olan GSTC-D’ye uygunluğunu tarafsız bir şekilde yerine getirmektedir. Bugüne kadar aralarında Dubrovnik (Hırvatistan), Fransız Polonezyası (Haiti), Petra (Ürdün), Kotor (Hırvatistan), Korfu (Yunanistan)’un da bulunduğu pek çok destinasyon için çözüm ortakları tarafından yerine getirilen

destinasyon değerlendirmeleri gerçekleştirilmiştir (GSTC, 2024). GSTC-Akredite Belgelendirme Kuruluşu tarafından sürdürülebilir turizm destinasyonu olarak belgelendirilen destinasyonları gösteren harita şekil-2’de sunulmuştur.

şekil 2: GSTC Sürdürülebilir Turizm Destinasyonları

Kaynak: www.gstcouncil.org

Sürdürülebilirliğin turizm sektöründe rekabetçiliğin anahtarı olarak tanımlanmasının ardından 2011 yılında Barselona, dünyada sürdürülebilir destinasyon sertifikası alan ilk şehir olmuştur. Rodrguez ve arkadaşları (2017), sertifikasyonun Barselona'yı daha sürdürülebilir bir destinasyon haline getirip getirmediğini anlamak için paydaşların sürdürülebilir stratejiler konusundaki tutum ve katılımlarıyla görüşerek bir çalışma yrtmştir. Destinasyon paydaşlarının tutum ve katılımı, sürdürülebilir stratejileri uygulamak ve engeller ya da boşluklar yaratan çelişkilerden kaçınmak için çok önemli görünmektedir. Çalışmada sertifikasyonun diğer paydaşlarla sürdürülebilirliği ele almak üzere bir ereve sağlayarak şehrin daha sürdürülebilir olmasına yardımcı olduğu grlmştir. Barselona'daki çalışma, paydaşların genel tutumunu, sürdürülebilirliğe, sertifikasyonların değerli olduğuna ve destinasyonda uzun vadeli sürdürülebilirlik yaratmanın bir aracı olduğuna inanmak yönünde olduğunu ortaya koymuştur. Destinasyon sertifikasyonunun WTO destinasyon göstergeleriyle açıkça bağlantılı olan GSTC-D'ye dayanması da bir avantaj olarak değerlendirilmiştir.

Ülkemizde Palandöken ve Konaklı Kayak Merkezi, GSTC onaylı sürdürülebilirlik etiketi oluşturmayı seçen destinasyon olarak, çevreye duyarlılık, doğal kaynakları koruma açısından akıllı çözümler ve sosyal sorumluluk konularında rol model olmayı “Dört mevsim, her zaman, herkes için” mottosuyla hedeflemektedir (Ejder, 2024). Belgelendirme, bir yapı sağlamaya yardımcı olduğu için ülkemizdeki sürdürülebilirlik çalışmalarının sertifikalandırma çalışmaları için iyi uygulama örneği olarak kabul edilebilir. Destinasyon Ejder Kayak Merkezleri A.Ş. tarafından yönetilmektedir. Kuruluş %100 hisse payı ile Erzurum Belediyesi iştirakidir. Vireo Srl tarafından 2023 yılı Mayıs ayında denetlenerek belge almaya hak kazanmış olup belgenin 2026 yılı Mayıs ayına kadar geçerliliği bulunmaktadır (Şekil 3). Belgelendirme kapsamında ve sonrasında sürdürülebilirlik ile ilgili işlerin yürütülmesi için sürdürülebilirlik komitesi ve çalışma grubu oluşturulmuştur. Destinasyonun sürdürülebilirlik stratejisi, hedefleri ve diğer bilgilerine “<https://www.ejder3200.com/surdurulebilirlik/Document>” evrensel ağ adresinden ulaşılabilmektedir.

Sürdürülebilirlik Komitesinde; Ejder Kayak Merkezleri A.Ş., Erzurum Büyükşehir Belediyesi, Erzurum Turizm İl Koordinatörlüğü, KUDAKA, DAP, Atatürk Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü ve STK yetkilileri yer almıştır. 2022 yılında Sürdürülebilirlik Komitesi’ne destek olması için kurulan ve komitede alınan kararları uygulayan ‘Çalışma Grubu’nda ise Ejder A.Ş. genel müdürlük, satın alma, satış ve pazarlama, muhasebe, insan kaynakları, arge- teknik, tesis yönetimi gibi şirketin kritik bölümlerinden yöneticiler yer almaktadır.

Şekil 3: Ejder 3200 GTSC Sertifikası

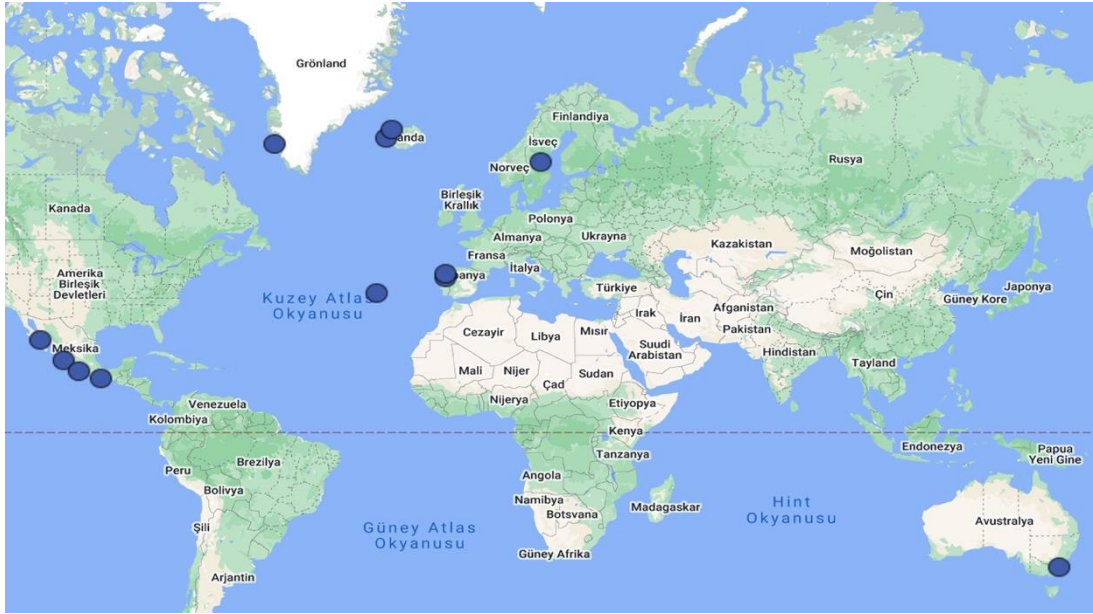
Kaynak: www.ejder3200.com

Destinasyon kriterleriyle sertifikasyona tabi tutulmanın avantajı, her bir destinasyonun en iyi olduğu alanların ortaya çıkarılıp parlatılmasıdır. Dezavantajı ise farklı destinasyonlar arasında aynı şekilde karşılaştırma yapmanın güçlükler barındırmasıdır. Değerlendirme sürecinin bir sonucu olarak, destinasyonların faaliyet gösterdiği rekabet ortamındaki güçlü ve zayıf yönlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak bir kıyaslama yöntemi geliştirilmiş olmaktadır. Ancak destinasyona verilen bir sertifikasyon, işletmeler, kamu yöneticileri ve yerel halk arasında sürdürülebilirlik konusunda tartışmalar da başlatabilir. Belgelendirme, kıyaslama yapmak, destinasyonun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve sürdürülebilir kalkınma konusundaki çalışmaları ölçmek ve doğrulamak için iyi bir araç olabilir ancak kriter ve göstergelerin yerel koşullara ve paydaşların ihtiyaçlarına uygun olması göz önüne alınmalıdır (Cucculelli ve Goffi, 2016).

1.10. GSTC’NİN AKREDİTE BELGELENDİRME KURULUŞLARI

GSTC’ye bağlı destinasyonlar için akredite belgelendirme kuruluşlarına baktığımız zaman karşımıza ilk olarak EarthCheck çıkmaktadır. EarthCheck, seyahat ve turizm için önde gelen bir bilimsel kıyaslama, sertifikasyon ve danışmanlık grubudur. Turizm paydaşlarına 1987 yılından bu yana müşterilerinin ziyaret edebileceği temiz, güvenli, müreffeh ve sağlıklı destinasyonlar sunmalarına yardımcı olmaktadır. EarthCheck programı dünya genelinde 70’den fazla ülkede altı dilde kullanılmaktadır. EarthCheck patentli yazılım ve sistemleri, seyahat ve turizm endüstrisi için sürdürülebilirlik raporlamasında bir ölçüt oluşturmuştur (ECRE, 2024). GSTC, EarthCheck sertifikası verilen 8 destinasyon (Huatulco, Meksika; Järvsö, İsveç; Thredbo, Avustralya; Baião, Portekiz; Melgaço, Portekiz; Nopoló, Loreto, Meksika; Nuevo Nayarit, Bahia de Banderas, Nayarit, Meksika; Nuuk, Grönland) yayımlamıştır (Şekil 4).

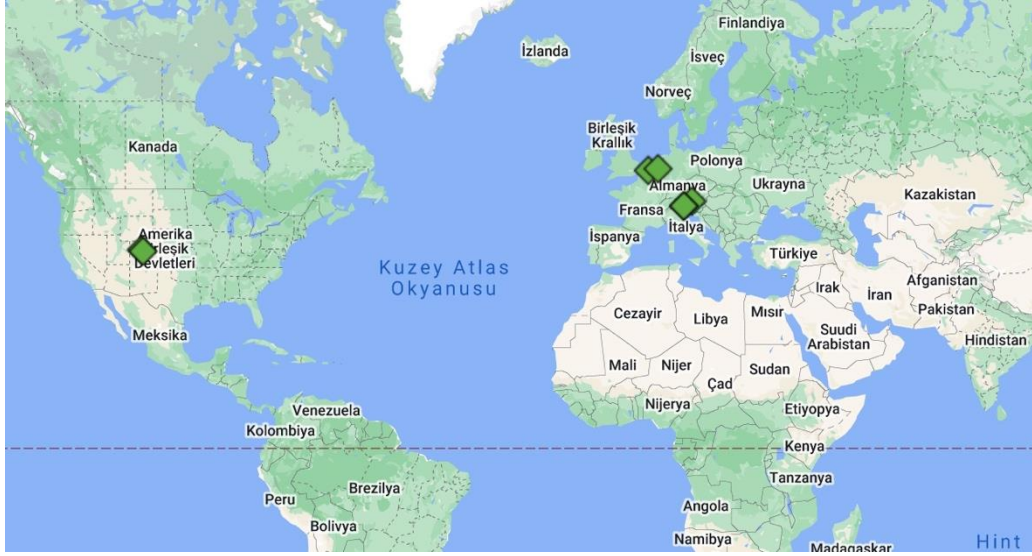
Şekil 4: *EarthCheck Sertifikası Verilen Destinasyonlar*

Kaynak: www.gstcouncil.org

Bir diğeri kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak seksenden fazla ülkede faaliyet gösteren Yeşil Destinasyonlardır (Green Destinations-GD). GD'nin desteklediği turizm faaliyetleri arasında destinasyon sürdürülebilirliği, pazar görünürlüğü kadar turizm kalitesini artırmak, turizm paydaşlarını geliştirmek de yer almaktadır. GD, son teknoloji ürünü araçlarla, destinasyonlar için SKA ile de bağlantılı olacak şekilde mevcut durum analizi, faaliyetleri izleme, raporlama ve stratejik gelişim hizmetleri sunmaktadır (GSTC, 2024). GSTC, GD sertifikası verilen 7 destinasyon (Vail, ABD; Schouwen-Duiveland, Hollanda; Breckenridge, ABD; Wagrain-Kleinarl, Avusturya; Eggental, İtalya; Berg en Dal, Hollanda; Alpe di Siusi, İtalya) yayımlamıştır (Şekil 5).

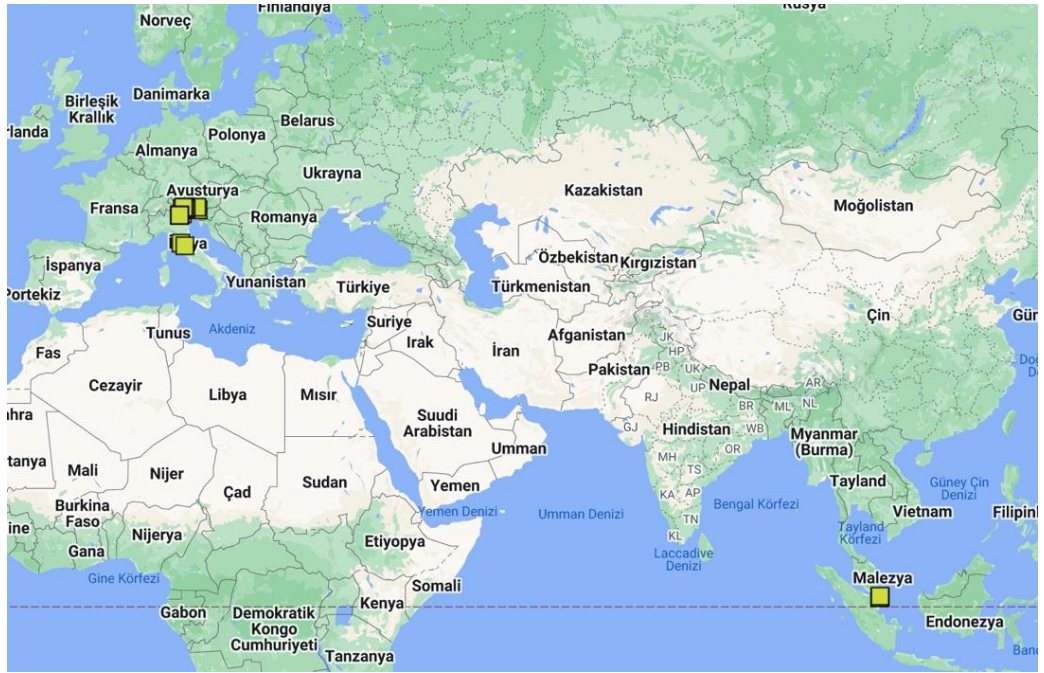
Şekil 5: *Green Destinations Sertifikası Verilen Destinasyonlar*

Kaynak: www.gstcouncil.org

Vireo Srl da, faaliyet alanı ağırlıklı İtalyan şirketleri olan, çevre belgelendirme hizmetleri sağlayan oluşan bir belgelendirme şirkettir. Vireo, GSTC akredite belgelendirme kuruluşu olarak dünya çapında tanınan çevre belgelendirme programları sunmaktadır. Merkezi İtalya'nın Padova kentinde bulunan Vireo, uluslararası deneyime sahiptir ve profesyonel ve yüksek nitelikli denetçilerle çalışmaktadır (GSTC, 2024). GSTC, GD sertifikası verilen 12 destinasyon (Valsugana, İtalya; Tarvisio, İtalya; Resorts World Sentosa, Singapur; San Vigilio & San Martino, İtalya; Nassfeld-Presegger See - Lesachtal – Weissensee, Avusturya; Sentosa, Singapur; Alta Badia, İtalya; Singapur; Comune di Siena, İtalya, Dolomites Val Gardena, İtalya; Associazione Turistica Renon, İtalya; Bressanone, İtalya; Comune di Montepulciano, İtalya; APT Alpe Cimbra Folgaria Lavarone Luserna Vigolana, İtalya; APT Rovereto, Vallagarina e Monte Baldo, İtalya; APT Trento, Monte Bondone, İtalya) yayımlamıştır (Şekil 6).

Şekil 6: *Vireo Srl Sertifikası Verilen Destinasyonlar*

Kaynak: www.gstcouncil.org

Tüm bunların dışında Avrupa Birliğine bağlı ülkelerin turistik destinasyonlarında sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel zorlukların üstesinden gelmek ve destinasyonların sürdürülebilirlikle ilgili performanslarını ölçmelerine yardımcı olmak amacıyla Avrupa Komisyonu (EC) bir Avrupa Turizm Göstergeleri Sistemi (ETIS) geliştirmiştir. Bu sistem, karşılaştırılabilir ortak bir yaklaşım kullanarak destinasyonların sürdürülebilir turizm performanslarını izlemelerine ve ölçmelerine yardımcı olmak amacıyla 2013 yılında hayata geçirilmiştir (EC, 2016). ETIS, 100'den fazla destinasyon tarafından gönüllü olarak uygulanmıştır. Destinasyonlar Avrupa Komisyonu'na deneyimleri hakkında geri bildirimde bulunmuştur. Geri bildirimlerle yenilenen (revize edilen) sistem, Avrupa Komisyonuna (2016) göre destinasyonlara tamamen test edilmiş ve daha gerçekçi bir temel göstergeler seti sunmaktadır. Yenilenen baskıda göstergeler bir dizi kategoriye ayrılmıştır (destinasyon yönetimi, ekonomik değer, sosyal ve kültürel etki ve çevresel etki). Sürdürülebilir destinasyon yönetimi söz konusu olduğunda gelişmiş planlama ve politikaya duyulan ihtiyaç, destinasyonların turizm yoğunluklarıyla ilgili zorluklarla karşı karşıya kalması nedeniyle son derece önemlidir (McLoughlin, 2020). ETIS, tüm turistik destinasyonlar için uygun olan ve onları turizm planlamasına daha akıllı bir yaklaşım benimsemeye teşvik eden bir göstergeler sistemidir. Bu sistem; (1) sürdürülebilir bir

yaklaşım benimsemek isteyen destinasyonları destekleyen bir yönetim aracı, (2) destinasyonların performanslarını bir yıldan diğerine izlemelerine olanak tanıyan bir izleme sistemi ve (3) politika yapıcılar, turizm işletmeleri ve diğer paydaşlar için faydalı bir bilgi aracı olarak ETIS tanımlanmıştır (ETIS, 2024). Katılımcı destinasyonlar, turizm destinasyonlarının sürdürülebilirliği ve erişilebilirliğinin hem finansal hem de lojistik olarak mümkün olduğunu ve tüm turizm sektörünün rekabet gücü üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini göstermiştir.

Güvenilir bir sertifikanın ziyaretçiye kalite ve sürdürülebilirlik kanıtı verdiğini ve sertifikaların tüketici algısı ile hem yerel toplum hem de iklim için olumlu etkileri arasında bir korelasyon olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Esparon vd, 2014). Sertifikalı işletmeleri ziyaret eden turistlerin, sertifikası olmayan işletmelere kıyasla genellikle daha memnun olduklarını ve daha fazla sadakat gösterdikleri ortaya konulmuştur. Tüketicinin sertifikanın ne anlama geldiğini anlaması için net bilgiler varsa, bu önemli bir rekabet avantajı olabilir (Greene vd.,2024). Ziyaretçiler de daha yüksek kalite ve memnuniyet sağladığı düşünüldüğü için sürdürülebilir sertifikasyondan yanadır. Cismaru ve Ispas (2015) bu durumun, daha fazla boş zaman arayan ve daha sürdürülebilir bir yaşam tarzı arzulayan günümüz tüketicisiyle uyumlu olduğuna dikkat çekmektedir.

1.11. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI (SKA) VE SKA'NIN GSTC-D İLE İLİŞKİSİ

Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi, küresel düzeyde bir bütün olarak toplum için sosyal, ekonomik ve ekolojik açıdan sürdürülebilir kalkınmayı kapsamaktadır (UN, 2024). Bu kapsamda belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), beş ana unsurunu temel dayanak olarak görmektedir; yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılmasıyla ulaşılacak olan insan onuruna odaklanılmaktadır. Dünya nüfusun büyük bir bölümü bu unsurlar nedeniyle onurlu bir yaşam sürdürememektedir. Ayrıca amaç, gezegeni ve tüm türler için yaşamın ilgili temelini korumaktır. İklim değişikliği, yani ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması da burada ele alınmaktadır. Yoksullukla mücadeleye paralel olarak, herkesin topluma katılmak için aynı fırsatlara sahip olması gereken adaletin güvence altına alınması söz konusudur. Ardından insan haklarının ve barışçıl bir yaşamın güvence altına alınması gerekmektedir. Son husus ise tüm seviyelerin özetlenmesi, yani ortak hedeflerin korunması için küresel ortaklıkların kurulmasıdır.

Bu hedefler aynı zamanda dünyada yaşanan sosyal zorluklara yönelik çözümlere

dair harekete geçilmesi için yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Martinuzzi ve Schönherr (2019), SKA'ları, bir kuruluşun değer gelişimi açısından sürdürülebilirlik için yeni olanaklar sunan teorik bir yapı olarak tanımlamaktadır. SKA'ların uygulanmaya konulmasından beş yıl sonra, daha fazla ilerleme ve bununla bağlantılı olarak hedeflere uyum konusunda eleştirel sesler yükselmeye başlamıştır (Walsh, vd., 2020). SKA'ların toplu gösterimi Şekil 7'de sunulmuştur.

Şekil 7: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Kaynak: www.turkiye.un.org

2030 Gündeminin tamamı 17 genel hedeften oluşmakta ve 193 katılımcı ülke ve devlet tarafından desteklenmektedir. Kabul edildiği 2015 yılında bir sonraki yıl başlangıç noktası olmak üzere 14 yıllık bir süre belirlenmiştir. Bu da geniş kapsamlı önlemler için hedef tarihi temsil eden Gündem 2030 terimini ortaya çıkarmıştır. Ancak hedeflerin oluşturulması için temel unsurların yanı sıra üç temel unsur daha eklenmiştir: ekonomik, sosyal ve çevresel hususlar. Castro ve arkadaşları, ekolojik taleplerin genellikle sosyal ve ekonomik hedeflerle çatışma halinde olduğunu savunmaktadır (Castro vd., 2020).

Olumlu ilerlemeyi garanti altına almak amacıyla 2016 yılında tüm SKA'lar için özel gereklilikler ve yapılar tanımlanmıştır. Tüm SKA'lar bir "P kategorisi (People, Property, Planet, Peace ve Partnership)" içerisinde birbirleriyle bağlantılıdır ve dolayısıyla birbirleri üzerine inşa edilmektedirler. İnsan kategorisinin (People) ilk hedefi olan SKA-1, toplumun her seviyesinde yoksulluğu sona erdirmeyi amaçlamaktadır. Olası tedbirler arasında gelirin güvence altına alınması ve özellikle kriz durumlarında en yoksul insanların desteklenmesi yer almaktadır. SKA-2 açlıkla mücadele etmeyi, gıda zincirlerini ve evrensel beslenmenin yanı sıra sürdürülebilir tarımı teşvik etmeyi

amaçlamaktadır. Her şeyden önce, ekonomik olarak zayıf ülkelere sağlık hizmeti sağlanması bu kavramın özel bir odak noktasıdır. SKA-3 de nüfusun sağlığına odaklanmaktadır. Amaç, evrensel sağlık hizmetlerine ve tüm insanların ücretsiz olarak erişebileceği kapsamlı bir sağlık sistemine ulaşmaktır. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde HIV gibi hastalıkların ortadan kaldırılması merkezi bir görevdir. SKA-4 tüm insanlar için eşit eğitim ve buna bağlı olarak hayatlarını şekillendirme fırsatı sağlamaktır. Bu amaç özellikle genç nesilleri desteklemekte ve onlara eğitime yakın bir yaşam ve olumlu bir gelecek garanti etmeye çalışmaktadır. İnsan kategorisindeki SKA-5 toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgilidir. Özellikle her yaştan kadına odaklanarak insan haklarının güvence altına alınmasını ve temel hakların korunmasını içermektedir. İnsan kategorisinin 6'ncı ve son hedefi SKA-6, tüm insanlar için içme suyu ve sıhhi tesislerin garanti altına alınmasını tanımlamaktadır. Bu, doğal su kaynaklarının korunması ve su döngülerinin etkin kullanımı için sürdürülebilir bir yönetim sistemine dayanmaktadır.

Refah (Prosperity) kategorisi, çeşitli sosyal katmanlarda refahın olumlu yönde geliştirilmesiyle ilgilenmektedir. SKA- 7, kalkınmanın temeli, diğer şeylerin yanı sıra, uygun fiyatlı, güvenilir ve sürdürülebilir şekilde üretilen elektriğin garanti edilmesidir. En büyük faktörlerden biri yenilenebilir enerji üretimi ve enerjiye güvenli erişimi olmayan ülkelere dağıtımıdır. SKA-8'de, ekonomik büyümeye odaklanılmaktadır. Yoksulluğa karşı koymak için uzun vadeli işlerin güvence altına alınmasına ve işsizliğin azaltılmasına özellikle dikkat edilmektedir. Dünyanın tüm ülkelerinde çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve gelişmekte olan ülkelerde çocuk işçiliğinin sona erdirilmesi için de girişimlerde bulunmaktadır. Bunu mümkün kılmak için, dayanıklı altyapının geliştirilmesi ve sürdürülebilir sanayinin teşvik edilmesiyle ilgilenen SKA-9, hayata geçirilmiştir. Ayrıca, gelişmekte olan, sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelere inovasyona ve inovasyonun teşvik edilmesine özel bir odaklanma söz konusudur. 2030 Gündeminin 10'uncu amacı (SKA-10), ülke içindeki ve aynı zamanda 2030 Gündemine katılan taraflar arasında uluslararası düzeydeki eşitsizliklerin azaltılmasına odaklanmaktadır. Amaç sadece gelir açısından eşitsizlikleri gidermek değil, aynı zamanda cinsiyet, ırk, etnik köken, köken ve din ile ilgili zorlukları da ele almaktır. Birçok ülkede bu hususların kabul edilmesinin teşvik edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. SKA'ların çoğu birkaç "P"yi kapsayabilir. Bunlar, sürdürülebilir bir geleceğin gerçekleştirilmesine odaklanan 2030 gündeminin ortak amaçlarına dayanmaktadır.

Bunun bir örneği, toplumun tüm kesimleri için kapsayıcılık ve sürdürülebilir ve dirençli şehirler ve yerleşimlerin sağlanması ile ilgilenen SKA-11'dir. Ayrıca, sürekli artan nüfus rakamlarına ve büyük şehirlerin yönetimine ve bununla bağlantılı hava kirliliği ve atık üretimi sorunlarına karşı koymaya çalışmaktadır.

Gezegen (Planet) kategorisi, kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve gelecek yüzyıllar için uygarlığın sağlanmasını amaçlamaktadır. Buna Birleşmiş Milletlerin SKA-12'si de dahildir. Ekonomik büyümenin yanı sıra, geleceğe yönelik üretim zincirlerinin geliştirilmesiyle birlikte sürdürülebilir tüketimin araştırılması amaçlanmaktadır. Hem yenilenebilir hem de yenilenemeyen hammaddelerin atık yönetiminin ve verimli malzeme tüketiminin iyileştirilmesi de ele alınmaktadır. SKA-13 doğrudan iklim değişikliği ve bunun insanlar ve doğa üzerindeki sonuçlarıyla ilgilidir. Bu amaç çok genel terimlerle formüle edilmiş olsa da ekonomik olarak zayıf ülkelerin desteklenmesi ve soruna ilişkin farkındalığın artırılması gibi somut hususlar merkezi araçlar olarak kullanılmaktadır. Bu durum, okyanusların, göllerin ve tüm deniz kaynaklarının korunmasıyla ilgili olan SKA-14 tarafından da desteklenmektedir. Biyo-çeşitlilik de dahil olmak üzere flora ve faunanın sürdürülebilir kullanımı ve korunması garanti altına alınmaya devam edilmelidir. Birleşmiş Milletler ayrıca yüksek seviyelerdeki karbondioksit kirliliği ve okyanuslardaki ciddi kirlilikle mücadele etmek için çaba sarf edildiğini belirtmektedir. Bu durum, gezegenin kara alanıyla ilgilenen SKA-15'le de örtüşmektedir. Vahşi yaşamın biyolojik çeşitliliğinin korunmasına ve doğa rezervlerinin kullanılabilir hale getirilmesine odaklanılmaktadır.

Sondan bir önceki amaç (SKA-16) barış ruhuyla, yani barış (peace) kategorisiyle kabul edilmiştir. Ana unsur, Birleşmiş Milletlerdeki tüm katılımcılar arasında barış içinde bir arada yaşamayı sağlamak ve adalet kurumlarını teşvik etmektir. Bu çok geniş kapsamlı amaç, diğer hususların yanı sıra, ifade ve basın özgürlüğü ile azınlıklara yönelik şiddetin önlenmesini de içermektedir. Çoğunlukla, olası çözümler sadece ulusal düzeyde değil, aynı zamanda tüm devletlerin ve ülkelerin ortak iş birliğine dayanmaktadır. Bunu mümkün kılmak için kurumlar arasında açık ve dürüst bir iletişim kurulmaya çalışılmaktadır.

Son amaç olan SKA-17, tüm üyelerin küresel ortaklığına hizmet etmektedir. Bu, sürdürülebilir kalkınmaya odaklanan siyasi ilişkileri de kapsamaktadır. Teknoloji, ticaret ve finans gibi faktörler güçlendirilmeye ve ortaklaşa geliştirilmeye devam edecektir.

Görüldüğü üzere tüm SKA ortak bir amaca hizmet etmektedir: Dünya üzerinde sürdürülebilir yaşamın teşvik edilmesi. SKA'ların bu çeşitliliğinin bir araya gelmesi, 2030 Gündeminin hedeflerini gerçekleştirme fırsatını temsil etmektedir. Projenin başarısı için tüm üyelerin iş birliği yapması gerekmektedir. (Moyer ve Hedden, 2020) Bazı SKA'lar farklı ülkelerde farklı uygulama alanlarına sahiptir. Gelişmekte olan, yükselen ve sanayileşmiş ülkeler arasında özel bir ayrım yapılmalıdır. Bu ülkeler genellikle sürdürülebilir bir yaşam tarzının hâkim olmadığı ülkelerdir. Nüfus arasında ve siyasette belirli bir sürdürülebilirlik düzeyi oluşturmak için girişimlerde bulunmaktadır. Buna ek olarak, bu ülkelerdeki SKA'ların çoğu genellikle amaçların çok temel yönlerine odaklanmakta, bu da gelecekteki projeler ve sürdürülebilir kavramlar için bir temel oluşturmaktadır (Bali Swain ve Yang-Wallentin, 2020). Her şeyden önce, sürdürülebilir kaynak çıkarımı ve kullanımına odaklanılmaktadır. Bunun nedeni, çoğu durumda zaten var olan yüksek yaşam kalitesinin yanı sıra ekolojik sorunlara yönelik geniş çözüm ve kaynak yelpazesidir (Fonseca vd., 2020).

Griggs ve arkadaşları (2017), SKA'lar arasında pozitif korelasyonlar tespit etmişlerdir. Bazı SKA'ların birbirleriyle güçlü bir bağ kurduğu ortaya çıkarılmış, SKA-17 ve SKA-13'ün diğer hedefler üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu, diğer SKA'lar için vazgeçilmez bir sabiti temsil ederek tüm eylemlerin temelini oluşturdukları gerçeğine dayanmaktadır. Örneğin, üyeler arasında olumlu bir ilişki olmadan 2030 Gündemi gerçekleştirilemez ve iklim değişikliğine çözüm bulunmadan bunun diğer hedefler üzerinde olumsuz bir etkisi olur.

Birleşmiş Milletler tarafından formüle edilen hedefler ve bunların bugüne kadarki sonuçları SKA'ları analiz etmek için kullanılmıştır. Hedefler her bir SKA'nın alt öğelerini temsil etmektedir, dolayısıyla her bir amacın birkaç küçük hedefi vardır. Toplamda 169 hedef 17 SKA'ya eşit olmayan bir şekilde dağıtılmıştır (UN, 2024). Bu önlem, 2030 Gündeminin genel olarak formüle edilmiş bireysel amaçlara dayanmaktadır. Bir yandan şeffaflığı sağlamaya çalışırken, diğer yandan bu amaçlar SKA'ların ilerlemesini ölçmeye hizmet etmektedir. Sonuçlar, yani belirli bir amacın belirlenen tarihe kadar gerçekleştirilmesi ile uygulama araçları arasında bir ayrım yapılmaktadır (Bartram, vd, 2018). Ayrıca, her bir amaç, ilerlemeyi ölçülebilir ve anlaşılabilir bir şekilde rakamlarla göstermek için göstergelere sahiptir.

SKA'nın etkili bir şekilde uygulanması yeterli planlama, izleme, değerlendirme ve

finansman gerektirmektedir (Castro, vd., 2020). Hedefler evrenseldir ancak coğrafyalar arasında değişken önceliklere bağlı olan ulusal planlara dönüştürülmesi gerekir. Bu nedenle uygulamanın kendisinin sürekli olarak izlenmesi ve uyarlanması gereken karmaşık bir görevdir. Gündemin başarısı büyük ölçüde yerel bağlılığa ve bunun sonucunda tüm SKA'ların entegrasyonuna bağlıdır. (Biermann vd., 2017). Uygulamanın kendisi, ulusal ve uluslararası düzeydeki olaylara sürekli adaptasyona dayanan uzun bir süreçtir.

GSTC, turizmde sürdürülebilirlik konusunda alışılmadık olmayan bir bilgi toplama çabasıdır. Kriterler, turizm yönetim organizasyonlarının disiplinler arası, bütüncül ve entegre bir yaklaşımla gerçekleştirmesi gereken asgari bütüncül çabalar. GSTC'nin dört ana amacı her tür ve büyüklükteki destinasyonda kullanılmak üzere belirlenmiştir. GSTC standartları ve göstergeleri, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Organizasyonu (UNWTO) hedef göstergeleri, GSTC otel ve tur operatörü standartları ve ayrıca diğer genel kabul görmüş ilke ve kılavuzlar, standartlar ve göstergelerin belgelendirilmesi gibi tanınmış standartlar ve yaklaşımlarla olduğu gibi SKA ile de uyumludur. Kriterlerin uygulanmasının 17 SKA'nın gerçekleştirilmesine ve dolayısıyla Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Gündemine yardımcı olmaktadır. GSTC-D Kriterleri ve SKA ilişkisi [Ek-1]'de sunulmuştur.

GSTC-D kriter ve göstergelerinin her bir destinasyonda uygulanması teorik olarak kolay olmasa da sürdürülebilir turizm gelişiminin yönü ile uyumlu olduğu sürece uygulanabilir. Kriterler, hedefe ulaşmak için ne yapılması gerektiğini söyler. Bu rol, performans göstergelerinin, eğitim materyallerinin ve erişim araçlarının varlığıyla yerine getirilir. Turizm paydaşları (Kamu Yönetimi, STK'lar ve özel sektör sağlayıcıları vb.) tarafından uygulanan araçların yanı sıra, tüm bunlar bir destinasyonun GSTC standardına ulaşması için yerine getirilmesi gereken tamamlayıcı unsurlardır. GSTC-D turizmin her türünde sürdürülebilirlik standartları oluşturma sürecinin başlangıcıdır. Vurgulanan kilit husus, sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için turizmin nasıl geliştirileceği ve olası risklerin nasıl azaltılacağı konusunda bilgilendirme ve farkındalık sağlamak kadar topluluk anlayışını ve eylemini de teşvik etmektir.

2.BÖLÜM

ÇIRALI VE ÇIRALI'DA TURİZM UYGULAMALARI

Bu bölümde çalışmaya konu Çıralı destinasyonu tarihi, coğrafi yapısı, nüfusu, sosyal yapısı ve turizm potansiyeli başta olmak üzere farklı boyutlarıyla incelenmiştir.

2.1 ÇIRALI DESTİNASYONU

Çıralı, Antalya'nın 70 km batısında, Kemer İlçesine bağlı Ulupınar Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 8).

Şekil 8: Çıralı Destinasyonunun Konumu

Kaynak: www.maps.google.com

Ulupınar köyünden sahile kadar uzanan Çıralı'ya Antalya-Kumluca karayolunun doğusundan giden 7 km'lik oldukça eğimli bir yolla ulaşılmaktadır. Körfez, kuzeyde Toros Dağları'nın Tahtalı silsilesi, güneyde Yazır köyü, batıda Altinkaya beldesi ve doğuda Akdeniz ile çevrilidir. Köylerin kuzeybatısında 3.2 km uzunluğundaki sahilde Yanartaş (Chimeira) olarak bilinen doğal bir ateş sürekli yanmaktadır. Çıralı sahilinin güney ucu Musa Dağı ve Olympos antik kentinin içinden geçen Olympos deresinde son bulmaktadır. Kuzey ucu, kayalık bir burun olan Karaburun tarafından sınırlanmıştır. Bölgenin önemli su kaynaklarından olan Ulupınar deresi, Çıralı'nın güney kıyısında denizle buluşmaktadır.

Şekil 9: Çıralı Sahili

Kaynak: www.encrypted-tbn2.gstatic.com

Çıralı'nın tarihi ve doğal zenginlikleri yasal statülerle korunmaktadır. Olympos Antik Kenti'ni barındıran ve denize kadar uzanan körfez Arkeolojik SİT, Olimpos'un kuzeyinde 3 km boyunca uzanan sahil ve hemen iç bölgesi ise 1'inci ve 2'nci derece Doğal SİT alanıdır. Doğal Hayatı Koruma Vakfı (DHKV) 1998 yılından beri Çıralı'da koruma projeleri yürütmektedir. İlk olarak 1998 yılında Avrupa Birliği ile müşterek gerçekleştirilen "Türkiye'de Kıyı Yönetimi ve Turizm Projesi" destinasyonun altyapı sorunlarının çözülmesini hedefleyen Çıralı Koruma Amaçlı İmar Planı (ÇKAİP) çalışması başlatılmıştır. Projenin ana bileşenleri, yerel yönetim kurum ve kuruluşlarının katkılarının yanı sıra yerel halkın doğrudan katılımını ve desteğini bir araya getiren bir süreç olan ÇKAİP ve "Çıralı Kıyı Yönetim Planı"nın hazırlanmasını içermektedir. Bir diğer bileşen ise, yöre sakinlerinin doğal değerler konusunda farkındalığını artırmaya yönelik eğitim faaliyetlerinden oluşmaktadır. Ardından yine DHKV öncülüğünde yürütülen "Çıralı Kıyı Yönetimi ve Sürdürülebilir Turizm Projesi" destinasyona sağladığı ve gelecekte sağlayacağı pek çok faydanın yanı sıra Birleşmiş Milletler (BM) tarafından iyi uygulama örneği olarak görülmüş ve 2000 yılında, 100 ülkeden 700 projenin arasında ödüle layık bulunmuştur (WWF, 2017)

2.2 TARİHÇESİ

Çıralı, antik çağda Likya Bölgesinin doğusunda yer alan Olympos kentinin bir parçası olmuş ve tarih boyunca birçok medeniyete ev sahibi olmanın yanında doğal

zenginlikleri sayesinde pek çok mitolojik efsaneye de konu olmuştur. Milattan önce 7'nci yüzyılda bir krallık kuran Likyalıların aslında korsan oldukları bilinmektedir (Sevin, 2001). Milattan önce 188 yılına kadar sırasıyla Perslerin, Büyük İskender'in ve ardından çeşitli küçük krallıkların hakimiyetine giren bölge bu tarihten itibaren Roma idaresinde Rodos tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Olympos kenti batı Akdeniz kıyılarında hüküm süren Likya Birliğinde etkin bir role sahiptir (Parman, 2001). Helenistik dönemde birlikten çıkarılmasına rağmen Roma İmparatorluk döneminde tekrar popüler olmuştur. Milattan sonra 140 yılında yaşanan depremde Olympos büyük hasar almış, toparlanma aşamasındayken 240 yılında tekrar bir depreme maruz kalmıştır (Parman, 2001).

Şekil 10: *Olympos Antik Kenti*

Kaynak: www.kemergozcu.com

Arap donanmasının Akdeniz'de güç kazanmaya başladığı dönemde, Bizans donanmasının bölgeye yakın Gelidonya açıklarında Arap donanmasına karşı aldığı yenilgiye bağlı olarak Arapların hakimiyetine girmenin eşiğine gelmesine rağmen 1148 yılındaki II. Haçlı seferiyle tekrar Bizans egemenliğinde kalmıştır. Rodos, Venedik ve Cenova şövalyeleri, Haçlı Seferlerinden istifade ederek bölgeye saldırılar düzenlemiştir.

Bu saldırıları bertaraf etmek üzere Olympos kenti ve çevresinde savunmaya yönelik değişiklik yapılmıştır (Şahin vd., 2000).

Malazgirt savaşı (1071) itibaren başlayan Türklerin Anadolu içlerine yayılmasının bir sonucu olarak 1158 yılında Phaselis, 1174 yılında ise Myra Türklerin eline geçmiştir. Ancak Türklerin fetihleri sürekli olmamış, 11'inci yüzyıl bölgede pek çok yönetim değişikliğine şahit olmuştur. Her ne kadar bölgede siyasal güç Bizans'ta olsa da Türkler merkezlere bir bir hâkim olmuşlardır (Strabon, 2000). Antalya'nın batısı, beylikler dönemi olarak da bilinen süreçte Hamidoğulları ve Teke Beyliği arasında geçen iktidar savaşlarına sahne olmuştur. Fatih Sultan Mehmet tarafından 15'inci yüzyılda Osmanlı topraklarına katılmasına rağmen 18 ve 20'nci yüzyıllar arasında yörükler tarafından kışlak olarak kullanılmıştır.

Bünyesinde barındırdığı ve 2500 yıl öncesinden beri ofiyolitlerden gaz sızıntılarının meydana geldiği Yanartaş (Chimera) bölgesiyle mitolojik anlatılarda kendisine yer bulan Çıralı ilk Olimpiyat ateşinin yakıldığı yer olarak da bilinmektedir (Hoşgörmez, 2007). Milattan önce 8'inci yüzyılda yaşayan Smyrna'lı Homeros'un anlatımına göre bahse konu mitolojik efsane şu şekildedir; Ephyra Kralının oğlu (Bellerophontes) yanlışlıkla kardeşini öldürmesi nedeniyle Ephyra'dan sürülür, önce Argos ve ardından da Likya Kralına sığınır. Kral, Bellerophontes'tan Olympos dağında yaşayan canavar Chimera ile dövüşmesini ister. Chimera tasvirinde farklı hayvanlar kullanılmasının (başı için aslan, gövdesi için keçi ve kuyruğu için yılan) yanında korkunçluğunu vurgulamak üzere ağızdan alevler saçarak şekilde betimlenir. Bellerophontes, dövüşe Pegassos adlı kanatlı atıyla gider. Chimera'yla karşılaştıklarında Pegassos havalanır, yere inerken Bellerophontes mızrağı ile canavara saldırarak onu yeraltına sokmasına karşın Chimera yerin 7 kat altından alevlerini yeryüzüne ulaştırır. Yanartaş'ta hala yer altından çıkan alevler Chimera'nın sönmeyen ateşi kabul edilmektedir. (Güler, 2003). Bu ateşi konu eden başka bir mit ise Phoneix (flamingo)'dır. Efsaneye göre kuş Chimera'nın ateşinden doğmuş ya da bu ateşten zarar görmeden geçmiştir. Flamingo uçuşunda kanatlarının altında alevin parıltısı görülebilir, ayrıca kanat uçlarının mitolojik alevde yanarak siyahlaştığı söylenir (Slatter vd.,1994).

Şekil 11: Yanartaş

Kaynak: www.antalyaniningunemi.com

Çıralı sahil şeridini paylaşan Olympos antik kenti ise bir liman kenti olarak ünlenmiş, deniz ve akarsuyun birleştiği bir alanda kurulmuş olması nedeniyle dönemin deniz ticareti açısından pek çok avantaja sahip olmuştur. Olympos, kum-deniz-güneş turizmiyle tarih turizmini birleştirmesi nedeniyle son yılların çekici destinasyonları arasındadır. Olympos kenti adını Anadolu'nun Helenleşmesi döneminde almıştır. Kesin bilgiye ulaşılamamakla birlikte, Phaselis'e bağlı önemli Yunan yerleşimlerinden birisi olduğu kabul edilmektedir. Olympos'u farklı kılan iki dağın (Musa ve Omurga) oluşturduğu bir vadi içinde yer almasıdır. Bu özellikleriyle Lykia Bölgesi kentlerinin sahip olduğu kıyı, yamaç, vadi tabanı ve akarsu kenarı yerleşimi özelliklerinin birçoğunu bünyesinde barındırmaktadır. Göksu tarafından ikiye ayrıldığı için eşsiz bir doğaya sahip olan Olympos antik kentinde Helenistik Dönem, Roma Dönemi ve Erken Bizans Dönemine ait oldukça çekici tarihi eserler bulunmaktadır. Bu eserler arasında tiyatro, kilise, hamamlar, mezarlar ve mozaikler göze batmaktadır (Mergen, 2011).

2.3 İKLİMİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

Hava durumu ve iklimin, küresel turizm sektörü üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Lise ve Tol, 2002). Turistler için hava ve iklim, tatil deneyiminin içsel bir bileşenidir. Pek çok gezgin için, destinasyondaki hava koşulları genel seyahat memnuniyetinin merkezinde yer almaktadır. De Freitas (2003), turizmi ilgilendiren 3 farklı iklim yönü tanımlamıştır: termal, fiziksel ve estetik. Termal bileşen öncelikle fizyolojiktir ve turistlerin konforunu ve belirli turistik faaliyetlerin mümkün olup olmadığını belirler. İklimin fiziksel yönü, belirli bir yerde hangi turizm faaliyetlerinin mümkün olduğunu da tanımlar. Örneğin, kuvvetli rüzgarlar ve yağmur, plajda güneşlenme gibi aktiviteleri son derece tatsız ya da imkânsız hale getirebilir (Scott ve

diğerleri, 2008). Estetik bileşen öncelikle psiko-mantıksaldır ancak bazıları için fizyolojik olduğu da açıktır ve gökyüzünün görünümünü ve turistin çevresindeki ışığın kalitesini içerir. Büyük ölçüde bulut örtüsü, güneş ışığı ve bazı yerlerdeki hava kalitesinden etkilenmektedir. Çıralı destinasyonu pek çok açıdan turizm faaliyetleri için elverişli bir iklim sunmaktadır. Hava sıcaklığının 16,7-24,7°C arasında, ortalama sıcaklığın ise 20,4 °C olduğu zamanlar insan fizyolojisi açısından ideal günler olarak kabul edilmektedir (Demir ve diğerleri, 2008). Akdeniz Bölgesinin genelinde olduğu gibi Çıralı'da yıl boyunca bu aralıkta seyreden sıcaklık değerleri insanlara çok uzun bir süre dış alanlarda kalma ve faaliyet yapma olanağı vermektedir. Bu durum aynı zamanda turizm sezonunun ülkemizin diğer coğrafi bölgelerine göre daha uzun olmasını mümkün kılmaktadır. Deniz, kum ve güneşten yararlanmak isteyenler için 27 °C olan hava sıcaklığının Çıralı'da özellikle Mayıs ve Ekim aylarında hemen hemen her gün bu şekilde veya daha fazla kaydedilmesi onu bir cazibe merkezi haline getirmektedir (Amelung ve Viner, 2006). Diğer taraftan kışın en soğuk olduğu günlerde dahi 7-10 °C olan sıcaklık değeri sayesinde ziyaretçiler yıl boyu değişik aktivitelere katılma imkânı bulabilmektedir. Yaz aylarında iyice azalan yağmur miktarı da özellikle deniz, kum ve güneşten yararlanmak isteyen ziyaretçileri mutlu etmektedir.

Beydağları Sahil Milli Parkı içerisinde yer alan Çıralı, ağaçların, çiçeklerin ve bitki örtüsünün yaşam döngülerinin yeni kokular ve renk armonileri yaratmasıyla her mevsim kendini yenileyen, değişen bir güzelliğe sahiptir. Kuzey Çıralı sahili, Antalya bölgesinin pek çok sahilinde rastlanan bir tür olan fıstık çamlarına ev sahipliği yapmaktadır. Bölge, lavanta ve funda çalıları, mersin, keçiboynuzu ve sandal ağaçlarıyla kaplıdır. Bahar aylarında Olimpos Göksu kenarlarında ılgın ve çan çiçeği canlanmaktadır. Bu, aynı zamanda, tespih çalısı ve kırmızı gelinciklerin yayılma mevsimidir. Portakal çiçeklerinin cezbedici kokusu, ilkbaharda Çıralı'yı ziyaret eden herkesin kolaylıkla fark edeceği yoğunluktadır. Süsen, çiğdem, çoban çantası, anemon, yabani orkide, düğün çiçeği, ve siklamen de Çıralı'ya bahşedilmiş doğa mücevherleri arasındadır. Defne, kekik ve papatyalar da Çıralı'da farklılık yaratan diğer bitkilerdir.

Çıralı bölgesinin ev sahipliği yaptığı tipik bir Akdeniz bitkisi olan kum zambağı (*Pancratium maritimum* L.), nesli tükenme tehlikesinde olduğu için koruma çalışmaları kapsamına alınmıştır. Doğal yayılış alanı olan Akdeniz'in kumlu kıyılarında varlığı ciddi şekilde tehlike altında olan bir Amaryllidaceous türüdür. Denizin hemen kıyısında yaşam

alanı bulan, kuraklık ve tuzluluğa dayanıklı bu tür meltem rüzgarına ve yüksek neme ihtiyaç duymaktadır (Demir ve Çelikel, 2017). Doğada nadir olarak bulunmasının yanında doğal yaşam alanları olan deniz kenarlarının turizm amaçlı kullanılması, güzel bir görünüme sahip çiçeklerinin koparılması ve soğanlarının toplanması türün tehlikede olmasının nedenleri arasındadır (Grassi vd., 2005). Gösterişli ve kokulu beyaz çiçekleri onu cezbedici bir süs bitkisi yapsa da aynı zamanda gıda, tekstil ve farmakolojide yaygın şekilde kullanılmaktadır. S.S.Ulupınar Çevre Koruma Geliştirme ve İşletme Kooperatifi (ULUKOOP) bu narin türün doğal yaşam alanında neslinin devam etmesi için yürütülen koruma çalışmalarını yönetmektedir. Bu çalışmalar kapsamında alınan tedbirler sayesinde Çıralı'da kum zambağı sayısında son yıllarda belirgin bir artış gözlenmektedir.

Şekil 12: *Kum Zambağı*

Kaynak: Sn. Habib Altınkaya arşivinden alınmıştır.

Çıralı ayrıca pek çok nadir endemik türe ev sahipliği yapmaktadır. Bunlardan en çok bilineni kumullar boyunca görülebilen Kayışkıran (*Ononis serrata*)'dır. Aşağıya doğru akan derelerin çakıl taşları arasında bulunan bir diğer endemik tür Gökbaş (Peygamber Çiçeği-*Centaurea dichroantha*)'dır. *Phlomis chimerae* (Kimera Şalbası) ise Olimpos Sahil Milli Parkı'na endemik bir türü olup bölgenin antik çağdaki adındaki "chimera" kelimesini taşımaktadır.

Çıralı sahili, uluslararası tehdit altındaki bir tür olan *Caretta Caretta* deniz

kaplumbağası için Türkiye'nin Akdeniz kıyı şeridindeki en önemli yuvalama alanlarından biridir (Sönmez vd.,2021). Bu deniz kaplumbağası her yıl Mayıs-Eylül ayları arasındaki üreme döneminde binlerce kilometre yüzerek yuvalama için sahile çıkmaktadır. Bu dönemde T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 6. Bölge Antalya Şube Müdürlüğü ile ULUKOOP arasında imzalanan “Antalya Çıralı Deniz Kaplumbağası Üreme Kumsalındaki Yuvaların Korunması ve İzlenmesine İlişkin İşbirliği Protokolü” kapsamında Çıralı'nın 3,2 km uzunluğundaki kıyı şeridine *Caretta caretta* deniz kaplumbağası markalama, yuvalarını kafes ile koruma altına alma ve yavruların yuvadan çıkışlarına nezaret etmek gibi yok olma tehdidi altındaki bu türün hayatta kalabilmesi için birçok koruma görevi icra etmektedir.

Şekil 13: *Caretta caretta* Deniz Kaplumbağası

Kaynak: Dt. Erdal Elginöz arşivinden alınmıştır.

Çıralı sahilinin kuzeyinde, özellikle Olimpos Çayı'nın denizle buluştuğu yerde, kıyı boyunca pek çok kuş türü (Ağaçkakan, Krüper Sıvacı Kuşu, Yeşil Ağaçkakan, Rüppel Ötleğeni, Uzun Kuyruklu Baştankara, Kent Kırlangıcı, Tepeli Toygar vb.) görmek mümkündür. Çıralı, aynı zamanda subtropikal bir tür olan sarı gerdanlı bülbülün en batıdaki yaşam alanıdır. İri yuvarlak gözleri, parlak sarı kuyruk altı tüyleri ve sabahın erken saatlerinde açan sarı başlı bülbülü ile bu kuş türü Çıralı'nın sıra dışı güzelliklerinden biridir.

2.4 NÜFUS VE SOSYAL YAPI

Doğal güzellikleriyle de öne çıkan Çıralı, tarih boyunca farklı medeniyetlerin yaşadığı ve efsanelere konu olmuş bir yerleşimdir. Ulupınar mahallesine bağlı Çıralı'nın nüfusu 1216'dır (TUIK, 2023). Nüfusun %47'sini kadınlar oluşturmaktadır (572). Nüfus yoğunluğu 2013 yılına göre %21 artış gösterse de son dönemde %7,5 azalmıştır. Bölge,

tıpkı Akdeniz'in diğer kıyı kesimler gibi özellikle yaz aylarında gerek turistlerin gerekse "yazlıkçı" tabir edilen ve geçici ikametgâh için Çıralı'yı tercih edenlerin akınına uğramaktadır. Turizmin Çıralı halkının geçim kaynakları arasında önemli bir yeri vardır. Konaklama tesisleri, yeme içme alanları ve deniz turizmi bu sektörde öne çıkan işletmeler arasındadır. Buna ilave olarak bölgede tarım da önemli bir gelir kaynağıdır. Özellikle narenciye ve nar üretimi öne çıkarken örtü altı sebze ve meyve yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Organik ürünler de yetiştiren bölge çiftçileri, bu yöntemle bir yandan tarım ağırlıklı ekonomisi olan bölgelere örnek olurken diğer taraftan da kendilerine önemli bir ekonomik kazanç sağlamaktadır.

2.5 EKONOMİK YAPI

Çıralı'nın ekonomisi, günümüzde turizm ve tarım sektörleri üzerine yoğunlaşmıştır. Geçmişte 1960'a kadar yoğun olarak yapılan hayvancılığa ilave olarak özellikle krom çıkarmak üzere yapılan madencilik bölgenin geçim kaynağı olmuştur. Turizm öncesinde Çıralı'da pamuk ekimi (1960'lar), narenciye ve nar yetiştiriciliği (1970'ler), örtü altı sebze meyve yetiştiriciliği (1980'ler) faaliyetleri yoğun olarak görülmüştür.

Bağlı olduğu ilçe olan Kemer ile kıyaslandığında Çıralı, turizm açısından çok küçük bir oyuncudur. İki nehrin ağzında yer alan düz bir alana kurulu bu destinasyon göçebe otlatma alanından tarımsal bir yerleşime dönüşen ilk gelişimi açısından Kemer'e benzer bir geçmişe sahiptir (Ergin, 2009). Ancak, kısmen sahil boyunca uzanan ana yoldan aşağıya karayolu erişiminin zorlukları nedeniyle büyük ölçekli turizm gelişimine maruz kalmamıştır. Büyük yatırımcıların yokluğunda turizm, kitlesel pazar deneyiminden kaçınmak isteyen daha az sayıda turisti çeken pansiyonlar ve daha küçük ölçekli konaklama yerleri açarak yerel halk (bu kişiler de özünde çiftçidir) tarafından kademeli olarak geliştirilmiştir (Ortaçeşme ve Atik, 2013). Turizm 1990'ların başından itibaren yerel halk için en önemli gelir kaynağı haline gelmiştir. İlk pansiyon benzeri konaklama tesisinin 1982 yılında kurulmasından bu yana Çıralı, ağırlığı yerel halk tarafından organize edilen aile işletmesi pansiyonculuğa dayalı ekoturizm, organik tarım kültürü ve doğa korumayı içeren eşsiz bir tatil beldesi örneğidir. Ev pansiyonculuğu konaklama miktarı 1980'lerin sonundan bu yana oldukça istikrarlı bir şekilde artmıştır.

Çıralı arazi kullanım yönetimi ÇKAİP ve "Çıralı Kıyı Yönetim Planı"nın projesi, yerel halka yıl boyunca sabit bir gelir elde etmek üzere sürdürülebilir ve çevre dostu ekonomik fırsatlar yaratmak amacıyla organik tarıma özel bir öncelik vermiştir. Bu

uygulama aynı zamanda mevcut tarım alanlarının turizm maksatlı kullanımını engellemektedir (Bryld, 2003). Proje DHKD, ULUKOOP üyelerinin aktif katılımıyla tarımsal faaliyetlerin sürdürülmesini teşvik etmiştir. Bu yaklaşım çerçevesinde, yerel çiftçilere; toprak yapısı, konvansiyonel tarımın sorunları ve organik tarım kavram ve uygulaması konularında eğitim verilmiştir. Ayrıca, organik tarıma geçişin toprak ve yeraltı suyu kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olacağı düşünülmüştür. Organik tarımda ilk üretim 2000 yılında başlamış ve halen devam etmektedir.

2.6. ÇIRALI'NIN TURİZM POTANSİYELİ

Çıralı ülkemizin turizm deneyimine sahip pek çok destinasyonunun bulunduğu Akdeniz kıyısında yer almaktadır. Turizm, Akdeniz kıyılarındaki diğer destinasyonlar gibi Çıralı için de önemli bir endüstridir. Bölge ulusal turizm stratejisine göre ziyaret sağlayan çekici özelliklerin birçoğuna sahiptir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024). Çıralı, güneşlenmek ve denize girmek başta olmak üzere su sporları ve doğa yürüyüşü gibi pek çok faaliyete sahne olmaktadır. Denize dayalı turizm faaliyetleri arasında gezi tekneleri, motorsuz tekneler marifetiyle su sporları (kano, stand up paddle vb.) ve av turizmi sayılabilir.

Bölge deniz-kum-güneş turizmiyle ön plana çıkan çekici bir destinasyondur. Her yıl binlerce yerli ve yabancı turist Çıralı'yı bu maksatla ziyaret etmektedir. Alternatif tatil açısından baktığımızda doğa içinde yer alan küçük ölçekli pansiyonlar kadar son dönemde popüler olmaya başlayan ve “glamping (lüks kamp)” adı verilen çadır alanları pek çok ziyaretçi için farklı bir tatil deneyimi sağlamaktadır (Özlem, 2017). Bunun yanında Caretta Caretta deniz kaplumbağalarının yumurtlama ve yavruların yumurtadan çıkarak denize ulaşmasını izleyebildikleri “Yuva Açılışı” faaliyetlerine doğasever ziyaretçiler ilgi göstermektedir. Likya Yürüyüş Yolu rotasında yer alan Çıralı, bu rotayı yürümek isteyenlerce de ziyaret edilmektedir. Son zamanlarda popülerleşen sürdürülebilirlik ve kültürel miras turizmiyle, Çıralı'nın doğal hazineleri (Çıralı Plajı, Yanartaş, Caretta Caretta Deniz Kaplumbağası vb.) de ön plana çıkmış ve bu destinasyona ilgi artmıştır. Bölge her yıl bu hazineleri görmek ve farklı bir tatil deneyimi yaşamak isteyen yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Bölgeye gelen ve konaklayan turistler deniz-kum-güneş aktivitelerin yanında Yanartaş ve Olimpos Antik Kenti'ni de ziyaret etmektedirler.

Çıralı'da ekoturizm yerel halk için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Ekoturizm, ekonomik kaynakların çoğunlukla tatil köyleri, tur operatörleri ve turistler arasında dolaştığı büyük ölçekli turizmin aksine, doğa üzerinde düşük bir etkiye sahiptir ve yerel topluma fayda sağlamaktadır (Shasha vd., 2020). WWF ve DHKD'nin katkılarıyla Çıralı'da yerel halk için ekonomik fırsatlar yaratarak yaşam kalitesini artırmak üzere bir dizi proje yürütülmüştür. Yerel halkın desteğiyle yürüyüş yolları belirlenmiş, buraların tanıtımı maksadıyla kamu yöneticileri ve STK katılımıyla yürüyüş günleri düzenlenmiştir. Caretta Caretta Deniz Kaplumbağalarının koruma faaliyetlerine ziyaretçiler de dahil edilerek (Yuva markalama, yuva açma faaliyetleri vb.) bir yandan ziyaretçilerin çevrenin ve yaban hayatının korunması yönünde duyarlılıkları artırılırken diğer taraftan da bölgenin ulusal ve uluslararası medyada ve sosyal paylaşım ortamlarında tanıtımı sağlanmıştır.

Çıralı, diğer birçok korunan alan ve bölge için sürdürülebilir turizm açısından bir model olarak görülebilir. Aile tarafından işletilen konaklama tesisleri, organik tarım ve doğal ve tarihi ortamlar Çıralı'da sürdürülebilir turizme katkıda bulunacak temel özellikleridir. Destinasyonda 14 organik tarım sertifikalı çiftçi faaliyet göstermektedir. Ticari tarımsal kimyasallardan arındırılmış 50 dönüm nar, 26 dönüm portakal, 8 dönüm mandalina, 4 dönüm avokadoyu içeren bir alanda yapılan organik tarım, verimli ekilebilir tarım arazileri üzerinde bina yapımını önlemede yararlı bir araç olmuştur. Doğal çevre, dağların ilginç peyzaj özellikleri, kıyı, kumullar, nehirler, geleneksel ortamlar ve arazi kullanım şekilleri turizm faaliyetleri için çok elverişlidir. Buna ilave olarak Yanartaş ve Olimpos antik kentinin tarihi yerleri ile Caretta Caretta deniz kaplumbağaları Çıralı'nın cezbedici bir turizm destinasyonu olmasına katkı sağlamaktadır.

2.7. ALAN YAZINDA ÇIRALI BÖLGESİNE DAİR ÇALIŞMALAR

Alan yazın incelendiğinde, Çıralı bölgesinde çeşitli konularda yapılmış pek çok çalışma bulunduğu (Gezer, 2004; Karaardıç, 2007; Belcioğlu, 2017; Hoşgörmez, 2007; Sönmez vd., 2021; Ertürk vd., 2017; Tulek ve Atik, 2017; Tulek ve Altuntaş, 2021; Kutle vd., 2006; Oruc vd., 2006; Kuleli, 2007; Öztaşkın, 2017; Çat, 2016; Ergin, 2009; Öktem ve Karakaya, 2006; Karaardıç, 2007) görülmektedir. Bu çalışmaların iki ana ögesini antik dönem yapılaşmaları ve çevre konuları oluşturmaktadır.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın ne şekilde tasarlandığına, araştırma yöntemini seçmeyi etkileyen paradigmların neler olduğuna, çalışma alanına, verilerin toplanmasında izlenen prosedüre (işlem), verilerin çözümüne, yorumlanmasına ve tüm çalışma süresince uygulanan etik hususlara yer verilmiştir.

3.1 ARAŞTIRMA PARADİGMASI

İnsanların bilimsel gelişmelerin peşinden koşması varoluşları süresince hayatta kalabilmek, doğa ile mücadele etmek ve bazen de gündelik hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla olmuştur. Yaşadıkları evreninin yanında karşılaştıkları olguları sürekli sorgulamış ve (asla tatmin olamayacağını bilse dahi) cevaplar aramıştır. Bu sorgulamanın sürekliliğini sağlayan ise bilimsel düşünme olmuştur. Bu geliştirici düşünceyle ortaya çıkan bilim felsefesi de bilimi veya bilimsel bilgiyi anlamaya ilave olarak açıklamayı da temel almıştır (Cheng, 2005). Paradigma, geçerliliği kabul edilmiş bir model veya örnek olarak tanımlanabilir (Heidegger, 2013). Başka bir açıdan bakıldığında ise belirli bir grup üyeleri tarafından ortak kabul edilen ve paylaşılan teknik, değer ve inanç bütünüdür (Türkdoğan, 2003). Paradigmalar ancak toplum yapısında önemli yenilik ve değişimler olduğunda ortaya çıkmaktadır (Handa, 1986). Bunlardan birisi olan sosyal paradigmda değişikliklerini belirleyen sosyal koşullardır. Sosyal paradigma kavramının temelinde “deneyimler-inanışlar-değerler” dizisi yer almaktadır. Gerçekliğin algılanması başta olmak üzere davranışların ortaya çıkması, bu davranışlara verilen tepkiler, bu tepkilerin kabul edilme şekli ve betimleme bu dizi şemsiyesi altında keşfedilmekte, anlaşılmakta ve yorumlanmaktadır (Asimine ve Şoitu, 2014).

Araştırmacılar dünyaya bakış açısı ve benimsediği felsefe doğrultusunda çalışmalar yürütmektedir. Belirli inançları ve felsefi varsayımları araştırmacıların bir olayın arka planını anlama ve açıklama çabalarına yön verir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu felsefi varsayımlar, yol gösterici kuramların seçiminden yöntemine ve hatta araştırmanın tasarlanıp raporlanmasına kadar her aşamada kendini açıkça göstermektedir. Araştırmacı için kendisine yakın hissettiği bilim felsefesi ve amacıyla seçtiği araştırma metodolojisi arasında güçlü bir bağ vardır (Demir, 2009). Araştırma öncesi ortaya koyduğu fikirler, araştırmanın felsefi düşüncesinin izlerini taşımanın yanında araştırmanın bütünü de etkilemektedir. Araştırmacının sorunu ele alma biçiminden ve söz konusu sorunu

açıklamak için benimsediği tüm teorilere ve veri toplama araçlarına bu bilimsel felsefe rehberlik eder. Paradigma, özünde doğa kanunlarıyla ilişkilidir ve her paradigma bu kanunlara bir cevap ararken araştırmacının aynı olguya yönelik farklı bakış açılarını da ortaya çıkarır. Başka bir deyişle paradigma, gerçekliğin doğasını (ontoloji), bilginin doğasını (epistemoloji) ve yöntemlerin analizi (metodoloji) kriterlerini kapsar (Günbayı ve Sorm, 2020).

Bu çalışmada sosyal dünyayı görme ve anlamayı temel alan “Yorumlayıcı Paradigma” kılavuz alınmıştır. Sosyal paradigmalar yaşantımızı yöneten sosyal kuralları belirlememize yardımcı olurlar. Bize bu kuralların nasıl oluşturulduğunu, sürdürüldüğünü, değiştirildiğini, nesiller arasında nasıl aktarıldığını, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan insanlar arasında nasıl paylaşıldığını ve ayrıca bu kurallar çiğnendiğinde ne olduğunu da göstermeye çalışırlar (Greene vd., 1989). Bu çalışmada da çeşitleme, tanımlayıcılık, geliştirme, başlatma ve yayma düşüncesi baş rol oynamaktadır.

Çalışma tümevarımsal bir yaklaşıma sahiptir, yani sonuçların mantıksal olarak kesin olması gerekmemektedir (Tang, 2011). Bu da elde edilen verilerin önceki araştırmalar ve teorik başlangıç noktalarıyla bağlantılı olarak yorumlanmasına ve anlaşılmasına olanak tanıyan bir açıklık yaratmıştır.

3.2. ARAŞTIRMA TASARIMI

Bu çalışma, anlama ve yorumlamanın büyük önem taşıdığı hermeneutik (yorum bilim) bilgi geleneğine sahip nitel bir yaklaşıma dayanmaktadır. Veriyi toplama, işleme ve yorumlama aşamalarını içeren araştırma tasarımı, bir çalışmanın genel yapısı veya bir çalışmanın planı hakkında bilgi sunmaktadır (Scott ve Morrison, 2005; Wiersma ve Jurs, 2004). Bu nitel araştırma, “Bütüncül Tek Durum Desenli Durum Çalışması” olarak tasarlanmış, gözlem ve doküman analiziyle araştırma probleminin kapsamlı bir şekilde anlaşılması ve tüm sorulara doyurucu yanıtlar alınması hedeflenmiştir. Çalışmada, Çıralı’nın seçilen araçlar (gözlem ve doküman analizi) vasıtasıyla uzun vadeli sürdürülebilir bir destinasyon haline gelmesine yönelik çalışmalarını nasıl geliştirebileceğini ortaya konulması amaçlanmıştır. Durum çalışması, belirli bir kuruluş, destinasyon veya yerin araştırılacağı ve karmaşık koşulların, süreçlerin ve ilişkilerin anlaşılmasına çalışıldığı, benzersiz olanın vurgulanmak istendiği, bireyler ve gruplar arasındaki bağlantıların somutlaştırılması ve tanımlanması için fırsat sağlandığı durumlarda uygulanmak için tercih edilen bir yöntemdir (Clark vd.,2021; Lindstedt,

2019). Durum çalışmasında gerçek yaşamı temel almanın yanında güncel bağlam (veya ortamın) içindeki bir durum araştırılmaktadır (Yin, 2016). Durum çalışmasında araştırmacı gerçek yaşamdan gözlemler, görüşmeler, materyaller ve dokümanlar aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi toplar (Creswell ve Poth, 2018). Durum çalışması araştırmasını oluşturan öğeler anketler, deneyler, yarı deneysel çalışmalar ve nicel modellemedir. Yin (2017), durum çalışmalarını üç başlık halinde toplamaktadır (Gerçek, Araçsal ve Çoklu). Durum çalışması araştırmacı, kontrolün sınırlı ve çalışma odağının gerçek hayattan bir fenomen olduğunda derinlemesine analiz yapma isteğiyle "Nasıl?" ve "Niçin?" sorularına ilişkin cevap aramaktadır. Bu araştırmayı nitel verilerin kullanıldığı gerçek durum çalışması olarak nitelendirmek mümkündür.

3.3. PROBLEM TANIMI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu çalışmanın amacı, Çıralı turizm destinasyonunun sürdürülebilirliğinin GSTC-D sürdürülebilir turizm kriterleri temel alınarak değerlendirilmesi ve sürdürülebilirlik seviyesinin artırılması için neler yapılması gerektiğini göstermektir. Bu nedenle çalışma boyunca, GSTC-D sürdürülebilir turizm kriterleri ve göstergelerinde belirtilen hususların Çıralı destinasyonunda ne ölçüde var olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmada Çıralı'nın sürdürülebilir bir destinasyon olması yönünde bir çerçeve oluşturulmuştur.

Bu kapsamda, bu çalışmaya rehberlik edecek araştırma sorusu; “GSTC-D kriterlerine göre Çıralı'nın bir turizm destinasyonu olarak sürdürülebilirlik seviyesi nedir?” olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki alt sorulara cevap aranmıştır.

1. GSTC-D kriterlerine göre Çıralı'nın yönetsel sürdürülebilirlik seviyesi nedir?
2. GSTC-D kriterlerine göre Çıralı'nın sosyo-ekonomik sürdürülebilirlik seviyesi nedir?

4. GSTC-D kriterlerine göre Çıralı'nın kültürel sürdürülebilirlik seviyesi nedir?

5. GSTC-D kriterlerine göre Çıralı'nın çevresel sürdürülebilirlik seviyesi nedir?

3.4. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Çıralı destinasyonunda gerçekleştirilen bu araştırmada özellikle veri toplama aşamasında pek çok zorluk yaşanmıştır. Kamu kurumlarının mevcut güvenlik politikasına bağlı olarak bir veriye ulaşmak için izin alma, veriyi elde etme, analiz etme ve gerekçelerini sorgulama aşamalarında geliştirilen güvenlik mekanizmaları bilgiye erişimi güçleştirmiştir. Çıralı'ya dair sayısal verilerin ve istatistiklerin azlığı kadar tarihi gelişimi ortaya koyan belgelerin elektronik değil kâğıt ortamında arşivlenmesi de istenilen verilere

ulaşmayı güçleştirmiştir. Her ne kadar etik ve gizlilik prosedürleri tam olarak işletilse de turizm paydaşlarının (kamu yöneticileri, STK, otel işletmecileri, yerel halk ve ziyaretçiler) bilgi ve görüşlerini açıklamakta tereddüt etmeleri nedeniyle onları özgürce kendilerini ifade etmeleri yönünde yüreklendirme (motivasyon) gereği doğmuştur. Turizm sektöründe faaliyet gösteren yerli halkın aynı zamanda tarım faaliyetleriyle uğraşması nedeniyle yaşadıkları yoğunluk elde edilen verilerin geçerlilik ve güvenilirliği konusunda bilgi ve görüşlerini almak için yapılan girişimlerde güçlükler yaşanmasına neden olmuştur.

3.5. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini, Çıralı destinasyonunda turizm faaliyetinde yer alan paydaşlar (kamu yöneticileri, STK, tur operatörleri, konaklama işletmeleri, yerel halk ve ziyaretçiler) oluşturmaktadır. Çalışmada Çıralı destinasyonunda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerine dair ulaşım sağlanabilen her türden doküman değerlendirmeye alınmıştır. GSTC-D Kriterlerine uygun şekilde, kriterleri daha somutlaştırarak kaliteyi ortaya koymak üzere belirli bir yönü veya olguyu ölçmeyi ve bu sayede nicelleştirmeyi amaçlayan performans göstergelerini yerinde sorgulamak üzere destinasyonun pek çok yerinde gözlem yapılmıştır. Bu nitel araştırmada amaçlanan, Çıralı destinasyonun sürdürülebilir standartlar, göstergeler ve destinasyon sertifikasyonu açısından daha iyi anlamaktır. Ampirik verilerin toplanması sırasında, sürdürülebilir araçlarla çalışmanın pratikte nasıl işlediğini daha iyi anlamalarını sağlamak amacıyla Çıralı’da çeşitli gözlemler ve gözlemler esnasında paydaşlarla bazı yapılandırılmamış görüşmeler de yapılmıştır. Ancak yapılan görüşmeden elde edilen materyaller sonuçlarda sunulmamış, çalışmanın arka planına katkıda bulunmaktadır. Esas olarak, destinasyonun ilgili stratejileri, raporları ve politika belgelerini içeren bir doküman incelemesi yapılmıştır. Sürdürülebilirlik çalışmalarının zorlukları Çıralı’ya özgü değildir, ancak destinasyon şu anda net ve ortaklaşa benimsenmiş bir sürdürülebilirlik stratejisi olmadığı için destinasyon, durum çalışmasına esas alan olarak seçilmiştir. Destinasyondaki mevcut uygulamaları çalışmaya dahil etmek ve ampirik verilerin gerçekliğe mümkün olduğunca karşılık gelmesini sağlamak için gerek gözlem gerekse doküman analizi safhalarında stratejik bir seçim kullanılmıştır.

Bu araştırmada olasılığa dayalı olmayan (yargısal) örneklem seçim yöntemi kullanılmıştır. Analiz edilen yasal mevzuat, internet haberleri ve internet siteleri,

araştırma ve makaleler, koruma amaçlı imar planı taslağı vb. dokümanlar araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3.6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Gözlem ve doküman analiziyle veri çeşitlendirmesi yapılan bu betimsel durum çalışmasında araştırmanın temel dayanağı olan veriler GSTC-D Kriterleri çerçevesinde Çıralı bölgesinde araştırmacının gerçekleştirdiği gözlemler ve doküman analiziyle toplanmıştır. Gözlemler, Çıralı destinasyonunda; turizm işletmeleri (pansiyonları, restoranları, gezi tekneleri, alışveriş mağazaları, tur şirketleri) faaliyetlerini, doğal zenginlikleri (plajı, Yanartaş bölgesi, hinterlandı), Kamu Yönetimi ve STK'ların faaliyetlerini ve yerel halkın günlük yaşamını yerinde gözlemleyerek veri elde edilmiştir. Ayrıca GSTC-D Kriterlerinin ne düzeyde gerçekleştirildiğini anlamak üzere Kamu yönetimine dair belgeler ağırlıklı olmak üzere her türden resmi veya resmi olmayan yazılı ve görsel doküman (yasal mevzuat, raporlar, önceki dönem araştırmalar vb.) incelenerek veri toplanmıştır.

3.7. VERİLERİN TOPLANMASI

Durum çalışması formatı disiplinler arası ağ çalışmaları için bir fırsat sağlamaktadır. Bu kapsamda araştırmacının yaptığı gözlemlerin yeri ve zamanlaması ile analizi yapılacak dokümanın belirlenmesi önceden yapılandırılmış tematik alana göre seçilmiştir. Bu araştırmada verilerin toplanması sürecinden önce, veri toplama esnasında ve sonrasında araştırma etiği ön planda tutulmuştur. Araştırma etiği bir etik araştırmanın nasıl yapılacağı konusunda rehberlik eden kurallar derlemesidir (Ersoy, 2015). Pek çok tartışmayı barındırır ve bilim insanları üzerinde hala bir uzlaşmaya varmamış olsalar da son yıllarda araştırma etiğine verilen önem her geçen gün artmaktadır (Ruacan, 2005). İnsan görüşlerinden ziyade yapmış oldukları faaliyetlere odaklanan bu araştırmada (önceden fark edilemese dahi) gerilim, stres ve endişe gibi katılımcı için olumsuz durumlar oluşturacak potansiyel mevcut değildir. Araştırmacı, gerek araştırmanın ön hazırlık safhasında ve veri toplama esnasında araştırma etiğine her aşamada dikkatlice uymuştur. Veri elde ettiği tüm aşamalarda (gözlem ve doküman analizi) ön yargılarının, duygu ve düşüncelerinin bu faaliyetleri etkilemesine izin vermemiştir.

Elde edilen veriler sadece bu araştırmaya yönelik kullanılmıştır. Tüm veriler paydaşların (kamu yönetimi, turizm işletmeleri, STK vb.) gizlilik politikalarına uygun şekilde ele alınmıştır. Bu çalışmada elde edilen tüm kayıtlar kurumlara ve kişiye özel

olması nedeni ile diğer kurum veya kişilerle paylaşılmamıştır. Toplanan bilgiler sadece bu akademik çalışma (yüksek lisans tezi) amaçlı kullanılmıştır. Gözlem kayıtları başta olmak üzere elde edilen tüm veriler yedi yıl saklanacak ve ardından imha edilecektir.

3.8. VERİLERİN ANALİZİ

Bir nitel araştırmanın veri analizinde felsefe; bağlamı anlama, içeriği yorumlama ve analitik genellemedir (Günbayı, 2019). Bu çalışmada verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında (aynı zamanda nicel araştırmaların temelini oluşturan) ölçme, kanıtlama ve evrene genellemeden uzaklaşmış, bunun yerine elde edilen veriler (1) Tema analizi, (2) Betimsel analiz, (3) İçerik analizi ve (4) Analitik genelleme olmak üzere dört aşamada analiz edilmiştir. Tema analizi safhasında araştırma süresince gerçekleştirilen gözlemlere dair tutulan kayıtlar ve incelenen dokümandan elde edilen notlar GSTC-D kriterleri esas alınarak önce üst temalara, ardından da alt kategori ve alt temalara ayrılmıştır. Ardından GSTC-D kriterleri çerçevesinde oluşturulan çetele tablosunda Çıralı destinasyonuna dair yapılan gözlem ve incelenen dokümanlar ışığında elde edilen bilgilere tematik olarak yer verilmiştir. Nitel araştırma felsefesine (veriyi anlamak ve yorumlamak) aykırı olması nedeniyle oluşturulan tabloya ilişkin frekans ve yüzde verilmesine gerek görülmemiştir (Tracy, 2019).

Betimsel (kendine özgü niteliklerin tam ve açık bir biçimde anlatılması) analiz aşamasında incelenen doküman metinleri ve GSTC-D kriterleri kapsamında yapılan gözlemlere dair notlar yine tema analizinde uygulanan yöntem kullanılarak gruplanmıştır. Burada fark araştırmacının toplanan dokümanlar ve gözlem notlarını ilişkilendirmesidir. Bu sayede araştırmanın iç geçerliliğini artırılmış, kritere ilişkin hususlar doğrudan analiz yapılarak (yani betimlenerek) okuyucuya betimsel bir tarzda sunulmuştur.

İçerik analizi safhasında önce temalandırılıp ardından anlamlandırılan veriler, bu defa yorumlanmıştır (Flick, 2015). Yorumlama aşamasında araştırmacının kendi yorumları da dahil edilmiştir. Bu sayede ilk iki aşamada ortaya konulanların ne anlama geldiği birbirleriyle ilişkilendirilerek ve araştırmacının yorumu da eklenerek anlamlandırılmıştır.

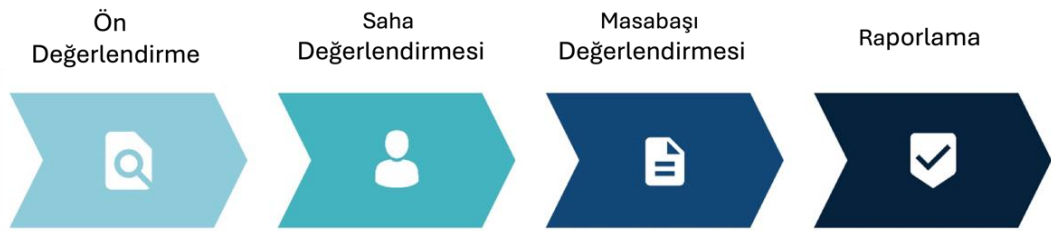
Analitik genellemeler aşamasında elde edilen sonuçlar alan yazına dayalı olarak tartışılmıştır. GSTC-D kriterleri ve bu kriterler temel alınarak; diğer destinasyonlarda yapılan çalışmalarda veya bu konuda yazılan bilimsel yazılarda yer alan hususlar ışığında bu çalışmanın alan yazına ne tür katkı verdiği ve daha önce yapılan araştırmalarla bu

çalışmada elde edilen bulgular arasında tespit edilen benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuş ve analitik olarak tartışılmıştır.

3.9. GSTC-D DEĞERLENDİRME AŞAMALARI

GSTC-D kriterleri sürdürülebilirliği bütüncül bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır. Kriterler üzerinden ilerlendiğinde bir destinasyonun genel yönetişimi, sosyo-ekonomik faydaları, kültürel mirasın korunması ve çevresel performansı değerlendirmektedir. Bu faktörlerin hepsi destinasyon için olumlu bir yatırım ortamına ilave olarak güçlü bir yer duygusuyla ziyaretçilerin yanı sıra yerel halk için de yaşam kalitesi göstergeleridir. Bu değerlendirme Çıralı'ya mevcut iyi uygulamalar ve risk alanları hakkında genel bir bakış sağlamak, paydaş kapasitesini geliştirmek, destinasyon politikasını ve uygulamasını geliştirmek için dahili kullanıma yönelik bir araç elde etmek için bir fırsattır. Çıralı destinasyonunun değerlendirmesinde GSTC tarafından belirlenen, dört aşamadan oluşan (Şekil 9) ve pek çok defa uygulanarak geçerlilik ve güvenilirliği kanıtlanmış yöntem temel alınmış ve sürece uyulmuştur.

Şekil 14: GSTC Destinasyon Değerlendirme Yöntemi

Değerlendirme, ön değerlendirme (pre-desktop assessment) ile başlamaktadır. Bu aşamada değerlendirme sürecine dahil edilecek kilit paydaşlara dair haritalama yapılmakta ve incelenecek politika belgeleri (yasal mevzuat, kılavuzlar vb.) belirlenmektedir. Çalışma süresince hangi dokümanın hangi amaçla inceleneceğinin yanı sıra Çıralı destinasyonunun hangi alanlarında ne tür gözlem ve incelemeler yapılacağına dair detaylı bir planlama yapılmıştır.

İkinci aşama olarak saha değerlendirmesi (on-site assessment) icra edilmiştir. Bu süreçte saha ziyaretlerinin yanı sıra paydaş toplantılarına gözlemci olarak katılım sağlanmıştır. Destinasyonun operasyon, yönetim ve işbirliği sistemleri, önemli yerler ziyaret edilmiş ve bu alanlar GSTC-D temelinde değerlendirilmiştir. Tüm bu faaliyetler paydaş haritalaması ve masa başı değerlendirmesine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

Gözlem yapılan yerler, destinasyonun turizmini temsil edecek ve sürdürülebilirlik üzerinde etkisi olacak şekilde seçilmiştir. Bu esnada kamu yöneticilerinin (kaymakam, belediye başkanı, ilçe jandarma komutanı, ilçe tarım müdürü vb.) destinasyona yaptıkları ziyaretler de gözlem yapmak için ilave fırsatlar doğurmuştur.

Üçüncü aşama olan masa başı değerlendirmesinde (desktop assessment), yerinde değerlendirmenin sonuçlarına ve ek ikincil veri analizine dayalı bir rapor oluşturulmuştur. Değerlendirme sonuçlarının objektifliğini ve rasyonelliğini artırmak için aynı zamanda GSTC Eğitmeni olan bir uzman tarafından oluşturulan rapor incelenmiştir. GSTC değerlendiricisi, destinasyonun sürdürülebilir turizm değerlendirme raporunu nihai hale getirmeden önce elde edilen verilerin analiz etmiştir.

Değerlendirmenin son aşaması olan Raporlamada (Report Submission) işe elde edilen veriler ışığında metodoloji, elde edilen veriler ve değerlendirmeyi içeren bir sonuç raporu hazırlanmıştır.

3.10. GSTC DEĞERLENDİRME METODOLOJİSİ

GSTC Destinasyon değerlendirmesinde gösterge, kriter ve bölüm değerlendirmesi aşamaları uygulanmaktadır. Bu kapsamda öncelikle her gösterge değerlendirilmekte, gösterge değerlendirme ortalamaları kriter değerlendirmesinde esas alınmaktadır. Kriter değerlendirmeleri ise bölüm değerlendirmesini oluşturmaktadır. Kriterlerin değerlendirilmesinde sonuçlar renkler ve puanlarla gösterilmektedir.

Gösterge puanlaması yapılırken her gösterge araştırılan, izlenen, tartışılan ve gözlemlenen durum ve kanıtlara göre değerlendirilmektedir. Hiçbir belge veya kanıt yoksa göstergeler “0” olarak puanlanmaktadır. “1” belgelerin var olduğunu, ancak uygulamaya veya devam eden çalışmalara dair kanıt olmadığını gösterirken “2” kanıt ve uygulama olduğu durumlarda, “3” ise kanıt ve uygulamanın yanı sıra iyileşme eğilimleri olduğu durumlarda puanlanmaktadır.

Göstergeler değerlendirildikten sonra gösterge puanlarının ortalaması her kriter için puan olarak hesaplanmaktadır. Kriter puanı, “Riskli Alanlar” <1, “Orta Derecede Riskli Alanlar” 1.00-1.49, “İyileştirme Gerekli” 1.50-1.99, “İyi Performans” 2.00-2.49 ve “Mükemmel Performans” >2.5 olarak değerlendirilmektedir.

Gösterge ve kriterlerin değerlendirme ortalaması bölümlerin puanlamasını oluşturmaktadır. Bölümlerin puanlama değerlendirmesi “Seviye 1” <1; “Seviye 2” 1.00-1.49, “Seviye 3” 1.50-1.99, “Seviye 4” 2.00- 2.49 ve “Seviye 5” >2.5 olarak ifade

edilmektedir. Göstergelerin değerlendirmesine ilişkin bilgileri içeren Tablo 1 aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: *Değerlendirme Metodolojisinde Kullanılan Puanlama Sistemi*

Göstergelerin Değerlendirilmesi		Kriterlerin Değerlendirilmesi		Bölüm Değerlendirme	
Belgelenmiş bir politika yoktur.	0	Çok Riskli	<1	1.Seviye	<1
Belgelenmiş politika var ancak yaptırım kanıtı yok	1	Orta Riskli	1.00-1.49	2. Seviye	1.00-1.49
Belgelenmiş politika veya yaptırım kanıtı bulunmamaktadır	2	Gelişebilir	1.50-1.99	3.Seviye	1.50-1.99
Belgelenmiş politika ve uygulama kanıtı bulunmakta ve iyi uygulanmaktadır.	3	İyi Durum	2-2.49	4.Seviye	2-2.49
Destinasyon için geçerli değil	NA	Mükemmel	≥2.50	5.Seviye	≥2.50

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde nitel yöntem olarak gerçekleştirilen bu araştırmada gözlem ve doküman analiziyle GTSC-D kriterleri temel alınarak elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Şekil 15: Çıralı Genel Görünümü

Kaynak: www.medium.com

4.1. BÖLÜM A: SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİM

4.1.1. A1 Destinasyon Yönetim Sorumluluğu

“Destinasyon, özel sektör, kamu sektörü ve sivil toplumun katılımıyla sürdürülebilir turizme yönelik koordineli bir yaklaşımdan sorumlu etkin bir organizasyon, departman, grup ya da komiteye sahiptir. Bu grup, sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel sorunların yönetimi için sorumluluklar, gözetim ve uygulama yeteneklerini tanımlamıştır. Grup yeterli şekilde finanse edilir, destinasyon yönetimi sağlamada çeşitli organlarla çalışır, yeterli personele (sürdürülebilirlik deneyimi olan personel dahil) erişebilir ve operasyonlarında ve işlemlerinde sürdürülebilirlik ve şeffaflık ilkelerini izler.”

Çıralı yerel yönetim kapsamında Kemer Belediyesi; merkezi yönetimde ise Kemer Kaymakamlığı tarafından yönetilmektedir. Destinasyon Ulupınar köyü sınırları

içinde kalmaktadır. Merkezi ya da yerel yönetim birimlerinde Çıralı turizmi için açısından yetkilendirilmiş özel bir yönetici bulunmamaktadır. Destinasyon Ulupınar Köyü muhtarının yetki sınırında olsa da muhtarın yetkileri ve gücü sınırlıdır. Çıralı'da faaliyetleri yoğunlaşan başlıca kamu kurum ve kuruluşları; Kemer Kaymakamlığı (İlçe Emniyet Müdürlüğü, İlçe Sahil Güvenlik Komutanlığı, İlçe Jandarma Komutanlığı, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Liman Başkanlığı, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü vb.), Kemer Belediye Başkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Tarım Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı'dır.

Destinasyonlarda oluşan sorunların önemli kısmının çözümü çok taraflı iş birliğinde bulunmuştur. Bu nedenle GSTC tarafından paydaşların (kamu kurum ve kuruluşları, STK ve özel kuruluşlarının) iş birliği ile oluşturulmuş bir organizasyon, grup ya da komite bulunması destinasyonun iyi yönetimi için ön koşul olarak belirlenmiş ve ilk kriter olarak ele alınmıştır. Çıralı'daki turizm faaliyetlerine ilişkin kanunların uygulanmasından sorumlu çok sayıda kurum ve kuruluş bulunmakta bu da alınacak kararlarda farklı tarafların söz sahibi olmasını gerektirmektedir. Bürokrasinin koordinasyon mekanizması ile iş birliği sağlanmaya çalışılsa da yerel yönetimlerin veya yerel halkın katılımı gereken durumlarda bu iş birliği eksik kalabilmektedir. Zaman zaman sahilde daha fazla alana sahip olmak isteyen işletmeciler ile deniz kaplumbağası koruma çalışmaları yürüten sivil toplum kuruluşu gönüllüleri çatışabilmekte ya da geceyi sahilde geçirmek isteyen ziyaretçilerle sahilin kullanımı konusunda anlaşmazlık yaşanabilmektedir. Ya da daha fazla yeşil alanda doğa ile baş başa bir yaşam sürmek isteyen yerel halk ile destinasyonun popülerliğinin getirdiği ranttan faydalanmak isteyen daha çok yapı yaparak bu yapılardan hızla gelir elde etmek isteyen özel teşebbüs karşı karşıya gelebilmektedir. Yahut organik tarım yaparak toprağı suyu kirletmeden sertifikalara emek, zaman ve para harcayan çiftçiler ile daha çok ürün elde etmek için her türlü tarım ilacını kullanıp çevreyi kirleten çiftçiler çatışabilmektedir. Farklı çıkar ve öncelikleri olan kişi ve topluluklar nedeniyle ortak sorunlara ortak çözümler bulmak ve tek bir amaç doğrultusunda ilerlemek meşakkatli olmaktadır. Bu gibi durumlarda sorunların tespit edilmesi ve sorunlara tüm tarafları kapsayıcı çözümler üretilebilmesi için taraflar arası uzlaşma ile oluşturulan organizasyonda tarafların kendilerini ifade etme olanağı ve tüm çıkarların aynı alanda tartışılması sağlanabilir. Farklı görüşte olan kişilerin bir arada çalışarak görüşlerini aynı anda karşı tarafa iletebilmesi ortak müşterekte

buluşmayı kolaylaştırabilir. Geniş katılımı farklı çevrelerin hassasiyetlerini önemseyen ve bilimsel verilerle çalışan bir yapı kurulması, bu yapıda kamu idarecileri, özel sektör temsilcileri ve STK temsilcileri ve konuyu bilen uzmanların bulunması idealidir.

Çıralı’da tüm paydaşların bir arada temsil edildiği bir organizasyon ya da topluluk yönetimi bulunmamaktadır. Ancak böyle bir yapı olmamasına karşın yıllardır devam eden doğa koruma çalışmaları kapsamında Kaymakamlık tarafından oluşturulan yönetim topluluğu ve sonrasında Caretta Caretta deniz kaplumbağası koruma çalışmaları sırasında yapılaşma baskısına karşı kıyının ve kıyıdaki canlıların bütün olarak korunması ve kötü kullanımları bildirerek konuyla ilgili tüm kurumların hızlı aksiyon almalarını sağlamak üzere Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü yönetimi tarafından oluşturulan "Çıralı Kıyı Koruma Koordinasyon Komisyonu" gibi tarafların bir araya gelerek ortak karar alınan topluluklar oluşturulmuş ve bu topluluklarda alınan kararlara daha fazla riayet edildiği ve tarafların memnuniyetinin sağlandığı tecrübe edilmiştir. Kamu yöneticileri, özel teşebbüs temsilcileri, STK ve yerel halk bu kapsamda bir araya gelmekte isteklidir.

Çıralı’da farklı kamu kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin bütçeleri ayrı ayrıdır. Ortak amaç veya iyileştirme gibi konular için ortak bütçe uygulaması bulunmamaktadır. Destinasyonda belirli projelerde bir araya gelindiğinde projenin bütçesi kapsamında veya paydaşların katılımı ile finansman sağlanmış ve faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Çıralı 1994 yılından itibaren WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Derneği) tarafından başlatılan koruma çalışmaları sırasında farklı paydaşların katılımı ile oluşturulan yönetimler ile tanışmıştır. 1997 yılında başlanılan “Türkiye’de Kıyı Yönetimi ve Turizm: Çıralı ve Belek” projesinin finansmanı AB kaynaklıdır. Bu proje kapsamında “Çıralı Koruma Amaçlı İmar Planı” ve “Çıralı Kıyı Yönetim Planı” halk katılımı ile hazırlanmıştır. Bununla birlikte projede yerel halk için doğal hayatın korunmasının önemi konusunda eğitimler verilmesi ve ekoturizm ve organik tarım yapılarak ekonomik kalkınmanın sağlanmasına destek olunması, koruma çalışmalarının devam etmesi için de profesyonel bir ekip oluşturulması planlanmış ve kısmen gerçekleştirilmiştir.

Yerel halkın yaşam kalitesini artırmak ve Çıralı ve çevresindeki doğal alanları korunması için planlanan ‘Çıralı Kıyı Yönetimi ve Sürdürülebilir Turizm Projesi’ Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN HABITAT) tarafından

ödüllendirilmiştir. Söz konusu ödülün değerlendirmesinde insan hayatına ölçülebilir fayda, işbirliği ve sürdürülebilirlik konuları baz alınmıştır (WWF, 2017).

WWF Türkiye ve Güney Antalya Turizmi Geliştirme ve Altyapı İşletme Birliği (GATAB), ULUKOOP'un kurulmasına ve kooperatifin kamu kurumu yöneticileri, özel teşebbüs sahipleri çiftçi ve yerel halkın katılımı ile oluşturulmasına öncülük etmiştir. Bu sayede oluşturulan ULUKOOP ile ortak amaç doğrultusunda birlikte çalışma pratiği devam ettirilmektedir. Caretta Caretta deniz kaplumbağası izleme, araştırma ve koruma çalışmaları 1994 yılından bu yana Mayıs ve Ekim ayları arasında gerçekleştirilmektedir. Caretta Caretta deniz kaplumbağası yuvalama kumsalı koruma çalışmaları 2001 yılından itibaren Kooperatifin T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 6. Bölge Antalya Şube Müdürlüğü ile imzaladığı “*Antalya Çıralı Deniz Kaplumbağası Üreme Kumsalındaki Yuvaların Korunması ve İzlenmesine İlişkin İşbirliği Protokolü*” kapsamında Kaymakamlık, Kemer Belediyesi, gönüllüler, restoran ve pansiyonlar veya farklı şirketler vb. özel teşebbüs, çeşitli üniversitelerden öğretim görevlileri desteği ile sürdürmektedir.

Muhtarlık öncülüğünde ULUKOOP üyelerince gönüllü itfaiye ekibi oluşturulmuştur. Ekip hem Çıralı'da hem de yakın bölgelerde 112 Acil Servis'e bağlı olarak görev yapmaktadır. Ekibin yangın söndürme işlerinde kullanmak üzere 3 adet aracı bulunmaktadır. Araçlardan 2 adeti Antalya Büyükşehir Belediyesi ile yapılan protokol kapsamında, 1 adeti de kooperatifin kendi imkanları ile alınmıştır. Ekip ayrıca 6 Şubat 2023 tarihinde deprem felaketi sonrası kurtarma çalışmalarında görev almak üzere bölgeye gitmiştir.

Bu tip projelerdeki çalışmaları gören tekne işletmecileri iki ayrı kooperatif, restoran ve işletmeler ağırlıklı bir dernek, yerel halktan katılımcılarla çevre koruma dernekleri kurmuştur. Çıralı'da faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ULUKOOP, Çıralı Yanartaş Tekneciler Kooperatifi, Yanartaş Tekneciler Kooperatifi, Çıralı Sevenler Derneği, Çıralı Restoran ve Otelciler Derneği, ÇEYDOSK Derneğidir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A1 kriteri göstergelerinin değerlendirmesi Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: A1 Destinasyon Yönetim Sorumluluğu Değerlendirmesi

	A1 Destinasyon Yönetim Sorumluluğu	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Grupun konu ile ilgili yapısını ve sorumluluklarını gösteren dokuimante edilmiş kanıtlar.	2	1.2
b	Mevcut ve gelecekteki fon kaynaklarını gösteren finansal bir plan ve bütçe.	0	
c	Diğer organlarla olan etkileşim ve bağlantılara ilişkin kanıtlar.	2	
d	Daimi ve sözleşmeli personelin konuyla ilgili deneyimlerini gösteren kayıtlar.	1	
e	Sürdürülebilirlik ilkelerine uyum ve farkındalığı, sözleşme ve işletme süreçlerinde şeffaflığı gösteren yönetim süreçleri ve esasları.	1	

4.1.2. A2 Destinasyon Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı

“Destinasyon, sürdürülebilirlik ilkelerine dayanan ve paydaş katılımı ile geliştirilmiş, destinasyon ölçeğine uygun, kamuya açık, çok yıllık destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı oluşturmuş ve uygulamaktadır. Strateji, turizm varlıklarının tespit ve değerlendirmesini içerir ve sosyo- ekonomik, kültürel ve çevresel sorunları ve riskleri dikkate alır. Strateji, destinasyondaki daha kapsamlı sürdürülebilir kalkınma politika ve eylemi ile ilişkili ve etkilidir.”

Çıralı'nın zaman zaman gündeme gelen projelerde ortak hedefler belirlenerek tüm paydaşlar için iyileştirmeler yapılsa da uzun vadeli sürdürülebilir stratejik planı bulunmamaktadır. Bu süreçte kriterlerde de belirtildiği şekilde ortak akıl (stakeholder engagement) işin önemli kısmıdır. Stratejik planlama yapılmasında ve uygulanmasında engellerden biri kamu ve işletme yöneticilerinin sıklıkla değişmesi gösterilebilir. Ancak Çıralı'da nispeten stabil bir durum söz konusudur. İşletmeler genellikle yerel halkın kurduğu aile işletmeleridir; belediye başkanı son 3 dönemdir aynı kişidir. Sivil toplum kuruluşlarında tarafları bir araya getirmeye çalışan kişiler yer almaktadır. Son üç dönemdir seçilen muhtar ve azalar, kooperatif (ULUKOOP) üye ve başkanlarından oluşmaktadır. Diğer taraftan stratejik planın bulunması ve uygulanması değişen kamu yöneticilerin uyumlarını hızlandıracak çalışmaların kesintisiz devam etmesini sağlayacaktır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A2 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: A2 Destinasyon Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı Değerlendirmesi

	A2 Destinasyon Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Güncel destinasyon stratejisi ve eylemini gösteren yayınlanmış bir doküman	0	0
b	Strateji / plan açık bir biçimde görülebilir ve çevrimiçi olarak erişilebilir.	0	
c	Planın geliştirilmesinde paydaşlara danışıldığını gösteren, toplantı vb. kanıtlar.	0	
d	Sürdürülebilirlik ilkelerine atf ve mevcut varlıkların, sorunların ve risklerin değerlendirmesini içeren strateji ve eylem planı.	0	
e	Strateji ve eylem planında daha kapsamlı sürdürülebilir kalkınma politikasına (SKA'ların takibi dahil) yönelik spesifik atıflar veya tam tersi.	0	

4.1.3. A3 İzleme ve Raporlama

“Destinasyon, turizmden kaynaklı sosyo- ekonomik, kültürel ve çevresel sorunlara ve etkilere yanıt vermek ve bunları izlemek için bir sistem uygulamaktadır. Faaliyetler ve sonuçlar düzenli olarak izlenir, değerlendirilir ve kamuya açık bir şekilde raporlanır. İzleme sistemi periyodik olarak gözden geçirilir.”

Destinasyon yönetiminde, sadece strateji oluştururken değil bu stratejinin uygulanması esnasında da bilim ve analitik çalışmalara dayalı yönetim biçimi uygulanması gerekmektedir. Ölçülmeyen konuları yönetmek mümkün değildir. İzleme de ölçme ve değerlendirmenin bir parçasıdır. İzleme ve raporlama, mevcut durumun ölçülmesi, sonra stratejilerin belirlenmesi stratejiye uyumun da ölçülmesi işlemlerini kapsamaktadır. Çıralı’da mevcut durumun ve turizmin sosyo ekonomik etkisinin tespiti için bir izleme ve raporlama sistemi bulunmamaktadır.

1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanunu gereği işletme ve konaklama yerlerinde çalışan personel ve konaklayan kişilerin kimlik bilgilerinin kolluk kuvvetlerine (İlçe Jandarma Komutanlığı) bildirilmesi gerekmektedir. Bu işlem kimlik bildirimini, bu amaçla kullanılan uygulama Kimlik Bildirimi Sistemidir (KBS). KBS ile Çıralı’da tesislerde bulunan turist sayısı ve uyruklarına ulaşılabilir. Buna göre 2023 yılında toplam 121 bin kişi konaklama yapmış bunun 44 bin kişisi yabancı uyruklu turistlerden oluşmuştur, Haziran 2024 itibarıyla 2024 yılı ziyaretçi sayısı 36 bin kişidir. Bunun haricinde Çıralı’da düzenli olarak turizm faaliyetlerine ait bilgilerin alınması ve raporlaması yapılmamaktadır. Ulupınar Kooperatifi tarafından sahilde yapılan koruma çalışmalarına ilişkin raporlamayı içeren bilimsel bir makale yayımlanmıştır. (Sönmez vd., 2021)

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A3 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 4’da sunulmuştur.

Tablo 4: A3 İzleme ve Raporlama Değerlendirmesi

A3 İzleme ve Raporlama	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a Tanımlı spesifik ve ölçülebilir sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel göstergeler ve hedefler.	0	0.5
b Göstergelere dayalı ölçümler, sonuçlarıyla birlikte en az yıllık olarak kaydedilir ve yayınlanır.	0	
c Eylemlerin ve çıktılarının raporlama ve izlemesine ait yazılı kayıtlar.	2	
d İzleme sisteminin önceki gözden geçirmeleri ve gelecek gözden geçirme programı.	0	

4.1.4. A4 Kurumsal Katılım ve Sürdürülebilirlik Standartları

“Destinasyon, turizm işletmelerini sürdürülebilirlik konuları hakkında düzenli olarak bilgilendirmekte ve faaliyetlerini daha sürdürülebilir hale getirmeleri için teşvik etmekte ve desteklemektedir. Destinasyon, sürdürülebilirlik standartlarının benimsenmesini teşvik etmekte, mümkün olan yerlerde turizm işletmeleri için GSTC-I Onaylı standartlar ve GSTC-I Akredite sertifikasyon planlarının uygulanmasını teşvik etmektedir. Destinasyon, sürdürülebilirlik sertifikasına sahip işletmelerin bir listesini yayınlamaktadır.”

Turizm Bakanlığı’nın 15.11.2022 tarihli ve 2022/2 Sıra Sayılı Genelgesi ile 20.02.2023 tarihli ve 2023/3 Sıra Sayılı Genelgesinde düzenleme yapılarak, konaklama tesislerinin Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı kapsamında sürdürülebilir turizm belgesi alınması tüm turizm işletmeleri için farklı aşamalarla zorunlu tutulmuştur.

Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programının zorunlu olması turizm paydaşlarında daha çok farkındalık, eğitim alma ve iyi uygulamalara dahil olma isteği yaratmaktadır. Turizmi Geliştirme Ajansı, Sürdürülebilirlik Sertifikasyon Programının yönetilmesinden, geliştirilmesinden ve bilgilerin sağlanmasından sorumludur. Sürdürülebilir turizm programı kapsamında sürdürülebilirlik belgesi alan işletmeler kuruluşun evrensel ağ (internet) sitesinde yayımlanmaktadır (tga.gov.tr). Yayımlanan liste ilçe bazında olduğundan Kurumun resmi evrensel ağ (internet) sitesinden otel ismi girilerek sürdürülebilirlik belgesi olup olmadığı kontrol edilebilmektedir. İlgili siteden alınan bilgilere göre 229 konaklama tesisinin 94 adeti (%41) 1. Aşama Sürdürülebilir Turizm Belgesi sahibidir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A4 kriteri göstergeleri değerlendirilmesi Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5: A4 Kurumsal Katılım ve Sürdürülebilirlik Standartları Değerlendirmesi

A4 Kurumsal Katılım ve Sürdürülebilirlik Standartları	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Sürdürülebilirlik konularının turizmle ilgili işletmelere düzenli olarak iletilmesine dair kanıtlar (Medya, toplantılar, doğrudan iletişim vb.)	2	2
b) Sürdürülebilirlik desteği ve turizmle ilgili işlere danışmanlık - mevcut ve teşvik edilmiştir.	1	
c) Sürdürülebilirlik standartlarına dayalı sertifikalandırılmış işletmelerin sayısı ve yüzdesi (ve GSTC onaylı/akredite olup olmadığı) ve bu sayıyı aşmaya yönelik hedefler.	2	
d) Sertifikasyon programlarının teşvik edildiğine dair kanıtlar	2	
e) Güncelliği korunmuş turizmle ilişkili sertifikalı işletmelerin listesi	3	

4.1.5. A5 Yerel/Bölgesel Katılım ve Geribildirim

“Destinasyon, sürdürülebilir destinasyon planlama ve yönetimine halkın katılımını sağlar ve teşvik eder. Yerel/bölge halkının istekleri, endişeleri, turizm sürdürülebilirliği ve destinasyon yönetimi ile ilgili memnuniyetlerini düzenli olarak izlenmekte, kamuya açıklanmakta ve bunlara karşılık aksiyonlar alınmaktadır. Destinasyon, sürdürülebilir turizm fırsatları ve engelleri ile ilgili yerel/bölge anlayışı geliştirmek ve bölge halkının yanıt verme kapasitesini arttırmak için bir sisteme sahiptir.”

Kamu kurum kuruluşlarına yapılan şikayetler ve verilen dilekçelerle ilgili 15-30 gün içinde yanıt verilmesi zorunludur.

Çıralı’da halkın düzenli katılımı ile karar alma mekanizmalarına katılacağı toplantılar yapılmamaktadır. Ancak kamu yöneticileri zaman zaman önemli günlerde halktan katılımcılarla bir araya gelerek onların istek ve şikayetlerini dinlemektedir. Örneğin 14 Mayıs 2024 tarihinde "Dünya Çiftçiler Günü" kapsamında Kemer Kaymakamı yerel halk ile bir araya gelerek sorunlarını dinlemiş, tarım alanlarında incelemelerde bulunmuştur.

Kemer Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından geçmiş yıllarda İngilizce kursu, aşçılık kursu benzeri eğitimler düzenlenmiştir.

Şekil 16: 14 Nisan Çiftçi Günü Kaymakam'ın Çıralı Ziyareti

Kaynak Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Şekil 17: Kemer Belediye Başkanının İmar Planı Kapsamında Yerel Halkla Görüşmesi

Kaynak: <https://www.kemer.bel.tr/>

Yerel halk çevre duyarlılığı ve mülkiyet hakları konusunda oldukça bilinçlidir. 80'li yıllarda dönemin cumhurbaşkanının 18 delikli golf sahası yapılması için buradaki tarım arazi sahibi köylülerin Konya bölgesinde tahsis edilecek tarım alanlarına nakledilmesi önerisine karşı çıkmışlardır. Benzer bir durum 2011 yılında da yaşanmıştır. Orman Genel Müdürlüğü, 2011 yılında, sahil şeridinde belirlenen bir alanda günübirlik turizm faaliyetleri yapılması maksadıyla Antalya Orman İşletme Ormanspor'a; Ormanspor'un ise alanı özel bir işletmeye kiralama işlemine karşı çıkmışlardır. Orman Genel Müdürlüğünün 1. Derece Doğal Sit alanı olan Çıralı kumsalına geri dönülmeyecek

derecede zarar verecek ve Çıralı'daki yaşamı kökünden değiştirecek bu projesi yerel halkın tepkisi ve direnişi üzerine Antalya Valiliği tarafından durdurulmuştur (Eren, 2014).

Çıralı destinasyonunda biyoçeşitliliğin korunabilmesi için yapılan koruma faaliyetleri yerel halkın katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Türkiye, korunması gereken bir tür olan Caretta Caretta deniz kaplumbağalarının Akdeniz'de Yunanistan'dan sonra en önemli ikinci yuvalama popülasyonuna sahiptir. Çıralı kumsalı, bu tür için önemli bir yuvalama kumsalı olarak kabul edilmiş ve koruma çalışmaları başlatılmıştır (Elginöz vd, 2022). Halihazırda ULUKOOP tarafından sürdürülen koruma çalışmalarına bölgesel katılım ve kurumlar arası iş birliği kapsamında Sahil Güvenlik Okul Komutanlığında eğitim gören subay adayları da destek vermiştir. Subay adaylarına öncelikle Caretta Caretta deniz kaplumbağaları, biyoçeşitlilik, koruma çalışmalarının önemi ve ne şekilde yapıldığı konusunda seminer verilmiştir. Gün içinde bölgeye gelerek Olympos antik şehri arkeolog eşliğinde ziyaret eden subay adayları Çıralı sahili boyunca bölgelere ayrılarak gün batımından gün doğumuna kadar geçen sürede devriye gerçekleştirmiş; bu esnada bir kaplumbağanın yumurtlama için karaya çıkması veya yuvadan yavru çıkması durumunda yine kooperatif tarafından gerçekleştirilen kayıt altına alma faaliyetlerine nezaret edilmiştir. Geleceğin denizde kolluk görevlileri olacak subayların bu projeye katılımı pek çok açıdan fayda sağlamaktadır. Bir yandan koruma çalışmalarının parçası olarak biyoçeşitliliğin korunmasına destek sağlarken bir yandan da korunması gereken bir deniz canlısı hakkında farkındalık sağlamakta, bu türün karşılaştığı tehlikeler hakkında bilgi edinmekte ve nasıl davranılması gerektiğine karşı tecrübe kazanmaktadırlar.

Şekil 18: *Sahil Güvenlik Okul Komutanlığı Subay Adaylarının Koruma Çalışmaları Bilgilendirme Toplantısı*

Kaynak: Araştırmacının arşivindendir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A5 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 6’de sunulmuştur.

Tablo 6: A5 Yerel/Bölgesel Katılım ve Geribildirim Değerlendirmesi

A5 Yerel Bölgesel Katılım ve Geribildirim	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Destinasyon planlama ve yönetimine yerel/bölgesel katılımın desteklenmesi ve kolaylaştırılmasının kanıtları.	2	1.6
b) Katılımın düzeyi ve tipi hakkında bilgi.	2	
c) Turizm konularını kapsayan yerel/bölge halk anketleri ve diğer sistematik geribildirim alma mekanizmaları	1	
d) Yerel/Bölgesel geribildirimlere karşılık alınan aksiyonlara ilişkin kanıtlar	1	
e) Yerel/Bölge halkına sağlanan bilgi, eğitim ve öğretim programı	2	

4.1.6. A6 Ziyaretçi Katılımı ve Geribildirim

“Destinasyon, ziyaretçinin memnuniyetini, destinasyon deneyiminin kalitesi ve sürdürülebilirliği izlemek ve kamuya açıklamak ve gerekirse müdahale etmek için bir sisteme sahiptir. Ziyaretçiler, destinasyondaki sürdürülebilirlik sorunları ve bunlara yönelik olarak oynayabilecekleri rol hakkında bilgilendirilir.”

Ziyaretçilerin hizmet aldıkları işletmelere, işletmelerin evrensel ağ (internet) sitesi üzerinden geri bildirimde bulunmaları mümkündür. Ancak bunun sistemli olarak toplanması, değerlendirilmesi ve buna karşı alınacak aksiyonların belirlenerek alınan dersler kapsamında paydaşlarla da paylaşılmasını içeren bir mekanizma bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A6 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: A6 Ziyaretçi Katılımı ve Geribildirim Değerlendirmesi

A6 Ziyaretçi Katılımı ve Geribildirim		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Ziyaretçi anketleri (ve diğer geri bildirim mekanizmaları) - yürütülen ve raporlanan.	0	0
b	Ziyaretçilerin sürdürülebilirlik sorunlarına tepkisini içeren anketler ve geri bildirimler.	0	
c	Ziyaretçi anketi / geri bildirim bulgularına yanıt olarak alınan eylemlerin kanıtı.	0	
d	Sürdürülebilirlik konularını ve bunlara nasıl yanıt verileceğini kapsayan ziyaretçi bilgilerine örnekler.	0	

4.1.7. A7 Tanıtım ve Bilgi

“Destinasyon ile ilgili tanıtım ve ziyaretçi bilgilendirme materyelleri destinasyonun ürünleri, hizmetleri ve sürdürülebilirlik iddiaları açısından doğrudur. Pazarlama mesajları ve diğer iletişimler, destinasyonun değerlerini ve sürdürülebilirliğe yaklaşımını yansıtır; yerel/bölge halkına ve doğal, kültürel varlıklara saygılıdır.”

ULUKOOP’a yapılan Caretta Caretta Deniz Kaplumbağalarının koruma faaliyetleri kapsamında zaman zaman yuva açılış organizasyonları düzenlenerek ziyaretçiler de dahil edilmektedir. Böylece bir yandan ziyaretçilerin çevreye ve yaban hayatının korunmasına yönünde duyarlılıkları artırılırken diğer taraftan da bölgenin ulusal ve uluslararası medyada ve sosyal paylaşım ortamlarında tanıtımı sağlanmaktadır. Düzenli olarak yuva açılış, ilk yuva etkinliği, dünya kaplumbağa günü kutlamaları, gönüllü organizasyonları, sahil temizliği, AB ortak projeleri vb. etkinliklerle konuya ve Çıralı’ya olan ilgi ve farkındalığı artırmaya çalışılmaktadır. Bahse konu faaliyetler sosyal medya uygulaması üzerinden (@caretta.cirali sosyal medya hesabı) halka duyurulmaktadır.

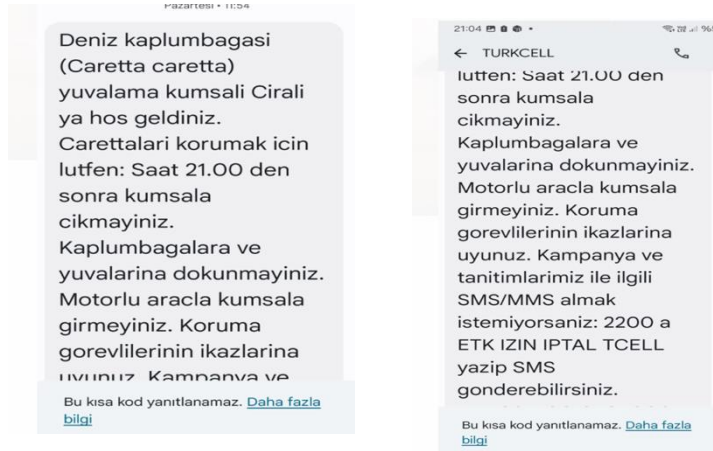
Şekil 19: Caretta Caretta Deniz Kamplumbağası Yuva Açma Etkinliği

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Çeşitli kurum ve kuruluşlar ile eğitim kurumlarında, farklı projelerde biyo-çeşitliliğin anlatıldığı eğitimler verilmektedir. Önceleri birkaç bin adet basılı broşür dağıtarak yapılan bilgilendirme çalışmaları 3 yıldır uygulanan teknoloji ve sürdürülebilirliğin koruma çalışmalarında kullanıldığı "Turkcell Projesi" ile Çıralı'ya gelen her Turkcell operatör kullanıcısına bilgilendirme ve koruma çalışmalarına destek olmalarını sağlamak amacıyla "*Deniz kaplumbağası (Caretta caretta) yuvalama kumsalı Çıralı'ya hoş geldiniz. Carettaları korumak için lütfen saat 21.00 den sonra kumsala çıkmayınız. Kaplumbağalara ve yuvalarına dokunmayınız. Motorlu araçla kumsala girmeyiniz. Koruma görevlilerinin ikazlarına uyunuz.*" içerikli mesaj gönderilmektedir. Koruma görevlileri, kendilerine önceden mesaj gelen ziyaretçilerin ikazlarına daha duyarlı davrandığını bildirmiştir. Yuvalama sezonunda gönderilen mesajlar ile; 13 Haziran 2022-15 Eylül 2022 tarihleri arasında 168.662 adet; 1 Mayıs-30 Ekim 2023 tarihleri arasında 182.306 adet kısa mesaj (SMS) gönderilerek ziyaretçilere bilgilendirme yapılmıştır. 2024 yılı bilgilendirme mesajları gönderimine 15 Mayıs tarihinde başlanılmıştır.

Şekil 20: Turkcell Tarafından Cep Telefonlarına Gönderilen SMS Mesajı

Kaynak: Turkcell

Şekil 21: Çıralı’da Deniz Kaplumbağaları Günü Etkinliği

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Şekil 22: Maden Koyu’nda Katı Atık Toplama Etkinliği

Kaynak:
Araştırmacının

arşivinden alınmıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A7 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: A7 Tanıtım ve Bilgi Değerlendirmesi

A7 Tanıtım ve Bilgi		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	İçerikle uyumlu güncel bilgiler ve tanıtım materyalleri	2	1.7
b	Destinasyon bilgi ve tanıtımının doğruluğunu ve uygunluğunu kontrol eden bir sürecin mevcudiyeti	0	
c	İletişim içeriği ve dağıtımı konusunda yerel/bölge halkıyla, çevresel ve kültürel kuruluşlarla işbirliklerin kanıtları	3	

4.1.8. A8 Ziyaretçi Yoğunluğu ve Faaliyetlerin İzlenmesi

“Destinasyon, düzenli olarak gözden geçirilen bir ziyaretçi yönetim sistemine sahiptir. Ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerinin izlenmesi ve gerekli durumlarda belirli zamanlarda ve belirli lokasyonlarda ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerinin azaltılması

veya artırılması, yerel/bölgesel ekonominin, toplumun, kültürel mirasın ve çevrenin ihtiyaçlarını dengelemek için harekete geçilir.”

Çıralı, doğa harikası faunası, geniş ve uzun plajı, uzun süren turizm sezonu ve antik dönemden süregelen kalıntıları ve efsaneleri nedeniyle çekici bir destinasyondur. Genelde doğa-deniz ikilisinin bulunduğu yerde tatil yapmayı ve küçük işletmede konaklamayı sevenlerin öncelikli tercihidir. Bölgeden Likya Yolu’nun da geçmesi destinasyona ilgiyi artırmaktadır. Oluşturulacak destinasyon yönetiminin destinasyondaki farklı tatil imkanlarının tanıtımını yapması, hava şartlarının uygunluğu sayesinde aktivitelerin neredeyse tüm yıla yayılacağını vurgulaması turizm gelirlerini çeşitlendirilebilir.

Çıralı’da ziyaretçi yönetiminin temelini oluşturan, ziyaretçi hacimleri ve faaliyetlerine ilişkin bilimsel olarak desteklenmiş elektronik veri toplama sistemi bulunmamaktadır. Ziyaretçi sayıları Genel Kolluk Kuvveti (Jandarma)’nın kontrolünde konaklama tesisleri tarafından bilgileri girilen konaklayan ziyaretçi sayıları kimlik bildirim sistemi üzerinden (KBS) izlenmektedir. Bu da işletmelerin bilgileri sağlıklı girebilmesi ölçüsünde güvenilirdir. Buna göre 2023 yılında gece konaklayan kişi sayısı 121.438’dir; bunun 77 bin kişisi yerli kalanı yabancı turistten oluşmaktadır.

Destinasyonda yaz aylarında artan talebin diğer aylarda da devam edebilmesi maksadıyla uygun aktiviteler ve zaman zaman etkinlikler düzenlenmek istenmektedir. Antalya Valiliği tarafından organize edilen "Yanartaş Yürüyüşü" ile Likya Yolunun tanıtımı için Kemer kaymakamlığı tarafından organize edilen "Likya Yürüyüşü" bunlara örnek olarak verilebilirse de söz konusu aktiviteler düzenli olarak belli bir plan dahilinde organize edilen faaliyetler değildir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A8 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 9’de sunulmuştur.

Tablo 9: A8 Ziyaretçi Yoğunluğu ve Faaliyetlerin İzlenmesi

A8 Ziyaretçilerin Yoğunluğu ve Faaliyetlerin İzlenmesi		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Destinasyon yönetim ve eylem planı; ziyaretin dağıtımı ve mevsimsellik konularını ele alır.	0	1
b	En çok ziyaret edilen yerler de dahil olmak üzere yıl boyunca ziyaretçi hacimlerindeki değişim izlenir.	1	
c	Ziyaretçi hacimlerinin ve faaliyetlerinden kaynaklanan etkiler gözlem, yerel/bölge halkı ve paydaş geribildirimi aracılığıyla tespit edilir.	1	
d	Ziyaretçi akışlarını ve etkilerini yönetmek için gerçekleştirilen eylemler	1	
e	Pazarlama stratejisi ve hedef pazarların seçimi, ziyaret kalıplarını, faaliyetlerin etkilerini ve destinasyonun ihtiyaçlarını dikkate alır.	2	

4.1.9. A9 Planlama Düzenlemeleri ve Kalkınmanın Kontrolü

“Destinasyon, kalkınmanın lokasyonu ve doğasını kontrol eden, çevresel, ekonomik ve sosyo- kültürel etki değerlendirmesi gerektiren ve sürdürülebilir arazi kullanımı, tasarım, inşaat ve yıkımı entegre eden planlama esaslarına, mevzuatına ve politikalarına sahiptir. Düzenlemeler, özel mülk kiralama ve turizm amaçlı imtiyazlar dahil tüm operasyonlara uygulanır. Esaslar, mevzuat ve politikalar, kamu katılımı ile oluşturulmuş geniş kitlelere bildirilir ve uygulanır.”

Çıralı kumsalında turizm faaliyetlerini tehdit eden konuların başında gelen kaçak ve düzensiz yapılaşma sorununa çözüm olarak DHKD tarafından hazırlanan ÇKAİP destinasyonda bir STK tarafından yapılan en geniş çaplı ve etki değeri yüksek çalışmadır. Konu ile ilgili başlatılan çalışmalar hala sonuçlandırılmamıştır. Çevre haklarının avukatlarından Tuncer Koç, konuyla ilgili bir gazetede verdiği mülakatta *Antalya'nın korunabilmiş son alanlarından olan Çıralı'nın doğal güzelliğinin birçok rantçiyi bölgeye çektiğini belirterek "İmar ve mülkiyet problemleri, burada yaşayan halkın en büyük sorunu olmasının yanı sıra, birtakım rantçılar da bu boşluklardan istifade etmeye çalışmaktadır. Yapılması gereken, çok katlı yapılara ve kitlesel turizme izin verilmeyen ve tarımsal yapıyı koruyan yeni bir imar planıdır. Bir köy olarak Kemer'e bağlı olması da idari yönden de sıkıntılıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı özel bir statüyle Çıralı'ya gereken değeri vermelidir. Aksi takdirde deniziyle, kumuyla, doğal sit özelliğiyle, caretasıyla, meyve bahçeleriyle beraber Çıralı'da elden giderse Antalya ve Türkiye çok önemli bir güzelliğini daha yitirmiş olacak"* görüşünü dile getirmiştir. (Oda TV, 2011)

Çıralı'nın uzun yıllardır devam ve hem paydaşları hem de çevreyi doğrudan etkileyen sorunu tamamlanmamış olan ÇKAİP'dır. Plan, WWF/DHKD öncülüğünde başlatılan proje kapsamında halkın görüş ve önerileri dikkate alınarak uzmanlar tarafından hazırlanmıştır. Türkiye'de ilk defa ihale yöntemi ile ve anket ve görüşmelerle yerel halkın katılımı sağlanarak bir STK tarafından hazırlanan ÇKAİP, özellikle planda çok geniş tutulan yol nedeniyle yapılan itirazlar üzerine "doğal alanları ve tarım yapılarını korumayacağı ve ormanlık alanlara dikkat edilmediği" gerekçesiyle Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Temmuz 2000'de, Turizm Bakanlığı tarafından yenilenen arazi kullanım planları Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na gönderilmiş ve küçük değişikliklerle onaylanarak Turizm Bakanlığı'na geri gönderilmiştir. Turizm Bakanlığı

tarafından onaylanan plan, 2 Ocak 2001 tarihinde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na gönderilmiştir. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı gözden geçirdikten sonra revize edilmiş planları Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na ve Antalya Bayındırlık İl Müdürlüğüne 18 Ağustos 2000 tarihinde devredilmiştir. 27 Mart 2002 tarihinde ilgili makamların görüşleri alınarak bakanlıklar arası koordinasyon tamamlanmıştır. Nihayet 6 Temmuz 2002 tarihinde, 16 aylık bir sürenin ardından, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen toplantılarda planlar Tarım Arazilerini Koruma Kanunu ışığında değerlendirilmiştir. Bu toplantılarda ilgili kuruluşların, proje danışmanlarının ve yerel halkın katılımı sağlanmış, ayrıca ilgili tarafların fikir alışverişinde bulunabilmeleri ve projeye aktif olarak dahil olabilmeleri için düzenli saha toplantıları gerçekleştirilmiştir. Toplantıların ardından Ekim 2007'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzeltilen Çıralı arazi kullanım planları Çıralı'da halka açık olarak sergilenmiştir. ÇKAİP sürekli değiştirilmekte ve farklı sebeplerle onaylanması ve dolayısıyla yürürlüğe konulması ertelenmektedir. Destinasyonun orman arazisi statüsünde olan önemli kısmı 2B arazisine (Türkiye sınırları içerisinde yer alan ve kadastro işlemi yapılarak orman vasfını yitirdiği belirlenen alanlar) dönüştürülmüş ve köylülere tahsis edilmiştir. Tahsis sonrası aynı alan yine orman olarak tescillenmiştir.

Yapılan çalışmalar sonrası onayı beklenen ÇKAİP 1/1000 ölçeklidir. İncelediğimiz dokümanda doğal, kültürel, tarihi ve arkeolojik değerlerin tamamı dikkate alınarak; bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması, korunması gerekli alanlara yönelik plan kararlarının geliştirilmesi; bölgede yaşayan nüfusun yerleşim alanlarının kontrollü gelişiminin sağlanması; bölgenin sosyal ve ekonomik yönden gelişimine katkıda bulunulması temel alınmıştır. Yapılaşmalarda doğal yapı ve geleneksel mimarinin korunacağı, yapıların yüksekliğinin 1 kat olacağı, bir parselde yapılacak yapıların birbirine mesafesinin en az 4 m olacağı, yapılarda teras, çekme kat, çatı kat yapılamayacağı, toplam bina boyunun 12 metreyi geçemeyeceği, 2 dönüm üzerindeki parsellerde peyzaj projesi yapılması zorunlu olacağı, plan sınırları içinde yeni taşocağı, maden ocağı, mermer ocağı faaliyetleri yapılamayacağı belirtilmiştir. Belediye tarafından bisiklet yollarının yapılması; merkezi arıtma sistemine geçilerek turizm amaçlı kullanılan yapılardan kaynaklanacak atık suların bertaraf edilmesi sağlanırken sıvı atıkların bertaraf edilmesi de zorunlu tutulmuştur. Yapıların dış cephesinin taş, ahşap vb. doğal malzemeden ve doğal renklerden oluşması, her türlü tabela tanıtım elemanları afiş vb. taş,

ahşap veya bitkisel malzemeden üretilmesi ve boyutlarının en fazla 1 metre olması öngörülmüştür. Parsel ve duvar sınırlarına tel, beton, tuğla vb. duvar yerine ahşap veya bitkisel çit yapılamazken benzer şekilde aydınlatma, çöp kutusu, oturma bankları kent mobilyalarının taş ahşap ve bitkisel malzemeden imal edilmesi zorunlu tutulmuştur. Yollarda kaplama malzemesi olarak beton ve asfalt kullanılmayacaktır. Klima motoru, anten, su deposu vb. görüntü kirliliğine neden olmayacak şekilde kaplanırken bitkilendirme ve ağaçlandırma çalışmalarında yöreye uyumlu türler seçilmesi öngörülmüştür. Ulupınar deresinin aynen korunması gerektiği dere yatakları kenarlarında yeşil alan bırakılması gerektiği, dere hidroliğini daraltacak çöp moloz atık maddelerin atılmasının önlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Planda ayrıca belediye hizmet alanları, sağlık tesisi alanları, ibadet alanları, sosyal ve kültürel tesis alanları, eğitim tesisi alanları, açık yeşil alanlar, tarımsal nitelikli alanlar, orman vasıflı alanlar imar uygulamasına konu edilemeyeceği belirtilerek turizm alanlarının nitelikleri belirtilmiştir.

Planlama sınırları dışında kalan ve Çıralı kumsalını kapsayan kısımlar Beydağları Sahil Milli Parkı Sınırları içinde kalmaktadır. Caretta caretta deniz kaplumbağaları üreme ve koruma alanları koruma ve kullanma koşulları belirlenmiş ve alan denizden karaya doğru 4 bölümde tanımlanmıştır. 1'inci bölüm (Koruma bölgesi); kıyı çizgisinden içeri 65m (arazi doldurulamaz kum çıkarılamaz, motorlu araçla dolaşılamaz, tanıtıcı ve koruyucu levhalar bulunabilir, gece ziyaretçi girişi ve ışık kullanılması yasaktır, 2'nci bölüm (Koruma bölgesi); sadece kuma çakılmayan gölgelik kurulabilir, 3'üncü bölüm (Tampon Bölge); kıyı kenar çizgisinden itibaren 100 metredir (günübirlik turizm tesisleri bulunabilir), 4'üncü bölüm (Etki Alanı); kıyı kenar çizgisinden 1000 metrelik alanı kapsamaktadır. Diğer alanlarda olduğu gibi ışıklar için tesislerde ışıklandırmanın asgari seviyede olması kumsalın aydınlanmasının önlenmesi vb. gerekli önlemlerin alınmış olması sağlanacak, kaplumbağa üreme mevsiminde geceleri inşaat çalışmaları yapılmayacaktır. Her ne kadar ÇKAİP henüz yürürlükte olmasa da çalışmanın tüm paydaşların katılımı ile yapılması ve hazırlanan planın doğal dengeyi korumaya yönelik unsurlar içermesi öne çıkmaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A9 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 10'de sunulmuştur.

Tablo 10: A9 Planlama Düzenlemeleri ve Kalkınmanın Kontrolü Değerlendirmesi

A9 Planlama Düzenlemeleri ve Kalkınmanın Kontrolü		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Gelişimi kontrol eden belirli politikalar / düzenlemeler / esaslar- başlık ve tarihe göre tanımlanır ve dokümanite edilir.	2	2.4
b	Destinasyonla ilgili uzun vadeli konuları ele almak için yeterli ölçekte, çevresel, ekonomik ve sosyo- kültürel etkileri kapsayan etki değerlendirme gereklilikleri belirlenmiştir.	3	
c	Mülk kiralama ve turizm amaçlı işletme ile ilgili spesifik düzenlemelerin yaptırımı ve uygulanmasına ilişkin kanıtlar	2	
d	Politikaların / yönetmeliklerin / yönergelerin geliştirilmesine halkın katılımına ilişkin kanıtlar	3	
e	Turizmin gelişmesi önerildiğinde yerel/bölge halkı veya özel korumalı gruplarla istişare yapıldığına ve onaylarının olduğuna dair kanıtlar	NA	
f	Planlama, geliştirme ve uygulama aşamalarında politikaların / düzenlemelerin / esasların bildirimi ve uygulanmasına ilişkin kanıtlar	2	

4.1.10 A10 İklim Değişikliğine Uyum

“Destinasyon, iklim değişikliği ile ilgili riskleri ve fırsatları tanımlar. Turizm tesislerinin yerleşimi, tasarımı, geliştirilmesi ve yönetimi için iklim değişikliğine uyum stratejileri uygulanmaktadır. Tahmin edilen iklim değişikliği, ilgili riskler ve gelecekteki koşullar hakkında bölge sakinleri, işletmeler ve ziyaretçiler için bilgi sağlanmaktadır.”

Çıralı’ya özel, iklim konularını ele alan bir yönetim stratejisi veya planı bulunmamaktadır. Paydaşlar, kuraklık veya zamansız yağışlar ile olağandışı hava koşulları veya tarım ürünlerindeki değişiklikler konusunda farkındalığa sahiptir ancak bununla ilgili bilgilendirme, önlem alınan aksiyon vb. ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A10 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: A10 İklim Değişikliğine Uyum Değerlendirmesi

A10 İklim Değişikliğine Uyum		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı iklim sorunlarını tanımlar ve ele alır.	0	0
b	Turizmin gelişmesi ve faaliyetleri için düzenlemeler, yönergeler ve imar iklim değişikliğinin sonuçlarını içermektedir.	0	
c	Mevcut ve gelecekteki riskleri kapsayan bir iklim riski değerlendirmesi - başlatılmış ve kamuya açık hale getirilmiştir.	0	
d	Yerel/Bölgesel ekosistemlerin iklim değişikliğine uyum üzerindeki etkisinin ve katkısının dikkate alındığının kanıtı.	0	
e	İklim değişikliği hakkında kamuya açık hale getirilmiş bilgiler.	0	

4.1.11. A11 Risk ve Kriz Yönetimi

“Destinasyon, destinasyona uygun bir risk azaltma, kriz yönetimi ve acil durum müdahale planına sahiptir. Kilit unsurlar bölge sakinlerine, ziyaretçilere ve işletmelere iletilir. Planın uygulanması için prosedürler ve kaynaklar oluşturulur ve düzenli olarak güncellenir.”

Çıralı’da destinasyona uygun bir risk azaltma, kriz yönetimi ve acil durum müdahale planı bulunmamaktadır. Antalya valiliği tarafından her yıl il bazında belirli çalışmalar yapmış olsa da Çıralı özelinde bir çalışmaya rastlanmamıştır. (AFAD, 2022)

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan A11 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: A11 Risk ve Kriz Yönetimi Değerlendirmesi

A11 Risk ve Kriz Yönetimi	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
Destinasyondaki turizm için belgelenmiş bir risk azaltma, kriz yönetimi ve acil müdahale planı.	0	0
Plan, doğal afetler, terörizm, sağlık, kaynakların tükenmesi ve bölgeye uygun diğerleri de dahil olmak üzere çok çeşitli riskleri tanımaktadır.	0	
Acil durumlarda ve sonrasında kullanılmak üzere belirlenen iletişim prosedürleri.	0	
Risk ve kriz yönetimi konusunda yerel/bölgesel bilgi ve eğitim programı.	0	

4.2. BÖLÜM B: SOSYO-EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

4.2.1. B1 Turizmin Ekonomik Katkısının Ölçülmesi

“Turizmin destinasyon ekonomisine doğrudan ve dolaylı ekonomik katkısı izlenir ve kamuya açıklanır. Uygun ölçümler, ziyaretçi hacmi seviyesi, ziyaretçi harcamaları, istihdam, yatırım ve ekonomik faydanın dağılımının kanıtlarını içerir.”

İlçe bazında Jandarma Genel Komutanlığınca tarafından oluşturulan KBS ile turizm işletmelerinin ziyaretçi sayılarının yanı sıra, Turizm Bakanlığı tarafından Olimpos ve Yanartaş ören yerleri girişi veya vergi dairesince bazı ekonomik veriler toplanmaktadır. Ancak örneğin vergi dairesi kayıtlarında işletme kayıtlarının tamamının ilçe merkezli olmaması vb. nedenlerle Çıralı özelinde toplu bir veriye ulaşmak oldukça güçtür. Ziyaretçi sayıları başta olmak üzere, harcama davranışları gibi ekonomik etki analizi için ihtiyaç duyulan verileri toplayacak bir sistem mevcut değildir. Turizmin ekonomik katkısına ilişkin yıllık bir rapor da bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B1 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13: B1 Turizmin Ekonomik Katkısının Ölçülmesi Değerlendirmesi

B1 Turizmin Ekonomik Katkısının Ölçülmesi	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Ekonomik veri toplama programı.	1	0.33
b) Turizmin destinasyona doğrudan ve dolaylı ekonomik katkısı hakkında yıllık raporlar.	0	
c) Çeşitli ekonomik etki ölçümlemlerini kapsayan veriler (örn. Hacim, harcama, istihdam, yatırım ve ekonomik faydaların destinasyona yayılması).	0	

4.2.2. B2 Saygın İş ve Kariyer Fırsatları

“Destinasyon turizmde eğitimi ve kariyer fırsatlarını destekler ve özendirir. Destinasyondaki turizm işletmeleri, yerel/bölgesel istihdama yönelik fırsat eşitliğini, eğitimi ve gelişimi, emniyetli ve güvenli çalışma ortamını ve herkes için geçinmeye yetecek bir ücret sağlamayı taahhüt eder.”

Çıralı’da WWF tarafından projeler kapsamında düzenlenen eğitimler yanı sıra Kemer Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından geçmiş yıllarda İngilizce kursu, aşçılık kursu benzeri eğitimler düzenlenmiştir.

Çıralı’da genelde aile işletmeleri veya küçük ölçekli işletmelerin faaliyet göstermesi nedeniyle çalışanlar nispeten daha sakin koşullarda çalışmaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B2 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 14’da sunulmuştur.

Tablo 14: B2 Saygın İş ve Kariyer Fırsatları Değerlendirmesi

B2 Saygın İş ve kariyer Fırsatları	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a Yerel/Bölgesel olarak mevcut olan ilgili beceri eğitim programlarının / kurslarının sağlanması.	2	1.75
b Turizm işletmelerinin saygın iş/ kariyer fırsatları sunma taahhüdü beyanları.	2	
c Özel korumalı gruplar da dahil olmak üzere yerel/bölge halkına sağlanan ve onlar tarafından kullanılan eğitim ve istihdam fırsatları.	2	
d Çalışma koşullarının kontrol edilmesi ve şikayetlerin alınması / ele alınması için kanallar (örneğin işçi sendikalarının katılımı).	1	

4.2.3. B3 Yerel/Bölgesel Girişimcileri ve Adil Ticareti Desteklemek

“Destinasyon yerel/bölgesel işletmeleri, tedarik zincirlerini ve sürdürülebilir yatırımları destekleyerek turizm harcamalarının yerel/bölgesel ekonomide tutulmasını teşvik eder. Adil ticaret ilkelerine dayanan, bölgenin doğasını ve kültürünü yansıtan yerel/bölgesel sürdürülebilir ürünlerin geliştirilmesini ve satın alınmasını destekler. Bunlar, yiyecek ve içecek, el sanatları, performans sanatları, tarım ürünleri vb. olabilir.”

Çıralı’da yerel halkın geçim kaynağı genellikle turizm ve tarımdır. Turizm işletmeleri küçük aile pansiyonları, restoranlar ve deniz turizmi (gezi teknesi) işletmelerinden oluşmaktadır. ULUKOOP tarafından verilen bilgiler ışığında destinasyonda turizm amaçlı işletmelerin sayıları Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15: Çıralı’da Turizm İşletmeleri

S.No	İletme Türü	İşletme Sayısı
1	Otel (Otel, Motel, Apart, Butik)	24
2	Pansiyon	179
3	Kamping	9
4	Günübirlik Ev	17
5	Restoran	52
6	Tur Şirketi	5
7	Deniz Turizmi Teknesi	29

ULUKOOP, biyoçeşitlilik, iklim değişikliği gibi çevre koruma konularıyla ilgili projeleri destekleyen Küresel Çevre Fonu’nun Küçük Hibeler Programı’ndan iki defa mali destek almıştır.

Korunan Bir Alanda Yaşayan Yerel Halk için Sürdürülebilir Kalkınma Modeli Projesi 2001-2003 yılları arasında uygulanmış ve organik tarıma dayalı bir yerel kalkınma modelinin benimsenmesi (toprak yapısı, geleneksel tarımda karşılaşılan sorunlar, bir kavram olarak organik tarım ve organik tarım için gerekli koşullar) konusunda yerel halkın ve Kooperatif üyelerinin eğitimini kapsamıştır. Proje süresince Kooperatifin üye sayısı 35'e, organik olarak üretilen sertifikalı ürün sayısı ise 18'e yükselmiştir (Ergin, 2009).

Diğer proje “Ulupınar-Çıralı'da Eko-Tarım ve Eko-Turizmin Katılımcı Uygulaması” adı altında ilk projenin devamı niteliğinde olup 2 yıl sürmüştür. Kadınların ve gençlerin organik gıda üretimi ve pazarlaması konusunda eğitilmesi, bir organik tarım el kitabının hazırlanması, Çıralı ürünleri için marka yaratılması ve geleneksel ürünlerin üretimi ve pazarlanması planlanmıştır ancak markalaşma ve el kitabı oluşturma çabaları sonuçlandırılmamıştır. Kooperatif, ürünlerini kooperatif satış yerinde ve evrensel ağ üzerinde “<https://www.ekocirali.com>” adresinden satmaktadır (Şekil 14).

Şekil 23: ULUKOOP Ürün Satış Yeri

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Güncel olarak kooperatif başkanından alınan bilgilere göre destinasyonda 26 çiftçinin organik ürün sertifikası bulunmakta bunun 14'ü kooperatif üyesidir ve satışlarını kooperatif aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Organik üretim yapılan alanlarda halihazırda toplam 50 dönüm nar, 26 dönüm portakal, 16 dönüm limon, 8 dönüm mandalina ve 4 dönüm avokado üretilmektedir. E ticaret ve organik pazarlarda satışı yapılmaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B3 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 16’de sunulmuştur.

Tablo 16: B3 Yerel/Bölgesel Girişimcileri ve Adil Ticareti Desteklemek Değerlendirmesi

B3 Yerel Bölgesel Girişimleri ve Adil Ticareti Desteklemek		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Turizmle ilişkili KOBİ’ler için destinasyonda mevcut tavsiye, finans veya diğer desteklerin destinasyonda mevcudiyeti.	1	2.2
b	Turizmle ilişkili KOBİ’ler için pazara erişim konusunda yardım	1	
c	Yerel/bölgesel ürün ve hizmetleri satın almaları için yerel/bölgesel turizm işletmelerine yönelik teşvik ve yardımcı faaliyetler	3	
d	Yerel/bölgesel çiftçilerin, zanaatkarların ve gıda üreticilerinin turizm değer zincirine katılmalarına yardımcı olacak girişimler	3	
e	Yerel/Bölgesel ürünler ve el sanatları tanımlanır, tanıtılır ve ziyaretçilere satılabilir.	3	

4.2.4. B4 Yerel/Bölge Halkı Desteği

“Destinasyon, işletmeleri, ziyaretçileri ve halkı toplum ve sürdürülebilirlik girişimlerine sorumlu bir şekilde katkıda bulunmalarını sağlayacak ve teşvik edecek bir sisteme sahiptir.”

Yapılan uluslararası çalışmalar yanı sıra yerel projelerle doğanın korunması ile buna uygun turizm ve tarım yapılabileceği yıllardır gösterilmeye çalışılmakta yerel halk bu konuda bilinçlendirilmektedir. Her ne kadar zaman zaman farklı çevrelerden bu durumun aksine teşebbüsler ile karşılaşılrsa da özellikle destinasyonun yakın çevresindeki Adrasan ve Olympos ile karşılaştırıldığında ve yapılaşma, denizdeki tekne sayısı, otel ve diğer işletmelerdeki ücret farkı dikkate alındığında Çıralı yerel halkının nispeten bilinçli davranışları tespit edilebilmektedir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B4 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17: B4 Yerel/Bölge Halkı Desteği Değerlendirmesi

B4 Yerel Bölge Halkı Desteği		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Yerel/Bölgesel turizm işletmeleri tarafından yerel/bölgesel toplum ve sürdürülebilirlik girişimlerine destek teşvik edilir ve kolaylaştırılır.	2	2
b	Ziyaretçilerin, yerel/bölge halkı ve sürdürülebilirlik girişimlerini desteklemesi için programlar mevcuttur ve bunlar teşvik edilir.	2	
c	Gönüllülük ve topluluğa katılım için zorlama veya istismar yapılmaz.	2	

4.2.5. B5 Sömürü/İstismar ve Ayrımcılığı Önleme

“Destinasyon, insan hakları konusunda uluslararası standartları uygular. Özel korumalı gruplar ve diğer savunmasız gruplara yönelik ticari, cinsel veya başka herhangi bir istismar ve tacizi önlemek ve raporlamak için oluşturulmuş yasalara, uygulamalara ve yerleşik davranış kurallarına sahiptir. Yasalar ve yerleşik uygulamalar kamuya açıklanır ve uygulanır.”

Ülkemizde insan hakları ile ilgili uygulanan yasa ve sözleşmelerin başlıcaları şunlardır.

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- AB Temel Haklar Bildirgesi
- Avrupa Sosyal Haklar Şartı
- Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi
- Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri
- BM Tüketici Hakları Evrensel Beyannamesi
- Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu
- BM Çocuk Hakları Bildirgesi.
- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi.

Söz konusu kanunlara aksi bir durum söz konusu olduğunda şikayet durumunda ülkenin mahkeme ve yetkili kurumları gerekli aksiyonları almaktadır. Destinasyonda kolluk kuvvetleri tarafından söz konusu durumların oluşmasının engellenmesi için devriye gezilmesi, ulaşılabilir alanlarda irtibat noktaları kurulması, daha sık olay çıkan konumlarda daha sık bulunulması vb. aksiyonlar alınmış olmakla birlikte bu konularla ilgili düzenli risk ve etki analizi yapılmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B5 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: B5 Sömürü/İstismar ve Ayrımcılığı Önleme Değerlendirmesi

B5 Sömürü İstismar ve Ayrımcılığı Önleme	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) İnsan hakları, sömürü, ayrımcılık ve taciz ile ilgili destinasyonda uygun yasalara atıf (başlık, tarih)	2	1,25
b) Üst yasaların ve ilgili iyi uygulamaların (turizm işletmeleri ve ziyaretçiler için) uygulandığının kanıtı	2	
c) Ticari, cinsel veya başka herhangi bir istismar ve taciz dahil olmak üzere insan haklarına ilişkin risk ve etki analizi düzenli olarak yapılmaktadır .	1	
d) Destinasyon ve kilit turizm oyuncuları, Çocukların Seyahat ve Turizmde Cinsel Sömürüye Karşı Korunması için Davranış Kurallarına yönelik imza sahibidir.	0	

4.2.6. B6 Mülkiyet ve Kullanım Hakları

“Mülkiyet hakları ve edinime ilişkin kanun ve yönetmelikler belgelenir ve uygulanır. Toplumun ve yerel/bölge halkının haklarını gözeterek, halkın katılımı sağlanarak ve önceden bilgilendirilmiş izin ve adil tazminat olmaksızın yeniden yerleşime izin verilmez. Ayrıca kilit kaynaklara erişim ve kullanım hakları da yasalar ve düzenlemeler ile korunur.”

Mülkiyet hakları yasalarla korunmuştur. Bununla birlikte Yerel halk, uzman topluluklar ve kamu tarafından hazırlanan ÇKAİP halihazırda yürürlükte değildir. Bu kapsamda arazi mülkiyet hakkının korunmaması nedeniyle yerel halk uzun yıllardır kontrolsüz yapılaşma, kitle turizm yapıları yapılması ve sahip oldukları alanların ellerinden gitmesi tehdidi ile karşı karşıyadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B6 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 19’de sunulmuştur.

Tablo 19: B6 Mülkiyet ve Kullanım Hakları Değerlendirmesi

B6 Mülkiyet ve Kullanım Hakları	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Özel mülkiyet, edinim ve kaynaklara erişim ile ilgili destinasyonda uygun yasalara atf (başlık, tarih)	2	1.5
b) Toplumsal ve yerel/bölge halkının hakları, halkın katılımı ve yeniden yerleşim ile ilgili üst yasalara atf	2	
c) Turizm gelişimi ve faaliyeti kapsamındaki üst yasaların uygulandığına dair kanıt	1	
d) Topluma danışma, rıza ve tazminatın kanıtı.	1	

4.2.7. B7 Emniyet ve Güvenlik

“Destinasyon, hem ziyaretçilerin hem de mahalli sakinlerin ihtiyaçlarını gözeterek suç, güvenlik ve sağlık risklerini izlemek, önlemek, kamuya rapor etmek ve bunlara yanıt vermek için bir sisteme sahiptir.”

Bölge emniyet ve güvenlik faaliyetleri, kolluk gücü olan jandarma ve sahil güvenlik tarafından yerine getirilmektedir. Güvenlik hizmetlerinde bir aksaklık yaşanmamaktadır. Yerleşik halkın kolluk birimlerine güveni yüksek seviyededir.

Çıralı’da Aile Hekimi Uygulama Yönetmeliği’ne göre Tekirova ASM tarafından haftada bir gün gezici sağlık hizmeti verilmektedir. Yaz aylarında 112 Acil Servis tarafından görevlendirilen ambulans 24 saat süreyle lokasyonda kalarak görev yapmaktadır. Destinasyonda tam zamanlı hizmet veren bir sağlık kuruluşu bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B7 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20: B7 Emniyet ve Güvenlik Değerlendirmesi

B7 Emniyet ve Güvenlik	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Destinasyonda sağlık ve güvenlik hizmetleri iyi yerleşmiş ve aktiftir.	2	2.33
b) Güvenlik ve sağlık hizmetlerinin sunumunda ziyaretçilerin ihtiyaçları tanımlanır ve giderilir.	3	
c) Turizm tesisleri, güvenlik ve hijyen standartlarına uygunluk açısından denetlenir.	2	

4.2.8. B8 Herkes İçin Erişim

“Mümkün olan yerlerde, engelli ve hareket kısıtlı olan veya diğer özel erişim ihtiyaçlarına sahip olan diğer kişiler de dahil olmak üzere; doğal ve kültürel özellikteki yerler ve diğer tesisler ve hizmetlerin herkes tarafından erişilebilir olması. Mekanlar ve tesislerin hemen erişilebilir olmadığı durumlarda erişim, ulaşılabilecek erişim gereksinimleri olan kişiler için konaklama yerlerini dikkate alan, makul çözümlerin tasarımı ve mekânın bütünlüğü korunarak uygulanması yoluyla sağlanır. Mekanların, tesislerin ve hizmetlerin erişilebilirliği hakkında bilgi sağlanır.”

Sürdürülebilir turizm sertifikalandırma çalışmaları kapsamında tesislerin erişilebilirliği kriterlerde yer almaktadır ancak genelde tekerlekli sandalye erişimi dikkate alınarak düzenlemeler yapılmakta görme engelli veya işitme engelli ziyaretçiler için düzenlemeler yapılmamaktadır.

Destinasyon bazında engelliler için herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan B8 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21: B8 Herkes İçin Erişim Değerlendirmesi

a	Ziyaret yerleri, tesisler ve hizmetlerin erişilebilirliği hakkında standartlar ve düzenlemelerin mevcudiyeti.	1	0.5
b	Kamu tesislerinde erişilebilirlik standardının tutarlı bir şekilde uygulanması.	1	
c	Ziyaret yerlerinin ve erişilebilir tesislerin ölçütleri / oranları hakkında veri.	0	
d	Bir dizi erişim ihtiyacı olan insanlar için erişimi iyileştirmeye yönelik programların kanıtı.	1	
e	Erişilebilirliğe ilişkin bilgiler bir bütün olarak destinasyon hakkındaki iletişim kapsamına alınmıştır.	0	
f	Önemli mekanlarda, erişilebilirlik ile ilgili detaylar ziyaretçi bilgilendirmelerine dahil edilmiştir.	0	

4.3. BÖLÜM C: KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

4.3.1. C1 Kültürel Varlıkların Korunması

“Destinasyon, inşa edilmiş miras ve kültürel manzaralar dahil olmak üzere kültürel varlıkları değerlendirmek, rehabilite etmek ve korumak için bir politika ve sisteme sahiptir.”

Ülkemizde kültürel koruma ve kültürel mirasın sürdürülebilir gelişimi ile ilgili birçok mevzuat bulunmaktadır.

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
- Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı ve Denetim Esaslarına Dair Yönetmelik

- Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik

- Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Kapsamındaki Kültür Varlıklarının Rölöve, Restorasyon, Restitüsyon Projeleri, Sokak Sağlığı ve  evre Düzenleme Projeleri ile Bunlara İlişkin Depolama, Nakil İşleri ve Kazı  alışmaları Dahil Uygulama ve Değerlendirilmesine Yönelik Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Yönetmelik (revize 2009)

Bunun yanı sıra kültürel varlıkların korunmasına ilişkin ülkemizin taraf olduğu sözleşmelerden bazıları aşağıda belirtilmiştir. (<https://teftis.ktb.gov.tr>)

- Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi
- Silahlı Bir  atışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme
- Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin  nlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme
- Kültür, Eğitim ve Bilim Alanında İşbirliği Anlaşması
- Akdeniz'de  zel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol
- Milletlerarası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği
- Somut olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi

Çıralı'nın tarihi ve doğal zenginlikleri yasal statülerle koruma altına alınmıştır. Olympos Antik Kenti Arkeolojik SÜT alanı, Olimpos'un kuzeyinde 3 km boyunca uzanan sahil ve hemen i  bölgesi 1'inci ve 2'nci derece Doğal SÜT alanı ilan edilmiştir. Olympos'ta ilk bilimsel çalışmalar 1991 ve 1992 yıllarında Antalya Arkeoloji Müzesi Başkanlığı tarafından kurtarma kazısı olarak gerçekleştirilmiştir. 2006 yılından itibaren kazı çalışmaları kesintisiz sürdürülmektedir. Antik kent kazılarına ilişkin bilgilere. "<https://olymposkazisi.com>" evrensel ağ sitesinden ulaşmak mümkündür.

Arkeolojik kazı  alışmaları Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca belirlenen bütçe kapsamında yapılmakta;  ren yeri girişleri ve  ren yerlerindeki müzelerin işletilmesinden elde edilen gelirin bir kısmı kazı alanının finansmanı için aktarılmaktadır. Turizmden elde edilen gelir bu şekilde alanda kazı çalışmalarında kullanılmaktadır. 2252 sayılı Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu kapsamında 2023 yılı içinde Olimpos kazıları için 38

milyon TL bütçe ayrılmıştır. Kazı başkanı ve Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Gökçen Kurtuluş Öztaşkın, Olympos'taki çalışmaların son 3 yıldır 12 ay boyunca kesintisiz devam ettiğini; kazı çalışmalarıyla aynı anda restorasyon ve konservasyon çalışmalarını yürüttüklerini belirterek şu açıklamaları yapmıştır. *"Yeni bulgularımız var, bunlar heyecan verici. Her buluntuya göre yeni bir yol çiziyoruz ve yeni soruların peşinden koşuyoruz. Bu yıl için ödenek miktarımız oldukça yüksek. Bu elimizdeki projelerin sonlanması demek. Bu destekler sayesinde sadece kazıp, göstermek değil, hem korumak hem restorasyonu yapmak hem de alanların ziyaretçiler tarafından algılanmasını kuvvetlendirmeye yönelik çalışmalar yapabileceğiz. Bugüne kadar yaptığımız çalışmaları bu yıl içerisinde taçlandıracağız. Olympos'ta yapılar, caddeler, dükkanlar gibi bütün bir kentsel dokunun korunarak bugünlere kadar gelebilen ender kentlerden, deniz kıyısında kurulmuş liman kenti. Kullanıma açık sahiliyle kara arasında yerleşen bir antik kent olduğu için, deniz için gelen insanları da tarihi dokunun içerisine alıyor. Son dönemlerde deniz için kente gelen turistin vaktinin önemli bir kısmını artık antik kentte geçirmeye başladığını gözlemledik."* (AA, 2023)

Şekil 24: Olympos Kazı Çalışmalarında Mozaik Temizliği

Kaynak: Anadolu Ajansı

Şekil 25: Kemer Kaymakamı Olympos Ören Yeri İncelemesi

Kaynak: Araştırmacının arşivindendir.

Bölgede (Maden Koyu) 1'inci Derece Doğal Sit Alanı sınırları içinde yer alan diğer bir varlık da doksanlı yıllara kadar krom işleme tesisi olarak kullanılan yapılardır. Krom işleme tesisinde yer alan üretim alanları ve makineleri, depo yapıları, ulaşım tesisleri ve işçilerin konaklama alanları gibi her türlü yapı ile makineler Kültür ve Turizm Bakanlığı Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nca 2014 yılında korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilerek koruma altındadır.

ATSO dergisinde yer ile ilgili olarak “*Antalya, Kemer, Tekirova, Atbükü koyu çevresinde yer alan Maden Bölgesi de üzerinde yer alan yapı kompleksiyle birlikte büyük oranda günümüze kadar ayakta kalabilmiş Antalya'nın Cumhuriyet Dönemi endüstriyel yatırımlarının nadir örneklerinden birisidir. Maden Bölgesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Antalya'da ihalesi yapılan ve faaliyete geçen tek maden ocağıdır. Tekirova/Maden Koyu Krom İşleme Tesisleri, Antalya bölgesinde o dönemde yapılan madencilik faaliyetlerini gösterir belge özelliğinde olması nedeniyle “endüstriyel miras” niteliği taşımaktadır. Toplumsal belleğin devamlılığı için, endüstri miraslarının sahip olduğu kimlikleriyle birlikte mimarlık, tasarım ve planlamayla, gelecek kuşaklara taşınması gerekmektedir*” bilgisi verilmiştir. (Full Antalya, 2015)

Bölgede yerleşim bulunmamakla birlikte yaz aylarında kampçıların ve teknelerin uğrak yeri olmaktadır.

Şekil 26: Maden Koyu İş Makineleri

Kaynak: Araştırmacının arşivindendir.

Şekil 27: Maden Koyunda Krom Madeni Çıkarma Çalışmaları (1966)

Kaynak: www.fullantalya.com

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan C1 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: C1 Kültürel Varlıkların Korunması Değerlendirmesi

C1 Kültürel Varlıkların Korunması	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Kırılganlıklarının değerlendirilmesi ve gösterilmesini de içerecek şekilde kültürel varlıkların listeleri.	3	3
b) Kültürel varlıkların rehabilitasyonu ve korunması programı.	3	
c) Kültürel varlıkların korunmasını desteklemek için turizmde elde edilen geliri kullanma mekanizmaları.	3	

4.3.2. C2 Kültürel Eserler

“Destinasyon, tarihi ve arkeolojik eserlerin uygun şekilde satışını, ticaretini, sergilenmesini veya hediye edilmesini düzenleyen yasalara sahiptir. Yasalar, turizm işletmeleri ve ziyaretçiler de dahil olmak üzere yürürlüğe konulur ve kamuya açıklanır.”

Türkiye eski eserleri sıkı bir şekilde korumakta ve yönetmektedir. Aşağıda ihracat, yasadışı trafik ve ithalatı yöneten eski eserlere ilişkin yönetmelik örnekleri yer almaktadır.

- Define Avcılığı Yönetmeliği
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yurt Dışına ve Yurt İçine Çıkarılması Hakkında Yönetmelik

Ziyaretçiler bu konu ile ilgili özel olarak bilgilendirilmemekte kanun kapsamında bildikleri varsayılmaktadır. Yurt dışından gelen turistler için bir açıklama bilgilendirme bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan C2 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23: C2 Kültürel Eserler Değerlendirmesi

	C2 Kültürel Eserler	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Destinasyona ait tarihi eserler ile ilgili yasalara atıf (başlık, tarih).	2	2
b	İlgili yasaların turizm işletmelerine ve ziyaretçilere iletilmesine dair kanıt.	2	
c	İlgili yasaların uygulandığına dair kanıtlar.	2	

4.3.3. C3 Somut Olmayan Miras

“Destinasyon, yerel/bölgesel gelenekler, sanat, müzik, dil, gastronomi ve yerel/bölgesel kimliğin ve farklılığın diğer yönleri de dahil olmak üzere somut olmayan kültürel mirasın kutlanmasını ve korunmasını desteklemektedir. Canlı kültür ve geleneklerin sunumu, çoğaltılması ve yorumlanması; hassas ve saygıdeğerdir, yerel/bölgesel halkı dahil etmeye ve topluma fayda sağlamayı gerektirir ve ziyaretçilere gerçek ve özgün bir deneyim sunar.”

Somut olmayan kültürel mirasın tespiti ve listelenmesine ilişkin bir bulguya rastlanılmamıştır. Ancak yerel halkın çoğu pansiyon, tekne işletmeciliği vb. turizm işletmeciliği faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu kapsamda ziyaretçiler ile yemeklere (gözleme, Türk kahvesi, nar suyu), Caretta Caretta deniz kaplumbağası koruma çalışmalarına ve yaşam biçimine dair paylaşımlar yapılmaktadır. Bayramların ilk günleri cami önünde çember yapılarak ortaya şeker ve çikolata dökülmektedir. Bayramlaşmanın ardından şeker ve çikolatalar gelen çocuklar tarafından paylaşılmaktadır. Bu törene

ziyaretçilerin çocuklarının da katılımı için otel ve pansiyonlarca misafirlerine bilgilendirme yapılmaktadır. Ziyaretçilerin bu faaliyete katılmaktan keyif aldığı gözlenmiştir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan C3 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 24’de sunulmuştur.

Tablo 24: C3 Somut Olmayan Miras Değerlendirmesi

C3 Somut Olmayan Miras	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a Somut olmayan kültürel mirasın tespiti ve listelenmesi	0	0.75
b Somut olmayan kültürel mirasın kutlanması ve ziyaretçi deneyimlerine örnekler (etkinlikler, farklı deneyimler vb.)	2	
c Yerel/bölge halkının somut olmayan kültürel mirasa dayalı ziyaretçi deneyimlerinin geliştirilmesi ve sunulmasına katılımının kanıtı.	1	
d Somut olmayan miras deneyimleri sunma konusunda ziyaretçilerden ve yerel/bölge halkından alınan geri bildirimler	0	

4.3.4. C4 Geleneksel Erişim

“Destinasyon, yerel/bölge halkının doğal ve kültürel alanlara erişimini izler, korur ve gerektiğinde iyileştirir veya restore eder.”

Bölge halkının erişimini izleyen bir süreç, yönetim olmamakla birlikte Çıralı’da hala çoğu mülkiyet sahibinin burada doğup büyüyen kişilerden olması, turizm ve tarım yaparak burada yaşamaya devam etmesi nedeni ile halihazırda yerel halkın turizm veya aşırı göç nedeniyle yerinden edilmesi durumu söz konusu değildir ve yerel halk doğal ve kültürel alanlara rahatlıkla erişmektedir. Büyük otellerin sahilleri kapattığı diğer çoğu yerde olduğu gibi sahile plaja erişim kısıtlaması gün içinde bulunmamaktadır. Mayıs – Ekim ayları arasında gece 21.30 dan sabah gün ışıyana kadar plajda Caretta Caretta deniz kaplumbağası yuvalama alanlarının koruma faaliyetleri nedeni ile sahile girmek, ateş yakma vb. etkinlikler yasaklanmıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan C4 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 25’de sunulmuştur.

Tablo 25: C4 Geleneksel Erişim Değerlendirmesi

C4 Geleneksel Erişim	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a Yerel/bölge halkı için doğal ve kültürel alanlara erişilebilirliğin izlenmesi.	2	2
b Geleneksel erişimle ilgili olarak yerel/bölge halkıyla etkileşim kanıtı.	2	
c Yerel/bölge halkının erişimini korumak ve / veya rehabilite etmek için özel eylem.	2	

4.3.5. C5 Fikri Mülkiyet

“Destinasyon, toplulukların ve bireylerin fikri mülkiyet haklarının korunmasına ve buna katkıda bulunacak bir sisteme sahiptir.”

Ülkemizde bu konu ile ilgili uygulanan kanun; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’dur. Bu kanun kapsamında tüm fikri mülkiyet hakları korunmaktadır. Fikri mülkiyet hakları kapsamında bölgede farkındalık ile ilgili yapılan özel bir çalışma bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan C5 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 26’de sunulmuştur.

Tablo 26: C5 Fikri Mülkiyet Değerlendirmesi

C5 Fikri Mülkiyet	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Destinasyon ile ilişkili fikri mülkiyet yasalarına atıf (başlık, tarih).	2	0.67
b) Fikri mülkiyet haklarının turizm paydaşlarına iletilmesi.	0	
c) Ziyaretçilerin kültürel deneyimlerin geliştirilmesi sürecinde, fikri mülkiyet haklarının korunduğuna dair kanıtlar.	0	

4.3.6. C6 Kültürel Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi

“Destinasyon, kültürel alanlar dahilinde ve çevresindeki ziyaretçi yönetimi için bu yerlerin özelliklerini, kapasitesini ve hassasiyetini dikkate alan ve ziyaretçi akışını optimize etmeyi ve olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlayan bir sisteme sahiptir. Hassas alanlarda ve kültürel etkinliklerde, ziyaretçilere, tur operatörlerine ve tur rehberlerinin ziyaret zamanında ve öncesinde ulaşabileceği ziyaretçi davranışı kuralları vardır.”

Destinasyonda hassas alanlar olarak sahil, Maden Koyu, Yanartaş bölgesi ve Olympos Antik Şehir kısmı sayılabilir. Sahilde gündüz saatleri herhangi bir kısıt olmamakla birlikte gece saatlerinde ziyaretçi girişi yasaklanmıştır, Maden koyunda yerleşim bulunmamaktadır ancak kampçılar ve tekneler nedeniyle ziyaretçi sayısı fazladır bu nedenle kirlenmekte ve atıklar etrafa bırakılmaktadır; zaman zaman gönüllüler koyda temizlik yapmaktadır, ancak ziyaretçi kısıtı bulunmamaktadır. Yanartaş bölgesinde de ziyaretçi kısıtı bulunmamakla birlikte çöplerin toplanması ve alana zarar verilmemesi için görevliler bulunmaktadır. Olympos kazı alanı aynı zamanda sahile geçiş güzergahında bulunduğundan sahile gidenlerin de içinden geçmesine bu nedenle ören yerini gezmesi de çok sayıda ziyaretçinin alana girmesine neden olmaktadır. Ziyaretçi kısıtlaması bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan C6 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27: C6 Kültürel Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi Değerlendirmesi

a	Ziyaretçi akışlarının ve kültürel alanlara etkisinin izlenmesi ve sonuçlarıyla birlikte destinasyon boyunca paylaşılması.	0	1
b	Kültürel alanlarda veya çevresindeki turizme bağlı etkileri yönetmek için eylem kanıtı.	2	
c	Hassas alanlarda ve kültürel etkinliklerde yayınlanmış ziyaretçi davranış kurallarının varlığı ve dağıtımı, uygunluğun periyodik olarak izlenmesi ile ilgili kanıtlar.	2	
d	Tur operatörleri ve tur rehberleri ve/veya onlarla birlikte diğer katılımlar için kültürel alanlarda ziyaretçi yönetimiyle hakkında uygulama kuralları.	1	
e	Rehberler için eğitim sağlanması.	0	

4.3.7. C7 Alanlar İle İlgili Açıklama

“Ziyaretçilere, ziyaret edilen yerlerin kültürel ve doğal yönlerinin önemi hakkında bilgi veren, doğru açıklayıcı materyaller sunulmaktadır. Bilgiler kültürel olarak uygundur, ev sahibi halk işbirliği ile geliştirilmiştir, yerel/bölge halkına ve ziyaretçilere uygun dillerde anlaşılır bir biçimde açıklanmıştır.”

Antik çağdan efsanelere konu Yanartaş ve Olimpos antik kenti en önemli ziyaret mekanları olsa da bu alanların ziyaretçi etkileşimi, daha etkili tanıtımı, yerel rehberler oluşturulması vb. bulunmamaktadır. Olimpos Antik kentinde kazı çalışmaları devam etmektedir ve kazı alanında alandaki birtakım yapılara ilişkin bilgilendirici tabelalar bulunmaktadır. Ancak alanın daha iyi tanıtımının yapılması için rehberlik hizmeti, sesli kulaklıklılı tanıtım vb. düzenlemeler yapılmamıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan C7 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28: C7 Alanlar İle İlgili Açıklama Değerlendirmesi

C7 Alanlar İle İlgili Açıklama	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Sahada ve varıştan önce erişilebilecek şekilde bilgilendirici açıklayıcı materyalin sağlanması.	3	1.6
b) Açıklayıcı materyalin iyi araştırıldığına ve doğru olduğuna dair kanıtlar.	2	
c) Açıklayıcı materyellerde ziyaret alanının önemi, hassasiyeti/kırılganlığı tanımlıdır.	2	
d) İlgili açıklayıcı materyalin hazırlanmasında ev sahibi halk ile işbirliğinin kanıtı.	0	
e) İlgili dillerde tercüme edilmiş açıklayıcı materyalin mevcudiyeti.	1	

4.4. BÖLÜM D: ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

4.4.1. D1 Hassas Çevrelerin Korunması

“Destinasyon, turizmin doğal çevre üzerindeki etkilerini izlemek, ölçmek ve bunlara yanıt vermek, ekosistemleri, habitatları ve türleri korumak ve istilacı türlerin girişini ve yayılmasını önlemek için bir sisteme sahiptir.”

Çıralı bölgesi iribaş ve yeşilbaş (caretta caretta ve Chelonia mydas) türlerinin yuvalama için kullandığı kumsallardan biridir. Bu nedenle, Caretta Caretta deniz kaplumbağası yuvalama alanlarının koruma çalışmaları Çıralı’da yirmi yıldan fazladır

süregelmektedir. Bu konuda yapılan projeler ile bölge halkında da farkındalık oluşturulmuştur genellikle destek olmaktadır. Ayrıca ilk yuva etkinliği, yuva açma etkinliği (Şekil 19) gibi zaman zaman etkinlikler yapılarak ziyaretçilere de konu ile ilgili bilgi verilmekte ve koruma çalışmalarına hassasiyetlerinin artırılması sağlanmaktadır. Caretta Caretta deniz kaplumbağasını korumada gösterilen başarı ile sadece kaplumbağalar değil, diğer deniz ve kıyı türü için de olumlu bir etki yaratılmaktadır.

Kaplumbağalar yuvalama yaptıktan ve denize döndükten sonra, her yuva için yumurtadan çıkma zamanına kadar yumurtaları insanlar, araçlar ve hayvanlar gibi dış etkenlerden korumak için kafesler yerleştirilmektedir. Kafeslerin üzerine yuvalama ve yuvadan çıkış ve yumurta sayısı vb. bilgiler yazılmaktadır. Yuvalama döneminde yapılan bu çalışmalar akademik yayın yapılarak sonuçları kamu ile paylaşılmaktadır.

ULUKOOP tarafından, yapılan bu çalışmalara finansal destek oluşturmak için kooperatifin satış yerinde muhtelif ürünler satılmakta, yuvalara isim verilerek bağış organizasyonları yapılmaktadır.

Şekil 28: Kemer Kaymakamının da Katılımı ile Caretta Caretta Deniz Kamlumbağası Yuva Açılışı ve Ziyaretçilerin İlgisi

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D1 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 29’de sunulmuştur.

Tablo 29: D1 Hassas Çevrelerin Korunması Değerlendirmesi

D1 Hassas Çevrelerin Korunması		GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Türitü, koruma durumunu ve güvenlik açığını gösteren doğal miras alanları ve varlıklarının listesi.	3	2.83
b	Biyçeşitliliği ve doğal mirası koruma programları.	3	
c	İstilacı türleri yok etme ve kontrol etme programları.	3	
d	Turizmin biyçeşitlilik ve doğal miras üzerindeki etkilerini belirleme, izleme ve hafifletme eylemi.	3	
e	Doğal varlıkların korunmasını desteklemek için turizmden elde edilen geliri kullanma mekanizmaları	2	
f	Yabancı türlerin yayılmasını azaltmaya yönelik ziyaretçiler ve işletmelerle iletişim.	3	

4.4.2. D2 Doğal Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi

“Destinasyon, doğal alanlar dahilinde ve çevresinde ziyaretçi yönetimi için bu alanların özelliklerini, kapasitesini ve hassasiyetini dikkate alan ve ziyaretçi akışını optimize etmeyi ve olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlayan bir sisteme sahiptir. Hassas bölgelerde, ziyaretçi davranışı kuralları ziyaretten önce ve ziyaret sırasında ziyaretçilere, tur operatörlerine ve tur rehberlere sunulmaktadır.”

Kıyı koruma çalışmaları kapsamında gece 21.30 ve sabah 05.30 arasında sahile ziyaretçi girişi yasaklanmıştır. Koruma çalışmaları ULUKOOP öncülüğünde Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nden alınan izin ile Kaymakamlık, Belediye Başkanlığı, STK ve gönüllüler ortaklığında yürütülmektedir. Söz konusu koruma çalışmaları pansiyonlardan ve ziyaretçilerden bazılarının sahilde şezlong alanını genişletmek istemeleri, sahile araçla girmeleri, ışık düzenlemelerine karşı çıkmaları gibi nedenlerle zorluklar yaşansa da sahile gece girişi önlenmektedir (Sönmez vd., 2021). Elginöz ve arkadaşlarının (2022) da belirttiği gibi koruma çalışmalarında başarı, ULUKOOP’un, Çıralı yerel halkı ile otel ve restoran sahiplerine yönelik Caretta Caretta deniz kaplumbağası konusunda farkındalık artıran uygulamaları sayesinde elde edilmiştir.

Şekil 29: *Caretta Caretta* Deniz Kaplumbağası Koruma Çalışmaları Sahil Bilgilendirme Panosu

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Şekil 30: *Caretta Caretta* Deniz Kaplumbağası Koruma Çalışmaları Sahil Bilgilendirme Panosu

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D2 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30: D2 Doğal Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi Değerlendirmesi

D2 Doğal Alanlarda Ziyaretçi Yönetimi	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a Ziyaretçi akışlarının ve doğal alanlar üzerindeki etkilerin izlenmesi ve sonuçlarıyla birlikte destinasyon boyunca paylaşılması.	3	3
b Doğal alanlarda veya çevresinde turizme bağlı etkileri yönetmek ve azaltmak için eylem kanıtı.	3	
c Hassas alanlarda ziyaretçi davranışları hakkında yayınlanan kuralların varlığı ve dağıtımı, uygunluğun periyodik olarak izlenmesi.	3	
d Tur operatörleri ve tur rehberleri ve/veya onlarla birlikte diğer katılımlar için doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi uygulama kuralları.	3	
e Turizm ile ilgili çevresel riskleri belirlemek için yerel/bölgesel koruma kurumları ile işbirliği ve bunların azaltılması için önlemler.	3	
f Rehberler için eğitim sağlanması.	3	

4.4.3. D3 Yaban Hayatı Etkileşimi

“Destinasyon, vahşi yaşam etkileşimleri için yerel/bölgesel, ulusal ve uluslararası yasalara ve standartlara uygunluğu sağlayacak bir sisteme sahiptir. Destinasyon kümülatif etkileri dikkate alarak serbest dolaşımdaki vahşi yaşamla etkileşim içindedir, işgalci değildir ve sorumlu bir şekilde ilgili hayvanların ve vahşi yaşamdaki nüfusun yaşayabilirliği ve davranışı üzerindeki olumsuz etkilerden kaçınır.”

Caretta Caretta deniz kaplumbağası denizde yaşayan canlı olsa da karaya yumurtlamaktadır. Mayıs -Eylül ayları arasında genellikle doğdukları kumsala gelerek yumurtalarını bırakırlar. Yumurtaların 40-70 gün gelişme süreleri bulunmaktadır. Bu süre sonunda yuvadan çıkarak denize giderler. Kaplumbağaların yumurtlama alanlarının korunması ve turizm nedeni ile şezlong, şemsiye vb. plaj malzemesi ile kaplanmaması önem arz etmektedir. Ayrıca yumurtaların tam yoğun yaz sezonunda doğal olmayan nedenlerle kumsalda zarar görmesi; yumurtadan çıkma anlarında ise ses ve ışık nedeni ile yavruların denizden farklı bir yöne yönelmesi istenmeyen durumlardır. Buna benzer durumları engellemek amacıyla sürdürülen koruma çalışmaları Çıralı’da başarılı bir şekilde sürdürülmektedir. Çıralı kumsalında 2001 yılından itibaren yuva sayısının pozitif bir artış eğilimi gösterdiği, son 9 yılda ortalama 108,44 yuva sayısına sahip ve bu nedenle “önemli bir Caretta Caretta deniz kaplumbağası yuvalama kumsalı” olan Çıralı’nın (Casale vd., 2018) kesin korunması ve deniz kaplumbağaları ile ilgili araştırmaların desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir (Sönmez vd., 2021).

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D3 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31: D3 Yaban Hayatı Etkileşimi Değerlendirmesi

D3 Yaban Hayatı Etkileşimi	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a Destinasyonda geçerli olan vahşi yaşam ile etkileşim kapsamındaki yerel/bölgesel, ulusal ve uluslararası yasalara atıf (başlık, tarih).	3	3
b Hem deniz hem de kara türleri için yaban hayatı görüntüleme için uluslararası standartların onaylanması.	3	
c Uluslararası standartları yansıtan, görüntüleme dahil yaban hayatı etkileşimi için bir uygulama kurallarının dağıtımı.	3	
d Turizm operasyonları arasında mevzuata ve uygulama kurallarına uygunluğu denetleme sistemi	3	
e Etkileşimlerin gerçekleştiği yerlerde yaban hayatı refahını izlemek ve rahatsızlığı en aza indirmek için eylemler.	3	
f Ziyaretçilere, dokunma ve besleme gibi zararlı yaban hayatı etkileşimi hakkında bilgi sağlanması.	3	

4.4.4. D4 Türlerin Sömürülmemesi ve Hayvan Refahı

“Destinasyon, hayvanların refahını ve türlerin (hayvanlar, bitkiler ve tüm canlı organizmalar) korunmasını sağlamaya çalışan yerel/bölgesel, ulusal ve uluslararası yasa ve standartlara uygunluğu sağlayacak bir sisteme sahiptir. Yetkili ve uygun şekilde donanımlı kişiler ve uygun şekilde düzenlenen faaliyetler dışında hiçbir vahşi hayvan türü edinilemez, yetiştirilemez veya esir tutulmaz. Tüm vahşi ve evcil hayvanların barınma, bakım ve kullanımı en yüksek hayvan refahı standartlarına uygundur.”

Ülkemizde hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak amacıyla yapılan ve 2004 yılında yürürlüğe giren 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nun hayvan hakları ihlallerine ilişkin yetersiz yaptırımlarının giderilmesi amacıyla Hayvanları Koruma Kanunu’nda değişiklik yapılmasını öngören 7332 Sayılı “Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 9 Temmuz 2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilmiş ve 14 Temmuz 2021 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Hayvanlar ile ilgili düzenlemeler bu kanun ve bu kanuna istinaden çıkartılan yönetmeliklerle sağlanmaktadır.

Ülkemiz doğal alanların korunması kapsamında aşağıda belirtilen uluslararası sözleşmelere taraf olmuştur.

- Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması

Sözleşmesi

- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
- Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası

Ticaretine İlişkin Sözleşme

- Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak

Alanlar Hakkında Sözleşme

- Kuşların Himayesine Dair Milletlerarası Sözleşme

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D4 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32: D4 Türlerin Sömürülmemesi ve Hayvan Refahı Değerlendirmesi

	D4 Türlerin Sömürülmemesi ve Hayvan Refahı	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Hayvan refahı ve türlerin korunması ile ilgili olarak destinasyonda geçerli olan belirli uluslararası, ulusal ve yerel/bölgesel yasalara, standartlara ve yönergelere atıf (başlık, tarih).	3	2.43
b	Yasaların, standartların ve yönergelerin turizm işletmelerine ve rehberlerine bildirilmesi.	3	
c	Esir tutulan vahşi yaşam ve evcil hayvanların barınma ve muamele dahil koşullarının denetlenmesi için bir sistem.	2	
d	Esir tutulan vahşi yaşamdan sorumlu personelin niteliklerinin lisanslanması ve kontrolü.	1	
e	Nesli Tehlike Altındaki Türlerin Ticaretine İlişkin Konvansiyonun (CITES), turizm sektöründe teşvik edilmesi ve buna uygunluğun sağlanması için eylem.	3	
f	Nesli tükenmekte olan türlerde ticaretten kaçınma konusunda ziyaretçilere bilgi sağlanması, (ör. IUCN veya CITES tarafından bildirilen tehdit altındaki vahşi yaşam türlerinden türetilen hediyelik eşyaların satın alınması gibi).	3	
g	Herhangi bir av faaliyetinin bilimsel temelli, uygun şekilde yönetilen ve sıkı sıkıya uygulanan koruma yaklaşımının bir parçası olmasını sağlamak için mevzuatın uygulanması.	2	

4.4.5. D5 Enerji Tasarrufu

“Destinasyon, enerji tüketimini azaltma, kullanımdaki verimliliği artırma ve yenilenebilir enerji kullanımını artırma hedeflerine sahiptir. Destinasyon, işletmeleri bu hedeflere yaptıkları katkıyı ölçmeye, izlemeye, azaltmaya ve halka açık bir şekilde raporlamaya teşvik eden bir sisteme sahiptir.”

Kontrolsüz yapılaşmanın yol açtığı sorunlardan biri olarak alt yapı yetersizliği nedeniyle destinasyonda sıklıkla elektrik kesintisi yaşanmaktadır. Güneş enerjisinden elektrik üretimi konusunda istekli olmasına karşın teknolojik olarak henüz istenilen seviyede olmadığı düşünüldüğünden yatırım yapılamamıştır. Destinasyonun enerji tüketimine ilişkin organize ölçüm, azaltma hedefi farklı enerji kaynaklarının kullanılmasının teşviki vb. uygulamalar bulunmamaktadır. Sürdürülebilirlik belgesi alan pansiyonlarda izleme ve azaltmaya ilişkin uygulamalar yapılmaya başlanmıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D5 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 33’de sunulmuştur.

Tablo 33: D5 Enerji Tasarrufu Değerlendirmesi

	D5 Enerji Tasarrufu	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Enerji tasarrufu hedefleri yayınlanır ve teşvik edilir.	0	0.5
b	Enerji verimliliğini artıracak program - örn. yalıtımı özendirmek ve desteklemek gibi.	0	
c	Yenilenebilir enerjiye yatırım ve toplam tedarik / tüketim yüzdesi.	0	
d	İşletmeler tarafından enerji izleme ve azaltma için destek ve teşvikler.	2	

4.4.6. D6 Su Yönetimi

“Destinasyon, işletmeleri su kullanımını ölçmeye, izlemeye, yönetmeye ve kamuya rapor vermeye yönelik teşvik etmektedir. Destinasyondaki su riski değerlendirilir ve dökümanite edilir. Su riski yüksek olan durumlarda, turizm amaçlı kullanımının

yerel/bölgehalkının ve ekosistemlerin ihtiyaçları ile çatışmamasını sağlamak için işletmelerle su yönetimi hedefleri belirlenir ve aktif olarak izlenir.”

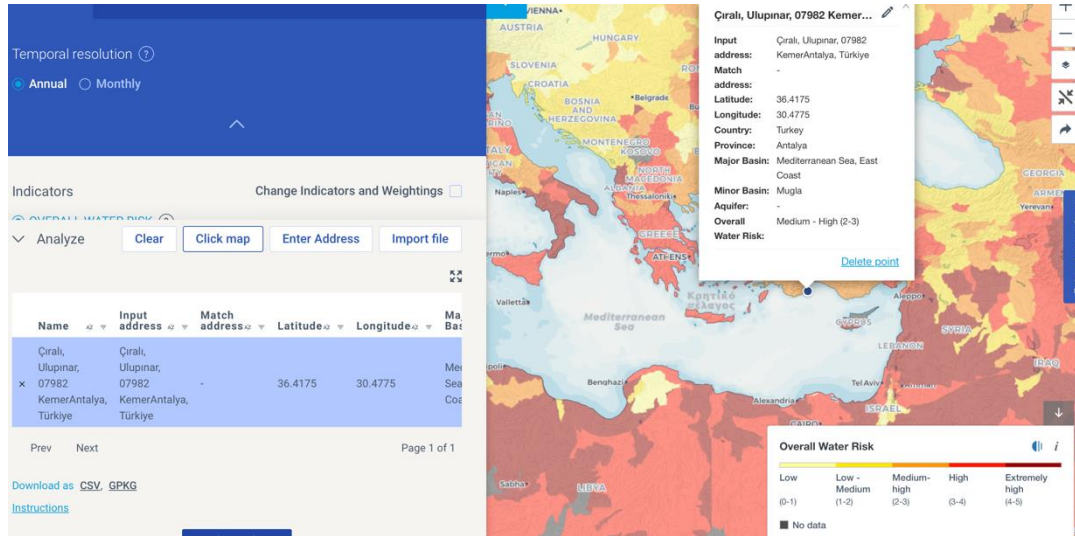
Çıralı diğer adı ile Ulupınar su kaynaklarının yer aldığı bir bölgede yer alsa da orta-yüksek seviyede su riski olan bir alandır. Su tüketimi turizmle beraber artan nüfus ile yükselmektedir.

Turizm işletmelerinin su tüketimine yönelik ölçme, düzenleme, hedef belirleme bilinçlendirme vb. bir sistem bulunmamaktadır. Su tasarrufu konusunda da organize bir kampanya yönlendirme bulunmamaktadır.

Ağırlıklı olarak barajlardan ve kaynak suyundan su kullanılmaktadır. Kaynak suyu(kuyu) kullanımının kanunlarla denetim altında olduğu belirtilse de kullanımların ölçümleri yapılmamaktadır. Çıralı su stresi değerlendirmesine göre orta yüksek risk grubundadır.

Şekil 31: Çıralı Su Stresi Değerlendirmesi

Kaynak: wri.org

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D6 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 34’de sunulmuştur.

Tablo 34: D6 Su Yönetimi Değerlendirmesi

D6 Su Yönetimi	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a İşletmeler tarafından kullanılan suyun izlenmesi ve kullanımın azaltılması için rehberlik ve destek sağlanması.	1	0.2
b Su riskini düzenli olarak değerlendiren program	0	
c Su riskinin yüksek olduğu yerlerde su yönetim hedeflerinin belirlenmesi, yayınlanması ve uygulanması	0	
d Turizm amacıyla kullanılan kaynakların hacminin, bunun yerel/bölge halkı ve ekosistemler üzerindeki etkisinin izlenmesi ve kontrolü. Turizm işletmelerinin, hedeflere bağlılığının teşvik edilmesi ve kontrol edilmesi.	0	
e Ziyaretçilerin su riski ve su kullanımını en aza indirme bilgileri.	0	

4.4.7. D7 Su Kalitesi

“Destinasyon, kalite standartlarını kullanarak içme, eğlence ve ekolojik amaçlar için kullanılan su kalitesini izler. İzleme sonuçları kamuya açıklanır ve destinasyonun su kalitesi sorunlarına zamanında yanıt verecek bir sistemi vardır”

Deniz suyu kirlilik ölçümleri düzenli yapılmamaktadır, içme sudaki klor miktarının ölçümü ASAT (Antalya Su ve Kanalizasyon İdaresi) tarafından yapılsa da sonuçlar düzenli olarak yerel halk ile veya ziyaretçilerle paylaşılmamaktadır. Yerel halkın şikayeti olması durumunda ölçüm yapılmakta ancak sonuçlar düzenli olarak halk ile paylaşılmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D7 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 35’de sunulmuştur.

Tablo 35: D7 Su Kalitesi Değerlendirmesi

	D7 Su Kalitesi	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Su kalitesi izleme programı.	1	0.8
b	Su kalitesi hakkında raporlar ve veri mevcutiyeti.	1	
c	Belirlenen standartlara ulaşan alanların belgelendirilmesi ve tanımlanması ile yüzmeye suyunun izlenmesi	1	
d	Su kalitesini geliştiren eylemlerin kanıtı.	1	
e	Yerel/Bölge içme suyunun kalitesi hakkında ziyaretçiler için bilgi, şişelenmiş suya alternatif olarak içme suyu kullanımını teşvik etmek.	0	

4.4.8. D8 Atıksu

“Destinasyonların septik tanklardan ve atık su arıtma sistemlerinden tahliyenin konumlandırılması, bakımı ve test edilmesi için açık ve zorunlu yönergeleri vardır. Destinasyon, atıkların yerel/bölge nüfusu ve çevre üzerinde olumsuz etkiler olmadan güvenli bir şekilde arıtılmasını ve yeniden kullanılmasını veya salınımını sağlar.”

ÇKAİP henüz yürürlüğe girmediği için bir kanalizasyon sistemi bulunmamaktadır. Kanalizasyon sistemi bulunmaması atık suyun arıtılmadan logar denilen yöntemle doğaya verilmesi anlamına gelmektedir. Bu kapsamda kullanılan deterjanlar ve kimyasal maddeler doğrudan toprağa ve denize karışmaktadır. Yağmur suyu ve pis suyun ayrıştırıldığı bir sistem de bulunmamaktadır. Bazı alanlarda tarım yapan kişilerin kendi imkanları ile yağmur suyunu toplayıp sulamada kullandığı uygulamalar görülmektedir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D8 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36: D8 Atıksu Değerlendirmesi

	D8 Atık Su	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a	Atıksu arıtma sistemi ile ilgili yazılı talimatlar ve düzenlemeler.	1	0.25
b	Talimatların işletmeler arasında uygulanmasını sağlamak için sistem.	0	
c	Tahliye edilen atıksuyun izlenmesi ve analizi.	0	
d	Pratik ve uygun olduğu yerde, belediyeler tarafından sürdürülebilir su arıtma sistemlerinin turizm sektörüne kullanıma sunulması	0	

4.4.9. D9 Katı Atık

“Destinasyon, atık üretimini ölçer, raporlar ve azaltılması için hedefler belirler. Katı atığın türüne göre etkili bir şekilde ayrıştırılmasını ve uygun bir şekilde arıtılmasını, atıkları türlerine göre etkili bir şekilde kaynağında ayrıştırma ve geri dönüşüm sistemi ile sağlar. Destinasyon, işletmeleri gıda atıkları da dahil olmak üzere katı atıkları azaltmaya, yeniden kullanmaya ve geri dönüştürmeye teşvik eder. Tek kullanımlık ürünleri, özellikle plastikleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için önlemler alınır. Yeniden kullanılmayan veya geri dönüştürülmeyen katı atıklar güvenli ve sürdürülebilir şekilde bertaraf edilir.”

Ülkemizde 2019 yılından itibaren ‘sıfır atık’ projesi uygulanmaya başlanmıştır ancak atıkların ayrıştırılması ve ayrı toplanması konusunda Çıralı’da bir eylem bulunmamaktadır. Sürdürülebilir turizm sertifikalandırmaları kapsamında sertifika alan otellerde ayrıştırma çöp bidonları konulsa da atıkların ayrı toplanmaması nedeni ile yeterince yaygınlaşmamıştır. Budama sonrası oluşan ağaç ve ot atıkları da çöplerin yanına bırakılmakta ve diğer çöplerle toplanmasına neden olmaktadır.

Şekil 32: Çıralı Sahili Çöp Konteynırları

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D9 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 37: D9 Katı Atık Değerlendirmesi

D9 Katı Atık	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Sonuçları ve hedefleriyle birlikte yayınlanan atık izleme programı.	0	0.5
b) Gıda atıkları da dahil olmak üzere atık yönetimi konusunda turizm işletmeleriyle birlikte koordine edilen kampanya / tavsiye / destekler.	0	
c) Tek kullanımlık ürünleri, özellikle plastikleri azaltmak / ortadan kaldırmak için kampanya.	0	
d) Kamu ofisleri ve tesisleri için atık yönetimi programı.	2	
e) En az dört akışlı (yani organik, kağıt, metal, cam ve plastik) bir toplama, atıkları kaynağında ayrıştırma ve geri dönüşüm sisteminin sağlanması.	0	
f) Geri dönüştürülemeyen atıkların bertarafı için sürdürülebilir bir sistemin sağlanması	0	
g) Ziyaretçiler de dahil olmak üzere atıkların uygunsuz atılmasını engellemek ve kamusal alanları temiz tutmak için kampanya.	1	
h) Geri dönüşüm sağlanması ve kaynağında atık ayrıştırma için yeterli çöp kutuları.	1	

4.4.10. D10 Seragazı Emisyonları ve İklim Değişikliğinin Hafifletilmesi

“Destinasyonun, sera gazı emisyonlarını azaltma hedefleri ve iklim değişikliğinin etkilerini hafifletme politikaları ve eylemleri ile ilgili uygulama ve raporlar mevcut olmalıdır. İşletmeler, sera gazı emisyonlarını faaliyetlerinin tüm yönlerinden (tedarikçiler ve hizmet sağlayıcılar dahil) ölçmek, izlemek, azaltmak veya en aza indirmek, kamuya raporlamak ve hafifletmek için teşvik edilmektedir. Kalan emisyonların dengelenmesi teşvik edilir.”

Her ne kadar Türkiye 2030'a kadar artıştan yüzde 41 azaltım hedeflediğini ve iklim eylemleri ile emisyonlarını 700MtCO₂e ile sınırlayacağını açıklasa da bu artıştan azaltım hedefi, aslında emisyonların 2030'a kadar %30'dan fazla artması anlamına gelmektedir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024). Çıralı destinasyonuna özel sera gazı emisyon azaltım hedefi bulunmamaktadır. Sera gazlarının azaltılması ile ilgili bir farkındalık veya eylem kanıtı da bulunmamaktadır.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D10 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 39'de sunulmuştur.

Tablo 38: *D10 Seragazı Emisyonları ve İklim Değişikliğinin Hafifletilmesi Değerlendirmesi*

D10 Sera Gazı Emisyonları ve İklim Değişikliğinin Hafifletilmesi	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a Belirtilen tarihe kadar emisyon azaltım yüzdesi için yayınlanmış hedefler olmalıdır	0	0.2
b Seragazı emisyonlarını izleme ve iklim değişikliği etkilerini hafifletme eylemlerini içeren yıllık iklim raporu olmalıdır	0	
c Emisyonların azaltılması ve iklim değişikliği etkilerinin hafifletilmesi konusunda turizm işletmeleriyle birlikte desteklenen kampanya veya diğer katılımlar.	0	
d Kamu sektörü faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonları azaltma eylemi.	1	
e Tanınan standartları karşılayan karbon dengeleme planları hakkında işletmeler ve ziyaretçiler için bilgiler.	0	

4.4.11. D11 Düşük-Etkili Ulaşım

“Destinasyonun, hem destinasyon içi ve hem de destinasyona gidiş ve gelişlerden kaynaklı ulaşım-kaynaklı oluşan emisyonlarını azaltma hedefleri vardır. Turizmin hava kirliliği, tıkanıklık ve iklim değişikliğine katkısını azaltmak için sürdürülebilir, düşük emisyonlu araçların kullanımında ve toplu taşıma ile aktif seyahatlerin kullanımında (örneğin yürüme ve bisiklete binme) bir artış kaydetmek için çalışılmalıdır “

Çıralı'ya bağlı olduğu Kemer belediyesine ait veya büyükşehirden toplu ulaşım servisi sağlanmamaktadır. Saat başı Kumluca- Kemer karayolundan Çıralı sahile dolmuş seferleri yapılmaktadır. Genellikle özel araçlarla geline Çıralı'da elektrikli araç veya düzenli ring seferleri yapılarak karbon emisyonunun azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmamaktadır. Özel bisiklet yolu bulunmamakla birlikte trafik yoğunluğu ve topografik yapı açısından bakıldığında bisiklet kullanmak veya yürüyüş yapmak mümkündür. Yeni imar planında (ÇKAİP) bisiklet yolu planlanmıştır. Likya yolu bölgeden geçmektedir.

Şekil 33: *Çıralı-Anayol Arası İşletilen Dolmuşların Hareket Saatleri*

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D11 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39: D11 Düşük-Etkili Ulaşım Değerlendirmesi

D11 Düşük Etkili Ulaşım	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Toplu taşıma ve düşük emisyonlu araçlar da dahil olmak üzere daha sürdürülebilir bir ulaşım altyapısına yatırım.	0	1
b) Destinasyona ve destinasyon içindeki alternatif ulaşım seçenekleri hakkında ziyaretçilere sağlanan bilgiler.	1	
c) Alternatif ulaşım yöntemlerinin ziyaretçi kullanımına ilişkin veriler.	1	
d) Bisiklet ve yürüyüş olanaklarının geliştirilmesi ve tanıtımı.	3	
e) Kısa mesafeli ve daha sürdürülebilir ulaşım seçenekleriyle erişebilen ziyaretçi pazarlarına öncelik verilmesi	0	
f) Kamu sektörü ve turizm işletmeleri, kendi operasyonlarında düşük etkili ulaşıma öncelik verir.	1	

4.4.12. D12 Işık ve Gürültü Kirliliği

“Destinasyon, ışık ve gürültü kirliliğini en aza indirmek için esaslara ve düzenlemelere sahiptir. Destinasyon, işletmeleri bu esaslara ve düzenlemelere uymaya teşvik eder.”

ÇKAİP’da; karayolu kenarı peyzaj düzenlemelerinin kara araçlarının farlarından kaynaklanan yoğun ışığın Caretta caretta deniz kaplumbağalarına zarar vermesini engelleyecek şekilde yapılması, tesislerde ışıklandırmanın asgari seviyede ve ışıkların yerden yüksekliğinin en fazla 1.5 m olması zorunlu tutulmuştur. İç ışıklandırmalarda ise yapının kumsaldan görünebilen bölümleri için ışık sızdırmazlığına yönelik tedbir alınacaktır. Etki alanı olarak belirlenen kısım için de aynı tedbirlerin alınması gerekli olduğu belirtilmiştir.

Restoran ışıklarının perdelenmesi, gece 11'den sonra ışık kullanımından kaçınılması, şezlong ve plaj şemsiyelerinin denizden 35 metrelik bir çizginin gerisine yerleştirilmesi ve plajın araçlara kapatılması gibi başarılı uygulamalar yapılmaktadır.

Kıyıya ışık ve ses yalıtımı olması amacıyla yol kıyılarına zakkum dikilmiş ve ahşap çit yapılmıştır.

Şekil 34: Çıralı Sahilinde Sahil Koruma Tedbirleri

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir.

Tüm bu gözlem ve incelemelerin sonucunda oluşturulan D12 kriteri göstergeleri değerlendirmesi Tablo 40'da sunulmuştur.

Tablo 40: D12 Işık ve Gürültü Kirliliği Değerlendirmesi

D11 Düşük Etkili Ulaşım	GÖSTERGE PUAN	KRİTER PUAN
a) Toplu taşıma ve düşük emisyonlu araçlar da dahil olmak üzere daha sürdürülebilir bir ulaşım altyapısına yatırım.	0	1
b) Destinasyona ve destinasyon içindeki alternatif ulaşım seçenekleri hakkında ziyaretçilere sağlanan bilgiler.	1	
c) Alternatif ulaşım yöntemlerinin ziyaretçi kullanımına ilişkin veriler.	1	
d) Bisiklet ve yürüyüş olanaklarının geliştirilmesi ve tanıtımı.	3	
e) Kısa mesafeli ve daha sürdürülebilir ulaşım seçenekleriyle erişebilen ziyaretçi pazarlarına öncelik verilmesi	0	
f) Kamu sektörü ve turizm işletmeleri, kendi operasyonlarında düşük etkili ulaşıma öncelik verir.	1	

SONUÇ

Bu bölümde, Çıralı'nın GSDC-D kriterlerine göre yapılan değerlendirmesinde toplanan ampirik verilerin analizi sonrası destinasyonun; sürdürülebilirlik açısından güçlü yönleri, karşılaştığı zorluklar, SKA ile uyumu ve sürdürülebilir destinasyon gelişimine ilişkin elde edilen sonuçlar ve öneriler sunulmaktadır. Bölümde ayrıca tüm bu çözümlemeler ışığında uygulamaya ve müteakip araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Bir destinasyonu çekici hale getiren unsurları anlamak ve böylece hem ziyaretçileri hem de yerel halkı memnun edebilmek önemlidir. Sürdürülebilirlik, Çıralı'da, tıpkı ülkemizin geri kalanında olduğu gibi, genellikle karmaşık bir konu olarak algılanmakta ve turizmde sürdürülebilirliğin boyutları arasında bir denge bulmanın zor olduğu düşünülmektedir. Ancak gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi yönünde adımlar atılan pek çok uygulama sürdürülebilirliğin destinasyon gelişimi ve rekabetçi olmak için önemli olduğunun fark edildiği sonucunu doğurmaktadır. Turizm stratejisi açısından bakıldığında sürdürülebilirlik konusunda gerek kamu yönetiminin gerekse işletmelerin yüksek hedefleri olduğu ve sadece çevresel boyutlarla değil daha sürdürülebilir bir şekilde gelişmek yönünde artan talepleri bulunduğu ve adımlar atmaya hazır oldukları görülmektedir.

Leung ve arkadaşları (2018), destinasyon yönetim modellerinin bölgesel olarak farklılıklar gösterdiğini; nitel araştırma yoluyla vaka bazında en iyi yönetim modelinin belirlenmesini ve benimsenmesini önermiştir. Bu nedenle destinasyon özelinde gösterge ve kriterlerin değerlendirilmesi ile alınacak önlemler ve etkili çözüm önerileri geliştirebilmek için önem arz etmektedir.

Çıralı destinasyonunun GSDC-D kriterleri açısından değerlendirmesinde destinasyon gelişiminin, çekiciliği ve rekabet gücünü artırmanın önemli bir parçası olduğu görülmüştür. Sürdürülebilir destinasyon yönetimi ve turizm endüstrisinin uyum sağlama kabiliyeti söz konusu olduğunda, 2030 Gündemi'nin hedefleriyle açıkça ilişkilendirilebilen standartların (SKA'lar), göstergeler ve destinasyon sertifikalarının çeşitli avantajları vardır (Albrecht vd., 2022; Becken ve Loehr, 2022; Dunk vd., 2016). Ancak, Derkx & Glasbergen (2014) sürdürülebilir bir standart, gösterge sistemi veya destinasyon sertifikasyonunun turizm endüstrisinin sürdürülebilir olmasıyla eş tutulamayacağını, ancak sürdürülebilirlik çalışmalarının şeffaflığını, yapısını ve

önceliklendirilmesini sağladığını savunmaktadır. Bu çalışmanın önemli bir noktası, sürdürülebilir destinasyon gelişiminin önemli bir parçası olarak tanımlanan turizm endüstrisinin ne denli zorlu ve karmaşık bir paydaş sistemine sahip olduğunun bir kez daha vurgulanması olmuştur. Ayrıca bir destinasyonun standartlar, göstergeler/kriterler ve destinasyon sertifikasyonu gibi sürdürülebilir araçları kullanarak sürdürülebilirlik çalışmalarını ve işbirliğini nasıl geliştirebileceğini belirlemek de diğer bir çıktıdır.

Detaylı değerlendirmeleri yapılarak Çıralı bazında kanıt ve örnekleri verilen göstergelerin tamamını birlikte görebilmek amacıyla toplu sonuçları [Ek-2]'de sunulmuştur.

Ek 2'de belirtilen tabloda görüleceği üzere analiz edilen 174 göstergeden 62'si (%35,38) "kırmızı", 43'ü (%24,66) "sarı", 37'si (%21,43) "yeşil", 31'i (%17,78) "kahverengi", ve 1'i (%0,57) destinasyon için geçerli değil olarak değerlendirilmiştir.

Sürdürülebilir yönetim kısmında 26 gösterge ile kırmızı %50,98; sosyoekonomik sürdürülebilirlik kısmında 12 gösterge ile sarı %37,50; kültürel sürdürülebilirlikte 12 gösterge ile sarı %46,15; çevresel sürdürülebilirlikte ise 25 gösterge ile yeşil %38,46 payla değerlendirmede ağırlığı oluşturmuştur. Gösterge bazında değerlendirmelerin özet tablosu ve oranları Tablo 41'de belirtilmiştir.

Tablo 41: Gösterge Değerlendirmelerinin Özet Tablosu

	SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİM	YÜZDE	SOSYOEKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	YÜZDE	KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	YÜZDE	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	YÜZDE	TOPLAM GÖSTERGE	YÜZDE
Belirlenmiş bir politika yoktur.	26	50,98%	6	18,75%	7	28,92%	23	35,38%	62	35,56%
Belirlenmiş politika var ancak yaptırım kanıtı yok	6	11,76%	10	31,25%	3	11,54%	12	18,46%	31	17,78%
Belirlenmiş politika ve yaptırım kanıtı bulunmaktadır	14	27,45%	12	37,50%	12	46,15%	5	7,69%	43	24,66%
Belirlenmiş politika ve uygulama kanıtı bulunmakta ve iyi uygulanmaktadır.	4	7,84%	4	12,50%	4	15,38%	25	38,46%	37	21,43%
Destinasyon için geçerli değil	1	1,96%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,57%
TOPLAM	51	100,00%	32	100,00%	26	100,00%	65	100,00%	174	100%

Göstergelerin değerlendirilmesi sonrasında oluşan puanlara göre belirlenen kriter seviyeleri bölüm ve kriterler bazında aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 42'de görüleceği üzere sürdürülebilir yönetim bölümünde değerlendirilen 11 kriterin 5 adeti çok riskli; 2 adeti orta riskli, 2 adeti gelişebilir 2 adeti de iyi durumda olarak değerlendirilmiştir. Sürdürülebilir yönetim destinasyonda sürdürülebilirlik uygulamalarının başlatılması ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin ilk adımıdır. Bu anlamda %50'ye yakın bir kısmının çok riskli alanda değerlendirilmesi bu konuda hızlı aksiyon alınması gerektiğinin bir işareti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 42: Puan Aralığı Başına A Grubu Kriter Sayısı

KRİTER SKORU	KRİTER SAYISI	KRİTER
Çok Riskli<1	5	A2 Destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı A3 İzleme ve raporlama A6 Ziyaretçi katılımı ve geribildirim A10 İklim değişikliğine uyum A11 Risk ve kriz yönetimi
Orta Riskli 1.00 - 1.49	2	A1 Destinasyon yönetim sorumluluğu A8 Ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerin izlenmesi
Gelişebilir 1.50 - 1.99	2	A5 Yerel/Bölgesel katılım ve geribildirim A7 Tanıtım ve bilgi
İyi Durum	2	A4 Kurumsal katılım ve sürdürülebilirlik standartları A9 Planlama düzenlemeleri ve kalkınmanın kontrolü
Mükemmel ≥ 2.50	0	
TOTAL	11	

Bölüm B'nin toplu değerlendirmesi Tablo 43'de belirtilmiştir. Sosyo ekonomik sürdürülebilirlik bölümünün 8 kriterinden 2'si çok riskli; 2'si gelişebilir 2 adeti ise iyi durumda olarak değerlendirilmiştir. Bölümde 1 adet orta riskli olarak değerlendirilen kriter vardır. Gelişebilir ve iyi durumda değerlendirilen kriterlerin ağırlıklı olması olumludur. Sosyoekonomik sürdürülebilirlikte çözüme turizmin ekonomik katkısının ölçülebilmesi ile başlanması gerektiği sonucu ön plana çıkmaktadır. Daha önce belirttiğimiz gibi ölçülemeyen durumların doğru yönetilmesi mümkün değildir.

Tablo 43: Puan Aralığı Başına B Grubu Kriter Sayısı

KRİTER SKORU	KRİTER SAYISI	KRİTER
Çok Riskli<1	2	B1 Turizmin ekonomik katkısının ölçülmesi B8 Herkes için erişim
Orta Riskli 1.00 - 1.49	1	B5 Sömürü/İstismar ve Ayrımcılığı Önleme
Gelişebilir 1.50 - 1.99	2	B2 Saygın iş ve kariyer fırsatları B6 Mülkiyet ve kullanım hakları
İyi Durum	3	B3 Yerel/Bölgesel girişimcileri ve adil ticareti desteklemek B4 Yerel/Bölge halkı desteği B7 Emniyet ve güvenlik
Mükemmel ≥ 2.50		
TOPLAM	8	

Bölüm C'nin toplu değerlendirmesi Tablo 44'de belirtilmiştir. Kültürel sürdürülebilirlik bölümünün 7 kriterinin 2'si çok riskli, 2'si iyi durumda, 1'er adeti orta, gelişebilir ve iyi durumda olarak değerlendirilmiştir. Bu bölümde kültürel varlıkların korunması için gösterilen çabanın bu varlıkların öneminin anlaşılmasına, kültürel değerlerle yaşamaya; onların değerinin anlaşılmasıyla ile destinasyonun da kıymetli olacağını gösteren sonuçlar elde edilmiştir. Ancak kültürel sürdürülebilirliğin tamamlanabilmesi için somut olmayan mirasın incelenmesi, ortaya çıkarılması ve korunması, kültürel alanlardaki ziyaretçi yönetimi konularda iyileştirme yapılması gerektiği ön plana çıkmaktadır.

Tablo 44: Puan Aralığı Başına C Grubu Kriter Sayısı

KRİTER SKORU	KRİTER SAYISI	KRİTER
Çok Riskli<1	2	C3 Somut olmayan miras C5 Fikri mülkiyet
Orta Riskli 1.00 - 1.49	1	C6 Kültürel alanlarda ziyaretçi yönetimi
Gelişebilir 1.50 - 1.99	1	C7 Alanlar ile ilgili açıklama
İyi Durum	2	C2 Kültürel eserler C4 Geleneksel erişim
Mükemmel ≥ 2.50	1	C1 Kültürel varlıkların korunması
TOPLAM	7	

Bölüm D'nin toplu değerlendirmesi Tablo 45'de belirtilmiştir. Çevresel sürdürülebilirlik bölümünde 6 kriterin çok riskli olarak değerlendirilmesi koruma alanlarında sistemli çalışmalar da sürdüren destinasyon için acil tedbirler alınması gerektiğinin göstergesidir. Özellikle enerji, su ve atık yönetimi kriterlerinin çok riskli alanlar olarak belirlenmiş olması öncelikli iyileştirilmesi gereken durumları göstermektedir. Koruma çalışmalarının olumlu etkisiyle 4 adet kriter değerlendirmesi mükemmel olarak; 1 adet kriter değerlendirmesi de iyi durum olarak değerlendirilmiştir. 12 kriterden 1 adeti orta riskli olarak belirlenmiştir.

Tablo 45: Puan Aralığı Başına D Grubu Kriter Sayısı

KRİTER SKORU	KRİTER SAYISI	KRİTER
Çok Riskli<1	6	D5 Enerji tasarrufu D6 Su yönetimi D7 Su kalitesi D8 Atıksu D9 Katı atık D10 Seragazi emisyonları ve iklim değişikliğinin hafifletilmesi
Orta Riskli 1.00 - 1.49	1	D11 Düşük-etkili ulaşım
Gelişebilir 1.50 - 1.99		
İyi Durum	1	D4 Türlerin sömürülmemesi ve hayvan refahı
Mükemmel ≥ 2.50	4	D1 Hassas çevrelerin korunması D2 Doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi D3 Yaban hayatı etkileşimi D12 Işık ve gürültü kirliliği
TOPLAM	12	

Kriterlerin değerlendirilmesine göre toplu sayıları ve oranları Tablo 46'da gösterilmiştir. Kriterler toplu olarak değerlendirildiğinde 38 kriterin %42'sinin (16 adeti) çok riskli; %18'inin (7 adeti) iyi; %16'sının (6 adetinin) mükemmel; %13'ünün (5 adet) gelişebilir, %11'inin (4 adet) orta riskli alanlarda olduğu görülmüştür.

Tablo 46: Kriterlerin Değerlendirilmesine Göre Sayı ve Yüzdesi

Kriterlerin Değerlendirilmesi		Kriter Sayısı	Yüzdesi
Çok Riskli	<1	16	42%
Orta Riskli	1.00-1.49	4	11%
Gelişebilir	1.50-1.99	5	13%
İyi Durum	2-2.49	7	18%
Mükemmel	≥2.50	6	16%
TOPLAM		38	100%

GSTC kriterleri gösterge puanlarının ortalaması alınarak değerlendirilmiştir. Kriterlerin ortalama puanları da bölüm skorunu oluşturmuştur. Bu bilgiler toplu olarak Tablo 47’de sunulmuştur.

Çıralı Sürdürülebilir Yönetim değerlendirmesi sonucuna göre, 11 kriterin her birinin genel puanlarının ortalamasına dayanan 0.95 genel ortalama puanı almıştır. 1’inci Seviye olarak değerlendirilmiştir.

Çıralı destinasyonu Sosyo-ekonomik Sürdürülebilirlik değerlendirmesi sonucuna göre, 8 kriterin her birinin genel puanlarının ortalamasına dayanan 1.48 genel ortalama puanı almıştır. 2.seviye olarak değerlendirilmiştir.

Kültürel Sürdürülebilirlik değerlendirmesi sonucuna göre, 7 kriterin her birinin genel puanlarının ortalamasına dayanan 1.57 genel ortalama puanı almıştır. 3.’ncü Seviye olarak değerlendirilmiştir.

Çevresel Sürdürülebilirlik değerlendirmesi sonucuna göre, 12 kriterin her birinin genel puanlarının ortalamasına dayanan 1.48 genel ortalama puanı almıştır. 2’nci seviye olarak değerlendirilmiştir.

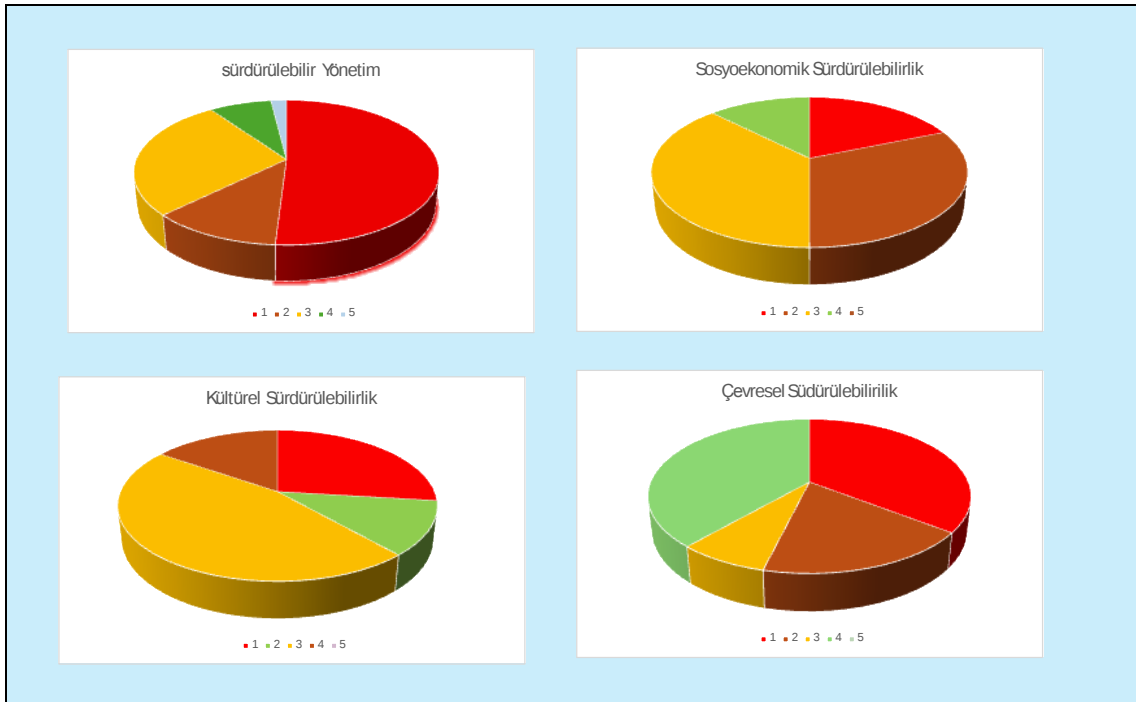
Tablo 47: *Kriterler ve Bölüm Değerleme Sonuçları*

GSTC ÇIRALI DEĞERLENDİRME	KRİTER SKORU	ANA SKOR
A1 Destinasyon yönetim Sorumluluğu	1,20	0,95
A2 Destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı	0,00	
A3 İzleme ve raporlama	0,50	
A4 Kurumsal katılım ve sürdürülebilirlik standartları	2,00	
A5 Yerel/Bölgesel katılım ve geribildirim	1,60	
A6 Ziyaretçi katılımı ve geribildirim	0,00	
A7 Tanıtım ve bilgi	1,70	
A8 Ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerin izlenmesi	1,00	
A9 Planlama düzenlemeleri ve kalkınmanın kontrolü	2,40	
A10 İklim değişikliğine uyum	0,00	
A11 Risk ve kriz yönetimi	0,00	
B1 Turizmin ekonomik katkısının ölçülmesi	0,33	1,48
B2 Saygın iş ve kariyer fırsatları	1,75	
B3 Yerel/Bölgesel girişimcileri ve adil ticareti desteklemek	2,20	
B4 Yerel/Bölge halkı desteği	2,00	
B5 Sömürül/istismar ve ayrımcılığı önleme	1,25	
B6 Mülkiyet ve kullanım hakları	1,50	
B7 Emniyet ve güvenlik	2,33	
B8 Herkes için erişim	0,50	
C1 Kültürel varlıkların korunması	3,00	1,57
C2 Kültürel eserler	2,00	
C3 Somut olmayan miras	0,75	
C4 Geleneksel erişim	2,00	
C5 Fikri mülkiyet	0,67	
C6 Kültürel alanlarda ziyaretçi yönetimi	1,00	
C7 Alanlar ile ilgili açıklama	1,60	
D1 Hassas çevrelerin korunması	2,83	1,48
D2 Doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi	3,00	
D3 Yaban hayatı etkileşimi	3,00	
D4 Türlerin sömürülmemesi ve hayvan refahı	2,43	
D5 Enerji tasarrufu	0,50	
D6 Su yönetimi	0,20	
D7 Su kalitesi	0,80	
D8 Atıksu	0,25	
D9 Katı atık	0,50	
D10 Seragazi emisyonları ve iklim değişikliğinin hafifletilmesi	0,20	
D11 Düşük-etkili ulaşım	1,00	
D12 Işık ve gürültü kirliliği	3,00	

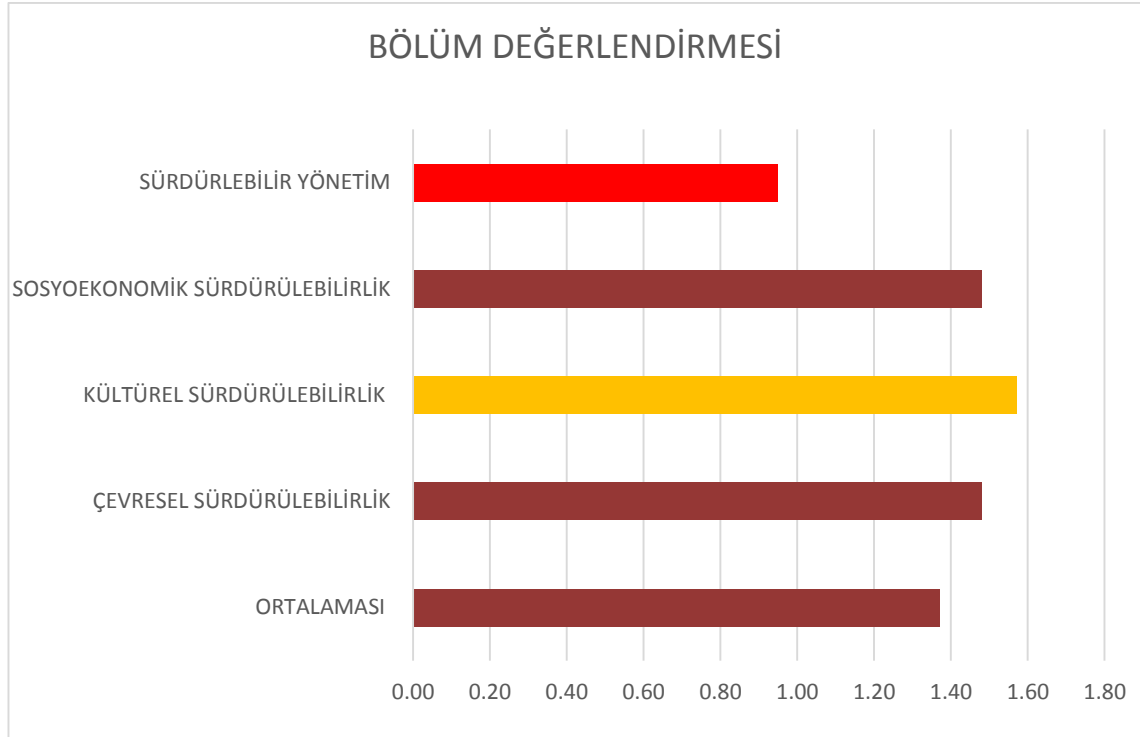
Tüm bölümlerin değerlendirme sonuçlarının ortalaması alınarak oluşturulan Çıralı GSTC Değerlendirme Puanı ise 1,37 olarak belirlenmiştir. Ölçeğimize göre 2'nci Seviye olarak belirlenen Çıralı Değerlendirmesi (Şekil 10 ve 11) sonucunda Çıralı'nın uzun yıllardır yapılan çalışmalar neticesinde belli aşamalar kaydettiği görülse de sürdürülebilir bir destinasyon olarak tanımlanabilmesi için eksik kaldığı yanları tamamlamak ve iyileştirmek üzere acilen harekete geçilmesi gerektiği görülmektedir. Sosyoekonomik sürdürülebilirlik kriterlerinde diğerlerine göre daha iyi bir sonuç alınmakla birlikte yıllar önce koruma planlamaları ve sonrasında yapılan çalışmalarda belirlenen sorunların çözümü için yapılan öneriler hayata geçirilemediğinden tüm kriterler bazında değerlendirme puanlamasının sonuçları 2'nci seviyede kalmaktadır.

Gösterge değerlendirmesi sonucu bölümlerin kriter bazında yüzdelik dilimleri Şekil 10'da gösterilmiştir.

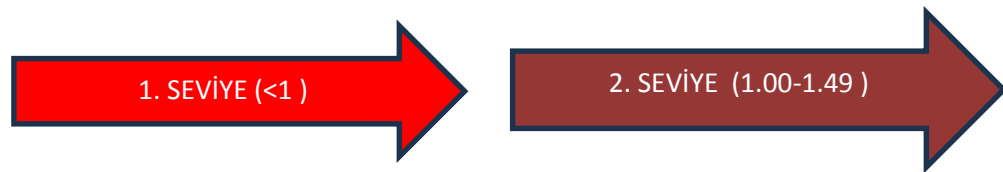
Şekil 35: Bölüm Performansında Kriterlerin Renklere Göre Yüzdelik Dilimleri

Tablo 48 Bölümlerin Değerlendirmesine Göre Belirlenen Seviye Tablosu

Şekil 11: Çıralı GSTC D Değerlendirme Sonucu

Çıralı'nın uzun vadede daha cazip bir destinasyon olmasına katkı sağlamak üzere yerel kaynaklarına dayalı turizm anlayışına devam etmesi ve hatta bunu sürdürülebilirlikle birleştirerek ve dahası ziyaretçilere sürdürülebilir deneyimler sunarak bu alanda öncü ve örnek bir destinasyon olması pekâlâ mümkün görünmektedir. Bu yolda ihtiyaç duyulanlar ise pek çok alanda kesişen işletmelerin yarattığı sinerji (artı güç), yerel halk başta olmak üzere tüm paydaşların sürdürülebilirlik konusunu benimsemeleri, gösterilen çabaların desteklenmesi ve onlara kendi sürdürülebilirlik yolculukları için ilham ve rehberlik sağlanmasıdır.

Çıralı'nın ziyaretçilerine sunduğu deniz-kum-güneş, doğa ve tarih karışımı tatil fırsatlarının farkında olduğu ve bunu bütün halinde her ortamda vurgulama konusunda iyi olduğu görülmektedir. Çıralı, çevresindeki diğer popüler destinasyonlar olan Kemer, Tekrioia, Olympos ve Adrasan ile kıyaslandığında sürdürülebilirliğin her boyutunun uygulanması açısından örnek bir alan olabilir. Buna ilave olarak çoğu aynı zamanda

turizmle bağlantılı ticari faaliyetler yapan yerel halk için Çıralı'daki destinasyon yönetiminin bir parçası olmanın hem destinasyon gelişimine katkı sağlamak hem de toplum ve çevre için bir şeyler yapan modern bir işveren olabilmek açısından önemli olduğu gözlenmiştir. Paydaşlar, sürdürülebilirliğin zorlukları hakkında, bunun "bir zorluk değil, bir zorunluluk" olduğunu ve her dört açıdan da turizmde sürdürülebilirlik konusunda daha iyi olmaları gerektiğinin bilincindedir. Küçük adımlarla büyük değişiklik yapılabilir felsefesinden hareketle sürdürülebilirlik açısından tüm yaşam tarzlarını değiştirmek zorunda olmadıkları, ancak küçük adımlara başlamanın da dalgalanma etkisi yaratabileceği konusunda daha çok isteklendirilmeleri (motive edilmeleri) faydalı olacaktır. Turizm işletmesi sahipleri, politikacılar, kamu yetkilileri ve yerel halk arasında uzun yıllardır oluşan diyalogun sürdürülebilir yönetim kriterleri kapsamında müspet bir organizasyona evrilmesinin Çıralı'da turizmin geleceği açısından bir tercih değil zorunluluk olduğu açıktır. Ancak paydaşların sürdürülebilirlik konusunda bir araya gelmelerinden önce her kesimin sürdürülebilirliğin tanımı, bileşenleri, destinasyona etkisi gibi konularda bilinçlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. "Güzel ama bana ne faydası var?" anlayışı ile konuya tek bir açıdan ve salt çıkar amaçlı bakıldığı sürece bu konuda yapılacak tüm girişimler sonuçsuz kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Turizm sektörünün olumlu etkisi konusunda ortak bir anlayışa sahip olunduğu açıktır ve yerel halk dahil tüm paydaşların ziyaretçilerden memnun oldukları görülmektedir. Çıralı'da yapılan gözlemlerde paydaşların sürdürülebilirlik çalışmaları konusunda ağırlıklı olarak olumlu bir görüşe sahip oldukları kanaatine varılmıştır. Ekonomik dalgalanmalar daha sürdürülebilir bir yaşamı zorunlu kılmaktadır. Bunun yanında özellikle yerel halkın çevreye olan duyarlılığı gelişmiştir. Ancak elbette daha alınacak çok yol olduğunu da söylemek mümkündür.

Çıralı, destinasyon gelişimiyle bağlantılı pek çok avantaja sahiptir. Bunlar arasında nispeten tahrip edilmemiş bir doğaya sahip olması, kültürel ve tarihi mirasın canlı tutulması, farklı turizm faaliyetlerini bünyesinde bulundurması sayılabilir. Destinasyonun bağlı olduğu Antalya ilinin ilkimizin turizm başkenti olması da pek çok yerli ve yabancı ziyaretçinin Çıralı'dan beklentileri olmasına ve dolayısıyla burayı tercih için cazip gelmesine katkı sağlamaktadır. Turizm sektöründeki canlılık Çıralı'nın gelişimi için kilit bir faktördür.

Çıralı'nın coğrafi konumu ve özellikle başlangıçta diğer destinasyonlara göre dezavantaj gibi görünen ulaşım zorlukları, sakin bir ortamda rahat bir tatil yapmayı isteyen pek çok ziyaretçi için Çıralıyı tercih sebebi yapmaktadır. Antalya havaalanına 95 kilometre (1 saat 45 dakika) uzakta olan destinasyonu ziyaretçiler çekici bulmaktadır.

Çıralı'nın sürdürülebilir bir destinasyon olmasında işbirliği etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun kesimleri arasında diyalog ve işbirliğinin şart olduğu ve kamu yönetiminin (özellikle belediye) tek başına sürdürülebilir bir ortamı inşa edemeyeceği açıktır. ÇKAİP hazırlanmasında destinasyonda dengesiz bir işbirliğinin tecrübe edildiği görülmektedir. Bazı aktörlerin sürekli işbirliği yaparken diğerlerinin uzun zamandır etkileşimde olmalarına rağmen turizm sektörü sorunları hakkında bir araya gelmedikleri gözlenmiştir. Özellikle küçük işletmeler arasında işbirliğinin artırılmasına yönelik ortak bir istek olduğunu görülmüştür. Destinasyonu bir bütün olarak düşünme ve başarılarından ortaklaşa pay çıkarma fikrine ihtiyacı bulunmaktadır. Ancak bunun için neyin önemli olduğunu netleştirmek, yanlış anlamaları önlemek ve birbirlerini geliştirmeye yardımcı olmak için ya mevcut STK'lar kapsamında ya da yeni bir tür forumda bir araya gelmeye ihtiyaç duyulacaktır. Paydaşların, çıkar çatışmaları nedeniyle bir araya gelmeleri ve ortak paydada buluşmalarındaki zorluğa odaklanmak yerine paydaşların nasıl bir ortamda bir araya gelebileceğine, hangilerinin buluşmalara katılacağına, bu buluşmalarda hangi sorunların nasıl bir yaklaşımla ele alınacağına yönelik girişimde bulunmak faydalı olacaktır. İş birliğinde engellerden biri paydaşların gelişim adımları konusunda farklı düşüncede olmasıdır. Özellikle bazı kamu yöneticilerinin (Belediye başkanı ve Muhtar) belirli bir süreyle seçilmiş olmaları onlara her kesimi kucaklayacak adımlar atmaya zorunlu kılmaktadır. Bu yöneticilerin yeniden seçilmeyi düşünmeleri sebebiyle bazı kesimlerin tepkisini alacak kararlar ve uygulamalardan kaçındıkları, hata yapmamak uğruna ÇKAİP gibi hassas konularda harekete geçmekte tereddüt ettikleri gözlenmiştir.

. Çıralı'da tüm paydaşların aynı yönde ilerlemek istiyor gibi görünmesine rağmen çıkar çatışmaları başladığında ortak fayda göz ardı edilebilmektedir. Destinasyonda paydaşların deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları paylaşabilecekleri ve destinasyon için neyin önemli olduğunu netleştirebilecekleri bir forum veya büyük bir toplantı olarak adlandırılacak tek ortak işbirliği platformu bir sosyal medya uygulaması (Whatsapp Grubu) ile sınırlı kalmaktadır. Ortak bir platform oluşturularak sadece turizm değil tüm

diğer sektörlerin buna dahil edilmesinin önem arz etmektedir. Bunun eksikliği turizm sektörüne her zaman dahil olmayan ilgili taraflarla etkileşim kurmanın zorluğuyla ilişkilendirilebilir. Başarılı bir işbirliği platformu oluşturmanın büyük bir zorluk olarak tanımlanmasına rağmen, paydaşlar için bu değerli bir süreç ve destinasyonun gelişiminde önemli bir role sahip kilit bir faktör olacaktır. Turizm işletmeleri arasındaki işbirliği ve iletişimle ilgili olarak Grauslund ve Hammershoy (2021), aktörlerin birbirlerine güvenmeleri ve kendi ticari çıkarlarının ötesine bakmalarındaki zorlukları açıklamıştır. Bununla birlikte, pandeminin bir sonucu olarak bir değişim gerçekleşmiş ve 'kol kola girmenin' önemi artık eskisinden daha büyük ölçüde anlaşılmış gibi görünmektedir.

İşbirliği ve buradan hareketle birlikte daha güçlü olmak için bir platform oluşturulması, Getz'in (1983) bir destinasyonun ekonomik, sosyal ve ekolojik yönlerini korumak için kümelenme teorisiyle bağlantılıdır. Novelli ve diğerleri (2006) ve Costa ve João Lima (2018) da kümelenmeyi üretkenliği, yaratıcılığı artırmak ve gelişime yön vermek için etkili bir yöntem olarak tanımlamaktadır. Çıralı'da konaklama işletmeleri, destinasyondaki tüm tesislere birbirlerinin tamamlayıcısı olarak bakmayı ve böylece başarıdan ortaklaşa faydalanmayı kabul etmiş görünmektedir. Bu düşünce, aktörlerin hem ziyaretçi çeken bir yer yaratmak için bir bütün olarak destinasyonda işbirliği yaptığı, hem de ziyaretçiler o yerdeyken destinasyon içinde rekabet ettiği işbirliği olgusuyla ilişkilendirilebilir (Grauslund ve Hammershoy, 2021). Böyle bir zihniyete sahip olmak destinasyonun uzun vadeli gelişimini ve cazibesini destekler.

Destinasyonda devam eden kontrolsüz yapılaşma ve buna bağlı altyapı sorunları sürdürülebilir turizm önündeki engellerden bir diğeridir. Turizm endüstrisi seyahat etmeyi içerir ve farklı seyahat seçenekleri arasında seçim yapmak sürdürülebilirlik açısından zorlayıcı olabilir. Çıralı destinasyonu popüler hale geldikçe daha fazla ziyaretçi buraya gelmek istemektedir ve mevcut altyapı da kısa zaman sonra bunu desteklemeyebilir. Geleceğe yönelik planlama yapmanın zorlukları altyapı çalışmalarının önündeki en büyük engeldir. Örneğin 15 yıl sonrasını düşünerek atılacak adımlar doğaya zarar verecek büyüklükte yatırımlara neden olabilir. İşin kötü tarafı 15 yıl sonra destinasyonun taşıma kapasitesinin ne kadar artacağını gösteren bir ölçek de mevcut değildir. Dolayısıyla altyapı alanındaki tüm çalışmalar nüfus ve ziyaretçi sayısının artışına bağlı kalmakta bu durumda destinasyonun sürekli şantiye alanı gibi kullanılmasına neden olmaktadır. Halihazırda sadece karayoluna bağlı ulaşım ve yetersiz

toplu taşıma nedeniyle destinasyon rahatlıkla tercih edilecek bir seviyede değildir. Coğrafi zorluklar nedeniyle tren ile ulaşımın imkânsız olduğu bölgede denizden ulaşım ise bölgedeki diğer destinasyonlar gibi yakın dönemde hiçbir zaman popüler olmamıştır. Diğer destinasyonların yanında Çıralı'nın izole konumda bulunması da bir yandan çekiciliğini artırırken bir yandan da gelişimi önünde engel olarak durmaktadır.

Çıralı sahilindeki Caretta Caretta deniz kaplumbağası yuvalama alanlarının koruma altında olması destinasyonun çevresel sürdürülebilirliğine bütünsel katkı sağlamaktadır. Yuvaları korumak üzere gerçekleştirilen tüm faaliyetler diğer hayvanların ve bitkilerin korunması, biyoçeşitliliğin sürdürülmesi konusunda farkındalık sağlarken sahilde restoran, otel, tekne vb. işletme sayısının az tutulmasına, şezlonglarla tüm sahilin kapatılmasına geceleri ses ve ışık kirliliğine engel de olmaktadır.

Çıralı'nın gücü emsalsiz kumsalına, tarihine, eşsiz doğasına, yeşil bitki örtüsüne, bünyesinde barındırdığı nadir hayvan ve bitki türlerine (örneğin Caretta Caretta deniz kaplumbağası ve kum zambağı) yani ağırlıklı coğrafi özelliklerine dayanmaktadır. Destinasyonun gelişiminin yerel nüfusun yaşam kalitesini yükselttiği görülmektedir. Sürdürülebilirlik statik bir durum yerine dinamik bir süreç olarak görülebilir. Bütüncül bir bakış açısına sahip olmak ve farklı seçimlerin destinasyonu gelecekte nasıl etkileyeceğini görmek önemlidir (Albrecht vd., 2022). Çıralı'da paydaşlarda gözlenen bunun farkında olduklarıdır. Bununla birlikte, destinasyondaki pek çok uygulama Becken ve Loehr'in (2022) araştırmalarında sınırlayıcı olarak ele aldıkları, ekonomik yönler ve teşvikler etrafında dönen geleneksel turizm gelişimi yaklaşımıyla örtüşmektedir.

Bir destinasyonda topluluk hissi yaratmak ve sürdürülebilir stratejilerin uygulanmasını sağlamada destinasyon yöneticilerinin büyük rolü bulunmaktadır (Albrecht vd, 2022). Yapılan gözlemlerde paydaşların çoğunluğunun, destinasyonun tüm parçalarının dahil edildiği bütüncül bir bakış açısına sahip olduğunu ve bunun da geleceğe güvenle bakmalarında katkıda bulunduğu görülmüştür. Bir kamu yönetimi başkanlığında farklı sektörler arasında yapılacak bir çalışma grubu toplantısı yerin gelişimi için önemli olmanın yanında aktörlerin karşılıklı saygı kazanmaları, farklı sektörler arasında iletişimin sağlanmasına da katkıda bulunacaktır.

Sürdürülebilir destinasyon gelişimi söz konusu olduğunda beceri ve bilgi önemli bir faktördür ve turizm endüstrisinde sürdürülebilirlik konularıyla başa çıkmak için bilgi eksikliği olduğu önceki araştırmalarda gözlemlenmiştir (Becken ve Loehr, 2022). Turizm

endüstrisi için önerilen bir eylem, sürdürülebilirlik çalışmalarına daha fazla insanın katılmasını sağlamak amacıyla beceri geliştirmeye başlamak için destinasyondaki bilgi ihtiyacını haritalamak ve tanımlamaktır. Crouch ve Ritchie (2011) araştırmalarında sürdürülebilir destinasyon gelişiminde ölçülebilir hedeflerin çok az kullanıldığına dikkat çekmektedir. Destinasyon için ilk adımın destinasyonun sürdürülebilirlik seviyesinin anlaşılmasını sağlayabilecek ekonomik, sosyal ve çevresel göstergeleri belirlemek olması gerektiğine inanılmaktadır (Weaver ve Lawton, 2017). Bu açıdan bakıldığında GSTCD kriterleri ile Çıralı'nın değerlendirilmesi önemli bir adımdır. GSTCD tarafından belirlenen kriterler ve göstergeleri baz alarak destinasyondaki durumun tespitinin yapılmasını sağlanmıştır. Alanın riskli ve orta riskli olarak değerlendirilen durumlarında iyileştirmeler yapılması gerekli aksiyonların planlanması ve önlemlerin alınması, iyi durumların devam ettirilmesi en sonunda sürdürülebilir turizm destinasyonu hedefinin gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Çalışma kapsamında gerçekleşen gözlemlerde paydaşların sürdürülebilir destinasyon yönetimine yönelik tutumları, araçların bir bütün olarak destinasyonla ve bireysel aktörlerle ilgili çalışmalarda bir yapı ve çerçeve oluşturma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanında sürdürülebilirliğin paydaşlar tarafından tam olarak anlaşılamaması, çoğunlukla çevre ile açıklanmaya çalışılması Rodríguez ve arkadaşlarının (2017) önceki araştırmalarda tespit ettiği gibi sürdürülebilirliğin turizm sektörü için aynı zamanda bir sorun alanı olarak görülmesine neden olmaktadır.

Ampirik verilerden, sürdürülebilirliğin neredeyse basmakalıp bir kelime haline geldiği ve sektör için anlamının daha iyi tanımlanmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Cucculelli ve Goffi'nin (2016), rekabet modeli üzerinde büyük etkiye sahip sürdürülebilirlik değişkeninin "Sürdürülebilir turizm politikası ve destinasyon yönetimi" olduğu ve destinasyonun gelişiminin, yönetiminin ve koordinasyonunun sürdürülebilirlik boyutlarında merkezileştirilmesi gerektiğinin vurgulamaktadır. Ancak, iyi stratejiler, yaklaşımlar ve politika belgeleri yazmak, gerçek faaliyetleri ve açık iletişimi uygulamaktan çok daha kolaydır. Konaklama sektöründeki sürdürülebilirlik çalışmalarıyla ilgili iletişim eksikliği daha önce hem Jarvis ve arkadaşları (2010) hem de Esparon ve arkadaşları (2014) tarafından bir zorluk olarak vurgulanmıştır. Büyük resme ve toplumun farklı seviyelerinin Gündem 2030 gibi aynı hedeflerle çalıştığı gerçeğine

bakarak, genel hedeflerin ortak bir konu olarak hareket ettiği paydaşlarla, ziyaretçilerle ve yerel halkla iletişimi geliştirme fırsatı verdiği görülmektedir.

Çıralı'nın GSDC-D kriterlerine uygun şekilde sürdürülebilir bir turizm destinasyonu olması yönünde değerlendirmeler ışığında aşağıdaki öneriler sıralanabilir. Atılacak adımların SKA ile uyumlu olarak planlanması ortak geleceğimize katkının verilmesine ve iletişim, paylaşım ve çözümlerin global anlamda tüm dünya ile uyumlu olmasını sağlayacaktır.

Kriter değerlendirmesinde de ön plana çıktığı gibi (1) tüm paydaşların temsil edildiği ve sürdürülebilir turizm konusunda uzman bir koordinatör (2) tüm paydaşlardan profesyonellerin yer aldığı, sürdürülebilirlik komitesi veya komisyonu olarak da adlandırılabilcek bir “Destinasyon Yönetim Organizasyonu” oluşturulması yönünde harekete geçilmelidir.

Bahse konu organizasyonun; destinasyon hakkında her türlü finansal, hukuki ve yönetsel kararı alma ve uygulama erkinin olduğu güçlü bir yapı olması gerekmektedir. Organizasyon, destinasyonun sürdürülebilir kalkınması ve bunu sağlamak üzere de sürdürülebilir turizm faaliyetleri icra etmesine yönelik önemli kararları alacak yetkilerle donatılması faydalı olacaktır. Organizasyon kurulmasıyla destinasyon, yatırım ihtiyacını karşılamak üzere kamu kaynaklarına ilave olarak bir kamu özel sektör işbirliğini içeren alternatif bir yönetim modeline sahip olacaktır. Son dönemde gündeme gelen tasarruf tedbirlerinin bir sonucu olarak kamu kaynaklarının kullanımında kısıtlamaya gidilmesi, kaynakların daha çok gelir getirmeyen alanlara kaydırılması da destinasyonda yapılmak istenen yatırımlar için kamu özel sektör işbirliğini işaret etmektedir. Bu yönetim modeli; gelirler kadar yatırım ve hizmetlere yönelik maliyet ve elbette riskin de paydaşlar arasında paylaşımına imkân sağlayacaktır. Bu model kamunun politika belirleme, yatırımların koordinasyonu, planlama ve denetleme konularında kıymetli bilgi ve birikimini (know-how) özel sektörün etkin kaynak yönetimi, karlılık bilinci ve sermaye birikimiyle birleştirecektir. Organizasyon kamu yönetimi dahil paydaşların yer aldığı anonim şirket olarak kurulabilir; bu kaynağın yönetimi ve kararların alınmasında farklı görüşlerin katkılarının sağlanmasını ve organizasyonun statüsünün net olmasını sağlayabilir. Bununla birlikte söz konusu anonim şirket (A.Ş.), geleneksel bir şirket yapısından ziyade ilk örnekleri İtalya’da görülen ve kamu yararına çalışan özel şirket olarak tanımlanabilecek “Fayda Şirketi-Sosyal Girişim (Benefit

Corperation)'' yapısında bir şirket olarak kurulabilir. Amacı destinasyonun sürdürülebilir yönetimi olarak tanımlanabilir. Fayda Şirketi, şirketin iş ve faaliyetlerinden toplum ve çevre üzerinde önemli bir olumlu etki yaratmayı taahhüt eden ve kâr amacı gütmeyen bir şirket olarak tanımlanmaktadır (BLab, 2024). Geleneksel bir şirket ile bir fayda şirketi arasındaki farkı şirketin amacı belirlemektedir. Bir fayda şirketinin toplum ve çevre üzerinde önemli bir olumlu etki yaratmak gibi daha geniş bir kamu yararı amacı bulunmaktadır. (Roth ve Winkler, 2018) Yöneticiler bu amaca ulaşmak için çalışmaktadır ve bu nedenle kâr ile sosyal amaçlar ve çevresel sorumluluk arasında denge kuran kararlar alma esnekliğine sahiptirler. (Coral ve Garcia Rodriguez, 2016)

Alınacak kararlara esas teşkil edecek strateji oluşturulmasında (1) GSTC-D değerlendirmesinden faydalanılması, (2) SKA ile uyumlu öncelikli amaç ve hedefler belirlenmesi, (3) amaçlar için gereken kaynakların tespiti, (4) kaynakların etkili kullanılması için planlamaların oluşturulması faydalı olacaktır.

Tüm bu süreçlerin daha sistemli yapılmasını sağlamak amacıyla Çıralı'da cazip ve rekabetçi bir destinasyon ve yerel toplum yaratmaya yönelik stratejilere yol açan bilgi gelişimine katkıda bulunacak sürdürülebilir destinasyon sertifikasyonunun tamamlanması da eklenebilir.

GSTC D kriterleri ve kalkınma amaçları kapsamında Çıralı için sürdürülebilir destinasyon hedefine ulaşabilmek için önerilen somut projeler Tablo 49'da sunulmuştur.

Tablo 49: SKA ve GSTCD Kapsamında Çıralı Destinasyonu İçin Öneriler

SKA	SKA Açıklaması	Çıralı Destinasyonu İçin Öneriler
14 Sudaki Yaşam	2025'e kadar özellikle karasal kökenli deniz çöprü ve gıda atıklarının dökülmesinden kaynaklanan su kirliliğinin önlenmesi ve azaltılması.	- Yeraltı suyu, akarsu ve denize karışan plastik atıkların azaltılması. - Caretta Caretta deniz kaplumbağası koruma çalışmalarının sürdürülmesi ve iyileştirilmesi.
15 Karadaki Yaşam	Karadaki doğal habitatların bozulmasını azaltmak için acil ve kararlı biçimde harekete geçilmesi, biyoçeşitlilik kaybının durdurulması.	- Organik tarım uygulamalarına devam edilmesi ve geliştirilmesi. - Kum Zambağının korunması projesinin devamı ve geliştirilmesi.
12 Sorumlu Tüketim ve Üretim	2030'a kadar önleme, azaltma, geri dönüşüm ve tekrar kullanma yoluyla katı atık üretiminin önemli ölçüde azaltılması.	- Tarımda kimyasal ilaçların kullanımının azaltılması. - Petrol türevli deterjan kullanımının azaltılması ve yerine mineral bazlı veya

	• 2030'a kadar perakende ve tüketici düzeylerinde kişi başına düşen küresel gıda atığının yarıya indirilmesi ve hasat sonrası kayıplar dâhil üretimdeki ve tedarik zincirlerindeki gıda kayıplarının azaltılması. • İstihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir bir turizm için sürdürülebilir kalkınma etkilerini denetlemeye olanak sağlayan araçlar geliştirilmesi ve uygulanması.	daha az kimyasal içeren ürünlerin tercih edilmesi. • Çıralı'ya gelenlerin ve Çıralı'da yaşayanların su, deterjan, elektrik kullanımlarının azaltılmasına yönelik farkındalık sağlamak, onlarda tutum ve davranış değişikliği yaratmak üzere proje geliştirilmesi ve eyleme geçilmesi.
4 Nitelikli Eğitim	2030'a kadar sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddete başvurmama kültürünün geliştirilmesi, dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdiri yoluyla bütün öğrenciler tarafından sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için gereken bilgi ve becerinin kazanımının sağlanması.	• Karadaki ve denizdeki yaşamın korunması amacıyla Çıralı ve çevresinde yapılan tarımda kimyasal gübre ilaç vb. kullanımının azaltılması, deterjan, su ve enerji kullanımının azaltılması ve benzeri uygulamalar hakkında yerel halka eğitim düzenlenmesi • İş birliği içinde olunan paydaşlara karşılıklı katkı ve etkileşim yaratmak amacıyla sürdürülebilirlik eğitimleri verilmesi • İş birliği içinde olunan kuruluşlara yönelik SKA, Bio-çeşitlilik, Çevre Bilinci, Deniz Canlıları Koruma Çalışmaları, Sürdürülebilirlik İş ve Yaşam Dengesi; Sorumlu Tüketim ve Üretim alışkanlıkları konularında eğitimler düzenlenmesi ve bunun karşılığında da kuruluşların faaliyet konularıyla ilişkili olarak destinasyonun bir ihtiyacın giderilmesi yönünde sponsorluk anlaşmaları yapılması. • Çocuk ve gençlik kampları düzenlenerek yeni neslin doğaya duyarlı ve toplumsal konulara bilinçli olmasının sağlanması.

7 Erişilebilir Temiz Enerji	2030'a kadar uygun fiyatlı, güvenilir ve modern enerji hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması.	Sıklıkla elektrik kesintisi yaşanan bölgede yenilenebilir enerji kaynakları (güneş ve rüzgâr öncelikli) kullanımının yaygınlaştırılması için ortak projeler geliştirilerek maliyet etkin yatırımların teşvik edilmesi,
13 İklim Eylemi	İklim değişikliği azaltım, iklim değişikliğine uyum, etkinin azaltılması ve erken uyarı konularında eğitimin, farkındalık yaratmanın ve insani ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi.	• Karbon emisyonu azaltımı için hedef belirlenmesi. • Caretta Caretta deniz kaplumbağasının iklim değişikliğinin sonuçlarından gördüğü zararlar dikkate alınarak iklim değişikliğinin hemen yakın çevremizi etkilediğini anlatmak amacıyla bu konuda proje geliştirilmesi (Eğitim, kamu spotu, belgesel filmi vb.) . • Düşük ve etkili ulaşım konusunda tedbirler alınması. • İklimlendirme cihazlarının etkin kullanımı konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılması.
8 İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi ve 2030'a kadar istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir turizmin desteklenmesi için politikalar oluşturulması ve uygulanması.	• Turizm işletmeleri ve yerel halka; ihtiyaçlarını öncelikle yerel üreticilerden temin etmeleri yönünde bilinçlendirme faaliyetleri yapılması. • Organik üretimin ve bu yöntemle üretilen ürünlerin satış ve pazarlamasının güçlendirilmesi. • Destinasyonda yerel ve sürdürülebilir ürünlerin tanıtıldığı ve satıldığı işletmeler açılması. • Sosyoekonomik katkının ölçülebilmesi için sistem oluşturulması.
11 Sürdürülebilir Şehir ve	2030'a kadar hava kalitesine ve belediye atık yönetimi ve diğer atık yönetimlerine özel önem göstererek kentlerin kişi başına düşen olumsuz	• Atık Yönetimine (Organik atıklarının tamamının komposta dönüştürülmesi, organik gübre üretimi, katı atıkların ayrıştırılarak bertaraf edilmesi vb.) yönelik

Yaşam Alanları	çevresel etkilerinin azaltılması ve dünyanın kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılması.	projeler gerçekleştirilmesi.
----------------	--	------------------------------

KAYNAKÇA

- AFAD (2021). İl Afet Risk Azaltma Planı, https://antalya.afad.gov.tr/kurumlar/antalya.afad/Tasarim/IRAP/Antalya-IRAP_2022.pdf (Erişim tarihi 17.06.2024)
- Alfaro Navarro, J. L., Andrés Martínez, M. E., & Mondéjar Jiménez, J. A. (2020). An approach to measuring sustainable tourism at the local level in Europe. *Current Issues in Tourism*, 23(4), 423-437.
- Anadolu Ajansı (2023, 30 Haziran) Olympos'ta Kazılar 38 Milyon Liralık Ödenekle İvme Kazandı. Erişim adresi <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/olymposta-kazilar-38-milyon-liralik-odenekle-ivme-kazandi/2933985>
- Albrecht, J. N. (2017). Introduction to Visitor Management in Tourism Destinations. In *Visitor management in tourism destinations* (pp. 3-8). Wallingford UK: CABI.
- Albrecht, J. N., Haid, M., Finkler, W., & Heimerl, P. (2021). What's in a name? The meaning of sustainability to destination managers. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(1), 32-51.
- Albrecht, J. N., Haid, M., Finkler, W., & Heimerl, P. (2022). What's in a name? The meaning of sustainability to destination managers. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(1), 32-51.
- Almuhri, H. M., & Al-Azri, H. I. (2019). Conference report: second UNWTO/UNESCO world conference on tourism and culture: fostering sustainable development. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 13(1), 144-150.
- Ammirato, S., Felicetti, A. M., & Della Gala, M. (2014). *Tourism Destination Management: A Collaborative Approach. Lecture Notes in Computer Science*, 217-226. doi:10.1007/978-3-662-44745-1_21
- Archer, B., Cooper, C., & Ruhanen, L. (2012). The positive and negative impacts of tourism. In *Global tourism* (pp. 79-102). Routledge.
- Asiminei, R., & Şoitu, C. (2014). Social economy: a shifting paradigm. *Journal of Social Economy*, IV (1), 17-30.
- Bali Swain, R., & Yang-Wallentin, F. (2020). Achieving sustainable development goals: predicaments and strategies. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 27(2), 96-106.
- Banister, D. (2019). A future for sustainable development?. In *What Next for Sustainable Development?* (pp. 278-294). Edward Elgar Publishing.
- Barkemeyer, R., Holt, D., Preuss, L., & Tsang, S. (2014). What happened to the 'development' in sustainable development? Business guidelines two decades after Brundtland. *Sustainable development*, 22(1), 15-32.
- Becken, S., & Loehr, J. (2022). Tourism governance and enabling drivers for intensifying climate action. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-19.
- Belcioğlu, H. (2017). Çıralı koyunda deniz ve plaj rekreasyon faaliyetlerinin deniz ekolojik kalite durumu ve ekolojik taşıma kapasitesi araçlarıyla belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi.
- Biermann, F., Kanie, N., & Kim, R. (2017). Global governance by goal-setting: the novel approach of the UN Sustainable Development Goals. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 26-31.

- BLab (2024). What Is a Benefit Corporation? <https://usca.bcorporation.net/benefit-corporation/> (Erişim tarihi 23.06.2024)
- Bosnić, I., Tubić, D., Stanišić, J. (2014). Role of Destination Management in Strengthening the Competitiveness of Croatian Tourism, *Ekonomski Vjesnik/Econviews*, XXVII, 1, 153-170.
- Bossel, H. (1999). Indicator for sustainable development: Theory, method, applications. Manitoba, Canada: International Institute for Sustainable Development.
- Bramwell, B. (2015). Theoretical activity in sustainable tourism research. *Annals of Tourism research*, 54, 204-218.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2013). Getting from here to there: Systems change, behavioural change and sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(1), 1–4.
- Bartram, J., Brocklehurst, C., Bradley, D., Muller, M., & Evans, B. (2018). Policy review of the means of implementation targets and indicators for the sustainable development goal for water and sanitation.
- Buhalis, D., & Spada, A. (2000). Destination management systems: criteria for success—an exploratory research. *Information Technology & Tourism*, 3(1), 41-58.
- Butler, R. (2013). Sustainable tourism—The undefinable and unachievable pursued by the unrealistic? *Tourism Recreation Research* 38(2): 221–226.
- Butler, R. (2015). Sustainable tourism—paradoxes, inconsistencies and a way forward?. In *The Practice of Sustainable Tourism* (pp. 66-80). Routledge.
- Büyükoztürk S, Çakmak K, Akgün OE, Karadeniz S, Demirel F. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Byrd, F. J., Bosley, H. E. & Dronberger, M. G. (2009). Comparison of stakeholder perceptions of tourism impact in rural eastern North Carolina. *Tourism Management*, 30 (5), 693-703.
- Bryld, E. (2003). Potentials, problems, and policy implications for urban agriculture in developing countries. *Agriculture and human values*, 20(1), 79-86.
- Callway, R. (Ed.). (2013). *Governance for sustainable development: a foundation for the future*. Routledge.
- Carter, R., & Fabricius, M. (2007, February). Destination management—an overview. In *UNWTO International Conference on Destination Management. Budapest, Hungary* (p. 47).
- Casale, P., Broderick, A. C., Camiñas, J. A., Cardona, L., Carreras, C., Demetropoulos, A., ... & Türkozan, O. (2018). Mediterranean sea turtles: current knowledge and priorities for conservation and research. *Endangered species research*, 36, 229-267.
- Castro, G., Fernández, M., & Colsa, A. (2020). Unleashing the convergence amid digitalization and sustainability. *Journal of Cleaner Production*.
- Cheng, Y. C. (2005). New paradigm for re-engineering education: Globalization, localization and individualization (Vol. 6). Dordrecht: Springer.
- Chichilnisky, G. (1999). What is sustainable development?. In *Man-Made Climate Change: Economic Aspects and Policy Options* (pp. 42-82). Heidelberg: Physica-Verlag HD.
- Cismaru, L., & Ispas, A. (2015). Improving the profile of the European tourist destinations through the European tourism indicators system. *Bulletin of the Transylvania University of Brasov. Series V : Economic Sciences*, 8(57)(1), 87–94.

- Cizel, B., Ajanovic, E., & Cakar, K. (2016). Prerequisites for effective and sustainable destination governance. *Anatolia*, 27(2), 155-166.
- Clark, T., Foster, L., Bryman, A., & Sloan, L. (2021). *Bryman's social research methods*. Oxford university press.
- Cole, S. (2014). Tourism and water: from stakeholders to rights holders, and what tourism businesses need to do. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(1), 89-106.
- Coral, C., & Garcia Rodriguez, L. (2016). *Increasing societal impact in social enterprises: Lessons from a B Corp multiple-case study*.
- Costa, T., & Lima, M. J. (2018). Cooperation in tourism and regional development. *Tourism & management studies*, 14(4), 50-62.
- Creswell, J. W. & Poth, C.N. (2018). *Qualitative Inquiry Research Design Choosing Among Five Approaches*. London: Sage.
- Cronjé, D. F., & du Plessis, E. (2020). A review on tourism destination competitiveness. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 256-265
- Crouch, G. I., & Ritchie, J. B. (2011). Destination competitiveness and its implications for host-community QOL. In *Handbook of tourism and quality-of-life research: Enhancing the lives of tourists and residents of host communities* (pp. 491-513). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Cucculelli, M., & Goffi, G. (2016). Does sustainability enhance tourism destination competitiveness? Evidence from Italian Destinations of Excellence. *Journal of Cleaner Production*, 111, 370–382.
- Çakar, K. (2021). A critical analysis of sustainable destination governance from environmental perspective: A systematic review. *Routledge Handbook of Ecotourism*, 306-316.
- Çat, D. (2016) Lykia ve Asırlardır Sönmeyen Ateşi. İstanbul Üniversitesi Klasik Filoloji Topluluğu Dergisi.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı. <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/iklim-degisikligi--8230-3122-20240327143639.pdf> (Erişim tarihi 18.06.2024)
- Dauti, M. (2014). Perceptions of Sustainable Tourism by Tourists and their Impact on the Environment. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 2 (11), 1-8.
- Day, J. (2018). Challenges for Sustainability in the MICE System: Complexity and Changing Adaptive Systems. *Events and Tourism Review*, 1(1), 4-12.
- De Bruyn, C., & Fernández Alonso, A. (2012). Tourism destination governance. In *Knowledge management in tourism: Policy and governance applications* (pp. 221-242). Emerald Group Publishing Limited.
- De Freitas, C. R. (2003). Tourism climatology: evaluating environmental information for decision making and business planning in the recreation and tourism sector. *international Journal of Biometeorology*, 48, 45-54.
- De Kadt, E. (1992). Making the alternative sustainable: lessons from development for tourism. *Tourism alternatives: Potentials and problems in the development of tourism*, 47-75.

- Demir, İ., Kılıç, G., Coşkun, M., & Sümer, U. M. (2008). Türkiye’de maksimum, minimum ve ortalama hava sıcaklıkları ile yağış dizilerinde gözlenen değişiklikler ve eğilimler. *TMMOB İklim Değişimi Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, 69, 84.
- Demir, Ömer (2009), Bilim Felsefesi, Vadi Yayınları, Ankara.
- Demir, S., ve Çelikel, F. G. (2017). Türkiye ‘de Doğal Olarak Yetişen Kum Zambağının (*Pancratium maritimum*) Farklı Özellikleri ve Önemi. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 5(13), 1726-1731.
- Derkx, B., & Glasbergen, P. (2014). Elaborating global private meta-governance: An inventory in the realm of voluntary sustainability standards. *Global Environmental Change Part A: Human & Policy Dimensions*, 27, 41–50.
- Disimulacion, M. A. F. (2024). Innovating the MICE Industry through Creative Tourism: Opportunities and Future Directions. *International Journal of Sustainable Competitiveness on Tourism*, 3(01), 54-62.
- Dodds, R. (2007). Sustainable tourism policy—rejuvenation or a critical strategic initiative. *Anatolia*, 18(2), 277-298.
- Dredge, Dianne, Jenkins, J., & Whitford, M. (2011). Tourism planning and policy: Historical development and contemporary challenges. In *Stories of Practice: Tourism Policy and Planning* (pp. 13–35).
- Dryzek, J. S., Norgaard, R. B., & Schlosberg, D. (2013). *Climate-challenged society*. Oxford University Press, USA.
- Duarte Alonso, A., & Nyanjom, J. (2017). Local stakeholders, role and tourism development. *Current Issues in Tourism*, 20(5), 480-496.
- Dunk, R. M., Gillespie, S. A., & MacLeod, D. (2016). Participation and retention in a green tourism certification scheme. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(12), 1585-1603.
- EarthCheck Research Enstitute (ECRE) (2024). <https://researcharchive.lincoln.ac.nz/server/api/core/bitstreams/365b5004-1a32-4b69-a7d4-d6b9538828ea/content> (Erişim tarihi 12.01.2024)
- Ejder, (2024). <https://www.ejder3200.com/Page/S/2/4/Palandoken-Kayak-Merkezi>. (Erişim tarihi 22.02.2024)
- Elginöz, E., Sönmez, B., Ilgaz, M., & Altinkaya, H. (2022). Local effort for the conservation of loggerhead sea turtles: Results of 2021 monitoring study on Çıralı Beach. *Med Turt Bull*, 1, 24-28.
- Elkington, J. (2006). Governance for sustainability. *Corporate governance: an international review*, 14(6), 522-529.
- Eren, A. (2014, 20 Ağustos). Çıralı’da neler oluyor? Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/ayzen-eren/ciralida-neler-oluyor-108095>
- Ergin, A. (2009). A holistic approach to beach management at Çıralı, Turkey: a model of conservation, integrated management and sustainable development. In *Beach Management* (pp. 335-348). Routledge.
- Ersoy, N. (2015). Araştırma etiği. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 2-8.

- Ertürk, M., Sarı, C., ve Erpay, T. (2017). Korunan Kıyılarda Yaşayan Halkın Mekân ve Turizm Algısının Ekosistem Üzerindeki Etkileri: Adrasan–Olimpos–Çıralı Kıyı Koridoru. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 153-164.
- Esparon, M., Gyuris, E., & Stoeckl, N. (2014). Does ECO certification deliver benefits? An empirical investigation of visitors' perceptions of the importance of ECO certification's attributes and of operators' performance. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(1), 148–169.
- European Commission (EC) (2016), "European tourism indicator system for the sustainable management of destinations", available at: http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators/index_en.htm (Erişim tarihi 17.12.2023).
- Flick, U. (2015). Qualitative inquiry—2.0 at 20? Developments, trends, and challenges for the politics of research. *Qualitative Inquiry*, 21(7), 599-608.
- Farley, H. M., & Smith, Z. A. (2020). *Sustainability: if it's everything, is it nothing?*. Routledge.
- Fons, M. V. S., Fierro, J. A. M., & y Patiño, M. G. (2011). Rural tourism: A sustainable alternative. *Applied Energy*, 88(2), 551-557.
- Fonseca, L. M., Domingues, J. P., & Dima, A. M. (2020). Mapping the sustainable development goals relationships. *Sustainability*, 12(8), 3359.
- Franzoni, S. (2015). Destination governance for sustainable tourism. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 3(11-12), 215-223.
- Franzoni, S. (2015). Measuring the sustainability performance of the tourism sector. *Tourism Management Perspectives*, 16, 22-27.
- Full Antalya (2015, 04 Ağustos). Kültür ve Doğa Mirası; Maden Koyu Yapılaşmaya Açılamaz! Erişim adresi <http://www.fullantalya.com/kultur-mirasi-maden-koyu-yapilasmaya-acilamaz/>
- Gade, J., & Ankathi, R. (2016). *Tourism management philosophies, principles and practices*. Zenon Academic Publishing.
- Garrod, B., Fyall, A., & Leask, A. (2006). Managing visitor impacts at visitor attractions. *Current Issues in Tourism*, 9(2), 125–151.
- Gajdosik, T., Gajdosikova, Z., & Strazanova, R. (2018). Residents perception of sustainable tourism destination development: A destination governance issue. *Global Business & Finance Review (GBFR)*, 23(1), 24-35.
- Getz, D. (1983). Capacity to absorb tourism: Concepts and implications for strategic planning. *Annals of tourism Research*, 10(2), 239-263.
- Gezer, E. (2004). *Kıyı alanları değerlendirilmesi, Çıralı pilot çalışması* (Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi).
- Gilbert, D. C. (1990). Conceptual issues in the meaning of tourism. In C. P. Cooper (Ed.), *Progress in tourism, recreation and hospitality management*, Vol. 2. London: Belhaven Press.
- Global Sustainable Tourism Council, (2019). Global Sustainable tourism criteria for destinations (GSTC-D), <https://www.gstccouncil.org/gstc-criteria/gstc-destination-criteria/>, (Erişim tarihi: 29.12.2024)
- Goodland, R., & Daly, H. (1996). Environmental sustainability: universal and non- negotiable. *Ecological applications*, 6(4), 1002-1017.

- Grassi, F., Cazzaniga, E., Minuto, L., Peccenini, S., Barberis, G., & Basso, B. (2005). Evaluation of biodiversity and conservation strategies in *Pantracium maritimum* L. for the Northern Tyrrhenian Sea. *Biodiversity & Conservation*, 14, 2159-2169.
- Grauslund, D., & Hammershøy, A. (2021). Patterns of network coopetition in a merged tourism destination. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 21(2), 192-211.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J., & Graham, W. F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational evaluation and policy analysis*, 11(3), 255-274.
- Greene, D., Demeter, C., & Dolnicar, S. (2024). The comparative effectiveness of interventions aimed at making tourists behave in more environmentally sustainable ways: A meta-analysis. *Journal of Travel Research*, 63(5), 1239-1255.
- Gretzel, U. (2022). The Smart DMO: A new step in the digital transformation of destination management organizations. *European Journal of Tourism Research*, 30, 3002-3002.
- Griggs, D., Nilsson, M., Stevance, A., & McCollum, D. (2017). A guide to SDG interactions: from science to implementation. Paris: International Council for Science.
- GSTC (2022), <https://www.gstcouncil.org/about/gstc-history/> (Erişim tarihi 21.03.2024.)
- GSTC (2023). MICE Criteria Terms of Reference, GSTC MICE Criteria Development TOR. https://www.gstcouncil.org/wp-content/uploads/GSTC-MICE-Development_TOR_final_03.04.23.pdf (Erişim tarihi 30.05.2024)
- GSTC, (2024). <https://www.gstcouncil.org/certified-sustainable-destinations/> (Erişim tarihi 22.05.2024)
- Gu, X., Hunt, C.A., Lengieza, M.L., Niu, L., Wu, H., Wang, Y. & Jia, X., (2021). Evaluating residents' perceptions of nature-based tourism with a factor-cluster Approach. *Sustainability* 13 (1), 199.
- Gunbayi I. (2019). Developing A Qualitative Research Manuscript Based On Systematic Curriculum And Instructional Development. *European Journal of Social Sciences Studies*, Volume 3, Issue 3, 124-153.
- Gunbayi, I., & Sorm, S. (2020). Social Paradigms in guiding management social development and social research. Ankara: Pegem Academy.
- Güler, M. (2023). Efsane Dolu Anadolu. Doğan Yayınları.
- Haid, M., Albrecht, J. N., & Finkler, W. (2021). Sustainability implementation in destination management. *Journal of Cleaner Production*, 312, 127718.
- Hall, C. M. (2011). Policy learning and policy failure in sustainable tourism governance: From first- and second-order to third-order change? *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4-5), 649-671.
- Hamilton, K., & Alexander, M. (2013). Organic community tourism: A cocreated approach. *Annals of Tourism Research*, 42, 169-190.
- Handa, M.L (1986), Peace Paradigm: Transcending Liberal and Marxian Paradigms, International Symposium on Science, Technology and Development, New Delhi, India
- Hansmann, R., Mieg, H. A., & Frischknecht, P. (2012). Principal sustainability components: empirical analysis of synergies between the three pillars of sustainability. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 19(5), 451-459.
- Heidegger, M. (2013). Düşünmek ne demektir. Çev. Rıdvan Şentürk). Bursa: Paradigma Yayınları.

- Higging-Desboiles, F. (2006). More than an “industry”: The forgotten power of tourism as a social force. *Tourism Management*, 27, 1192–1208.
- Higgins-Desbiolles, F. (2018). Sustainable tourism: Sustaining tourism or something more?. *Tourism management perspectives*, 25, 157-160.
- Holden, E., Linnerud, K., & Banister, D. (2014). Sustainable development: Our common future revisited. *Global environmental change*, 26, 130-139.
- Hosgörmez, H. (2007). Origin of the natural gas seep of Cıralı (Chimera), Turkey: Site of the first Olympic fire. *Journal of Asian Earth Sciences*, 30(1), 131-141.
- Hunter, C. (1997), Sustainable tourism as an adaptive paradigm. *Annals of Tourism Research* 24(4) 850±867.
- Ivars-Baidal, J. A., Vera-Rebollo, J. F., Perles-Ribes, J., Femenia-Serra, F., & Celdrán-Bernabeu, M. A. (2023). Sustainable tourism indicators: what’s new within the smart city/destination approach?. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(7), 1556-1582.
- Jamal, T., Camargo, B. A., & Wilson, E. (2013). Critical omissions and new directions for sustainable tourism: A situated macro–micro approach. *Sustainability*, 5(11), 4594–4613.
- Jarvis, N., Weeden, C., & Simcock, N. (2010). The benefits and challenges of sustainable tourism certification: A case study of the Green Tourism Business Scheme in the West of England. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 17(1), 83-93.
- Jebe, R. (2019). The convergence of financial and ESG materiality: Taking sustainability mainstream. *American Business Law Journal*, 56(3), 645-702.
- Karaardıç, L. Ö. (2007). *Olympos-Çıralı kumsalı’ndaki Caretta Caretta (Linneaus, 1758)(Chelonia: Cheloniidae) yuvalarında sıcaklığa bağlı yavru eşey oranının belirlenmesi* (Master's thesis, Akdeniz Üniversitesi).
- Khuntia, N., & Mishra, J. M. (2014). Economic and Environmental Aspects of Sustainable Tourism Development-A Conceptual Study. *Atna Journal of Tourism Studies*, 9(1), 15-28.
- Kjaer, A. M. (2023). *Governance*. John Wiley & Sons.
- Kooiman, J. (2002). Governing as governance. *Governing as governance*, 1-264.
- Kozak, M., & Kozak, N. (2016). Destination marketing: An international perspective. New York: Routledge.
- Kraft, M. E., & Mazmanian, D. A. (2009). Conclusions: Toward sustainable communities. *Toward sustainable communities: transition and transformations in environmental policy*, 317-33.
- Kuleli, T. (2007). Coastal environmental plan for Cıralı, Turkey: main framework. *International Journal of Natural and Engineering Sciences*, 1(1), 53-57.
- Kutle, B., Kuzuturk, E., Altinkaya, H., Sahin, İ., Demir, M., İtaatli, H., ... & Koyluoglu, H. (2006). Cıralı: An Example For Community-Based Conservation Of Marine Turtles. In *Book Of Abstracts* (P. 142).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024), Türkiye Turizm Stratejisi. <https://www.ktb.gov.tr/TR-96696/turkiye-turizm-stratejisi.html> (Erişim tarihi 24.02.2024)

- Lane, B. (1994), Sustainable rural tourism strategies: a tool for development and conservation. *Journal of Sustainable Tourism* 1, 2, 102-111.
- Lankford, S. V., & Howard, D. R. (1994). Developing a tourism impact attitude scale. *Annals of tourism research*, 21(1), 121-139.
- Larsen, G. R., & Guiver, J. W. (2013). Understanding tourists' perceptions of distance: A key to reducing the environmental impacts of tourism mobility. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(7), 968-981.
- Lee, C. C., & Chang, C. P. (2008). "Tourism Development and Economic Growth: A Closer Look at Panels." *Tourism Management*, 29: 180-92.
- Lindstedt, N. C. (2019). Structural topic modeling for social scientists: A brief case study with social movement studies literature, 2005–2017. *Social Currents*, 6(4), 307-318.
- Lise, W. & Tol, R.S.J. (2002) Impact of climate on tourism demand. *Clim Change* 55:429–449
- Lozano-Oyola, M., Blancas, F. J., González, M., & Caballero, R. (2019). Sustainable tourism tags to reward destination management. *Journal of environmental management*, 250, 109458.
- Leung, Y. F., Spenceley, A., Hvenegaard, G., Buckley, R., & Groves, C. (2018). *Tourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability* (Vol. 27). Gland, Switzerland: IuCN.
- Martinuzzi, A., & Schönherr, N. (2019). Business and the Sustainable Development Goals: Measuring and Managing Corporate Impacts. Palgrave Pivot Cham.
- Matarrita-Cascante, D., Brennan, M. A., & Luloff, A. E. (2010). Community agency and sustainable tourism development: The case of La Fortuna, Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(6), 735–756.
- Mayntz, R. (2017). From government to governance: Political steering in modern societies. In *Governance of integrated product policy* (pp. 18-25). Routledge.
- ~~McKenna, F., & Hanrahan, J. (2024). Meaningful community engagement through advanced indicator systems for sustainable destination planning. *Environmental and Sustainability Indicators*, 22, 100392.~~
- McLoughlin, E., Hanrahan, J., & Duddy, A. M. (2020). *Application of the European tourism indicator system (ETIS) for sustainable destination management. Lessons from County Clare, Ireland. International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 14(2), 273–294.
- McMinn, S. (1997) The challenge of sustainable tourism. *The Environmentalist* 17 (2), 135–141.
- Mergen, Y. (2011). Olympos Antik Kentinin Ortaçağ Dokusu ve Likya Bölgesi Açısından Önemi. Doktora Tezi.
- Miller, G., Rathouse, K., Scarles, C., Holmes, K., & Tribe, J. (2010). Public understanding of sustainable tourism. *Annals of tourism research*, 37(3), 627-645.
- Moscardo, G., & Murphy, L. (2013). There's no such thing as sustainable tourism: Reconceptualizing tourism as a tool for sustainability. *Sustainability*, 6(1), 2538–2561.
- Moyer, J. D., & Hedden, S. (2020). Are we on the right path to achieve the sustainable development goals?. *World Development*, 127, 104749.
- Northcote, J., & Macbeth, J. (2006). Conceptualizing yield: Sustainable tourism management. *Annals of tourism Research*, 33(1), 199-220.

- Novelli, M., Schmitz, B., & Spencer, T. (2006). Networks, clusters and innovation in tourism: A UK experience. *Tourism management*, 27(6), 1141-1152.
- Oda TV (2011, 28 Şubat) Turizm Cenneti Çıralı'da 200 Konut Kaçak! Erişim adresi <https://www.odatv.com/diger-haberler/turizm-cenneti-ciralida-200-konut-kacak-16170>
- Oktem, U., & Karakaya, F. (2006). Sustainable tourism in Turkey: Çıralı case study. In *The New Social Entrepreneurship* (pp. 145-170). Edward Elgar Publishing.
- Ortaçşme, V., & Atik, M. (2013). Urban and regional landscapes in Antalya. *Antalya's Landscape*, 13.
- Oruc, A., Akın, M., Cesur, T., & Durmus, H. (2008, October). A Refuge For The Caretta Caretta In The Mediterranean: Cıralı, Turkey. In *Proceedings of Third Mediterranean Conference on marine turtles* (p. 95).
- Özlem, Y. A. Y. (2017). Kemer'in Alternatif Turizm Potansiyeli. *The Journal*, 10(52).
- Öztaşkin, G. K. (2017) *Çıralı, Yanartaş (Khimera)daki Bizans dönemi yapıları*. Yüksek Lisans Tezi , Anadolu Üniversitesi.
- Parman, E. (2001). Antalya-Olympos ve Çevresi (Geç Antik-Ortaçağ) Yüzey Araştırmaları 2000 Yılı Çalışma Raporu. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 19.
- Peters, B. Guy, and Donald J. Savoie (eds.). 2000. Governance in the Twenty-First Century: Revitalizing the Public Service. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Pike, S. (2008). Destination Marketing: An Integrated Marketing Communication Approach, USA: Butterworth-Heinemann.
- Pollman, E. (2022). The making and meaning of ESG. U of Penn, Inst for Law & Econ Research Paper, (22-23).
- Postma, A., Cavagnaro, E., & Spruyt, E. (2017). Sustainable tourism 2040. *Journal of Tourism Futures*, 3(1), 13-22.
- Potts, T. (2010). The natural advantage of regions: Linking sustainability, innovation, and regional development in Australia. *Journal of Cleaner Production*, 18(8), 713-725.
- Poudel, S., Nyaupane, G. P., & Budruk, M. (2016). Stakeholders' perspectives of sustainable tourism development: A new approach to measuring outcomes. *Journal of Travel Research*, 55(4), 465-480.
- Purvis, B., Mao, Y., & Robinson, D. (2019). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability science*, 14, 681-695.
- Rachmawati, E., & Fountain, J. (2020). Role of external stakeholders in tourism development and community empowerment. *International Journal of Applied Sciences in Tourism and Events*, 4(1), 25-36.
- Ramsey, J. L. (2015). On not defining sustainability. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 28, 1075-1087.
- Rhodes, R. A. W. (1997). Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability. Maidenhead: Open University Press.
- Ritchie, J. R., Goeldner, C. R., & McIntosh, R. W. (2011). Tourism: principles, practices, philosophies. John Wiley & Son (New Jersey).

- Rodríguez, R. A., López, A. G., & Caballero, J. L. J. (2017). Has Implementing an Ecolabel Increased Sustainable Tourism in Barcelona? *Cuadernos de Turismo*, 40, 93– 134.
- Roth, F. M. S., & Winkler, I. (2018). *B Corp entrepreneurs: Analysing the motivations and values behind running a social business*. Springer.
- Royo-Vela, M. (2009). Rural-cultural excursion conceptualization: A local tourism marketing management model based on tourist destination image measurement. *Tourism management*, 30(3), 419-428.
- Ruacan, Ş. (2005). Bilimsel araştırma ve yayınlarda etik ilkeler. *Gazi Tıp Dergisi*, 16(4), 147-149.
- Saarinen, J. (2020). Tourism and sustainable development goals: Research on sustainable tourism geographies. In *Tourism and Sustainable Development Goals* (pp. 1-10). Routledge.
- Safaeva, S., & Adilova, D. (2020). Mice tourism: Opportunities, priorities, problems, prospects. *The American Journal of Applied Sciences*, 2(11), 116-121.
- Şahin,Ş., Parman, E. ve Adak, M. (2000). *Olympos, Çıralı Adrasan Gezi Rehberi*. İstanbul: Güneşli Turizm Yayıncılık.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism management*, 20(2), 245-249.
- Scott, D., Gössling, S., & de Freitas, C. R. (2008). Preferred climates for tourism: case studies from Canada, New Zealand and Sweden. *Climate Research*, 38(1), 61-73.
- Scott, D., & Morrison, M. (2005). *Key ideas in educational research*. A&C Black.
- Serra, J., Font, X. & Ivanova, M. (2016) Creating shared value in destination management organisations: The case of Turisme de Barcelona. *Journal of Destination Marketing & Management*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.06.005>
- Sevin, V (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Shafiee, S., Ghatari, A. R., Hasanzadeh, A., & Jahanyan, S. (2019). Developing a model for sustainable smart tourism destinations: A systematic review. *Tourism Management Perspectives*, 31, 287-300.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: Beyond sustainability?* London: Earthscan.
- Shasha, Z. T., Geng, Y., Sun, H. P., Musakwa, W., & Sun, L. (2020). Past, current, and future perspectives on eco-tourism: A bibliometric review between 2001 and 2018. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, 23514-23528.
- Shepherd, D. A., & Patzelt, H. (2011). The new field of sustainable entrepreneurship: Studying entrepreneurial action linking “what is to be sustained” with ‘what is to be developed’. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 35, 137–163.
- Slatter, E., Fellows, C., & Scharf, G. (1994). *Xanthus: travels of discovery in Turkey*.
- Soergel, B., Kriegler, E., Weindl, I., Rauner, S., Dirnaichner, A., Ruhe, C., ... & Popp, A. (2021). A sustainable development pathway for climate action within the UN 2030 Agenda. *Nature Climate Change*, 11(8), 656-664.
- Sönmez, B., Elginöz, E., Ilgaz, M., & Altunkaya, H. (2021). Nesting activity of loggerhead turtles (2013–2020) and 20 years abundance trend (2001–2020) on Çıralı Beach, Turkey. *Regional Studies in Marine Science*, 44, 101758.

- Snyman, S. (2016). The role of private sector ecotourism in local socio-economic development in southern Africa. *Journal of Ecotourism*, 1–22.
- Strabon, I. (2000) Antik Anadolu Coğrafyası. Çeviren: Adnan Pekman, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Tang, S. (2011). Foundational paradigms of social sciences. *Philosophy of the Social Sciences*, 41(2), 211-249.
- Telfer, D. J. (2009). Development Studies and Tourism. In *The SAGE handbook of tourism studies* (first, pp. 146–165). SAGE Publications, Inc.
- Tracy, S. J. (2019). *Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact*. John Wiley & Sons.
- Trišić, I., & Arsenov-Bojović, V. (2018). The role of MICE industry in tourism development. In *Tourism International Scientific Conference Vrnjačka Banja-TISC* (Vol. 3, No. 2, pp. 275-293).
- Tülek, B., & Altuntaş, A. (2021). Investigation of Tourism Interaction with Forest Fire Risk Areas in Çirali Region. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 23(1), 9-17.
- Tulek, B., & Atik, M. (2017). Evaluation of Landscape Services with Landscape Metrics in Çıralı, Antalya. *IOSR Journal of Environmental Science, Toxicology and Food Technology*, 11(10), 16-25.
- Türkdoğan, O. (2003). Bilimsel araştırma metodolojisi. Timaş Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2023) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> (Erişim tarihi 01.05.2024)
- United Nations (UN) (2024). Sustainable Development Goals. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/> (Erişim tarihi 22.03.2024)
- UNWTO. (2007). A practical guide to destination management. Madrid: WTO.
- UNWTO (2024) Glossary of Tourism Terms. <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (Erişim tarihi 07.06.2024)
- Vaidyanathan, L. & Scott, M. (2012). Creating share value in India: The future for inclusive growth. *VIKALPA*, 37 (2), 108-113.
- Volgger, M., Erschbamer, G., & Pechlaner, H. (2021). Destination design: New perspectives for tourism destination development. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19, 100561.
- Waligo, V. M., Clarke, J., & Hawkins, R. (2013). Implementing sustainable tourism: A multi-stakeholder involvement management framework. *Tourism Management*, 36(2), 342-353.
- Waligo, V., Clarke, J., & Hawkins, R. (2015). Embedding stakeholders in sustainable tourism strategies. *Annals of Tourism research*, 55, 90-93.
- Walsh, P., Murphy, E., & Horan, D. (2020). The role of science, technology and innovation in the UN 2030 agenda. *Technological Forecasting and Social Change*.
- Weaver, D. (2013). Whither sustainable tourism? But first a good hard look in the mirror. *Tourism 2023*.
- Weaver, D. B., & Lawton, L. J. (2017). A new visitation paradigm for protected areas. *Tourism Management*, 60, 140-146.

- Webster, C., and Ivanov, S. (2014). Transforming competitiveness into economic benefits: Does tourism stimulate economic growth in more competitive destinations? *Tourism Management*, 40, 137–140.
- Werner, K., Griesse, K. M., & Bosse, C. (2022). The role of slow events for sustainable destination development: A conceptual and empirical review. *Events and Sustainability*, 175-193.
- Wheeler, B. (2013). Sustainable tourism: Milestone or millstone? *Tourism Recreation Research*.
- Wickens, E., Bakir, A., & Alvarez, M. D. (2015). Sustainable destination development: Issues and challenges. *Tourism Planning & Development*, 12(1), 1-5.
- Wiersma, W., & Jurs, S.G. (2004). *Research Methods in Education: An Introduction*, (8th ed.), China: Pearson Education Asia Ltd & China Light Industry Press.
- Williams, S., & Schaefer, A. (2013). Small and medium-sized enterprises and sustainability: managers' values and engagement with environmental and climate change issues. *Business Strategy and the Environment*, 22(3),
- World Trade Organization (WTO). (2020). Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy.
- WWF Türkiye (2017). 40 yılda 40 Başarı. Doğal Hayatı Koruma Derneği Yayınları.
- Yin, R. K. (2016). *Qualitative Research from Start to Finish*. New York: The Guilford Press.
- Yin, R. K. (2017). *Durum Çalışması Araştırması Uygulamaları*. (Çev. İ. Günbayı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yu, C-P., Chancellor, C., & Cole, S. T. (2011). Measuring residents' attitudes toward sustainable tourism: A re-examination of the sustainable tourism attitude scale. *Journal of Travel Research*, 50(1), 57–63.
- Zhu, L., Zhan, L. & Li, S.K., (2021). Is sustainable development reasonable for tourism destinations? An empirical study of the relationship between environmental competitiveness and tourism growth. *Sustain. Dev.* 29 (1), 66–78.

EK-2. GSTC-D Kriterleri ve SKA İlişkisi

GSTC-D Kriterler	Gösterge	İlgili SKA
BÖLÜM A: Sürdürülebilir Yönetim		
A (a) Yönetimin Yapısı ve Çerçevesi		
A1 Destinasyon yönetim sorumluluğu Destinasyon, özel sektör, kamu sektörü ve sivil toplumun katılımıyla sürdürülebilir turizme yönelik koordineli bir yaklaşımdan sorumlu etkin bir organizasyon, departman, grup ya da komiteye sahiptir. Bu grup, sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel sorunların yönetimi için sorumluluklar, gözetim ve uygulama yeteneklerini tanımlamıştır. Grup yeterli şekilde finanse edilir, destinasyon yönetimi sağlamada çeşitli organlarla çalışır, yeterli personele (sürdürülebilirlik deneyimi olan personel dahil) erişebilir ve operasyonlarında ve işlemlerinde sürdürülebilirlik ve şeffaflık ilkelerini izler.	a. Grubun konu ile ilgili yapısını ve sorumluluklarını gösteren dökümanite edilmiş kanıtlar. b. Mevcut ve gelecekteki fon kaynaklarını gösteren finansal bir plan ve bütçe. c. Diğer organlarla olan etkileşim ve bağlantılara ilişkin kanıtlar. d. Daimi ve sözleşmeli personelin konuyla ilgili deneyimlerini gösteren kayıtlar. e. Sürdürülebilirlik ilkelerine uyum ve farkındalığı, sözleşme ve işletme süreçlerinde şeffaflığı gösteren yönetim süreçleri ve esasları.	

A2 Destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı Destinasyon, sürdürülebilirlik ilkelerine dayanan ve paydaş katılımı ile geliştirilmiş, destinasyon ölçeğine uygun, kamuya açık, çok yıllıkli destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı oluşturmuş ve uygulamaktadır. Strateji, turizm varlıklarının tespit ve değerlendirmesini içerir ve sosyo- ekonomik, kültürel ve çevresel sorunları ve riskleri dikkate alır. Strateji, destinasyondaki daha kapsamlı sürdürülebilir kalkınma politika ve eylemi ile ilişkili ve etkilidir.	a. Güncel destinasyon stratejisi ve eylemini gösteren yayınlanmış bir doküman b. Strateji / plan açık bir biçimde görülebilir ve çevrimiçi olarak erişilebilir. c. Planın geliştirilmesinde paydaşlara danışıldığını gösteren, toplantı vb. kanıtlar. d. Sürdürülebilirlik ilkelerine atıf ve mevcut varlıkların, sorunların ve risklerin değerlendirmesini içeren strateji ve eylem planı. e. Strateji ve eylem planında daha kapsamlı sürdürülebilir kalkınma politikasına (SKH'lerinin takibi dahil) yönelik spesifik atıflar veya tam tersi.	
A3 İzleme ve raporlama Destinasyon, turizmden kaynaklı sosyo- ekonomik, kültürel ve çevresel sorunlara ve etkilere yanıt vermek ve bunları izlemek için bir sistem uygulamaktadır. Faaliyetler ve sonuçlar düzenli olarak izlenir, değerlendirilir ve kamuya açık bir şekilde raporlanır. İzleme sistemi periyodik olarak gözden geçirilir.	a. Tanımlı spesifik ve ölçülebilir sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel göstergeler ve hedefler. b. Göstergelere dayalı ölçümler, sonuçlarıyla birlikte en az yıllık olarak kaydedilir ve yayınlanır c. Eylemlerin ve çıktıların raporlama ve izlemesine ait yazılı kayıtlar. d. İzleme sisteminin önceki gözden geçirmeleri ve gelecek gözden geçirme programı.	
A (b) Paydaş Katılımı		

A4 Kurumsal katılım ve sürdürülebilirlik standartları Destinasyon, turizm işletmelerini sürdürülebilirlik konuları hakkında düzenli olarak bilgilendirmekte ve faaliyetlerini daha sürdürülebilir hale getirmeleri için teşvik etmekte ve desteklemektedir. Destinasyon, sürdürülebilirlik standartlarının benimsenmesini teşvik etmekte, mümkün olan yerlerde turizm işletmeleri için GSTC-I Onaylı standartlar ve GSTC-I Akredite sertifikasyon planlarının uygulanmasını teşvik etmektedir. Destinasyon, sürdürülebilirlik sertifikasına sahip işletmelerin bir listesini yayınlamaktadır.	a. Sürdürülebilirlik konularının turizmle ilgili işletmelere düzenli olarak iletilmesine dair kanıtlar (Medya, toplantılar, doğrudan iletişim vb.) b. Sürdürülebilirlik desteği ve turizmle ilgili işlere danışmanlık - mevcut ve teşvik edilmiştir. c. Sürdürülebilirlik standartlarına dayalı sertifikalandırılmış işletmelerin sayısı ve yüzdesi (ve GSTC onaylı/akredite olup olmadığı) ve bu sayıyı aşmaya yönelik hedefler. d. Sertifikasyon programlarının teşvik edildiğine dair kanıtlar e. Güncelliği korunmuş turizmle ilişkili sertifikalı işletmelerin listesi,	12 SORUNLU TÜKETİM VE ÜRETİM 17 HEDEFLER İÇİN ORTAKLIKLAR
A5 Yerel katılım ve geribildirim Destinasyon, sürdürülebilir destinasyon planlama ve yönetimine halkın katılımını sağlar ve teşvik eder. Yerel toplulukların istekleri, endişeleri, turizm sürdürülebilirliği ve destinasyon yönetimi ile ilgili memnuniyetlerini	a. Destinasyon planlama ve yönetimine yerel katılımın desteklenmesi ve kolaylaştırılmasının kanıtları. b. Katılımın düzeyi ve tipi hakkında bilgi. c. Turizm konularını kapsayan yerel halk anketleri ve diğer sistematik geribildirim alma mekanizmaları d. Yerel geribildirimlere karşılık alınan aksiyonlara ilişkin kanıtlar e. Yerel halka sağlanan bilgi, eğitim ve öğretim programı	17 HEDEFLER İÇİN ORTAKLIKLAR 11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİR VE YAŞAM ALANLARI

düzenli olarak izlenmekte, kamuya açıklanmakta ve bunlara karşılık aksiyonlar alınmaktadır. Destinasyon, sürdürülebilir turizm fırsatları ve engelleri ile ilgili yerel anlayışı geliştirmek ve toplulukların yanıt verme kapasitelerini arttırmak için bir sisteme sahiptir.		
A6 Ziyaretçi katılımı ve geribildirim Destinasyon, ziyaretçinin memnuniyetini, destinasyon deneyiminin kalitesi ve sürdürülebilirliği izlemek ve kamuya açıklamak ve gerekirse müdahale etmek için bir sisteme sahiptir. Ziyaretçiler, destinasyondaki sürdürülebilirlik sorunları ve bunlara yönelik olarak oynayabilecekleri rol hakkında bilgilendirilir.	a. Ziyaretçi anketleri (ve diğer geri bildirim mekanizmaları) - yürütülen ve raporlanan. b. Ziyaretçilerin sürdürülebilirlik sorunlarına tepkisini içeren anketler ve geri bildirimler. c. Ziyaretçi anketi / geri bildirim bulgularına yanıt olarak alınan eylemlerin kanıtı. d. Sürdürülebilirlik konularını ve bunlara nasıl yanıt verileceğini kapsayan ziyaretçi bilgilerine örnekler.	12 SORUMLU TÜKETİM VE ÜRETİM 11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİR VE YAŞAM ALANLARI
A7 Tanıtım ve bilgi Destinasyonile ilgili tanıtım ve ziyaretçi bilgilendirme materyelleri destinasyonun ürünleri, hizmetleri ve sürdürülebilirlik iddiaları açısından doğrudur. Pazarlama mesajları ve destinasyonun sürdürülebilirliğe yerel topluluklara ve doğal, kültürel varlıklara saygılıdır.	a. İçerikle uyumlu güncel bilgiler ve tanıtım materyelleri b. Destinasyon bilgi ve tanıtımının doğruluğunu ve uygunluğunu kontrol eden bir sürecin mevcudiyeti c. İletişim içeriği ve dağıtımı konusunda yerel topluluklarla, çevresel ve kültürel kuruluşlarla istişarelerin kanıtları.	12 SORUMLU TÜKETİM VE ÜRETİM 11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİR VE YAŞAM ALANLARI

A8 Ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerin izlenmesi Destinasyon, düzenli olarak gözden geçirilen bir ziyaretçi yönetim sistemine sahiptir. Ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerinin izlenmesi ve gerekli durumlarda belirli zamanlarda ve belirli lokasyonlarda ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerinin azaltılması veya artırılması, yerel ekonominin, toplumun, kültürel mirasın ve çevrenin ihtiyaçlarını dengelemek için harekete geçilir	a. Destinasyon yönetim ve eylem planı; ziyaretin dağıtımı ve mevsimsellik konularını ele alır. b. En çok ziyaret edilen yerler de dahil olmak üzere yıl boyunca ziyaretçi hacimlerindeki değişim izlenir. c. Ziyaretçi hacimlerinin ve faaliyetlerinden kaynaklanan etkiler gözlem, topluluk ve paydaş geribildirimi aracılığıyla tespit edilir. d. Ziyaretçi akışlarını ve etkilerini yönetmek için gerçekleştirilen eylemler e. Pazarlama stratejisi ve hedef pazarların seçimi, ziyaret kalıplarını, faaliyetlerin etkilerini ve destinasyonun ihtiyaçlarını dikkate alır.	12 SORUMLU TÜKETİM VE ÜRETİM 11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİR VE YAŞAM ALANLARI
---	--	--

A9 Planlama düzenlemeleri ve kalkınmanın kontrolü Destinasyon, kalkınmanın lokasyonu ve doğasını kontrol eden, çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etki değerlendirmesi gerektiren ve sürdürülebilir arazi kullanımı, tasarım, inşaat ve yıkımı entegre eden planlama esaslarına, mevzuatına ve politikalarına sahiptir. Düzenlemeler, özel mülk kiralama ve turizm amaçlı imtiyazlar dahil tüm operasyonlara uygulanır. Esaslar, mevzuat ve politikalar, kamu katılımı ile oluşturulmuş olup geniş kitlelere bildirilir ve uygulanır.	a. Gelişimi kontrol eden belirli politikalar/düzenlemeler/esaslar- başlık ve tarihe göre tanımlanır ve dökümanite edilir. b. Destinasyonla ilgili uzun vadeli konuları ele almak için yeterli ölçekte, çevresel, ekonomik ve sosyo- kültürel etkileri kapsayan etki değerlendirme gereklilikleri belirlenmiştir. c. Mülk kiralama ve turizm amaçlı işletme ile ilgili spesifik düzenlemelerin yaptırım ve uygulanmasına ilişkin kanıtlar d. Politikaların/yönetmeliklerin/yönergelerin geliştirilmesine halkın katılımına ilişkin kanıtlar e. Turizmin gelişmesi önerildiğinde veya bölgelerinde meydana geldiğinde yerli halk veya azınlık etnik gruplarla istişare yapıldığına ve onaylarının olduğuna dair kanıtlar f. Planlama, geliştirme ve uygulama aşamalarında politikaların/düzenlemelerin/ esasların bildirimi ve uygulanmasına ilişkin kanıtlar	11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİR VE YAŞAM ALANLARI 9 SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI
A10 İklim değişikliğine uyum Destinasyon, iklim değişikliği ile ilgili riskleri ve fırsatları tanımlar. Turizm tesislerinin yerleşimi, tasarımı, geliştirilmesi ve yönetimi için iklim değişikliğine uyum stratejileri uygulanmaktadır. Tahmin edilen iklim değişikliği, ilgili riskler ve gelecekteki koşullar hakkında bölge sakinleri, işletmeler ve ziyaretçiler için	a. Destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı iklim sorunlarını tanımlar ve ele alır. b. Turizmin gelişmesi ve faaliyetleri için düzenlemeler, yönergeler ve imar iklim değişikliğinin sonuçlarını içermektedir. c. Mevcut ve gelecekteki riskleri kapsayan bir iklim riski değerlendirmesi - başlatılmış ve kamuya açık hale getirilmiştir. d. Yerel ekosistemlerin iklim değişikliğine uyum üzerindeki etkisinin ve katkısının dikkate alındığının kanıtı. e. İklim değişikliği hakkında kamuya açık hale getirilmiş bilgiler.	13 İKLİM EYLEMİ

bilgi sağlanmaktadır.		
A11 Risk ve kriz yönetimi Destinasyon, destinasyona uygun bir risk azaltma, kriz yönetimi ve acil durum müdahale planına sahiptir. Kilit unsurlar bölge sakinlerine, ziyaretçilere ve işletmelere iletilir. Planın uygulanması için prosedürler ve kaynaklar oluşturulur ve düzenli olarak güncellenir.	a. Destinasyondaki turizm için belgelenmiş bir risk azaltma, kriz yönetimi ve acil müdahale planı. b. Plan, doğal afetler, terörizm, sağlık, kaynakların tükenmesi ve bölgeye uygun diğerleri de dahil olmak üzere çok çeşitli riskleri tanımaktadır. c. Acil durumlarda ve sonrasında kullanılmak üzere belirlenen iletişim prosedürleri. d. Risk ve kriz yönetimi konusunda yerel bilgi ve eğitim programı.	
BÖLÜM B: Sosyo-Ekonomik Sürdürülebilirlik		
B (a) Yerel Ekonomik Fayda Sağlamak		
B1 Turizmin ekonomik katkısının ölçülmesi Turizmin destinasyon ekonomisine doğrudan ve dolaylı ekonomik katkısı izlenir ve kamuya açıklanır. Uygun ölçümler, ziyaretçi hacmi seviyesi, ziyaretçi harcamaları, istihdam, yatırım ve ekonomik faydanın dağılımının kanıtlarını içerir.	a. Ekonomik veri toplama programı. b. Turizmin destinasyona doğrudan ve dolaylı ekonomik katkısı hakkında yıllık raporlar. c. Çeşitli ekonomik etki ölçümlerini kapsayan veriler (örn. Hacim, harcama, istihdam, yatırım ve ekonomik faydaların destinasyona yayılması).	

B2 Saygın iş ve kariyer fırsatları Destinasyon turizmde eğitimi ve kariyer fırsatlarını destekler ve özendirir. Destinasyondaki turizm işletmeleri, yerel istihdama yönelik fırsat eşitliğini, eğitimi ve gelişimi, emniyetli ve güvenli çalışma ortamını ve herkes için geçinmeye yetecek bir ücret sağlamayı taahhüt eder.	a. Yerel olarak mevcut olan ilgili beceri eğitim programlarının / kurslarının sağlanması. b. Turizm işletmelerinin saygın iş / kariyer fırsatları sunma taahhüdü beyanları. c. Kadınlar, gençler, azınlıklar ve engelliler de dahil olmak üzere yerel halka sağlanan ve onlar tarafından kullanılan eğitim ve istihdam fırsatları. d. Çalışma koşullarının kontrol edilmesi ve şikayetlerin alınması / ele alınması için kanallar (örneğin işçi sendikalarının katılımı).	
B3 Yerel girişimcileri ve adil ticareti desteklemek Destinasyon yerel işletmeleri, tedarik zincirlerini ve sürdürülebilir yatırımları destekleyerek turizm harcamalarının yerel ekonomide tutulmasını teşvik eder. Adil ticaret ilkelerine dayanan, bölgenin doğasını ve kültürünü yansıtan yerel sürdürülebilir ürünlerin geliştirilmesini ve satın alınmasını destekler. Bunlar, yiyecek ve içecek, el sanatları, performans sanatları, tarım ürünleri vb. olabilir.	a. Turizmle ilişkili KOBİ'ler için destinasyonda mevcut tavsiye, finans veya diğer desteklerin destinasyonda mevcudiyeti. b. Turizmle ilişkili KOBİ'ler için pazara erişim konusunda yardım c. Yerel ürün ve hizmetleri satın almaları için yerel turizm işletmelerine yönelik teşvik ve yardımcı faaliyetler d. Yerel çiftçilerin, zanaatkârların ve gıda üreticilerinin turizm değer zincirine katılmalarına yardımcı olacak girişimler e. Yerel ürünler ve el sanatları tanımlanır, tanıtılır ve varış yeri ziyaretçilerine satılabilir.	8 İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME 12 SORUMLU TÜKETİM VE ÜRETİM 2 AÇLIĞA SON
B (b) Sosyal Refah ve Etkiler		

B4 Topluluk desteği Destinasyon, işletmeleri, ziyaretçileri ve halkı toplum ve sürdürülebilirlik girişimlerine sorumlu bir şekilde katkıda bulunmalarını sağlayacak ve teşvik edecek bir sisteme sahiptir.	a. Yerel turizm işletmeleri tarafından yerel toplum ve sürdürülebilirlik girişimlerine destek teşvik edilir ve kolaylaştırılır. b. Ziyaretçilerin, yerel topluluğu ve sürdürülebilirlik girişimlerini desteklemesi için programlar mevcuttur ve bunlar teşvik edilir. c. Gönüllülük ve topluluğa katılım için zorlama veya istismar yapılmaz.	
B5 Sömürü/istismar ve ayrımcılığı önleme Destinasyon, insan hakları konusunda uluslararası standartları uygular. İnsan ticareti, modern kölelik ve ticari, cinsel veya herhangi bir başka şekilde sömürü, özellikle çocuklar, ergenler, kadınlar, LGBT ve diğer azınlık kimselere karşı karşıtlığı, ayrımcılığı ve tacizi önlemek ve raporlamak için oluşturulmuş yasalara, uygulamalara ve yerleşik davranış kurallarına sahiptir. Yasalar ve yerleşik uygulamalar kamuya açıklanır ve uygulanır.	a. İnsan hakları, sömürü, ayrımcılık ve taciz ile ilgili destinasyonda uygun yasalara atıf (başlık, tarih) b. Üst yasaların ve ilgili iyi uygulamaların (turizm işletmeleri ve ziyaretçiler için) uygulandığının kanıtı c. İnsan ticareti, modern kölelik ve çocuk işçiliği dahil olmak üzere insan haklarına ilişkin risk ve etki analizi düzenli olarak yapılmaktadır. d. Destinasyon ve kilit turizm oyuncularını, Çocukların Seyahat ve Turizmde Cinsel Sömürüye Karşı Korunması için Davranış Kurallarına yönelik imza sahibidir.	

B6 Mülkiyet ve kullanım hakları Mülkiyet hakları ve edinime ilişkin kanun ve yönetmelikler belgelenir ve uygulanır. Toplumun ve yerlilerin haklarını gözeterek, halkın katılımı sağlanarak ve önceden bilgilendirilmiş izin ve adil tazminat olmaksızın yeniden yerleşime izin verilmez. Ayrıca kilit kaynaklara erişim ve kullanım hakları da yasalar ve düzenlemeler ile korunur.	a. İnsan hakları, sömürü, ayrımcılık ve taciz ile ilgili destinasyonda uygun yasalara atıf (başlık, tarih) b. Üst yasaların ve ilgili iyi uygulamaların (turizm işletmeleri ve ziyaretçiler için) uygulandığının kanıtı c. İnsan ticareti, modern kölelik ve çocuk işçiliği dahil olmak üzere insan haklarına ilişkin risk ve etki analizi düzenli olarak yapılmaktadır. d. Destinasyon ve kilit turizm oyuncularını, Çocukların Seyahat ve Turizmde Cinsel Sömürüye Karşı Korunması için Davranış Kurallarına yönelik imza sahibidir.	
B7 Emniyet ve güvenlik Destinasyon, hem ziyaretçilerin hem de mahalli sakinlerin ihtiyaçlarını gözeterek suç, güvenlik ve sağlık risklerini izlemek, önlemek, kamuya rapor etmek ve bunlara yanıt vermek için bir sisteme sahiptir.	a. Destinasyonda sağlık ve güvenlik hizmetleri iyi yerleşmiş ve aktiftir. b. Güvenlik ve sağlık hizmetlerinin sunumunda ziyaretçilerin ihtiyaçları tanımlanır ve giderilir. c. Turizm tesisleri, güvenlik ve hijyen standartlarına uygunluk açısından denetlenir.	

B8 Herkes için erişim Mümkün olan yerlerde, engelli ve hareket kısıtlı olan veya diğer özel erişim ihtiyaçlarına sahip olan diğer kişiler de dahil olmak üzere; doğal ve kültürel özellikteki yerler ve diğer tesisler ve hizmetlerin herkes tarafından erişilebilir olması. Mekanlar ve tesislerin hemen erişilebilir olmadığı durumlarda erişim, ulaşılabilecek erişim gereksinimleri olan kişiler için konaklama yerlerini dikkate alan, makul çözümlerin tasarımı ve mekanın bütünlüğü korunarak uygulanması yoluyla sağlanır. Mekanların, tesislerin ve hizmetlerin erişilebilirliği hakkında bilgi sağlanır.	a. Ziyaret yerleri, tesisler ve hizmetlerin erişilebilirliği hakkında standartlar ve düzenlemelerin mevcudiyeti. b. Kamu tesislerinde erişilebilirlik standardının tutarlı bir şekilde uygulanması. c. Ziyaret yerlerinin ve erişilebilir tesislerin ölçütleri / oranları hakkında veri. d. Bir dizi erişim ihtiyacı olan insanlar için erişimi iyileştirmeye yönelik programların kanıtı. e. Erişilebilirliğe ilişkin bilgiler bir bütün olarak destinasyon hakkındaki iletişim kapsamına alınmıştır. f. Önemli mekanlarda, erişilebilirlik ile ilgili detaylar ziyaretçi bilgilendirmelerine dahil edilmiştir.	
BÖLÜM C: Kültürel Sürdürülebilirlik		
C (a) Kültürel Mirasın Korunması		
C1 Kültürel varlıkların korunması Destinasyon, inşa edilmiş miras ve kültürel manzaralar dahil olmak üzere kültürel varlıkları değerlendirmek, rehabilite etmek ve korumak için bir politika ve sisteme sahiptir.	a. Kırılganlıklarının değerlendirilmesi ve gösterilmesini de içerecek şekilde kültürel varlıkların listeleri. b. Varlıkların rehabilitasyonu ve korunması programı. c. Kültürel varlıkların korunmasını desteklemek için turizmden elde edilen geliri kullanma mekanizmaları.	

C2 Kültürel eserler Destinasyon, tarihi ve arkeolojik eserlerin uygun şekilde satışını, ticaretini, sergilenmesini veya hediye edilmesini düzenleyen yasalara sahiptir. Yasalar, turizm işletmeleri ve ziyaretçiler de dahil olmak üzere yürürlüğe konulur ve kamuya açıklanır.	a. Destinasyona ait tarihi eserler ile ilgili yasalara atıf (başlık, tarih). b. İlgili yasaların turizm işletmelerine ve ziyaretçilere iletilmesine dair kanıt. c. İlgili yasaların uygulandığına dair kanıtlar.	
C3 Somut olmayan miras Destinasyon, yerel gelenekler, sanat, müzik, dil, gastronomi ve yerel kimliğin ve farklılığın diğer yönleri de dahil olmak üzere somut olmayan kültürel mirasın kutlanmasını ve korunmasını desteklemektedir. Canlı kültür ve geleneklerin sunumu, çoğaltılması ve yorumlanması; hassas ve saygıdeğerdir, yerel toplulukları dahil etmeye ve topluma fayda sağlamayı gerektirir ve ziyaretçilere gerçek ve özgün bir deneyim sunar.	a. Somut olmayan kültürel mirasın tespiti ve listelenmesi b. Somut olmayan kültürel mirasın kutlanması ve ziyaretçi deneyimlerine örnekler (etkinlikler, farklı deneyimler vb.) c. Yerel ve yerli toplumların somut olmayan kültürel mirasa dayalı ziyaretçi deneyimlerinin geliştirilmesi ve sunulmasına katılımının kanıtı. d. Somut olmayan miras deneyimleri sunma konusunda ziyaretçilerden ve yerel topluluklardan alınan geri bildirimler	
C4 Geleneksel erişim Destinasyon, yerel toplumun doğal ve kültürel alanlara erişimini izler, korur ve gerektiğinde iyileştirir veya restore eder.	a. Yerel topluluk için doğal ve kültürel alanlara erişilebilirliğin izlenmesi. b. Geleneksel erişimle ilgili olarak yerel toplumla etkileşim kanıtı. c. Yerel topluluk erişimini korumak ve / veya rehabilite etmek için özel eylem.	

C5 Fikri mülkiyet Destinasyon, toplulukların ve bireylerin fikri mülkiyet haklarının korunmasına ve buna katkıda bulunacak bir sisteme sahiptir.	a. Destinasyon ile ilişkili fikri mülkiyet yasalarına atıf (başlık, tarih). b. Fikri mülkiyet haklarının turizm paydaşlarına iletilmesi c. Ziyaretçilerin kültürel deneyimlerin geliştirilmesi sürecinde, fikri mülkiyet haklarının korunduğuna dair kanıtlar	
C(b) Kültürel alanların ziyareti		
C6 Kültürel alanlarda ziyaretçi yönetimi Destinasyon, kültürel alanlar dahilinde ve çevresindeki ziyaretçi yönetimi için bu yerlerin özelliklerini, kapasitesini ve hassasiyetini dikkate alan ve ziyaretçi akışını optimize etmeyi ve olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlayan bir sisteme sahiptir. Hassas alanlarda ve kültürel etkinliklerde, ziyaretçilere, tur operatörlerine ve tur rehberlerinin ziyaret zamanında ve öncesinde ulaşabileceği ziyaretçi davranış kuralları vardır.	a. Ziyaretçi akışlarının ve kültürel alanlara etkisinin izlenmesi ve sonuçlarıyla birlikte destinasyon boyunca paylaşılması. b. Kültürel alanlarda veya çevresindeki turizme bağlı etkileri yönetmek için eylem kanıtı. c. Hassas alanlarda ve kültürel etkinliklerde yayınlanmış ziyaretçi davranış kurallarının varlığı ve dağıtımı, uygunluğun periyodik olarak izlenmesi ile ilgili kanıtlar. d. Tur operatörleri ve tur rehberleri ve/veya onlarla birlikte diğer katılımlar için kültürel alanlarda ziyaretçi yönetimiyle hakkında uygulama kuralları. e. Rehberler için eğitim sağlanması.	

C7 Alanlar ile ilgili açıklama Ziyaretçilere, ziyaret edilen yerlerin kültürel ve doğal yönlerinin önemi hakkında bilgi veren, doğru açıklayıcı materyaller sunulmaktadır. Bilgiler kültürel olarak uygundur, ev sahibi topluluk işbirliği ile geliştirilmiştir, yerlilere ve ziyaretçilere uygun dillerde anlaşılır bir biçimde açıklanmıştır.	a. Sahada ve varıştan önce erişilebilecek şekilde bilgilendirici açıklayıcı materyalin sağlanması. b. Açıklayıcı materyalin iyi araştırıldığına ve doğru olduğuna dair kanıtlar. c. Açıklayıcı materyellerde ziyaret alanının önemi, hassasiyeti/kırılganlığı tanımlıdır. d. İlgili açıklayıcı materyalin hazırlanmasında ev sahibi topluluk ile işbirliğinin kanıtı. e. İlgili dillerde tercime edilmiş açıklayıcı materyalin mevcudiyeti.	
BÖLÜM D: Çevresel Sürdürülebilirlik		
D (a) Doğal Mirasın Korunması		

D1 Hassas çevrelerin korunması Destinasyon, turizmin doğal çevre üzerindeki etkilerini izlemek, ölçmek ve bunlara yanıt vermek, ekosistemleri, habitatları ve türleri korumak ve istilacı türlerin girişini ve yayılmasını önlemek için bir sisteme sahiptir.	a. Türü, koruma durumunu ve güvenlik açığını gösteren doğal miras alanları ve varlıklarının listesi. b. Biyoçeşitliliği ve doğal mirası koruma programları. c. İstilacı türleri yok etme ve kontrol etme d. Turizmin biyoçeşitlilik ve doğal miras üzerindeki etkilerini belirleme, izleme ve hafifletme eylemi. e. Doğal varlıkların korunmasını desteklemek için turizmden elde edilen geliri kullanma mekanizmaları. f. Yabancı türlerin yayılmasını azaltmaya yönelik ziyaretçiler ve işletmelerle iletişim.	
D2 Doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi Destinasyon, doğal alanlar dahilinde ve çevresinde ziyaretçi yönetimi için bu alanların özelliklerini, kapasitesini ve hassasiyetini dikkate alan ve ziyaretçi akışını optimize etmeyi ve olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlayan bir sisteme sahiptir. Hassas bölgelerde, ziyaretçi davranışı kuralları ziyaretten önce ve ziyaret sırasında ziyaretçilere, tur operatörlerine ve tur rehberlere sunulmaktadır.	a. Ziyaretçi akışlarının ve doğal alanlar üzerindeki etkilerin izlenmesi ve sonuçlarıyla birlikte destinasyon boyunca paylaşılması. b. Doğal alanlarda veya çevresinde turizme bağlı etkileri yönetmek ve azaltmak için eylem kanıtı. c. Hassas alanlarda ziyaretçi davranışları hakkında yayınlanan kuralların varlığı ve dağıtımı, uygunluğun periyodik olarak izlenmesi. d. Tur operatörleri ve tur rehberleri ve/veya onlarla birlikte diğer katılımlar için doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi uygulama kuralları. e. Turizm ile ilgili çevresel riskleri belirlemek için yerel koruma kurumları ile işbirliği ve bunların azaltılması için önlemler. f. Rehberler için eğitim sağlanması.	

D3 Yaban hayatı etkileşimi Destinasyon, vahşi yaşam etkileşimleri için yerel, ulusal ve uluslararası yasalara ve standartlara uygunluğu sağlayacak bir sisteme sahiptir. Destinasyon kümülatif etkileri dikkate alarak serbest dolaşımdaki vahşi yaşamla etkileşim içindedir, işgalci değildir ve sorumlu bir şekilde ilgili hayvanların ve vahşi yaşamdaki nüfusun yaşayabilirliği ve davranışı üzerindeki	a. Destinasyonda geçerli olan vahşi yaşam ile etkileşim kapsamındaki yerel, ulusal ve uluslararası yasalara atıf (başlık, tarih). b. Hem deniz hem de kara türleri için yaban hayatı görüntüleme için uluslararası standartların onaylanması. c. Uluslararası standartları yansıtan, görüntüleme dahil yaban hayatı etkileşimi için bir uygulama kurallarının dağıtımı. d. Turizm operasyonları arasında mevzuata ve uygulama kurallarına uygunluğu denetleme sistemi. e. Etkileşimlerin gerçekleştiği yerlerde yaban hayatı refahını izlemek ve rahatsızlığı en aza indirmek için eylemler. f. Ziyaretçilere, dokunma ve besleme gibi zararlı yaban hayatı etkileşimi hakkında bilgi sağlanması.	
D4 Türlerin sömürülmesi ve hayvan refahı Destinasyon, hayvanların refahını ve türlerin (hayvanlar, bitkiler ve tüm canlı organizmalar) korunmasını sağlamaya çalışan yerel, ulusal ve uluslararası yasa ve standartlara uygunluğu sağlayacak bir sisteme sahiptir. Bu, vahşi yaşam türlerinin ve ürünlerinin hasat veya yakalanmasını, ticaretini, sergilemesini ve satışını içerir. Yetkili ve uygun şekilde donanımlı kişiler ve uygun şekilde düzenlenen faaliyetler dışında hiçbir vahşi hayvan	a. Destinasyonda geçerli olan vahşi yaşam ile etkileşim kapsamındaki yerel, ulusal ve uluslararası yasalara atıf (başlık, tarih). b. Hem deniz hem de kara türleri için yaban hayatı görüntüleme için uluslararası standartların onaylanması. c. Uluslararası standartları yansıtan, görüntüleme dahil yaban hayatı etkileşimi için bir uygulama kurallarının dağıtımı. d. Turizm operasyonları arasında mevzuata ve uygulama kurallarına uygunluğu denetleme sistemi. e. Etkileşimlerin gerçekleştiği yerlerde yaban hayatı refahını izlemek ve rahatsızlığı en aza indirmek için eylemler. f. Ziyaretçilere, dokunma ve besleme gibi zararlı yaban hayatı etkileşimi hakkında bilgi sağlanması.	

türü edinilemez, yetiştirilemez veya esir tutulmaz. Tüm vahşi ve evcil hayvanların barınma, bakım ve kullanımı en yüksek hayvan refahı standartlarına uygundur.		
D (b) Kaynak yönetimi		
D5 Enerji tasarrufu Destinasyon, enerji tüketimini azaltma, kullandığı verimliliği artırma ve yenilenebilir enerji kullanımını artırma hedeflerine sahiptir. Destinasyon, işletmeleri bu hedeflere yaptıkları katkıyı ölçmeye, izlemeye, azaltmaya ve halka açık bir şekilde raporlamaya teşvik eden bir sisteme sahiptir.	a. Enerji tasarrufu hedefleri yayınlanır ve teşvik edilir. b. Enerji verimliliğini artıracak program - örn. yalıtımı özendirme ve desteklemek gibi. c. Yenilenebilir enerjiye yatırım ve toplam tedarik / tüketim yüzdesi. d. İşletmeler tarafından enerji izleme ve azaltma için destek ve teşvikler.	
D6 Su yönetimi Destinasyon, işletmeleri su kullanımını ölçmeye, izlemeye, yönetmeye ve kamuya rapor vermeye yönelik teşvik etmektedir. Destinasyondaki su riski değerlendirilir ve dokümanite edilir. Su riski yüksek olan durumlarda, turizm amaçlı kullanımının yerel toplulukların ve ekosistemlerin ihtiyaçları ile çatışmamasını sağlamak için işletmelerle su yönetimi hedefleri belirlenir ve aktif olarak izlenir.	a. İşletmeler tarafından kullanılan suyun izlenmesi ve azaltılması için rehberlik ve destek sağlanması. b. Su riskini düzenli olarak değerlendiren program c. Su riskinin yüksek olduğu yerlerde su yönetim hedeflerinin belirlenmesi, yayınlanması ve uygulanması. d. Turizm amacıyla kullanılan kaynakların hacminin, bunun yerel topluluklar ve ekosistemler üzerindeki etkisinin izlenmesi ve kontrolü. Turizm işletmelerinin, hedeflere bağlılığının teşvik edilmesi ve kontrol edilmesi. e. Ziyaretçilerin su riski ve su kullanımını en aza indirme bilgileri.	

D7 Su kalitesi Destinasyon, kalite standartlarını kullanarak içme, eğlence ve ekolojik amaçlar için kullanılan su kalitesini izler. İzleme sonuçları kamuya açıklanır ve destinasyonun su kalitesi sorunlarına zamanında yanıt verecek bir sistemi vardır.	a. Su kalitesi izleme programı. b. Su kalitesi hakkında raporlar ve veri mevcutiyeti. c. Belirlenen standartlara ulaşan alanların belgelendirilmesi ve tanımlanması ile yüzme suyunun izlenmesi. d. Su kalitesini geliştiren eylemlerin kanıtı. e. Yerel içme suyunun kalitesi hakkında ziyaretçiler için bilgi, şişelenmiş suya alternatif olarak kullanımını teşvik etmek.	
D (c) Atık ve emisyon yönetimi		
D8 Atıksu Destinasyonların septik tanklardan ve atık su arıtma sistemlerinden tahliyenin konumlandırılması, bakımı ve test edilmesi için açık ve zorunlu yönergeleri vardır. Destinasyon, atıkların yerel nüfus ve çevre üzerinde olumsuz etkiler olmadan güvenli bir şekilde arıtılmasını ve yeniden kullanılmasını veya salınımını sağlar.	a. Atıksu arıtma üzerine yazılı talimatlar ve düzenlemeler. b. Talimatların işletmeler arasında uygulanmasını sağlamak için sistem. c. Tahliye edilen atıksuyun izlenmesi ve testi. d. Pratik ve uygun olduğu yerde, sürdürülebilir belediye su arıtma sistemlerinin turizm sektörü tarafından kullanılmak üzere sağlanması.	

D9 Katı atık Destinasyon, atık üretimini ölçer, raporlar ve azaltılması için hedefler belirler. Katı atığın türüne göre etkili bir şekilde ayrıştırılmasını ve uygun bir şekilde arıtılmasını, atıkları türlerine göre etkili bir şekilde ayıran çok akışlı bir toplama ve geri dönüşüm sistemi ile sağlar. Destinasyon, işletmeleri gıda atıkları da dahil olmak üzere katı atıkları azaltmaya, yeniden kullanmaya ve geri dönüştürmeye teşvik eder. Tek kullanımlık ürünleri, özellikle plastikleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için önlemler alınır. Yeniden kullanılmayan veya geri dönüştürülmeyen artık katı atıklar güvenli ve sürdürülebilir şekilde bertaraf edilir.	a. Sonuçları ve hedefleriyle birlikte yayınlanan atık izleme programı. b. Gıda atıkları da dahil olmak üzere atık yönetimi konusunda turizm işletmeleriyle birlikte koordine edilen kampanya / tavsiye / destekler. c. Tek kullanımlık ürünleri, özellikle plastikleri azaltmak / ortadan kaldırmak için kampanya. d. Kamu ofisleri ve tesisleri için atık yönetimi programı. e. En az dört akışlı (yani organik, kağıt, metal, cam ve plastik) bir toplama ve geri dönüşüm sisteminin sağlanması. f. Artık atıkların bertarafı için sürdürülebilir sistemin sağlanması. g. Ziyaretçiler de dahil olmak üzere çöplerin atılmasını engellemek ve kamusal alanları temiz tutmak için kampanya. h. Ayrı atık bertarafı için yeterli çöp kutuları.	
--	--	---

D10 Sera gazı emisyonları ve iklim değişikliğinin hafifletilmesi Destinasyonun, sera gazı emisyonlarını azaltma hedefleri ve hafifletme politikaları ve eylemleri ile ilgili uygulama ve raporlar mevcut. İşletmeler, sera gazı emisyonlarını faaliyetlerinin tüm yönlerinden (tedarikçiler ve hizmet sağlayıcılar dahil) ölçmek, izlemek, azaltmak veya en aza indirmek, kamuya raporlamak ve hafifletmek için teşvik edilmektedir. Kalan emisyonların dengelenmesi teşvik edilir.	a. Belirtilen tarihe kadar emisyon azaltım yüzdesi için yayınlanmış hedefler. b. İzleme ve hafifletme eylemlerini içeren yıllık iklim raporu. c. Emisyonların azaltılması ve hafifletilmesi konusunda turizm işletmeleriyle birlikte desteklenen kampanya veya diğer katılımlar. d. Kamu sektörü faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonları azaltma eylemi. e. Tanınan standartları karşılayan dengeleme planları hakkında işletmeler ve ziyaretçiler için bilgiler.	
D11 Düşük-etkili ulaşım Destinasyonun, hem destinasyon içi ve hem de destinasyona gidiş ve gelişlerden kaynaklı ulaşım emisyonlarını azaltma hedefleri vardır. Turizmin hava kirliliği, tıkanıklık ve iklim değişikliğine katkısını azaltmak için sürdürülebilir, düşük emisyonlu araçların kullanımında ve toplu taşıma ile aktif seyahatlerin kullanımında (örneğin yürüme ve bisiklete binme) bir artış kaydetmek için çalışılmaktadır.	a. Toplu taşıma ve düşük emisyonlu araçlar da dahil olmak üzere daha sürdürülebilir bir ulaşım altyapısına yatırım. b. Destinasyona ve destinasyon içindeki alternatif ulaşım seçenekleri hakkında ziyaretçilere sağlanan bilgiler. c. Alternatif ulaşım yöntemlerinin ziyaretçi kullanımına ilişkin veriler. d. Bisiklet ve yürüyüş olanaklarının geliştirilmesi ve tanıtımı. e. Kısa mesafeli ve daha sürdürülebilir ulaşım seçenekleriyle erişebilen ziyaretçi pazarlarına öncelik verilmesi. f. Kamu sektörü ve turizm işletmeleri, kendi operasyonlarında düşük etkili ulaştırmaya öncelik verir.	

D12 Işık ve gürültü kirliliği Destinasyon, ışık ve gürültü kirliliğini en aza indirmek için esaslara ve düzenlemelere sahiptir. Destinasyon, işletmeleri bu esaslara ve düzenlemelere uymaya teşvik eder.	a. Işık ve gürültü kirliliği ile ilgili esaslar - turizm işletmeleri için oluşturulması ve teşvik edilmesi. b. Turizm ile ilgili potansiyel gürültü ve ışık kirliliği kaynaklarının tanımlanması ve izlenmesi. c. Yerel sakinlerin, gürültü ve ışık kirliliğini rapor etmesini sağlayan mekanizmalar ve takip eylemleri.	3 SAĞLIKLI BİREYLER 11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİR VE YAŞAM ALANLARI
--	---	---

EK-3. Göstergelerin Toplu Değerlendirmesi

GSTC ÇIRALI DEĞERLENDİRME	Destinasyon için geçerli değildir.	Belgelemiş bir politika yoktur. 0	Belgelemiş politika var, ancak yaptırım kanıtı yok. 1	Belgelemiş politika ve yaptırım kanıtı bulunmaktadır. 2	Belgelemiş politika, uygulama kanıtı, iyi uygulama bulunmaktadır. 3
BÖLÜM A: Sürdürülebilir Yönetim					
A1(a) Yönetimin Yapısı ve Çevresi					
A1 Destinasyon Yönetim Sorumluluğu					
Grubun konu ile ilgili yapısını ve sorumluluklarını gösteren dokümanlar edilmiş kanıtlar.					
Mevcut ve gelecekteki fon kaynaklarını gösteren finansal bir plan ve bütçe.					
Diğer organlarla olan etkileşim ve bağantılara ilişkin kanıtlar.					
Daimi ve sözleşmeli personelin konuyla ilgili deneyimlerini gösteren kayıtlar.					
Strateji ve eylem planındakı kapsamlı sürdürülebilir kalkınma politikasına (SKP'lerinin takibi dahil) yönelik spesifik atıflar veya tam tersi.					
A2 Destinasyon Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı					
Güncel destinasyon stratejisi ve eylem planı gösteren yayınlanmış bir doküman					
Strateji / plan açık bir biçimde görülebilir ve çevrimici olarak erişilebilir.					
Planın geliştirilmesinde paydaşlara danışıldığını gösteren, toplamı vb. kanıtlar.					
Sürdürülebilirlik ilkelerine atıf ve mevcut varlıkların, sorunların ve risklerin değerlendirilmesini içeren strateji ve eylem planı.					
Strateji ve eylem planında daha kapsamlı sürdürülebilir kalkınma politikasına (SKP'lerinin takibi dahil) yönelik spesifik atıflar veya tam tersi.					
A3 İzleme ve Raporlama					
Tanımlı spesifik ve ölçülebilir sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel göstergeler ve hedefler.					
Göstergelere dayalı ölçümler, sonuçlarıyla birlikte en az yıllık olarak kaydedilir ve yayınlanır					
Eylemlerin ve çıktılarının raporlama ve izlemesine ait yazılı kanıtlar.					
İzleme sisteminin önceki gözden geçirmeleri ve gelecek gözden geçirme programı.					
A4(b) Paydaş Katılımı					
A4 Kurumsal katılım ve sürdürülebilirlik standartları					
Sürdürülebilirlik konularının turizmle ilgili işletmelere düzenli olarak iletilmesine dair kanıtlar (Medya, toplantılar, doğrudan iletişim vb.)					
Sürdürülebilirlik desteği ve turizmle ilgili işlere danışmanlık - mevcut ve teşvik edilmiştir.					
Sürdürülebilirlik standartlarına dayalı sertifikalandırılmış işletmelerin sayısı ve yüzdesi (ve GSTC onaylı/akredite olup olmadığı) ve bu sayıyı artırma yönelik hedefler.					
Sertifikasyon programlarının teşvik edildiğine dair kanıtlar					
Güncelliği korunmuş, turizmle ilişkili sertifikalı işletmelerin listesi.					
A5 Yerel/Bölgesel katılım ve geribildirim					
Destinasyon planlama ve yönetimine yerel/bölgesel katılımın desteklenmesi ve kolaylaştırılmasının kanıtları.					
Katılımın düzeyi ve tipi hakkında bilgi.					
Turizm konularını kapsayan yerel/bölge halka/anketleri ve diğer sistematik geribildirim alma mekanizmaları					
Yerel/Bölgesel geribildirimlere karşılık alınan aksiyonlara ilişkin kanıtlar					
Yerel/Bölge halkına sağlanan bilgi, eğitim ve diğer programlar					
A6 Ziyaretçi katılımı ve geribildirim					
Ziyaretçi anketleri (ve diğer geri bildirim mekanizmaları) - yürütülen ve raporlanan.					
Ziyaretçilerin sürdürülebilirlik sorunlarına tepkisini içeren anketler ve geri bildirimler.					
Ziyaretçi anketi / geri bildirim bulgularına yanıt olarak alınan eylemlerin kanıtı.					
Sürdürülebilirlik konularını ve bunlara nasıl yanıt verileceğini kapsayan ziyaretçi bilgilerine örnekler.					
A7 Tanıtım ve Bilgi					
İçerikle uyumlu güncel bilgiler ve tanıtım materyalleri					
Destinasyon bilgi ve tanıtımının doğruluğunu ve uygunluğunu kontrol eden bir süreç in mevcudiyeti					
İletişim içeriği ve dağıtımı konusunda yerel/bölge halkıyla, çevresel ve kültürel kuruluşlarla işbirliklerin kanıtları.					
A8(a) Başlık ve tasarım yönetimi					
A8 Ziyaretçi yoğunluğu ve faaliyetlerin izlenmesi					
Destinasyon yönetim ve eylem planı; ziyaretin dağıtımı ve mevsimsellik konularını ele alır.					
En çok ziyaret edilen yerler de dahil olmak üzere yıl boyunca ziyaretçi hacimlerindeki değişim izlenir.					
Ziyaretçi hacimlerinin ve faaliyetlerinden kaynaklanan etkiler gözlem, yerel/bölge halkı ve paydaş geribildirim araçlarıyla tespit edilir.					
Ziyaretçi akışlarını ve etkilerini yönetmek için gerçekleştirilen eylemler					
Pazarlama stratejisi ve hedef pazarların seçimi, ziyaretçi kalıplarını, faaliyetlerin etkilerini ve destinasyonun itibarlarını dikkate alır.					
A9 Planlama düzenlemeleri ve kalkınmanın kontrolü					
Gelişimi kontrol eden belirli politikalar / düzenlemeler / esaslar başlık ve tarihe göre tanımlanır ve dokümanlar edilir.					
Destinasyonla ilgili uzun vadeli konuları ele almak için yeterli ölçekte, çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri kapsayan etki değerlendirmeye gereksinimleri belirlenmiştir.					
Mülk kiralama ve turizm amaçlı işletme ile ilgili spesifik düzenlemelerin yapımı ve uygulanmasına ilişkin kanıtlar.					
Politikaların / yönetmeliklerin / yönergelerin geliştirilmesine halkın katılımına ilişkin kanıtlar.					
Turizmi geliştirmeye önerildiğinde yerel/bölge halkı veya özel korumalı gruplarla işbirliği yapıldığına ve onaylarının alındığına dair kanıtlar.					
Planlama, geliştirme ve uygulama aşamalarında politikaların / düzenlemelerin / esasların bildirimi ve uygulanmasına ilişkin kanıtlar.					
A10 İklim değişikliğine uyum					
Destinasyon yönetim stratejisi ve eylem planı iklim sorunlarını tanımlar ve ele alır.					
Turizmin gelişmesi ve faaliyetleri için düzenlemeler, yönergeler ve imar iklim değişikliğinin sonuçlarını içermektedir.					
Mevcut ve gelecekteki riskleri kapsayan bir iklim riski değerlendirmesi - başlatılmış ve kamuya açık hale getirilmiştir.					
Yerel/Bölgesel ekosistemlerin iklim değişikliğine uyum üzerindeki etkisinin ve katkısının dikkate alındığının kanıtı.					
İklim değişikliği hakkında kamuya açık hale getirilmiş bilgiler.					
A11 Risk ve kriz yönetimi					
Destinasyondaki turizm için belirlenmiş bir risk azaltma, kriz yönetimi ve acil müdahale planı.					
Plan, doğal afetler, terörizm, sağlık, kaynakların tükenmesi ve bölgeye uygun diğerleri de dahil olmak üzere çok çeşitli riskleri tanımlamaktadır.					
Acil durumlarda ve sonrasında kullanılmak üzere belirlenen iletişim prosedürleri.					
Risk ve kriz yönetimi konusunda yerel/bölgesel bilgi ve eğitim programı.					

GSTC ÇIRALI DEĞERLENDİRME	Destinasyon için geçerli değildir.	Belirlenmiş bir politika yoktur. 0	Belirlenmiş politika var, ancak yaptırım kanıtı yok 1	Belirlenmiş politika ve yaptırım kanıtı bulunmaktadır. 2	Belirlenmiş politika, uygulama kanıtı, iyi uygulama bulunmaktadır. 3
BOLUM B: Sosyo-ekonomik sürdürülebilirlik					
B(a) Yerel/Bölgesel ekonomik fayda sağlamak					
B1 Turizmin ekonomik katkısının ölçülmesi					
Ekonomik veri toplama programı.					
Turizmin destinasyona doğrudan ve dolaylı ekonomik katkısı hakkında yıllık raporlar.					
Çeşitli ekonomik etki ölçümlerini kapsayan veriler (örn. Hacim, harcama, istihdam, yatırım ve ekonomik faydaların destinasyona yayılması).					
B2 Saygın iş ve kariyer fırsatları					
Yerel/Bölgesel olarak mevcut olan ilgili beceri eğitim programlarının / kurslarının sağlanması.					
Turizm işletmelerinin saygın iş / kariyer fırsatları sunma taahhüdü beyanları.					
Özel korumalı gruplar da dahil olmak üzere yerel/bölge halkına sağlanan ve onlar tarafından kullanılan eğitim ve istihdam fırsatları.					
Çalışma koşullarının kontrol edilmesi ve şikayetlerin alınması / ele alınması için kanallar (örneğin işçi sendikalarının katılımı).					
B3 Yerel/Bölgesel girişimleri ve adil ticareti desteklemek					
Turizmle ilişkili KOBİ'ler için destinasyonda mevcut tavsiye, finans veya diğer desteklerin destinasyonda mevcudiyeti.					
Turizmle ilişkili KOBİ'ler için pazara erişim konusunda yardım					
Yerel/bölgesel ürün ve hizmetleri satın almaları için yerel/bölgesel turizm işletmelerine yönelik teşvik ve yardımcı faaliyetler					
Yerel/bölgesel çiftçilerin, zanaatkarların ve gıda üreticilerinin turizm değer zincirine katılmalarına yardımcı olacak girişimler					
Yerel/Bölgesel ürünler ve el sanatları tanımlanır, tanıtılır ve ziyaretçilere satılabilir.					
B(b) Sosyal refah ve etkiler					
B4 Yerel/Bölge halkı desteği					
Yerel/Bölgesel turizm işletmeleri tarafından yerel/bölgesel toplum ve sürdürülebilirlik girişimlerine destek teşvik edilir ve kolaylaştırılır.					
Ziyaretçilerin, yerel/bölge halkı ve sürdürülebilirlik girişimlerini desteklemesi için programlar mevcuttur ve bunlar teşvik edilir.					
Gönüllülük ve topluluğa katılım için zorlama veya istismar yapılmaz.					
B5 Sömür/İstismar ve ayrımcılığı önleme					
İnsan hakları, sömür, ayrımcılık ve taciz ile ilgili destinasyonda uygun yasalara atıf (başlık, tarih)					
Üst yasaların ve ilgili iyi uygulamaların (turizm işletmeleri ve ziyaretçiler için) uygulandığının kanıtı					
Ticari, cinsel veya başka herhangi bir istismar ve taciz dahil olmak üzere insan haklarına ilişkin risk ve etki analizi düzenli olarak yapılmaktadır					
Destinasyon ve kilit turizm oyuncuları, Çocukların Seyahat ve Turizmde Cinsel Sömürüye Karşı Korunması için Davranış Kurallarına yönelik imza sahibidir.					
B6 Mülkiyet ve kullanım hakları					
Özel mülkiyet, edinim ve kaynaklara erişim ile ilgili destinasyonda uygun yasalara atıf (başlık, tarih)					
Toplumsal ve yerel/bölge halkının hakları, halkın katılımı ve yeniden yerleşim ile ilgili üst yasalara atıf					
Turizm gelişimi ve faaliyeti kapsamındaki üst yasaların uygulandığına dair kanıt					
Topluma danışma, rıza ve tazminatın kanıtı.					
B7 Emniyet ve güvenlik					
Destinasyonda sağlık ve güvenlik hizmetleri iyi yerleşmiş ve aktiftir.					
Güvenlik ve sağlık hizmetlerinin sunumunda ziyaretçilerin ihtiyaçları tanımlanır ve giderilir.					
Turizm tesisleri, güvenlik ve hijyen standartlarına uygunluk açısından denetlenir.					
B8 Herkes için erişim					
Ziyaret yerleri, tesisler ve hizmetlerin erişilebilirliği hakkında standartlar ve düzenlemelerin mevcudiyeti.					
Kamu tesislerinde erişilebilirlik standardının tutarlı bir şekilde uygulanması.					
Ziyaret yerlerinin ve erişilebilir tesislerin ölçütleri / oranları hakkında veri.					
Bir dizi erişim ihtiyacı olan insanlar için erişimi iyileştirmeye yönelik programların kanıtı.					
Erişilebilirliğe ilişkin bilgiler bir bütün olarak destinasyon hakkındaki iletişim kapsamına alınmıştır.					
Önemli mekanlarda, erişilebilirlik ile ilgili detaylar ziyaretçi bilgilendirmelerine dahil edilmiştir.					

GSTC ÇIRALI DEĞERLENDİRME	Destinasyon için geçerli değildir.	Belirlenmiş bir politika yoktur. 0	Belirlenmiş politika var, ancak yapırım kanıtı yok 1	Belirlenmiş politika ve yapırım kanıtı bulunmaktadır. 2	Belirlenmiş politika, uygulama kanıtı, iyi uygulama bulunmaktadır. 3
BOLUM C: Kültürel sürdürülebilirlik					
C(a) Kültürel mirasın korunması					
C1 Kültürel varlıkların korunması					
Kırılganlıklarının değerlendirilmesi ve gösterilmesini de içerecek şekilde kültürel varlıkların listeleri.					9
Kültürel varlıkların rehabilitasyonu ve korunması programı.					10
Kültürel varlıkların korunmasını desteklemek için turizmden elde edilen geliri kullanma mekanizmaları.					11
C2 Kültürel eserler					
Destinasyona ait tarihi eserler ile ilgili yasalara atf (başlık, tarih).				27	
İlgili yasaların turizm işletmelerine ve ziyaretçilere iletilmesine dair kanıt.				28	
İlgili yasaların uygulandığına dair kanıtlar.				29	
C3 Somut olmayan miras					
Somut olmayan kültürel mirasın tespiti ve listelenmesi		33			
Somut olmayan kültürel mirasın kutlanması ve ziyaretçi deneyimlerine örnekler (etkinlikler, farklı deneyimler vb.)				30	
Yerel/bölge halkının somut olmayan kültürel mirasa dayalı ziyaretçi deneyimlerinin geliştirilmesi ve sunulmasına katılımının kanıtı.			17		
Somut olmayan miras deneyimleri sunma konusunda ziyaretçilerden ve yerel/bölge halkından alınan geri bildirimler		34			
C4 Geleneksel erişim					
Yerel/bölge halkı için doğal ve kültürel alanlara erişilebilirliğin izlenmesi.				31	
Geleneksel erişimle ilgili olarak yerel/bölge halkıyla etkileşim kanıtı.				32	
Yerel/bölge halkının erişimini korumak ve / veya rehabilite etmek için özel eylem.				33	
C5 Fikri mülkiyet					
Destinasyon ile ilişkili fikri mülkiyet yasalarına atf (başlık, tarih).				34	
Fikri mülkiyet haklarının turizm paydaşlarına iletilmesi.		35			
Ziyaretçilerin kültürel deneyimlerin geliştirilmesi sürecinde, fikri mülkiyet haklarının korunduğuna dair kanıtlar.		36			
C(b) Kültürel alanların ziyareti					
C6 Kültürel alanlarda ziyaretçi yönetimi					
Ziyaretçi akışlarının ve kültürel alanlara etkisinin izlenmesi ve sonuçlarıyla birlikte destinasyon boyunca paylaşılması.		37			
Kültürel alanlarda veya çevresindeki turizme bağlı etkileri yönetmek için eylem kanıtı.				35	
Hassas alanlarda ve kültürel etkinliklerde yayınlanmış ziyaretçi davranış kurallarının varlığı ve dağıtımı, uygunluğun periyodik olarak izlenmesi ile ilgili kanıtlar.				36	
Tur operatörleri ve tur rehberleri ve/veya onlarla birlikte diğer katılımlar için kültürel alanlarda ziyaretçi yönetimiyle hakkında uygulama kuralları.			18		
Rehberler için eğitim sağlanması.		38			
C7 Alanlar ile ilgili açıklama					
Sahada ve varıştan önce erişilebilecek şekilde bilgilendirici açıklayıcı materyalin sağlanması.					12
Açıklayıcı materyalin iyi araştırıldığına ve doğru olduğuna dair kanıtlar.				37	
Açıklayıcı materyallerde ziyaret alanının önemi, hassasiyeti/kırılganlığı tanımlıdır.				38	
İlgili açıklayıcı materyalin hazırlanmasında ev sahibi halk ile işbirliğinin kanıtı.		39			
İlgili dillerde tercüme edilmiş açıklayıcı materyalin mevcudiyeti.			19		

ÖSTC ÇIRALI DEĞERLENDİRME	Destinasyon için geçerli değildir:	Belgelemenin bir politikası yoktur: 0	Belgelemenin politikası var ancak yapıtım kararı yok: 1	Belgelemenin politikası ve yapıtım kararı bulunmamaktadır: 2	Belgelemenin politikası, uygulama kararı, yıl uygulaması bulunmaktadır: 3
Bölüm B: Çevresel sürdürülebilirlik					
D1a Doğal mirasın korunması					
D1a.1 Hassas çevrelerin korunması					
Türü, koruma durumu ve güvenlik açısından gösteren doğal miras alanları ve varlıklarının listesi.					
Hiçvesiştirliği ve doğal mirasın korunma programları.					
Tutlaci türleri yok etme ve kontrol etme programları.					
Turizmin biyocoğrafik ve doğal miras üzerindeki etkilerini belirleme, izleme ve hafifletme eylemleri.					
Doğal varlıkların korunmasını desteklemek için turizmden elde edilen getiri kullanma mekanizmaları.					
Yabancı türlerin yayılması azaltmaya yönelik ziyaretçiler ve işletmelerle iletişim.					
D2 Doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi					
Ziyaretçi akışlarının ve doğal alanlar üzerindeki etkilerini izlenmesi ve sonuçlarıyla birlikte destinasyon boyuca paylaşılması.					
Doğal alanlarda veya çevresinde turizme bağlı etkileri yönetmek ve azaltmak için eylem planı.					
Hassas alanlarda ziyaretçi davranışları hakkında yayınlanan kuralların varlığı ve dağıtımı, uygulanışını periyodik olarak izlenmesi.					
Tur operatörleri ve tur rehberleri ve/veya onlarla birlikte diğer katılımlar için doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi uygulanma kuralları.					
Turizm ile ilgili çevresel riskleri belirlemek için yerel/bölgesel koruma kurumları ile işbirliği ve bunların azaltılması için önlemler.					
Rehberler için eğitim sağlanması.					
D3 Yaban hayatı etkileşimi					
Destinasyonda geçerli olan vahşi yaşam ile etkileşim kapsamındaki yerel/bölgesel, ulusal ve uluslararası yasalara atıf (başlık, tarih).					
Hem deniz hem de kara türleri için yaban hayatı görüntüleme için uluslararası standartların uygulanması.					
Uluslararası standartları yansıtan, görüntüleme dahil yaban hayatı etkileşimi için bir uygulama kurallarının dağıtımı.					
Turizm operasyonları arasında mevzuata ve uygulamaya kurallara uygunluğu denetleme sistemi.					
Etkileşimlerin gerçekleştiği yerlerde yaban hayatı refahını izlemek ve rahatsızlığı ön azaltmak için eylemler.					
Ziyaretçilere, dokunma ve besleme gibi zararlı yaban hayatı etkileşimi hakkında bilgi sağlanması.					
D4 Türlerin sürdürülmesi ve hayvan refahı					
Hayvan refahı ve türlerin korunması ile ilgili olarak destinasyonda geçerli olan belirli uluslararası, ulusal ve yerel/bölgesel yasalara, standartlara ve yönetmelere atıf (başlık, tarih).					
Yasaların, standartların ve yönetmelere turizm işletmelerine ve rehberlerine bildirilmesi.					
Eski tutulan vahşi yaşam ve evcilt hayvanların barınma ve muamele dahil koşullarının denetlenmesi için bir sistem.					
Eski tutulan vahşi yaşamdan sorumlu personelin niteliklerinin lisanslanması ve kontrolü.					
Nesli tükenmekte olan türlerin ticaretine ilişkin Komünite (CITES), turizm sektöründe mevcut edilmesi ve buna uygunluğun sağlanması için eylem.					
Nesli tükenmekte olan türlerde ticaretten kaçınma konusunda ziyaretçilere bilgi sağlanması. (ör. IUCN veya CITES tarafından bildirilen tehdit altındaki vahşi yaşam türlerinden türetilen hediyelik eşyaların satın alınması gibi).					
Herhangi bir av faaliyetinin bilimsel temelli, uygun şekilde yönetilen ve iyi süzgeç uygulanması koruma yadağının bir parçası olmasını sağlamak için mevzuatın uygulanması.					
D5 Enerji Yönetimi					
D5 Enerji Tasarrufu					
Enerji tasarrufu hedefleri yayınlandı ve test edildi.					
Enerji verimliliğini artıracak program - örn. Yalıtım özelleştirme ve desteklemek gibi.					
Yenilenebilir enerjiye yatırım ve toplam tedarik / tüketim yalıtımı.					
İşletmeler tarafından enerji izleme ve azaltma için destek ve teşvikler.					
D6 Su Yönetimi					
İşletmeler tarafından kullanılan suyun izlenmesi ve kullanımının azaltılması için rehberlik ve destek sağlanması.					
Su riskini düzenli olarak değerlendirilen program.					
Su riskinin yüksek olduğu yerlerde su yönetimi hedeflerinin belirlenmesi, yayınlanması ve uygulanması.					
Turizm amacıyla kullanılan kaynakların hacminin, bunun yerel/bölge halkı ve ekosistemler üzerindeki etkilerini izlenmesi ve kontrolü. Turizm işletmelerinin, hedeflere bağlılığını teyid edilmesi ve kontrol edilmesi.					
Ziyaretçilerin su riski ve su kullanımını ön azaltma bilgilere.					
D7 Su Kalitesi					
Su kalitesi izleme programı.					
Su kalitesi hakkında raporlar ve veri mevcuttur.					
Belirli standartlara ulaşan alanların belgelendirilmesi ve tanımlanması ile yüzme suyunun izlenmesi.					
Su kalitesini geliştirme eylemlerinin kanıtı.					
Yerel/Bölge içine suyun kalitesi hakkında ziyaretçiler için bilgi, istenirse suya alternatif olarak içme suyu kullanımını teşvik etmek.					
D8 Atık ve emisyon yönetimi					
D8 Atık					
Atıkta ayrıştırma sistemi ile ilgili yazılı talimatlar ve düzenlemeler.					
Talimatların işletmeler arasında uygulanmasını sağlamak için sistem.					
Tahliye edilen atıksuyun izlenmesi ve analizi.					
Pratik ve uygun olduğu yerde, belediyeler tarafından sürdürülebilir su arıtma sistemlerinin turizm sektörüne kullanılması sağlanması.					
D9 Karbon Atık					
Sonuçları ve hedefleriyle birlikte yayınlanan atık izleme programı.					
Gıda atıkları da dahil olmak üzere atık yönetimi konusunda turizm i işletmelerle birlikte geliştirilen atık yönetimi / taşıma / destekler.					
Tek kullanımlık ürünleri, özellikle plastikleri azaltmak / ortadan kaldırmak için kampanya.					
Kamusal ofisleri ve tesisleri için atık yönetimi programı.					
En az dört farklı (yağmır organik, kağıt, metal, cam ve plastik) bir toplama, atıkları kaynağında ayrıştırma ve geri dönüşüm sisteminin sağlanması.					
Geri dönüşümün emsion atıkların bütünü için sürdürülebilir bir sistemin sağlanması.					
Ziyaretçiler de dahil olmak üzere atıkların uygun şekilde ayrıştırması engellemek ve kamusal alanları temiz tutmak için kampanya.					
Geri dönüşüm sağlanması ve kaynağında atık ayrıştırma için yeterli çöp kutuları.					
D10 Seragazı emisyonları ve iklim değişikliğinin hafifletilmesi					
Belirtilen türde kadar emisyon azaltım yalıtımı için yayınlanması hedefleri olmalıdır.					
Seragazı emisyonlarını izleme ve iklim değişikliği etkilerini hafifletme eylemlerini içeren yıllık iklim raporu olmalıdır.					
Emisyonların azaltılması ve iklim değişikliği etkilerinin hafifletilmesi konusunda turizm işletmelerle birlikte geliştirilen kampanya veya diğer katılımlar.					
Kamusal sektörde faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonların azaltma eylemi.					
Tamam standartları karşılayan karbon dengeleme planları hakkında işletmeler ve ziyaretçiler için bilgiler.					
D11 Düşük-ekvili ulaşım					
Toplu taşıma ve düşük emisyonlu araçlar da dahil olmak üzere daha sürdürülebilir bir ulaşım altyapısına yatırım.					
Destinasyona ve destinasyon içindeki alternatif ulaşım seçenekleri hakkında ziyaretçilere sağlanan bilgiler.					
Alternatif ulaşım yöntemlerinin ziyaretçi kullanılması için teşvik.					
Bisiklet ve yürüyüş olanaklarının geliştirilmesi ve tanıtımı.					
Kısa mesafeli ve daha sürdürülebilir ulaşım seçenekleriyle erişilebilir ziyaretçi pazarlarına öncelik verilmesi.					
Kamusal sektörde ve turizm işletmeleri, kendi operasyonlarında düşük etkili ulaşımaya öncelik verir.					
D12 Yüksek kaliteli kirlilik					
Yüksek kaliteli kirlilik ile ilgili yasal düzenlemelerin turizm işletmelerine için oluşturulması ve teyid edilmesi.					
Turizm ile ilgili potansiyel görünüm ve yüksek kaliteli kaynaklarının tanıtılması ve izlenmesi.					
Yerel/Bölge halkının, görünüm ve yüksek kaliteli rapor etmesini sağlayan altyapı mekanizmaları ve ilgili eylemleri.					